છે. મરણુ દુઃખ મહાદુઃખ કર્યું છે. આ રોગથી કદાચ મારું આયુષ્ય પૂરું થાય તો કોઈએ રડવું નહિ કે દિલગીર થવું નહિ, પણ મારા સંદેશ નં. ૨. નું પાલન કરવું."

સંદેશા નં ૨

" મારા મૃત્યુ પાછળ મને યાદ કરી કોઈએ રોવું નહિ, કલ્પાંત કરવો નહિ, એક કલાકનો પણ કોઈએ શોગ પાળવો નહિ. રિવાજ પ્રમાણે કોઈએ પાઘડી બદલવી નહિં. સોગીયાં પહેરવા નહિ, મોં વાળવા નહિં. મારું ધ્યાન, મારી ચિંતવણા કરવી નહિં. બેરાંઓ, નજીકના સગાનું મૃત્યુ થાય ત્યારે ઉપાશ્રયે જતા નથી તે રિવાજ નાબુદ કરી, પહેલી તક બીજે દિવસે અવશ્ય ઉપાશ્રયે જવું. ધર્મધ્યાનમાં અંતરાય પાડવી ન જોઈએ."

" આપ બધા જાણો છો કે, જન્મ પછી મરણ તો અવશ્ય છે જ. આ જીવ અનંતીવાર અનેક જાતિમાં જન્મ્યો ને પાછો થયો. આ જીવે સંયોગમાં સુખ અને વિયોગમાં દુઃખ માન્યું. પરન્તુ કર્મની ગહન ગતિની પારખ ન થઈ, પરિણામે પરસ્પર પાપબુદ્ધિ અને વૈરબુદ્ધિએ એક બીજાએ એકમીજાની ઘાત કરી. વિલાપ કરવો એ માત્ર મોહદશા જ છે, માટે આત્માની અસત સ્થિતિનો વિચાર કરી ધર્મકાર્યમાં રક્ત રહેવું અને પોતાની ધર્મ, સમાજ, જ્ઞાતિ વિ. પ્રત્યેની સાચી ફરજો બજાવવી."

લી.

અનંત શક્તિનો ધારણહાર પણ કર્મે કરીઘેરાયલો

એક પામર જનાટવીમાં રખડતો મુસાફર–

કપુરચંદ પાનાચંદ મહેતા

સં. ૧૯૮૮ઃ ચૈત્ર શુદ ૧૪ તા. ૧૯-૪-૩૨

ઉપર લખેલા તેમના જીવનસંદેશ ઉપરથી તેમનું જીવન ધર્મશ્રદ્ધાથી કેવું રંગાએલું હતું તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે. આવા ધર્મશ્રદ્ધાળુ પુરુષનું અવસાન સંવત્ ૧૯૮૯ના મહા શુદ ૩ શનિવારે રાત્રે નવ વાગ્યે થયું હતું. સદ્‌ગતની ધર્મપરાયણતા અને સેવાભાવનું અનુકરણ કરવાની વૃત્તિ સૌ જૈન ભાઈ બહેનોમાં જન્મે એ પુનિત આશા સાથે આ જીવનનોંધ પૂર્ણ કરું છું.

ફાલ્ગુન વદિ ૧૦ રવિવાર
તા. ૧૬-૩-૧૯૪૭ — જીવણલાલ સંઘવી.

અનુક્રમણિકા

—: અર્પણ :—

ભાવનગર નિવાસી

મોદી કેશવલાલ હરીચંદ

તથા

તેમના અ. સૌ. ધર્મપત્ની

શ્રીમતી રૂજકુંવર બહેન,

તેઓના સૌજન્ય, ધર્મપ્રેમ, જૈન સાહિત્ય-પ્રિયતા, અધ્યાત્માભિરતા ઇત્યાદિ ગુણોથી આકર્ષાઈ જૈનધર્મના તત્ત્વજ્ઞાનનું આ પાઠ્યપુસ્તક તે ઉદારચરિત દંપતીને અર્પણ કરું છું.

—જીવણલાલ સંઘવી.

મોદી કેશવલાલભાઈનો ટુંક પરિચય.

આ ધાર્મિક ગ્રન્થમાં બે સદ્‌ગૃહસ્થોનો પરિચય અપાય છે, તેથી મ્હારા આ પ્રકાશનને હું કાંઈક ગૌરવયુક્ત પણ માનું ખરો, કેમકે જેમનું જીવન 'ગૃહસ્થ છતાં પાળે સન્યાસ'ની જેમ જૈનત્વને શોભાવનારું હોય–તેઓનો પરિચય અસ્થાને નહિં, પરન્તુ યોગ્યનો યોગ્ય અને મર્યાદિત સત્કાર થવો જોઈએ એ જૈનત્વનો એક ગુણ-છે.

આ જ ગ્રન્થમાં આગળના પૃષ્ઠમાં સદ્‌ગત કપૂરચંદભાઈનો પરિચય આપ્યા પછી તેમના વેવાઈ શ્રી. મોદી કેશવલાલભાઈનો પરિચય આપવાનું થાય છે એ મ્હારું સદ્‌ભાગ્ય છે.

થોડાક વર્ષો પહેલાં મારે ત્યાં આવીને અનેક પુસ્તકોમાંથી "ભાવનાશતક"ની પસંદગી કરી ૧૦૦ નકલો તેઓ લઈ ગયા ત્યારથી મને તેમનો પરિચય થયો અને બીજી વાર મ્હારા 'જૈનાગમ કથાકોષ'ની ૧૦૦ નકલો લીધી ત્યારે મને થયું કે 'બહુરત્ના વસુંધરા'ના ન્યાયે જૈનસમાજમાં જૈન સાહિત્યના પ્રેમીઓ ખૂણેખાંચરે વસે છે ખરા!

પછી તો પોતાની માતુશ્રીના કારજ વખતે જાહેર સંસ્થાઓને તેમણે આપેલું રૂા. ૧૫૦૦નું દાન, શાસ્ત્રોદ્ધાર ફંડમાં રૂા. ૭૫૦, પ્ર. વક્તા પં મુનિશ્રી સૌભાગ્યમલજી મ. ને રૂા. ૫૦૦ના ખર્ચે ખરીદેલી સટીક આગમોની પેટીનું અર્પણ, પૂ. શ્રી ધારીલાલજી મ.ના દામનગરના ચાતુર્માસમાં તેઓએ આપેલો તન, મન, ધનનો ભોગ, જલગામ જૈન બોર્ડિંગ, દામનગરની જૈનશાળા, ઈડર સ્થા. જૈનમંડળ આદિ સંસ્થાઓને આર્થિક સહાય, ખંભાતમાં તેમના પત્ની મજકુંવર બેનની અઠાઈ વખતે જુદા જુદા ખાતાને આપેલું રૂા. ૧૫૦૦નું દાન, પં. શ્રી ગબ્બુલાલજી મ. નું ચાતુર્માસ દામનગરમાં કરાવી ખર્ચેલા રૂા. ૧૫૦૦ વગેરે દાન તેમના જૈનધર્મના પ્રેમની પ્રસાદી રૂપ છે.

આજે તો આ ગૃહસ્થ જૈન, વૈદિક અને હરકોઈ ધર્મના આધ્યાત્મિક પુસ્તકના એટલા બધા રસીયા છે કે અમદાવાદમાં પોતે ધીકતો ધંધો ચલાવતા હોવા છતાં, સત્સમાગમ અને જ્ઞાનગોષ્ઠિમાં પોતાના સમયનો ઘણો ભોગ આપે છે અને 'દેહ છતાં જેની દશા, વર્તે દેહાતીત'ની જેમ અધ્યાત્મયોગ અને આત્મસ્થિરતા પ્રાપ્ત કરવાને માર્ગે તેમનું જીવન વળેલું છે.

આવા જ્ઞાનપ્રિય–આધ્યાત્મિક સજ્જનની ભાવના, આકાંક્ષા અને આત્મસેવા ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામો, એટલું ઇચ્છી આ પરિચય પૂર્ણ કરું છું.

ચૈત્ર શુદિ ૩ }
૨૦૦૩. }

જીવનલાલ સંઘવી

(૧) શ્રી ઋષભનાથજીનું સ્તવન

ઋષભ જિનેશ્વર પ્રીતમ[1] માહરો રે, ઓર[2] ન ચાહું રે કંત;[3]
રીઝ્યો સાહિબ સંગ ન પરિહરે રે, ભાંગે[4] સાદિ અનંત. ઋ૦ ૧
પ્રીત સગાઈ રે જગમાં સહુ કરે રે, પ્રીત સગાઈ ન કોય;
પ્રીત સગાઈ રે નિરુપાધિક[5] કહી રે, સોપાધિક[6] ધન ખોય. ઋ૦ ૨
કોઈ કંત કારણ કાષ્ઠભક્ષણ[7] કરે રે, મળશું કંતને ધાય;[8]
એ મેળો નવિ કહીએ સંભવે રે, મેળો ઠામ ન ઠાય. ઋ૦ ૩
કોઈ પતિરંજન[9] અતિઘણો[10] તપ કરે રે, પતિરંજન તનતાપ;[11]
એ પતિરંજન મેં નવિ ચિત્ત ધર્યું રે, રંજન ધાતુમેળાપ[12] ઋ૦ ૪
કોઈ કહે લીલા રે અલખ અલખ[13] તણી રે, લખ[14] પૂરે મન આશ;
દોષ રહિતને લીલા નવિ ઘટે રે, લીલા દોષ વિલાસ[15] ઋ૦ ૫
ચિત્તપ્રસન્ને રે પૂજન ફળ કહ્યું રે, પૂજા અખંડિત[16] એહ;
કપટ રહિત થઈ આતમ અરપણા રે, આનંદઘન પદ રેહ.[17] ઋ૦ ૬

---

૧ પ્રિય, ધણી, ખસમ. ૨ બીજો, અન્ય. ૩ પતિ. ૪ સાદિ અનંત ભાંગો-એ જૈન સિદ્ધાંતનું વચન છે, જેની આદિ છે પણ અંત નથી એવા ભાંગે કરીને. ૫ ઉપાધિ વગરની. ૬ ઉપાધિવાળી. ૭ સતી થાય છે, બળી મરે છે. ૮ દોડીને. ૯ પતિને રાજી કરવા. ૧૦ ઘણું. ૧૧ શરીરને તપાવવું. ૧૨ પ્રકૃતિના મળવાથી. ૧૩ ન લખી શકાય તેવી. ૧૪ લાખો. ૧૫ દોષથી ભરેલ. ૧૬ શુદ્ધપૂજા, સાચીપૂજા. ૧૭ રેખ.

---

(૨) શ્રી અજિતનાથજીનું સ્તવન

પંથડો[1] નિહાળું રે[2] બીજા જિન તણો રે, અજિત[3] અજિત ગુણધામ;
જે તેં જીત્યા રે તેણે હું જીતિયો રે, પુરુષ કિશ્યું મુજ નામ. પં૦ ૧
ચરમ[4] નયણ કરી મારગ જોવતાં રે, ભૂલ્યો સયલ[5] સંસાર.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

વસ્તુ વિચારે રે દિવ્ય નયણ તણો રે, વિરહ[11] પડ્યો નિરધાર;[11]
તરતમ જોગે રે તરતમ વાસના રે, વાસિત બોધ આધાર. પં૦ ૫
કાળલબ્ધિ[13] લહી પંથ નિહાળશું રે, એ આશા અવલંબ; [14]
એ જન જીવે રે જિનજી જાણજો રે, આનંદઘન મત અંબ. [15] પં૦ ૬

૧ માર્ગ, ૨ જોઉં, ૩ કોઇથી ન છેતાય એવા ગુણોના ઘર, ૪ જ્ઞાનથી અંતર દૃષ્ટિ વગરનું જોવું તે ચરમ–ચામડાની કે બાહ્ય ચક્ષુ વડે જોયું કહેવાય. ૫ સકળ, બધો. ૬ જ્ઞાનદૃષ્ટિ, મહાન્ વિચારવાળી નજર ૭ પરંપરા–ચાલતી આવેલી રૂઢી. ૮ પગ મૂકવાની જગ્યા નથી. ૯ મળવા લાયક ૧૦ કોઈક જ. ૧૧ વિયોગ–અંતર. ૧૨ આધાર વગરનો. ૧૩ ભવસ્થિતિ પાકશે ત્યારે. ૧૪ આધાર ૧૫ આંબો.

(૩) શ્રી અનંતનાથ જિનસ્તવન

ધાર તરવારની સોહિલી, દોહિલી–ચૌદમા જિનતણી ચરણ સેવા;
ધાર પર નાચતા, દેખ બાજીગરા,[1] સેવના–ધાર પર રહે ન દેવા. ધા૦ ૧
એક કહે સેવીયે, વિવિધ કિરિયા કરી, ફળ અનેકાંત લોચન ન દેખે,
ફળ અનેકાંત કિરિયા કરી બાપડા, રડવડે ચાર ગતિમાંહી લેખે. ધા૦ ૨
ગચ્છના ભેદ બહુ નયણ નિહાળતા, તત્ત્વની વાત કરતાં ન લાજે;
ઉદર ભરણાદિ નિજ કાજ કરતા થકા, મોહ નડિયા કલિકાલ રાજે. ધા૦ ૩
વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર જૂઠો કહ્યો, વચન સાપેક્ષ વ્યવહાર સાચો;
વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર સંસાર ફળ, સાંભળી આદરી કાંઈ રાચો. ધા૦ ૪
દેવ ગુરૂ ધર્મની શુદ્ધિ કહો કેમ રહે, કેમ રહે શુદ્ધ શ્રદ્ધાન આણો;
શુદ્ધ શ્રદ્ધાન વિણ સર્વ કિરિયા કરી, છાર[2] પર લીંપણું તેહ જાણો. ધા૦ ૫
પાપ નહિં કોઈ ઉત્સૂત્ર–ભાષણ જિસ્યો, ધર્મ નહિં કોઇ જગ સૂત્ર[3] સરિખો
સૂત્ર અનુસાર જે ભવિક કિરિયા કરે, તેહનું શુદ્ધ ચારિત્ર પરિખો. ધા૦ ૬
એહ ઉપદેશનો સાર સંક્ષેપથી, જે નરા ચિત્તમાં નિત્ય ધ્યાવે;
તે નરા દિવ્યબહુકાળ સુખ અનુભવી, નિયત[4] આનંદઘન રાજ પાવે. ધા૦ ૭

૧ મદારી, ૨ રાખ, ૩ જેવું હોય તેવું કહેવું, ૪ અવશ્ય, જરૂર.

॥ श्री जिनेन्द्राय नमः ॥

श्री. स्थानकवासी

જૈન જ્ઞાન સાગર



મંગળાચરણ.

[મારા હૈયા કેરા હાર—એ રાગ.]

વ્હાલા વીર જીનેશ્વર, જન્મ જરા નીવારજોરે;
પ્યારા પ્રભુજી પ્રીતે, મુજ શીરપર કર સ્થાપજોરે.
ગુણ રત્ન આપો, પ્રભુ મુજને,
ખોટ ખાજાને, કો નહીં તુજને;

અરજી ઉર ધારી, કરમ કટક સંહારજોરે. વ્હાલા૦ ૧
દુખની દાઝણું, વળગી મુજને,
નમી નમી વીનવું, હે પ્રભુ તુજને;

મેં દુઃખથી દૂર કરવા, વહેલા આવજોરે. વ્હાલા૦ ૨
આ અટવીમાં, ભૂલો પડીયો;
પુરે સાહેબ સાચો, મુને મળીયો;

મેરાને શીવપુરની, વાટ બતાવજોરે. વ્હાલા૦ ૩
આણ ઉપકારી, શ્રી જીન સામે;
મહાવીર શિષ્યો, પ્રભુ પદ માગે;
મહેર કરી મહારાજ, અમને તારજોરે. વ્હાલા૦ ૪

શ્રી સામાયિક વ્રત.

(૧) નવકાર.

નમો—નમસ્કાર હોજો. અરિહંતાણં—કર્મરૂપ વેરીના હણનાર એવા અરિહંતને, જેણે ચાર ઘનઘાતી કર્મ-જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, મોહની અને અંતરાય, ક્ષય કર્યા તથા જેનાથી કાંઈ રહસ્ય નથી અને જે ચોત્રીશ અતિશયે તથા પાંત્રીશ પ્રકારની વાણીએ તથા બાર ગુણે કરી બીરાજમાન છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. સિદ્ધાણં—સકલ કાર્ય સાધ્યાં જેણે તે સિદ્ધ ભગવંતને, જે આઠ કર્મ ખપાવી સિદ્ધના સુખને પામ્યા તથા એકત્રીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો-નમસ્કાર હોજો. આયરિયાણં-આચાર્યજીને, જે શુદ્ધ રીતે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્ય એ પાંચ આચાર પોતે પાળે અને બીજાને પળાવે, તથા છત્રીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. ઉવજ્ઝાયાણં—ઉપાધ્યાયજીને, જે શુદ્ધ સૂત્રાર્થ ભણે, ભણાવે તથા પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. નમો—નમસ્કાર હોજો. લોએ—લોકને વિષે. સવ્વસાહુણં—સર્વ સાધુને, જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર અને તપના સાધનાર તથા સત્તાવીશ ગુણે કરી સહિત છે.

(૨) તિખુત્તો અથવા વંદના.

તિખુત્તો—ત્રણ વાર. આયાહિણં—બે હાથ જોડીને જમણા કાનથી ડાબા કાન સુધી. પયાહિણં—પ્રદક્ષિણા કરીને. વંદામિ—વાંદું છું એટલે પગે લાગું છું. નમંસામિ—નમસ્કાર કરું છું. (પાંચ અંગ નમાવીને.) સક્કારેમિ—સત્કાર કરું છું. સમ્માણેમિ—સન્માન કરું છું. કલ્લાણં—કલ્યાણકારી છો. મંગલં—મંગળકારી છો. દેવયં—ધર્મદેવ સમાન છો. ચેઇયં—છકાય જીવને સુખદાયક, જ્ઞાનગુણસંપન્ન છો. પજ્જુવાસામિ—સેવા કરું છું (મન, વચન, કાયાએ).

(૩) ઇરિયાવહી.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું પડિક્કમિઉં-પાપ કર્મથી નિવર્તવાને. ઇરિયા-(રસ્તામાં) પંથને વિષે. વહિયાએ—ચાલતી વખત વિરાહણાએ-દુઃખ દીધું હોય. ગમણાગમણે—આવતાં, જતાં. પાણ—પ્રાણીજીવને. ક્કમણે-ક્યર્યાં હોય. બીય—બીજ ક્કમણે—ચર્યાં હોય. હરિય—લીલોતરી (વનસ્પતિ) ક્કમણે ચરી હોય. ઉસા—ઝાકળ, ... ઉત્તિંગ—કીડી

મારી પણગ—લીલ, ફુગ. (પંચવર્ણી.) દગ—કાચું પાણી. મટ્ટી—કાચી માટી. મક્કડા—કરોળીઆનાં પડ. સંતાણા—કરોળીઆની જાળ. સંકમણે—એ સર્વને કચર્યાં હોય. જેમેજીવા—જે કોઈ જીવને. વિરાહિયા—દુઃખ દીધું હોય, વિરાધના કરી હોય. એગેંદિયા—એક ઇંદ્રિય, શરીરવાળા (પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિના) જીવ. બેઇંદિયા—બે ઇંદ્રિય, શરીર અને જીભવાળા (શંખ, કોડા, પોરા અને કરમીઆં વગેરે) તેઇંદિયા—ત્રણ ઇંદ્રિય, શરીર, જીભ, નાકવાળાં (કીડી, મંકોડી, જુ, માંકડ, ધનેડાં વગેરે.) ચઉરિંદિયા—ચાર ઇંદ્રિય,-શરીર, જીભ, નાક ને આંખવાળાં (પતંગીયાં, માખી, ભમરા, તીડ, મચ્છર, વીંછી વગેરે.) પંચિંદિયા—પાંચ ઇંદ્રિય,-શરીર, જીભ, નાક, આંખ ને કાનવાળાં (મનુષ્ય, પશુ, પંખી વગેરે) અભિહયા—સામા આવતા હણ્યા હોય. વત્તિયા-વાટયા વાળ્યા હોય, ધૂળે કરી ઢાંક્યા હોય. લેસિયા—મસળ્યા હોય. સંઘાઇયા—એક બીજા સાથે અફળાવ્યાં હોય. સંઘટ્ટિયા-થોડો સ્પર્શ કરી દુઃખ દીધું હોય. પરિયાવિયા—સર્વ પ્રકારે પીડા ઉપજાવી હોય. કિલામિયા—કિલામના ઉપજાવી હોય. ઉદ્દવિયા—ત્રાસ પમાડ્યા હોય. ઠાણાઓ—એક ઠેકાણેથી. ઠાણં—બીજે ઠેકાણે સંકામિયા—મૂક્યા હોય. જીવિયાઓ-જીવિત થકી. વવરોવિયા—રહિત કીધા હોય. તસ્સ—તેનું. મિચ્છામિદુક્કડં—દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ.

(૪) તસ્સઉત્તરિ.

તસ્સ—તેને. ઉત્તરિ—વિશેષ શુદ્ધ. કરેણેણં—કરવા માટે. પાયચ્છિત્ત—પ્રાયશ્ચિત્ત લેવા વડે. કરેણેણં—કરવા વડે. વિસોહિ—વધારે નિર્મળ. કરેણેણં—કરવા વડે. વિસલ્લી—ત્રણ શલ્ય રહિત (માયા, નિયાણ અને મિથ્યાત્વ) કરેણેણં—કરવા વડે. પાવાણં—પાપ કમ્માણં—કર્મ. નિગ્ઘાયણટ્ઠાએ—નાશ કરવાને અર્થે. ઠામિ—સ્થિર રહું છું. કાઉસ્સગ્ગં—[illegible] અન્નત્થ—[illegible] [illegible] ઊસસિએણં—ઊંચો શ્વાસ લેવાથી. નીસસીએણં—નીચો શ્વાસ મૂકવાથી. ખાસિએણં—ખાંસી આવવાથી. છીએણં—છીંક આવવાથી. જંભાઇએણં—બગાસું આવવાથી. ઉડ્ડુએણં—ઓડકાર આવવાથી. વાયનિસગ્ગેણં—વા છૂટવાથી. ભમલીએ—ચક્કર આવવાથી. પિત્ત—પિત્ત થકી. મુચ્છાએ—મૂર્છા આવવાથી. સુહુમેહિં—સૂક્ષ્મ (થોડા) અંગ—અંગ. સંચાલેહિં—હાલવાથી. સુહુમેહિં—થોડા ખેલ—બળખો. સંચાલેહિં—હાલવાથી.

સુહુમેહિં—થોડીક. દિઠ્ઠિ—નજર (દૃષ્ટિ) સંચાલેહિં—હલવાથી. એવ-માઇએહિં—એ આદિ બીજા મનમાં ચિંતવ્યા હોય તે. આગારેહિં—આગાર એટલે મોકળાશી. અભગ્ગો—ભાંગે નહિ. અવિરાહિઓ—હાનિ પહોંચે નહિ. હુજ્જ—હોજો. મે—મહારો. કાઉસગ્ગો—કાઉસગ્ગ એટલે કાયાનું અણ હલાવવું. જાવ—જ્યાં સુધી. અરિહંતાણં—અરિહંતનું નામ સંભારૂં. ભગવંતાણં—ભગવંતનું નામ સંભારૂં. નમોક્કારેણં—નમસ્કાર કરૂં. નપારેમિ—ધ્યાન મુકું નહિ. તાવ—ત્યાં સુધી. કાયં—કાયાને. ઠાણેણં—એક સ્થાને સ્થિર રાખીને. મોણેણં—અબોલ રહીને. ઝાણેણં—ધ્યાન કરીને. અપ્પાણં—આત્માને. વોસિરામિ—તજું છું.

આ ઠેકાણે ("ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં" થી તે "જીવિયાઓ વવરોવિઆ તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં" તથા એક નવકાર સુધી પાઠ મનમાં બોલીને કાઉસગ્ગ કરવો અને નમો અરિહંતાણં શબ્દ બોલી પાળવો).

(૫) લોગસ્સ.

લોગસ્સ—લોકમાં.—ઉજ્જોયગરે—ઉદ્યોતના કરનાર. ધમ્મ—ધર્મ. તિથ્થયરે—×તીર્થના સ્થાપનાર. જિણે—જિન, રાગ-દ્વેષના જીતનાર. અરિહંતે—અરિહંત દેવની. કિત્તઇસ્સં—નામ લઇને સ્તુતિ-કીર્તિ કરૂં છું. ચઉવીસંપિ—ચોવીશે તીર્થંકરો તથા કેવલી—બીજા કેવળજ્ઞાનીઓની. ઉસભ—પહેલા ઋષભદેવ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નામાં વૃષભ દીઠો તેથી એ નામ આપ્યું. મજિયંચ—બીજા અજિતનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતા પાસે રમતાં જીત્યા તેથી એ નામ આપ્યું. વંદે—વાંદું છું. સંભવ—ત્રીજા સંભવનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી દુષ્કાળ ટળીને સુકાળ થયો, ધાન્યના સંભવ થયા તેથી એ નામ આપ્યું. મભિનંદણંચ—ચોથા અભિનંદન સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી ઈંદ્રે જયકાર કર્યો તેથી એ નામ આપ્યું. સુમઇં—પાંચમા સુમતિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને ભલી મતિ ઉપજી તેથી એ નામ આપ્યું. ચ વળી. પઉમપ્પહં—છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને પદ્મ-કમળની શય્યામાં સુવાની ઈચ્છા થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. સુપાસં—સાતમા સુપાર્શ્વનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાનાં પાસાં ખર-સટ હતાં તે સુંવાળાં થયાં તેથી એ નામ આપ્યું. જિણં—દ્વેષના જીતનાર. ચ—વળી. ચંદપ્પહં—આઠમા ચંદપ્રભ સ્વામી, સ્વામી

× સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ ચાર તીર્થ.

ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાની સ્પૃહા થઈ તથા ચંદ્ર સરખી શરીરની પ્રભા થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. વંદે—વાંદું છું. સુવિહં—નવમા સુવિધિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી નગરમાંથી અવિધિ ટાળીને સુવિધિ કરી તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. પુપ્ફદંત—તથા બીજું નામ પુષ્પદંત સ્વામી, સ્વામીના દાંત ફૂલ સરખા હતા તેથી તે નામ આપ્યું સીયલ—દશમા શીતળનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી પિતાને જ્વર થયો ત્યારે સ્વામીની માતાનો હાથ ફરસવાથી દાઘ શીતળ થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. સીજ્જંસ—અગ્યારમા શ્રીશ્રેયાંસનાથ સ્વામી, શીતળ પોતાની આદ્ય દેવ શય્યામાં સ્વામી, ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતા સુતાં તે દેવતા નાઠો તેથી તે નામ આપ્યું. વાસુપુજ્જં—બારમા વાસુપૂજ્ય સ્વામી, માતાની સુવાની શય્યામાં દેવતા રહી કોઈને સુવા દેતો નહિ. પણ સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી દેવતા તેમાંથી નાઠો ઊલટી માતાની પૂજા કીધી તેથી હરી એ નામ દીધું. ચ-વળી. વિમલ-તેરમા વિમળનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાની બુદ્ધ વાંકી હતી તે પાંસરી થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. અણંત—ચૌદમા અનંતનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી અનંત રત્નોની વૃષ્ટિ સ્વપ્નામાં દીઠી તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. જિણં—રાગદ્વેષના જીતનાર. ધમ્મં—પંદરમા ધર્મનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતા ધર્મી થયાં. સંતિં—સોળમા શાંતિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી મારીનો રોગ મટ્યો ને શાંતિ થઈ તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. વંદામિ—વાંદું છું. કુંથું—સત્તરમા કુંથુનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી [illegible] તેથી તે નામ આપ્યું. અરં—અઢારમા અરનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાએ રત્નમય આરો દીઠો તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. મલ્લિં—ઓગણીસમા મલ્લિનાથ સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી માતાને ફૂલની [illegible] દેવ [illegible] તેથી તે નામ આપ્યું. વંદે—વાંદું છું. મુણિસુવ્વયં—વીશમા મુનિસુવ્રત સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી તેની [illegible] તેથી તે નામ આપ્યું. નમિજિણં—[illegible] સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી તેની [illegible] તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. વંદામિ—વાંદું છું. [illegible] [illegible] તે નામ આપ્યું. [illegible]

હેઠે હતો તે માતાએ લઈ ઉપર મુકચો અને વિઘ્ન ગયું તેથી તે નામ આપ્યું. તહ—તેમજ વદ્ધમાણું—ચોવીસમા વર્ધ્ધમાન સ્વામી, સ્વામી ગર્ભમાં આવ્યા પછી ધન વગેરેના ખૂબ વધારા થયા તેથી તે નામ આપ્યું. ચ—વળી. એવં-મએ—એ પ્રકારે મેં. અભિથુઆ—નામે કરી સંસ્તવ્યા, તે ચોવીશ તીર્થંકર કેવા છે? વિહુય—ટાળ્યાં છે. રય—કર્મરૂપી રજ. મલા—બાંધેલ કર્મરૂપી મેલ. પહિણ—ખપાવ્યાં છે. જરમરણા—જરા ને મરણ. ચઉ-વિસંપિ—ચોવીશે એકઠા. જિણવરા—જિનવર. તિત્થયરા—તીર્થંકરો. મે—મુજને. પસીયંતુ—પ્રસન્ન થાઓ. કિત્તિય—કીર્તિ કીધી. વં-દીય—નમસ્કાર કીધો. મહિઆ—શુભ ધ્યાનયોગે કરી પૂજા કીધી. જેએ—જે કહ્યા તે. લોગસ્સ—લોકમાં. ઉત્તમા—ઉત્તમ.—સિદ્ધા—સિદ્ધ પદ પામ્યા. આરૂગ્ગ—સર્વ રોગ રહિત. બોહિલાભં—સમકિતરૂપ બોધની પ્રાપ્તિ. સમાહિ—સમાધિ. વર—પ્રધાન—મુત્તિમં—સર્વોત્તમ. દિંતુ—દીઓ. ચંદેસુ—ચંદ્રમાથી અધિક નિમ્મલયરા—નિર્મળ છો. આઈ-ચ્ચેસુ—સૂરજ થકી. અહિયં—અધિક પયાસયરા—પ્રકાશના કરનાર છો. સાગર—સમુદ્ર. વર—મ્હોટો. ગંભીરા—ગંભીર એટલે મ્હોટા સમુદ્રથી પણ વધારે ગંભીર છો. સિદ્ધા—એવા હે સિદ્ધ ભગવાન! સિદ્ધિં—મુક્તિ પદ. મમ—મને. દિસંતુ—દીઓ.

સાધુ અથવા શ્રી સીમંધર સ્વામીની આજ્ઞા માગી

(૬) સામાયિક આદરવાની વિધિ.

દ્રવ્યથકી—કાયાએ કરી, સાવજજોગનાં—પાપના વ્યાપાર કરવાના પચ્ચખાણ—બંધી. ક્ષેત્રથકી—જમીનથી આખા લોક પ્રમાણે—આખા જગતમાં. કાળથકી—જેટલો વખત બે ઘડી સુધી ઉપરાંત ન પાળું ત્યાં સુધી—બે ઘડી ઉપરાંત જેટલું રહેવું હોય તેટલું. ભાવથકી—મનની ધારણાથી છ કોટીએ—છ પ્રકારે—તે બે કરણ ને ત્રણ જોગે. પચ્ચખાણ—બંધિ. કરેમિ—કરૂં છું. ભંતે—હે પૂજ્ય સામાઇયં—સમતારૂપી સામાયિક. સાવજ્જં—પાપના કામની. જોગં—મન, વચન, કાયાના જોગે. પચ્ચખામિ બંધી કરૂં છું. જાવ—જ્યાં સુધી. નિયમ પજ્જુવાસામિ—બંધીની મર્યાદા કરી છે ત્યાં સુધી સેવા કરૂં છું. દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—કરાવું નહિ (એ બે કરણ) મણસા—મનની કલ્પનાએ કરી. વયસા—વચનની કલ્પનાએ કરી. કાયસા—કાયા પ્રવર્તાવવા (એ ત્રણ

જેમ) તસ્સ—તે સર્વને. ભંતે—હે પૂજ્ય! પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. નિંદામિ—નિંદું છું. આત્માની સાખે. ગરિહામિ—ગરહું છું. ગુરુની સાખે અપ્પાણં—અશુભ જોગમાં જતા આત્માને વોસિરામિ—તજું છું.

(૭) નમોથ્થુણંનો પાઠ.

નમોથ્થુણં—નમસ્કાર હો. અરિહંતાણં—અરિહંત દેવને ભગવંતાણં—ભગવંતને. આઇગરાણં—ધર્મની આદિના કરનારને. તિથ્થયરાણં—તીર્થના સ્થાપનાર એટલે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચાર જાતના તીર્થના સ્થાપનારને સયંસંબુદ્ધાણં—પોતાની મેળે બુઝયા છે તેને પુરિસોત્તમાણં—પુરુષમાંહે ઉત્તમ. પુરિસસિહાણં—પુરુષમાંહે સિંહસમાન. પુરિસ વર પુંડરિયાણં—પુરુષમાંહે ઉત્તમ પુંડરિક કમળ સમાન—પુરિસ—પુરુષમાંહે વર—પ્રધાન, ગંધહથ્થીણં—ગંધ હસ્તી સમાન છે. લોગુત્તમાણં—લોક માંહે ઉત્તમ છે. લોગનાહાણં—લોકના નાથ છે. લોગહિયાણં—લોકના હિતકારી લોગપઇવાણં—લોકને વિષે દીપક સમાન છે. લોગપજ્જોયગરાણં—લોકમાંહે ઉદ્યોત કરનાર. અભયદયાણં—અભય દાનના દેનાર ચખ્ખુદયાણં—જ્ઞાનરૂપ ચક્ષુના દેનાર. મગ્ગદયાણં—મોક્ષ માર્ગના દેનાર શરણદયાણં—શરણના દેનાર જીવદયાણં—સંયમરૂપ જીવતરના દેનાર. બોહિદયાણં—સમકિતરૂપ બોધના દેનાર ધમ્મદયાણં—ધર્મના દેનાર. ધમ્મદેસીયાણં—ધર્મ ઉપદેશના દેનાર. ધમ્મનાયગાણં—ધર્મના નાયક ધમ્મસારહિણં—ધર્મરૂપ રથના સારથિ ધમ્મ—ધર્મને વિ. વર—પ્રધાન ચાઉરંત—ચાર ગતિના અંત કરી ચક્કવટ્ટિણં—ચક્રવર્તી સમાન છે. દીવો—સંસાર [illegible] તાણં—દુઃખથી [illegible] [illegible]

રહિત મઅક્ખય—ક્ષયરહિત મવાબાહ—બાધા-પીડા રહિત મપુણરાવત્તિ—નથી ફરીથી અવતરવું જેને સિદ્ધિગઇ—એહવી સિદ્ધની ગતિનામધેયં—એવું અમર નામ ઠાણું—એવું સ્થાનક સંપત્તાણં—પામ્યા છે. નમોજિણાણં—નમસ્કાર હોજો એવા તીર્થંકરોને. જીયભયાણં—સાત ભયના જીતનારને.

(પહેલું નમોત્થુણં શ્રી સિદ્ધ ભગવંતને કહેવું. બીજું શ્રી અરિહંત દેવને કહેવું. તેમાં ઠાણંસંપત્તાણંને બદલે ઠાણંસંપાવીઓ કામાણં કહેવું ને પછીના બોલ કહેવા નહિ)

ત્રીજું નમોત્થુણં—વર્તમાનકાળના સ્વધર્માચાર્યો-સ્વધર્મોપદેશકોને કરવાનું છે તેનો પાઠ:—

નમોત્થુણં, મમધમ્મ આયરિયસ્સ, મમધમ્મ ઉવદેસિયસ્સ, જાવ સંપાવિઓ કામસ્સ, નમો આયરિયસ્સ.

સામાયિક પાળવાની વિધિ.

(પહેલા પાઠથી લોગસ્સ સુધીની ક્રિયા આદરવાની રીતે કરીને, છઠ્ઠા પાઠને ઠેકાણે નીચે મુજબ કહેવું)

દ્રવ્યથકી સાવજ્જ જોગનાં પચ્ચખાણ કર્યાં હતાં તે પૂરાં થયાં તે પાળું છું, ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળથકી બેઘડી, ઉપરાંત ન પાળું ત્યાં સુધી, ભાવથકી છકોટીએ પચ્ચખાણ કર્યાં હતાં તે પૂરાં થયાં તે પાળું છું, (૧) એહવા નવમા સામાયિક વ્રતના—ઉપરની વિધિ મુજબ આદરેલા સામાયિક વ્રતને વિષે. પંચઅઇયારા—પાંચ અતિચાર જાણીયવ્વા—જાણવા ન સમાયરીયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે આ પ્રમાણે તે આલોઉં—તે કહી દેખાડું છું. મણદુપ્પડિહાણે—મન માઠું પ્રવર્તાવ્યું હોય. વયદુપ્પડિહાણે—વચન માઠું પ્રવર્તાવ્યું હોય. કાયદુપ્પડિહાણે—કાયા માઠી પ્રવર્તાવી હોય. સામાઇયસ્સસઇ—સમતારૂપ સામાયિક અકરણયાએ—બરાબર કીધું કે નહિ, તેના બરાબર ખબર ન રહ્યાં હોય સામાઇયસ્સ—સામાયિક, અણવટ્ઠિયસ્સ કરણયાએ—પૂરું થયા વિના પાળ્યું હોય, તસ્સ—તેનું, મિચ્છામિદુક્કડં—ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

(૨) સામાયિકને વિષે દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના એ બત્રીશ દોષમાંથી કોઇદોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં.

(૩) સામાયિકમાં આહારસંજ્ઞા—ખાવાની ઇચ્છા થઇ હોય ભયસંજ્ઞા—બીક લાગી હોય. મૈથુનસંજ્ઞા—સ્ત્રી સેવવાની ઇચ્છા કરી હોય. પરિગ્રહસંજ્ઞા—માયાની ઇચ્છા કરી હોય. એ ચાર સંજ્ઞા માંહેલી કોઇ સંજ્ઞા કરી હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં.

(૪) સામાયિકમાં સ્ત્રી કથા * ભત્તકથા, દેશકથા, રાજકથા, એ ચાર કથા માંહેલી કોઈ કથા કરી હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં.

---

* સ્ત્રીઓએ આ ઠેકાણે પુરુષકથા એમ કહેવું

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર.

પ્રતિક્રમણ શરૂ કરતાં પહેલાં ઉભા થઇ સવિનયે ગુરૂઆદિકને વંદણા કરી પ્રતિક્રમણના ત્રણ આવશ્યકની આજ્ઞા માગવી.

પહેલો આવશ્યક.[1]

(આ ઠેકાણે નવકાર તથા તિખ્ખુત્તોનો પાઠ પૂરો કહેવો.)

ઇચ્છામિણં—મારી ઇચ્છા છે. ભંતે—હે પૂજ્ય. તુબ્ભેહિં—તમારી. અભણુંનાયસમાણે—આજ્ઞા થયાથી. દેવસી—દિવસ સંબંધી પડિક્કમણું—પાપને નિવારણ કરવાને. ઠાએમી—એક સ્થાનકે બેસું છું. દેવસી—દિવસ સંબંધી. જ્ઞાન—જ્ઞાન. દંસણ—દર્શન. ચારિત્ર—આવતાં કર્મને રોકવાં તે. તપ—પૂર્વ કર્મ ખપાવવાં તે. અતિચાર—લીધેલા વ્રતમાં દોષ થયું તે. ચિંતવનાર્થે—વિચારવાને અર્થે. કરેમિ—કરૂં છું. કાઉસગ્ગં—કાયા સ્થિર રાખવી તે. (નવકાર તથા કરેમિભંતેનો પાઠ બોલવો.)

સ્તુતિ—બાર ગુણ શ્રી અરિહંતના, આઠ ગુણ શ્રી સિદ્ધભગવંતના—છત્રીશ ગુણ શ્રી આચાર્યજીના, પચીશ ગુણ શ્રી ઉપાધ્યાયજીના, સત્તાવીશ ગુણ શ્રી સાધુજીના, એ પંચ પરમેષ્ઠીના મળી એકસો આઠ ગુણ સંબંધી જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપસંબંધી અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અનાચાર દોષ [illegible] તે મન, વચન, કાયાએ કરી [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], ક્રોધથી, માનથી, માયાથી, લોભથી, રાગથી, દ્વેષથી વિગેરે [illegible] દિવસ સંબંધી [illegible] મિચ્છામિદુક્કડં.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. ઠામી—[illegible] કાઉસગ્ગ—[illegible] દેવસી—દિવસ [illegible]

જેવું કર્યું હોય. દુજ્ઝાઓ—માઠું ધ્યાન ધર્યું હોય. દુવ્વિચિંતિઓ—માઠી ચિંતવણા કરી હોય. અણાયારો—આચરવાયોગ્ય નહિ. અણિચ્છિઅવ્વો—ઇચ્છવાયોગ્ય નહિ. અસાવગ—શ્રાવકને નહિ કરવા યોગ્ય. પાઉગ્ગો—કોઈ પ્રયોગ કર્યો હોય. નાણે—જ્ઞાનને વિષે. તહ—તેમજ. દંસણે—દર્શનને વિષે. ચરિત્તાચરિત્તે—થોડીવાર ચરિત્ર ને થોડીવાર નહિ ચરિત્ર એવું જે શ્રાવકનું ચારિત્ર તેને વિષે. સૂએ—શ્રુત સિદ્ધાંતને વિષે. સામાઇએ—સમતારૂપ સામાયિકને વિષે તિણ્હં—ત્રણ પ્રકારની. ગુત્તિણં—ગુપ્તિ,=મન, વચન અને કાયા એ ત્રણને ચઉણ્હં—ચાર પ્રકારનાં. કસાયાણં—કષાય એટલે ક્રોધ, માન, માયા ને લોભ. પંચણ્હં—પાંચ પ્રકારનાં. અણુવ્વયાણં—અણુવ્રત (પહેલેથી પાંચવ્રત.) તિણ્હં—ત્રણ પ્રકારનાં. ગુણવ્વયાણં—ગુણવ્રત (તે છઠ્ઠું, સાતમું ને આઠમું વ્રત.) ચઉણ્હં—ચાર પ્રકારનાં. સિખ્ખાવયાણં—શિક્ષાવ્રત (તે નવ, દશ, અગીયાર ને બારમું વ્રત.) બારસવિહસ્સ—(એ કહ્યા તે) બાર પ્રકારના. સાવગ—શ્રાવકના. ધમ્મસ્સ—ધર્મને વિષે. જં—જે કાંઈ. ખંડિયં—ખંડિત કર્યું હોય. જં—જે કાંઈ. વિરાહિયં—વિરાધ્યું હોય. તસ્સ—તેનું મિચ્છામિદુક્કડં—દુષ્કૃત, પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

સ્તુતિ—પ્રથમ મારો આત્મા અનાદિકાળનો મમતાપણે પરિણમ્યો છે તેને સમતાપણે પરિણમવાને વાસ્તે સાવજ્જ જોગની વૃત્તિ કરવી. સમભાવનો લાભ તે સામાયિક કહીયે. પ્રથમ સામાયિક આવશ્યક તે સમતા પરિણામ રાખવા માટે નીપજાવવો.

બીજો આવશ્યક.

તસ્સઉત્તરિકરણેણંથી ઠેઠ અપ્પાણંવોસિરામિ સુધી કહીને તે પછી સ્થિર રહી કાઉસગ કરવો. તેમાં નવાણું અતિચાર જે દરેક વ્રત વગેરેને અંતે કહેવાશે તે અથવા ચાર લોગસ્સ મનમાં બોલવા અને એક નવકાર ગણી કાઉસગ્ગ પાળવો.

સ્તુતિ—જે સમતાપણે પરિણમ્યા, મમતા પરિહરી, ચૌદ રાજલોકને મસ્તકે સિદ્ધ વર્યા, સંસાર સમુદ્ર નિસ્તર્યા, સર્વ ઉપમા અલંકૃત, સર્વ અધમણહર, એવા ચોવીશ તીર્થંકર જન્મ, જરા, મરણને પરિક્ષીણ કરી, આત્મગુણ, આત્મપણે પરિણમ્યા, સાદિ અનંત ભાગે સિદ્ધ થયા સમણુ રમણરૂપ અનુભવ સ્થિર રહ્યા, તમારી સહાયપણું સમતા પ્રગટ થવા, મમતા પરિહરવાને અવસરે, સ્મરણ, ચિંતન, મનન, ધ્યાનરૂપે સહાય હોજો એવા ચોવીશ તીર્થંકરની સ્તુતિરૂપ બીજો ચોવીસથારૂપ આવશ્યક. (લોગસ્સનો પાઠ કહેવો).

ત્રીજો આવશ્યક.

સ્તુતિ—હવે એવા ચોવીશ તીર્થંકર જેણે ઓળખાવ્યા; તેવા મારા ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્ય, મહાઉપકારી, જ્ઞાનલોચનના દાતાર, અજ્ઞાનતિમિરના ફેડણહાર, મિથ્યાત્વ દર્શનના મિટાવણહાર, ભવભ્રમણ ટાળવાને અર્થે અમૃતધારા વાણી વરસાવતા, મુજ અપરાધીને ન્યાલ કરતા, માર્ગથી ભૂલાને માર્ગે લાવ્યા. (પછી પોતાના ગુરૂની વાત) એવા મારા ધર્મગુરૂ, ધર્માચાર્ય, ધર્મોપદેશક, ધર્માત્મા, છ કાયાના ગોવાળ, અધમ-ઉદ્ધારણ, ભવદુઃખભંજન, [illegible]દાતાર, નિર્લોભી, નિરહંકારી, ક્ષમાવંત, શીલવંત, વિવેકી, વિજ્ઞાની, એકાંત ઉપકાર નિમિત્તે ગોચરીઆની કરી સાચા [illegible] હાથ દઈ, મુજ કિંકર અપરાધી, [illegible] ન્યાયમાર્ગે દેખાડી સાચા દેવાધિદેવને ઓળખાવ્યા.

વંદણા.

ઇચ્છામિ ખમાસમણો. (ઉકડુ આસને બેસીને કરવું.)

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. ખમા—ક્ષમાવંત. સમણો—સાધુ. વંદિઉં—વાંદુ છઉં. જાવણિજ્જાએ—યથાશક્તિ. નિસીહિઆએ—અશુભ જોગને નિષેધ કરીને. અણુજાણહ—આજ્ઞા દીયો. મે—મુજને મિ—મર્યાદાથી ઉગ્ગહં—અવગ્રહમાં. નિસીહિ—નિષેધ કરીને અશુભ જોગને. અહો-કાયં—નીચી કાયને કાયસંફાસં—મારી કાયાએ સ્પર્શ કરૂં છું. ખમણિજ્જો—ખમજો. ભે—પૂજ્ય. કિલામો—કિલામના ઉપજાવી હોય તે. અપ્પ—થોડી છે [illegible] બહુ—ઘણી સુ-ભેણં—શુભ જોગે કરી. ભે—પૂજ્ય. દિવસો—દિવસ. વઇક્કંતો—વહી ગયો (કાળ ગયો.) જત્તા [illegible] [illegible]

[illegible]

માન કર્યું હોય. માયાએ—કપટ કર્યું હોય. લોહાએ—લોભ કર્યો હોય સવ્વકાલિયાએ—સર્વ કાળને વિષે. સવ્વમિચ્છોવયારાએ—સર્વ જે કાંઈ ખોટું કર્યું હોય. સવ્વ—સર્વ. ધમ્માઈ—ધર્મની, કમણાએ—કરણીને વિષે. આસાયણાએ—આશાતના કરી હોય એ—જે. મે—મને. દેવસિઓ—દિવસ સંબંધી. અઇયારો—અતિચાર. કઓ—લાગ્યા હોય. તસ્સ—તે અતિચારને. ખમાસમણો—ક્ષમાવંત સાધુ, પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. નિંદામિ—નિંદું છું, ગરિહામિ—ગરહું છું, હેઠું છું. અપ્પાણંવોસિરામિ—આત્માને તજું છું (આ પાઠ બે વખત કહેવો)

સ્તુતિ—એવા મારા ધર્મગુરૂએ, મુજને ન્યાલ કરવા મેહેરબાન થઈને મુજ અપરાધિને સુકૃત કમાણીરૂપ પુંજી સબળ, અર્થ ભાવલક્ષ્મી, ભવોભવ કલ્યાણકારી, શિવ-એકાંત સુખકારી, આનંદકારી, જયવિજયકારી પુણ્ય અને ધર્મબુદ્ધિકારી, સુલભબોધબીજદાયક, સંવર કરણી બતાવી. મારી સમજણ માફક ભાગ્ય પ્રમાણે, છતી શક્તિ પ્રમાણે, મૂળગુણ, ઉત્તરગુણ, વ્રત, પચખાણ નિયમ મર્યાદા કરાવી છે, તે પાંચ આચાર સંબંધી થોડા કાળની મર્યાદા કરી ભલાં પચખાણ કરાવ્યાં છે. પાંચ અણુવ્રત, ત્રણ ગુણ વ્રત, ચાર શિક્ષાવ્રતાદિકને વિષે કાંઈ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણાચાર દોષ લાગ્યો હોય, તે આલવણ, નિંદણ, ગર્હણ આત્માને વિશુદ્ધ કરી પાપથી પાછા પગલાં ભરીને; આત્માને વિશુદ્ધ કરવા સારૂ, સંભારી-સંભારી, ધારી ધારી, વિચારી વિચારીને દોષ નિવારવા પ્રતિક્રમણરૂપ ચોથો આવસ્યક કરવાની ઈચ્છા ઉપજી છે તે સફળ હોજો. દુષ્કૃત નિષ્ફળ હોજો.

સામાયિક એક, ચોવીસંથ્થો એટલે લોગસ બે અને વંદણા ત્રણ એ ત્રણ આવસ્યક પૂરા થયા, તેને વિષે કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર ઓછું અધિક વિપરીત કહેવાણું હોય તે મિચ્છામિદુક્કડં.

(ચોથા આવસ્યકની આજ્ઞા લેવી.)

ચોથો આવસ્યક.

દિવસસંબંધી—દિવસને વિષે. જ્ઞાન—જ્ઞાન દરશણ- દર્શન. ચારિત્ર-તપને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો હોય તે આલોઉં—કહી દેખાડું છું, આગમે—સૂત્ર, સિદ્ધાન્ત તિવિહે—ત્રણ પ્રકારનાં, પન્નતે—પરૂપ્યા. તજહા—જેમ કે તેમ કહે છે સુત્તાગમે—સૂત્ર આગમ અથ્થાગમે—અર્થ આગમ એટલે સૂત્રના અર્થ કરવા તે તદુભયાગમે—તે બે આગમ-સૂત્ર તથા તેના અર્થ બન્ને સાથેજ હોય તે એહવા જ્ઞાનને વિષે જે

(૫) સામાયિક સમકાએણું—સામાયિક કાયાએ બરાબર રીતે ફાસીયં—સ્પર્શ કર્યું-અંગીકાર કર્યું.-પાલીયં—તેવુંજ પાળ્યું. સોહિયં—શુદ્ધ કર્યું. તિરિયં—પાર ઉતાર્યું. કિત્તિયં—કીર્તિ કીધી. આરાહિયં—આરાધના કીધી. આણાએ—વીતરાગ દેવની આજ્ઞાને. અણુપાલીયં—વિશેષે પાળી હોય. નભવઈ—તે પ્રમાણે ન વરતાયું હોય. તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટા કીધાનું ફળ નિષ્ફળ થાઓ.

(૬) સામાયિક વિધિએ લીધું, તે વિધિએ પાળ્યું, વિધિએ કરતાં અવિધિએ થયું હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં. (૭) સામાયિકમાં અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અણાચાર, જાણતાં અજાણતાં મને, વચને, કાયાએ કરી કાંઇ દોષ લાગ્યો હોય તો તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

સામાયિકમાં કાનો, માત્રા, મીંડી, પદ, અક્ષર, ગાથા, સૂત્ર, ઓછું અધિક વિપરીત કહેવાણું હોય તો અરિહંત, અનંતા સિદ્ધ કેવળિનીસાખે તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં.

(પછી આગળ મુજબ ત્રણ નમોત્થુણં કહેવા.)

સામાયિકવ્રત સંપૂર્ણ.

સામાયિક કરતાં મનના દશ, વચનના દશ તથા કાયાના બાર એ પ્રમાણે બત્રીશ દોષ ન લાગે તે માટે નિરંતર ઉપયોગ રાખવો. તે બત્રીશ દોષ નીચે પ્રમાણે :—

મનના દશ દોષ.

૧ અવિવેક દોષ— [illegible]

૨ [illegible]

૩ [illegible]

૫ ભય દોષ--એટલે કોઈ પ્રકારના ભયથી કે લોકમાં પોતાની નિંદા થશે એવી બીકથી સામાયિક કરે પણ મનમાં સામાયિક કરવાનો ભાવ ન હોય તે ભય દોષ.

૬ નિદાન દોષ--સામાયિક કરીને ધનાદિકનું અથવા બીજી કોઈ ઇચ્છિત વસ્તુનું નિયાણું કરે તે કારણે સામાયિકનું તો મહત ફળ છે, તે ન વિચારતાં એવા ખોટા ફાયદા ઉપર લક્ષ રાખી નિયાણું કરી તે વેચી નાંખ્યા બરોબર થાય તે માટે તે નિદાન દોષ.

૭ સંશય દોષ--સંશયયુકત સામાયિક કરે એટલે મનમાં વિચારે કે સામાયિક કરીએ છીએ તો ખરા, પણ આગળ ઉપર ફળ થશે કે નહિ ? એમ પ્રતીતિ નહિં તે.

૮ કષાય દોષ--કષાયભર્યું સામાયિક કરે એટલે કોઈની સાથે દ્વેષ વર્તે છે તેથી તેને જવાબ દેવો નથી એમ ધારી સામાયિક કરી બેસે એવું રહસ્ય છે જ્યાં કષાય યુક્ત કરે તે દોષિત ગણાય તેનું નામ કષાય દોષ.

૯ અવિનય દોષ--વિનય રહિત સામાયિક કરે તે. ગુરૂનો વિનય જાણવો.

૧૦ બહુમાન દોષ--બહુ માન સહિત કરે પણ ભક્તિભાવથી ન કરે તે.

વચનના દશ દોષ.

૧ કુત્સિત વચન દોષ--જે વચન સાંભળી કોઈને લજ્જા, ભય, કષાયાદિ ઉપજે તેવા કુત્સિત વચન સામાયિકમાં બોલે તે કુત્સિત દોષ.

૨ સહસાત્કાર દોષ--સામાયિકમાં આગળ પાછળનો ઉપયોગ રાખ્યા સિવાય અણવિચાર્યું વચન બોલે તે.

૩ અસદારોહણ દોષ--સામાયિકમાં કોઈ ઉપર અસત્ય દોષ (તોહમત) મુકે તે.

૪ નિરપેક્ષ વાકય દોષ--સામાયિકમાં શાસ્ત્રની અપેક્ષા વિના સ્વમતિનાં વચન બોલે તે.

૫ સંક્ષેપ દોષ--સામાયિકમાં સૂત્ર પાઠે વચન સંક્ષેપ કરી બોલે-અક્ષર પાઠાદિ હીણા બોલે તે.

૬ કલહ કર્મ દોષ--સામાયિકમાં કોઈની સાથે કલેશ કરે તે.

૭ વિકથા દોષ--સામાયિકમાં સઝાય, ધ્યાન, ધર્મ કથા, મહા પુરૂષનાં ચરિત્ર અથવા તીર્થંકર આદિનો મહિમા વગેરે ક્રિયા કરવાની કહી છે તે પ્રમાણે ન વર્તતાં રાજાદિક વગેરેની ચાર કથા કરે તે

૮ હાસ્ય દોષ--સામાયિકમાં કોઈની મશ્કરી કરે તે

૯ અશુદ્ધ પાઠ દોષ--સામાયિકના સૂત્રાદિક ઉચ્ચાર કરે તેમાં મુખથી

સંપાદનહીન અથવા હ્રસ્વ અક્ષરને ઠેકાણે દીર્ઘ બોલે, કોઈ ઠેકાણે માત્રાહીન અથવા અધિક ઉચ્ચરે, અશુદ્ધ પાઠનો ઉચ્ચાર કરે તે.

મુણ મુણ વચન દોષ—સામાયિક લઈને ઉતાવળે પાઠનો ઉચ્ચાર કરે, સ્પષ્ટ પ્રગટ અક્ષર ન ઉચ્ચરે, પદનું, માત્રાનું ઠેકાણું માલમ ન પડે, માંખીની પેઠે બણબણ કરે એમ ગડબડ કરીને પાઠ પૂર્ણ કરે તે.

કાયાના બાર દોષ.

અયોગ્ય આસન દોષ—સામાયિક કરતી વખતે પગ ઉપર પગ ચઢાવીને બેસે, મહાત્મપુરુષ [illegible] વિનય ગુણની વૃદ્ધિની હાની કરે, પલાંઠી વાળીને બેસે તે પ્રથમ દોષ; માટે જે વડે વિનય ગુણ રહે, ઉદ્ધતાઈ ન જણાય, આળસુ ન થાય તેવી રીતે બેસવું.

અસ્થિરાસન દોષ—આસનને સ્થિર ન રાખે, વારંવાર આગળ પાછળ [illegible] કરે ને પોતે [illegible] કરે તે અસ્થિરાસન દોષ કહેવાય.

ચલદ્રષ્ટિ દોષ—સામાયિક લઈને દ્રષ્ટિને નાસિકા ઉપર સ્થાપિ મનમાં શુભોપયોગ રાખી મૌનપણે ધ્યાન ન ધરે, શાસ્ત્રાભ્યાસ કરવો હોય તો [illegible] પુસ્તક ઉપર દ્રષ્ટિ રાખવી વગેરે શુદ્ધ સામાયિકની રીતિ જે શાસ્ત્રકારે કહેલી છે તે રીતિનો ત્યાગ કરી ચકિત મૃગની જેમ ચારે દિશાઓ જોયા કરે તે ચલદ્રષ્ટિ દોષ.

૪ સાવદ્ય ક્રિયા દોષ—સામાયિક કર્યા છતાં સાવદ્ય ક્રિયા કરે અથવા સાવદ્ય ક્રિયાની સંજ્ઞા કરે તે.

૫ આલંબન દોષ—[illegible]

૬ [illegible]

૭ [illegible]

૮ [illegible]

૧૦ વિમાસણ દોષ—સામાયિકમાં અંગ વિમાસણ કરાવે, હાયતો ટેકો દે, ગળે હાથ દઈ બેસે તે.
૧૧ નિદ્રા દોષ--સામાયિકમાં નિદ્રા કરે તે.
૧૨ વસ્ત્ર સંકોચન દોષ—ટાઢ પ્રમુખની પ્રબળતાથી પોતાને સમસ્ત અંગે સારી પેઠે વસ્ત્ર ઓઢે તે.

એ પ્રમાણે મનના દશ દોષ, વચનના દશ દોષ અને કાયાના બાર દોષ એ સર્વે બત્રીશ દોષ થાય. વિવેકી પુરૂષો તે દોષ ટાળી શુદ્ધ સામાયિક કરે.

નીચેના વીસ દોષ ટાળી કાઉસગ્ગ કરવો.

૧ ઘોડાની પેઠે પગ ઉંચો નીચો કરે, તે ઘોટક દોષ. ૨ લતાની પેઠે સુઈ રહે તે લતા દોષ. ૩ સ્થંભને આધારે ઓઠીંગે રહી ઉભો રહે તે સ્થંભ દોષ. ૪ પર્વતના કૂટની પેઠે અક્કડ ઉભો રહે તે કૂટ દોષ. ૫ શ્રેણીઆના ઉચા ઓઠીંગે રહી કાઉસગ કરે તે માળા દોષ. ૬ ભીલડીની પેઠે હાથ આગળ રાખી કરે તે શબરી દોષ. ૭ વહુની પેઠે ઘુંઘટો કાઢી વસ્ત્ર ઓઢે તે વધૂ દોષ. ૮ પ્રમાણ ઉપરાંત વસ્ત્ર માથે રાખી કરે તે લબ્ધ તર દોષ. ૯ શરીરને સ્તનની પેઠે ઢાંકીને કરે તે સ્તન દોષ. ૧૦ ગાડાંની ઉધની પેઠે બે પગની પાની એકઠી રાખે તે ઉધ દોષ. ૧૧ સાધ્વીની પેઠે વસ્ત્ર ઓઢી કરે તે સંજતી દોષ. ૧૨ દિગંબરની પેઠે હાથ ઉંચા રાખી કરે તે ખલીણ દોષ. ૧૩ કાગની પેઠે નેત્ર ચંચળ કરે તે વાયસ દોષ. ૧૪ કોઠનાં ફળ એકઠાં કર્યાની પેઠે વસ્ત્ર એકઠાં કરે તે કવીઠ દોષ ૧૫ શરીરમાં ભૂત પ્રવેશ જેમ મસ્તક ધૂણાવે તેમ ધૂણી કાઉસગ કરે તે શીશકંપન દોષ. ૧૬ મુંગાની પેઠે હું હું કરે તે મૂક દોષ. ૧૭ આંગળી પાંપણે રાખી વિચાર કર્યાની પેઠે કાઉસગ કરે તે અંગુલીભ્રમુહ દોષ. ૧૮ દારૂ શીશામાં નાખતાં ગરમીને યોગે બડબડ થાય તેની પેઠે કરે તે વારૂણી દોષ. ૧૯ તરસ્યા કપિની પેઠે હોઠ હલાવે તે પ્રેક્ષા દોષ. ૨૦ બીજાની પાસે પાઠ ઉચરાવી કરે તે અન્ય પાઠોચ્ચરિત દોષ.

કાઉસગ કરતી વખતે ઉપરના વીસ દોષોમાંથી એક પણ દોષ પોતામાં ન આવે તેનું બરાબર ધ્યાન આપવું.

અતિચાર દોષ લાગ્યો હોય તે આલોઉં—કહું છું. જં વાઇદ્ધં—સૂત્ર આઘાં પાછાં [illegible] ઉપયોગે સૂત્ર ભણાવ્યાં હોય. [illegible] અચ્ચક્ખરં—અધિક અક્ષર [illegible] ભણ્યું હોય, વિણય-હીણં—વિનયરહિત ભણાવ્યું હોય. જોગહીણં—મન, વચન, કાયાના યોગ સ્થિર રાખ્યા વિના ભણાવ્યું હોય. ઘોસહીણં—શુદ્ધ ઉચ્ચારરહિત ભણાવ્યું હોય. સુટ્ઠુદિન્નં—રૂડું જ્ઞાન અવિનીતને દીધું હોય. દુટ્ઠુપડિચ્છિયં—દુષ્ટ રીતે ગ્રહ્યું હોય. અકાલે કઓ સજ્ઝાઓ—ચોમાસાઆદિ બાર અકાળ તે વખતે અભ્યાસ કરી હોય. કાલે ન કઓ સજ્ઝાઓ—ભણવા વખત છે તે વખત અભ્યાસ ન કરી હોય. અસજ્ઝાઇએ સજ્ઝાયં—વેદી પર આદિ [illegible] અભ્યાસ કરી હોય. સજ્ઝાઇએ ન સજ્ઝાયં—અભ્યાસ કરવા યોગ્ય જગા હોય ત્યાં અભ્યાસ ન કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—એ ચૌદ પ્રકારના અતિચાર માંહેલો કોઈ દોષ લાગ્યો હોય તે ખોટું થજો નિષ્ફળ થાઓ.

દંસણ—[illegible]. સમકિત[1]—[illegible] ધર્મનું [illegible] [illegible] નવતત્ત્વનો સંથવો—પરિચય કરવો, [illegible]

[illegible]

ખરી જાય છે). એ પાંચ અતિચાર મધ્યેથી કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તો તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

પહેલું વ્રત.

પહેલું—પહેલું અણુવ્રત—નાનું (સાધુના વ્રતથી). થુલાઓ પ્રાણાઇવાયાઓ—મોટકા પ્રાણી હણવાથી વેરમણં—નિવર્તું છું. ત્રસજીવ—હાલતા ચાલતા જીવ (તે કહે છે.) બે ઇંદ્રિય-બે ઇંદ્રિયવાળા. તેઇંદ્રિય-ત્રણ ઇંદ્રિયવાળા. ચઉરિંદ્રિય—ચાર ઇંદ્રિયવાળા. પંચેંદ્રિય—પાંચ ઇંદ્રિયવાળા. જીવ—પ્રાણી. જાણિ—જાણીને પ્રીછી—ઓળખ્યા છતાં સગસંબંધી—પોતાના સગાસંબંધી. શરીરમાંહેલા પીડાકારી—પોતાના શરીરમાં પીડા ઉપજાવે એવા જીવ. સઅપરાધી—પોતાનો અપરાધ જેણે કર્યો હોય તે. પણ વિગલેંદ્રિવિના—જ્ઞાન રહિત (ભાન રહિત) તે બેઇંદ્રિ તેઇંદ્રિ ચઉરેન્દ્રિ એ વરજીને. આકુટી-જાણીને. હણવા-હણવાની. નિમિત્તે—બુદ્ધિએ. હણવાના—હણવાની. પચ્ચખાણ—બંધી તથા સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય પણ હણવાના પચ્ચખાણ. જાવજીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણે કરી તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી ન કરેમિ—કરૂં નહિ ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ મણસા—મને કરી વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવા—એવા પહેલા—પહેલા. થૂલ—મોહોટા. પ્રાણાતિપાત—જીવ હણવા થકી. વેરમણં—નિવૃત્તવાના. વ્રતના—વ્રતના. પંચ અઇયારા-પાંચ અતિચાર. પાયાલા—પાતાળ કળશા સમાન. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિવ્વા—(પણ) આચરવા નહિ તંજહા—જેમ છે તેમ તે આલોઉં—કહુ છું બંધે—કોઈ જીવને તાણીને બાંધ્યો હોય. વહે—ઘણો માર માર્યો હોય. છવિછેએ—અવયવ છેદ્યાં હોય (કાન, નાક, આદિ) અઇભારે—ઘણો ભાર ભર્યો હોય (ગજા ઉપરાંત). ભત્તપાણવોછેએ-અન્ન પાણી ભોગવતાં અટકાવ્યાં હોય. (ભાત, પાણીની અંતરાય પાડી હોય) તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ

બીજું વ્રત.

બીજું અણુવ્રત—બીજુ અણુવ્રત. થૂલાઓ—મોટું. મુસાવાયાઓ—જુઠું બોલવાથી વેરમણં—નિવર્તું છું કન્નાલિક—કન્યા સંબંધી કામમાં. ગોવાલીક—ગાય ભેંસ આદિ ઢોરમવેશી કામમાં ભોમાલીક—જમીનના કામમાં થાપણ—થાપણ મોસો મોસો—

પંચેંદ્રિય જીવનો વધ થાય અથવા કોઈને મોટા દુઃખનું કારણ થાય તેવી. મોટકીકુડીસાખ્ખ—ખોટી ખોટી સાક્ષી આપવા સંબંધી. ઇત્યાદિક—એ વગેરે. મોટકું—મોટું. જુઠું—જુઠું. બોલવાના—બોલવાની. પચ્ચખાણ—બાધી, નામ. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણ. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી, ન કરેમિ—(એ કામ) હું કરું નહિ. ન કારવેમિ—(બીજા પાસે તેવું કામ) કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એહવા બીજાથૂલ—મોટા. મૃષાવાદ—જુઠું બોલવાનું. વેરમણં—તજવાના. એહના પંચ—પાંચ. અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—(પણ) આચરવા નહિ. તંજહા—જેમ કે તેમ. તે-આલોઉં—કહું છું. સહસ્સાભખ્ખાણે—પ્રાસ્તો પરે એવું બોલાયું હોય. રહસ્સાભખ્ખાણે—કોઈની છાની વાત ઉઘાડી કરી હોય. સદારમંતભેએ—પોતાની સ્ત્રીના મર્મ ઉઘાડા કર્યા હોય. મોસોવએસે—ખોટો ઉપદેશ કર્યો હોય. કૂડલેહકરણે—ખોટા લેખ કર્યા હોય. તસ્સ-મિચ્છામિદુક્કડં—તે મારું કીધું નિષ્ફળ થાજો.

ત્રીજું વ્રત.

ત્રીજું અણુવ્રત—ત્રીજું નાનું વ્રત. થૂલાઓ—મોટું. અદિન્નાદાણાઓ—[illegible] વેરમણં—નિવર્તું છું. ખાતર ખણી—[illegible]. ગાંઠી છોડી—ગાંઠડી છોડી લઈ. તાળુંપર કુંચી કરી—[illegible] ઘણી વસ્તુ ધણી-ની [illegible] તેમ તાળું [illegible] ઉપરાંત [illegible] મારું અતનાદાન લેવાના પચ્ચ-[illegible] (જેવાં કે [illegible]) વગેરે સંબંધી, ઇત્યાદિ સંબંધી નિશ્ચયી વસ્તુ ઉપરાંત—[illegible] અતનાદાન લેવાના [illegible]

[illegible]

યારા—અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તે આલોઉં—કહું છું. તેનાહડે—ચોરાઉ વસ્તુ લીધી હોય. તક્કરપ્પઉગે—ચોરને મદદ આપી હોય વિરુદ્ધ રજ્જાઇક્કમે-રાજ્યવિરુદ્ધ કીધું હોય એટલે દાણ ચોરી વગેરે રાજાએ મનાઈ કરેલા ગુનાહ કીધા હોય. કુડતોલે—ખોટું તોળ્યું હોય. કુડમાણે—ખોટું માપ્યું હોય, ભર્યું હોય. તપડિરૂવગવવહારે—સારી વસ્તુ દેખાડી નરસી આપી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ

ચોથું વ્રત.

ચોથું અણુવ્રત—અણુવ્રત. થૂલાઓ-મોહોટું. મેહુણાઓ-મૈથુન સેવવાથી. વેરમણં—નિવર્તું છું. સદાર[1]—પોતાની સ્ત્રીથીજ. સંતોસીએ સંતોષ રાખવો. અવસેસં—તે સિવાય બીજી કોઈ સાથે મેહુણવિહં મૈથુન સેવવાની. પચ્ચખ્ખાણ—બંધી, ત્યાગ. (અને સ્ત્રીને સભરથાર પોતાના ભરથારથીજ. સંતોસીએ—સંતોષ રાખવો.)અવસેસં—સિવાય બીજા કોઈની સાથે. મેહુણ—મૈથુન. સેવવાના—કરવાની. પચ્ચખ્ખાણ-બંધી) અને જે સ્રીપુરૂષને મૂળથકી કાયાએ કરી મેહુણ મૈથુન. સેવવાના પચ્ચખ્ખાણ હોય—સેવવાની બંધી હોય. તેહને દેવ મનુષ્યતિર્યંચ—દેવતા, માણસ, પશુ વગેરે. સંબંધીમેહુણના—મૈથુન સેવવાની. પચ્ચખાણ—બંધી, ત્યાગ, જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી દેવતાસંબંધી—તેમાં દેવતાની સાથે દુવિહં—બે કરણે તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—એ કામ કરૂં નહિ ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. અને મનુષ્યતિર્યંચસંબંધી—અને માણસ તથા પશુ વગેરેની સાથે. એગવિહં—એક કરણે એગવિહેણં-એક જોગે. ન કરેમિ એ કામ કરૂં નહિ. કાયસા—કાયાએ કરી. એવા ચોથા થૂલ—મ્હોટા મેહુણ—મૈથુન. વેરમણંવ્રતના—ત્યાગ કરવાના વ્રતના. પંચ—પાંચ અઇયારા—અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—કહું છું. ઇત્તરિય—ન્હાની ઉમરની સ્ત્રી, પરિગ્ગહિય—પોતાની પરણેલી સાથે. ગમણે—ગમન કર્યું હોય. અપરિગ્ગહિયગમણે—સ્ત્રીને પરણ્યો નથી તે અગાઉ તેની સાથે ગમન કર્યું હોય. અનંગક્રીડા—કામભોગ સંબંધી બીજી કંઈ ક્રીડા કરી હોય પરવિવાહકરણે—બીજાઓના વિવાહ મેળવી આપ્યા હોય. કામભોગેસુ—કામભોગને વિષે. તિવ્વાભિલાસા—તીવ્ર અભિલાષા રાખી હોય તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ

[1] અહીં સ્ત્રીએ ' સભર્તા સંતોસીએ " કહેવું.

પાંચમું વ્રત.

પાંચમું અણુવ્રત—અણુવ્રત. થુલાઓ—મોટા પરિગ્ગહાઓ—ન, દોલત વગેરે પરિગ્રહથી. વેરમણું—નિવર્તું છું. ખેત—ખેતર, વાડી આદિ ઉઘાડી જમીન વત્થુનું—ઘર, તળાવ આદિ ઢાંકી જમીનની. યથાપરિમાણુ—જેટલી મર્યાદા કરી છે. હિરણ—રૂપું. સોવનનું—સોનાની. યથાપરિમાણુ—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. ધન—સિક્કાબંધ નાણું. ધાનનું—દાણાની. યથાપરિમાણુ—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. દુપદ—બે પગાં મનુષ્યાદિ. ચઉપ્પદનું—ચોપગાં ઢોરની યથાપરિમાણુ—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. કુવિયનું—ઘરવખરી. યથાપરિમાણુ—જે પ્રમાણે મર્યાદા કરી છે. એ યથાપરિમાણ કીધું છે—જે પ્રમાણે જેટલી મર્યાદા કરી છે. તે ઉપરાંત પોતાનો પરિગ્રહ—રાખવો. કરી પચ્ચખાણ—જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. એગવિહં—એક પ્રકારે. તિવિહેણં—ત્રણ પ્રકારે. ન કરેમિ—કરું નહિ (મર્યાદા ઉપરાંત દોલત રાખું નહિ) મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એવા પાંચમા થૂલ—મોટા પરિગ્રહપરિમાણ—દોલતની મર્યાદા ઉપરાંત વેરમણવ્રતના—તજી દેવાના વ્રતના. પંચ—પાંચ અઇયારા—અતિચાર જાણિયવ્વા—જાણવા ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ કહે છે—[illegible] ખેત્તવત્થુપમાણાઇક્કમે [illegible]

છઠું વ્રત.

[illegible]

પોતાની કાયાએ કરીને પાંચ [1]આશ્રવ સેવવાના—ભોગવવાની પચ્ચખાણ—બંધી. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી: દુવિહં—બે કરણે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું કરૂં નહિ ન કારવેમિ—બીજા પાસે એ કામ કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી એહવા છઠ્ઠા દિશિવેરમણ વ્રતના—એ પ્રમાણે દિશાની મર્યાદા ઉપરાંત કોઈ દિશાએ જવાનું તજી દેવાના વ્રતના. પંચ—પાંચ. અઇયારા—અતિચાર જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા તે આલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું ઉડ્ઢદિશિપમાણાઇક્કમે—ઉંચી દિશાની (પ્રમાણ અતિક્રમ્યા હોય) મર્યાદા ઓળંગી હોય. અહોદિશિપમાણાઇક્કમે—નીચી દિશાની મર્યાદા ઓળંગી હોય. તિરિયદિશિપમાણાઇક્કમે—ત્રીજી દિશા (પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ) ની મર્યાદા ઓળંગી હોય. ખેતવુડ્ઢી—ક્ષેત્ર વૃદ્ધિ-એક દિશા ઘટાડીને બીજી દિશા વધારી હોય. સઇઅંતરદ્ધાએ—સંદેહ પડ્યા છતાં આગળ જવાયું હોય. તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

સાતમું વ્રત.

સાતમું વ્રત ઉવભોગ—જે વસ્તુ એકજવાર ભોગવાય તે ખાનપાનાદિ. પરિભોગવિહં—જે વસ્તુ વારંવાર ભોગવવામાં આવે તે ઘરેણાં, લુગડાં વગેરે તેની મર્યાદાની પચખાયમાણે—બંધી કરતી ૧ ઉલ્લણિયાવિહં—અંગ લુવાનાં વસ્ત્રની મર્યાદા ૨ દંતણવિહં—દાતણની મર્યાદા. ૩ ફલવિહં—ફળની મર્યાદા ૪ અબ્ભંગણવિહં—તેલ વગેરે શરીરે ચોપડવાની વસ્તુની મર્યાદા. ૫ ઉવટ્ટણવિહં—મર્દન કરવાની વસ્તુ (પીઠી વગેરે)ની મર્યાદા. ૬ મંજણવિહં—નાહવાના પાણી વગેરેની મર્યાદા. ૭ વત્થવિહં—વસ્ત્રની મર્યાદા ૮ વિલેવણવિહં—વિલેપન કરવાની વસ્તુની મર્યાદા. ૯ પુપ્ફવિહં—પુષ્પ-ફુલની મર્યાદા. ૧૦ આભરણવિહં—ઘરેણાની મર્યાદા. ૧૧ ધૂપવિહં—ધૂપ કરવાની મર્યાદા. ૧૨ પેજ્જવિહં—પીવાની વસ્તુ ઓસડ ક્વાથ વગેરેની મર્યાદા. ૧૩ ભક્ખણવિહં—સુખડીની મર્યાદા. ૧૪ ઓદનવિહં—ધાનની જાતની મર્યાદા. ૧૫ સુપવિહં—દાળની મર્યાદા ૧૬ વિગયવિહં—(ઘી તેલ, દુધ, દહીં, ગોળ આદિ) વિગયની મર્યાદા. ૧૭ સાગવિહં—લીલોત્રી શાકની મર્યાદા ૧૮ મહુરવિહં—મેવાની મર્યાદા ૧૯ જમણવિહં—જમવાની મર્યાદા અમુક વખતે આટલી વસ્તુ ખાવી ૨૦ પાણિયવિહં—પાણીની મર્યાદા. ૨૧ મુખવા-

૧ ઉત્પન્ન થવાના. ૨ ગુણ ૩ ચોરી. ૪ મધુર ૫ પરિગ્રહ

મુખવિહું—સોપારી, લવિંગ, એલચી વગેરે મુખવાસની મર્યાદા ૨૨ વાહનવિહું—અશ્વાદિક વાહનની મર્યાદા. ૨૩ વાણહિવિહું—પગરખાં વગેરેની મર્યાદા. ૨૪ સયણવિહું—શય્યા, પલંગ આદિ સુવાની વસ્તુની મર્યાદા ૨૫ સચિત્તવિહું—સચિત્ત (જીવ સહિત) વસ્તુની મર્યાદા. ૨૬ દવ્વવિહું—ચીજો એટલે પદાર્થની મર્યાદા ઇત્યાદિકનું યથા પરિમાણ કીધું છે—એ તથા એ સિવાય વસ્તુની જે પ્રમાણે મર્યાદા બાંધી (ફલાણી વસ્તુ મારે આજ આટલી ખાવી કે પીવી તથા ફલાણી વસ્તુ આજ ભોગવવી કે નહિ ઇત્યાદિ). તે ઉપરાંત—જે મર્યાદા બાંધી છે તે ઉપરાંત. ઉવભોગ—જે વસ્તુ એકવાર ભોગવવામાં આવે તે પરિભોગ—જે વસ્તુ વારંવાર ભોગવવામાં આવે તે. ભોગનિમિત્તે—ભોગવવાની મરજી કરી. ભોગવવાના પચ્ચખાણ—ભોગવવાની બાધી. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી એગવિહું—એક પ્રકારે કરી. તિવિહેણું—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—તે કામ કરું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. [illegible]—એકવાર ભોગવવાની વસ્તુ. પરિભોગ—વારંવાર ભોગવવાની વસ્તુ. દુવિહે—બે પ્રકારે. પન્નત્તે—કહી છે. તંજહા—તે જેમ છે તેમ કહે છે. [illegible]

કરાવી તેનાં ભાડાં ખાવાનો વેપાર કર્યો હોય. ફોડીકમ્મે— પૃથ્વીનાં પેટ ફોડાવવાનો વેપાર કીધો હોય (કુવા વાવ આદિ કરાવવાનો). દંતવાણિજ્જે—હાથીદાંત વગેરેનો વેપાર કીધો હોય. કેસવાણિજ્જે—ચમરી ગાય વગેરેના વાળનો વેપાર કીધો હોય. રસવાણિજ્જે—મદિરાદિકના રસનો વેપાર કીધો હોય. લખવાણિજ્જે—લાખ વગેરેનો વેપાર કીધો હોય વિસવાણિજ્જે—વિષ (ઝેર) નો વેપાર કીધો હોય. જંતપીલણકમ્મે—ઘાણી, સંચા વગેરે યંત્રોનો વેપાર કીધો હોય. નિલંછણકમ્મે—બળદ, ઘોડા વગેરેના અવયવ સમારવાનો વેપાર કીધો હોય. દવગ્ગિદાવણિયા—દાવાનળ સળગાવ્યો હોય સર-સરોવર. દહ—દહકુંડ. તલાગ—તળાવ. પરિસોસણિયા—ડસોષાવ્યાં હોય. અસઇજણપોસણિયા—ઢોર તથા સુવાદિને ઉછેરી ઉછેરીને વેચ્યાં હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—એ ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

આઠમું વ્રત.

આઠમું વ્રત અણત્થદંડનું—સ્વાર્થ વિના આત્મા દંડાય છે. વેરમણં—(તેથી) નિવર્તું છું. ચઉવિહે—ચાર પ્રકારે અણત્થદંડે—અર્થ વિના દંડ પડે છે પન્નત્તે—તે કહે છે. તંજહા—જેમ છે તેમ. અવજ્ઝાણાયરિયં—આર્ત તથા રૌદ્ર ધ્યાન ધરવાથી (માઠી ચિંતવણા કરવાથી) પમાયાયરિયં—પ્રમાદ કરવાથી(આળસથી ઘી, તેલ વગેરેનાં ઠામ ઉઘાડાં રાખવાથી જીવ હિંસા થાય છે) હિંસપયાણં—હિંસા થાય એવાં શસ્ત્ર (છરી, ચાકુ, સુડી વગેરે) આપવાથી, પાવકમ્મોવએસે—પાપ કર્મનો ઉપદેશ કરવાથી. એવંઆઠમા અણત્થદંડ—અર્થ વિનાનાં પાપ સેવવાનાં પચ્ચખાણ—સેવવાની બંધી. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. દુવિહં—બે કરણે, તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું પ્રમાદે કરું નહિ ન કારવેમિ—બીજા પાસે તેમ કરાવું નહિ મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એવાઆઠમાઅણત્થદંડ—તે અર્થ વિનાના દંડ આવે તે પાપ. વેરમણ—નિવૃત્ત કરાવના. અણ [illegible] ના પંચ-પાંચ અઇયારા - અતિચાર જાણિયવ્વા—જાણવા ન સમાયરિયવ્વા—ન આદરવા નહિ તંજહા—તે જેમ છે તેમ તે આલોઉં— [illegible] કુક્કુઇએ—કુચેષ્ટા [illegible]
[illegible] સંજુત્તાહિ- [illegible]
[illegible] ઉપભોગ પરિભોગ

ર્દેરો—એકવાર ભોગવાય તેની તથા વારંવાર ભોગવાય તેની વસ્તુ ઉપર આસક્ત રહ્યો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

નવમું વ્રત.

નવમું સામાયિકવ્રત—સમતારૂપ સામાયિકનું વ્રત. સાવજ્જજોગનું-પાપવાળા કામનો. વેરમણં—નિવર્તું છું. જાવનિયમ—જ્યાં સુધી મર્યાદા બાંધી છે ત્યાં સુધી. પજ્જુવાસામિ—શુભ જોગને સેવું. દુવિહં-બે કરણે તિવિહેણં—ત્રણે જોગે કરી. ન કરેમિ—પાપનું કામ હું કરું નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. એવી મારી તમારી સદ્દહણા પરૂપણા કરી સામાયિકનો અવસર આવે અને સામાયિક કરી હોય તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ હોજો. એવા નવમા સામાયિક વ્રતના, પંચ અઇયારા-પાંચ અતિચાર જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા-તે જેમ છે તેમ. તેઆલોઉં—તે કહું છું. મણદુપ્પણિહાણે—સામાયિકમાં મન માઠું વર્ત્યું હોય. વયદુપ્પણિહાણે—વચન માઠું વર્ત્યું હોય. કાયદુપ્પણિહાણે—કાયા માઠી વરતી હોય. સામાઇયસ્સસઇ—સામાયિક કીધું કે નહિ. અકરણયાએ—અવસરે કીધું કે નહિ તેની ખબર ન રહી હોય. સામાઇયસ્સ—સામાયિક કીધું તે તે. અણવટ્ઠિયસ્સકરણયાએ—પૂરું થયા વિના પાર્યું હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં-તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ.

દશમું વ્રત.

દશમું દેશાવગાસિકવ્રત—દિશાની મર્યાદા બાંધવાનું વ્રત (છઠ્ઠી દશ દિશાએ જે બાંધ્યું નહિ) દિનપ્રતિ પ્રભાતથી પ્રારંભીને—દિનદિન પ્રતિ સવારે નવકારશી આદિથી દિવસ ઉગ્યા સુધી જાણીને. પૂર્વાદિક છ દિશિ—પૂર્વ દિશા આદિ છ દિશાએ[1] જેટલી ભૂમિકા—જેટલી ધરતી આદી મોકળી છે—ખુલ્લી રાખી છે તે ઉપરાંત [illegible]

[illegible]

[1] [illegible]

વચને કરી. કાયસા—કાયાએ કરી. જેટલી ભૂમિકા મોકળી રાખી તેમાંહિ છે. દંડાદિકની મર્યાદા કીધી છે—મોકળી રાખેલી ધરતીમાં જે બાંધી કરી હોય કે આજ આટલા પદાર્થ ઉપયોગમાં લાવવા. તે ઉપરાંત. દદ ઉપરાંત. ઉવભોગ—એકજવાર ભોગવાય એવી વસ્તુ. પરિભોગ વારંવાર ભોગવાય એવી વસ્તુ. ભોગનિમિત્તે—ભોગની ઇચ્છાએ. ભોગવવાના પચ્ચખાણ—ભોગવવાની બંધી, જાવઅહોરત્તં—એક દિવસ ને રાત સુધી. એગવિહેણં—એક કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—કરૂં નહિ. મણસા—મને કરીને. વયસા-વચને કરીને. કાયસા—કાયાએ કરી. એવી મારો તમારી સદ્દહણા પરૂપણાએ કરી દશમું વ્રત કરવાનો અવસર આવે ને કરીએ તે વારે સ્પર્શનાએ કરી શુદ્ધ હોજો. એવા દશમા દિશાવગાસિક વ્રતના પંચઅઇઆરા—પાંચ અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા—તે જેમ છે તેમ. તે આલોઉં—કહું છું: આણવણપઉગે—કોઈ વસ્તુ મંગાવી ઉપયોગ કીધો હોય બીજા પાસે, વસ્તુ મંગાવી હોય. પેસવણપઉગે—ચાકરનો ઉપયોગ, મોકલીને વસ્તુ મંગાવી હોય; સદ્દાણુવાએ—શબ્દનો ઉપયોગ, સાદ કરી દદ ઉપરાંતથી બોલાવ્યો હોય. રૂવાણુવાએ—પોતાનું રૂપ દેખાડીને બોલાવ્યો હોય. બહીઆ—બાહેર. પોગ્ગલપક્ખેવે—કાંકરો નાંખી બોલાવ્યો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

અગીઆરમું વ્રત.

અગીઆરમું પરિપૂર્ણપોષધવ્રત—પાપરહિત થઈ સંવરે કરી ધર્મને પોષવો તેનું વ્રત. અસણં—અન્ન. પાણં—પાણી. ખાઇમં—મેવાની જાત. સાઇમંના—મુખવાસ-સોપારી આદિક ખાવાની. પચ્ચખાણ—બંધી. અબંભના પચ્ચખાણ—મૈથુન સેવવાની બંધી. મણીસોવન્ન પચ્ચખાણ—મણી, સોનું વગેરે રાખવાની બંધી. માલાવન્નગ—માળા વગેરેની. વિલેવણના—વિલેપન કરવાની. પચ્ચખાણ—બંધી. સત્થ—શસ્ત્ર, હથીઆર. મુસલાદિક—સાંબેલાં વગેરે. સાવજ્જજોગના પચ્ચખાણ—પાપનું કામ કરવાની બંધી. જાવઅહોરત્તં—રાત દિવસ સુધી. પજ્જુવાસામિ—એ પ્રમાણે આચરીશ દુવિહં—બે કરણે. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે. ન કરેમિ—પાપ કરૂં નહિ. ન કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. મણસા—મને કરી વયસા—વચને કરી કાયસા—કાયાએ કરી. વીસદ્દહણા—કરવાની શ્રદ્ધા થાય પરૂપણા કરી—પરૂપણા કરીએ કરવાનો વખત આવે પોષા કરીએ તે વારે ફરશનાએ કરી શુદ્ધિ હોજો

તં શક્તિમુજબ શુદ્ધ હોઈને. એવા અગીઆરમા પરિપુણ્ણં—પ્રતિ પૂર્ણ
સંવરના—સંવરે આત્માને પોતાના વતના. પંચઅઇયારે—પાંચ
અતિચાર. વજ્જીયવ્વા—તજવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તં-
જહા તે આ પ્રમાણે—તે જેમ છે તેમ કહું છું અપ્પડિલેહિયં—નજરે
રીતે જોયું ન હોય. દુપ્પડિલેહિયં—માઠી રીતે જોયું હોય. સેજ્જાસં-
થારે—પાટ વગેરે સેજ તથા પથારીને, અપ્પમજ્જિયં—પોંજ્યું ન હોય.
પ્પમજ્જિયં—માઠી રીતે પોંજ્યું હોય. સેજ્જાસંથારએ—સેજસંથારીને.
પડિલેહિયં—નજરથીને જોયું ન હોય. દુપ્પડિલેહિયં—માઠી રીતે જોયું
ય. ઉચ્ચારપાસવણભૂમિ—દિશા તથા પેશાબે જવાની જગ્યાને. અ-
પ્પમજ્જિયં—પોંજી ન હોય. દુપ્પમજ્જિયં—માઠી રીતે પોંજી હોય. ઉચ્ચા-
રપાસવણભૂમિ—દિશા તથા પેશાબે જવાની જગ્યાને. પોસહસ્સ—
પોસા કર્યા છે તેમાં. સમ્મં—પ્રમાદ કરે. અણણુપાલણયા—પોસાની
[illegible] પાળી [illegible] હોય તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તેમાં થયેલું પાપ
નાશ પામે.

બારમું વ્રત.

બારમું અતિથિ—જેની તિથિ નથી (એટલે આહાર લેવા આવે એ
[illegible] નથી) સંવિભાગવ્રત—ભાગ પાડવો એટલે આહાર દેવી
[illegible]

[illegible]

સચિત્તપેહણિયા—અચેત વસ્તુથી સચેત વસ્તુ ઢાંકી હોય. કાલાઇક્કમે-કાળ વહી ગયો હોય, બગડી ગયેલી કે ખોરી થયેલી વસ્તુ આપી હો **પરોવએસે**—સાધુને વહોરાવવાનું બીજાને કહે (સાધુ આવે તે વખ પોતે ન આપતાં બીજાને હુકમ કરે). **મચ્છરિયાએ**—દાન દઈને અહંકા કીધો હોય. **તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં**—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાઓ

સંથારાનો પાઠ.

અપચ્છિમ—બીજું કાંઈ કામ કરવું રહ્યું નથી. **મારણંતિય**—પ્રતિ મરણને અંતે. **સંલેહણા**—આત્માને પાપના કામથી દૂર કરવો. **પોષ શાલા**—સંથારો કરવાની જગા. **પૂંજીને**—વાળી સાફ કરીને. **ઉચ્ચાર પાસવણ**—દિશા તથા પેશાબની. **ભૂમિકા**—જગ્યા. **પડિલેહીને**—નજ જોઇને. **ગમણાગમણે**—જતાં આવતાં જીવ ચંપાણા હોય તેનું. **પડિક્ક મીને**—પ્રાયશ્ચિત લઈને **દર્ભાદિકસંથારો**—ડાભ વગેરેની પથાર **સંથરીને**—પાથરીને. **દર્ભાદિકસંથારો**—ડાભ વગેરેની પથારી ઉ **દુરૂહિને**—બેસીને. **પૂર્વ તથા ઉત્તરદિશિ**—પૂર્વ કે ઉત્તર દિશા તર **પલ્યંકાદિક**—પલાંઠી વાળી અથવા શક્તિ પ્રમાણે આસને બેસીને-આસન વાળીને. **કરયલ**—બે હાથ. **સંપગ્ગહિયં**—જોડીને. **શિરસા વત્તં**—માથાને આવર્તન કરી. **મત્થએઅંજલિકટ્ટુ**—માથા ઉપર બે હા જોડેલા રાખી **એવં**—એમ. **વઆસો**—કહે **નમોત્થુણં**—નમસ્કાર હો **અરિહંતાણં**—અરિહંત દેવને **ભગવંતાણં**—ભગવંતને. **જાવસં તાણં**—તે ઠેઠ મુક્તિ પહોંચ્યા સુધીનો પાઠ (જે સામાયિકને અંતે તેટલો કહેવો) એમ અનંતાસિદ્ધને નમસ્કાર કરીને વર્તમાન પોત ધર્મગુરૂ ધર્માચાર્યને નમસ્કાર કરીને પૂર્વે જે વ્રત આદર્યાં છે. તેઆલોઈ સંભારીને **પડિક્કમી**—પ્રાયશ્ચિત લઈને **નિંદી**—(આત્માની સાખે) (કરીને. **નિસલ્લ** થઇને—શલ્ય રહિત થઈને. **સવ્વંપાણાઈવાયં**— પ્રકારે જીવ હિંસા કરવાની. **પચ્ચખામી**—બંધી કરીને. **સવ્વંમુસાવ પચ્ચખામી**—સર્વ પ્રકારનું જુઠું બોલવાની બંધી કરીને. **સવ્વંઅદ઼ દાણંપચ્ચખામી**—સર્વ પ્રકારની ચોરી કરવાની બંધી કરીને. **સ મેહુણંપચ્ચખામી**—સર્વથા મૈથુનની બંધી કરીને **સવ્વંપરિગ્ગહંપ ખામી**—સર્વથા દોલત રાખવાની બંધી કરીને. **સવ્વંકોહંપચ્ચખા** સર્વથા ક્રોધ કરવાની બંધી કરીને. **જાવમિચ્છાદંસણસલ**—તે અન્ય સેવવો તથા શલ્ય રાખવું ત્યાં સુધીનાં જે અઢાર પાપસ્થાન આગળ કે ત્યાં સુધીની. **અકરણિજ્જંજોગં**—કરવા જોગ નહિ તેની. **પચ્ચખા**

ખી કરીને. જાવજ્જીવાએ—જ્યાં સુધી જીવું ત્યાં સુધી. તિવિહં—ત્રણ
ગે કરી. તિવિહેણં—ત્રણ જોગે કરી. ન કરેમિ—હું પાપ કરૂં નહિ.
કારવેમિ—બીજા પાસે કરાવું નહિ. કરંતંનાણુજાણામિ—કોઈ પાપ કરે
તે જાણું ભલું નહિ. મણસા—મને કરી. વયસા—વચને કરી. કાયસા—
કાયાએ કરી. એમ અઢારે પાપસ્થાનક—પાપનાં ઠેકાણાં, પચ્ચખીને—
ત્યાગી કરીને. સવં—સર્વ. અસણં—અન્ન. પાણં—પાણી. ખાઈમં—
મેવો. સાઈમં—મુખવાસ. ચઉવિહંપિઆહારં—એ ચાર પ્રકારના આ-
હારની. પચ્ચખામી—ત્યાગ કરીને. જાવજ્જીવાએ—જીવું ત્યાં સુધી. એમ
ચારે આહાર પચ્ચખીને જં—જે. પિયં—પ્રિય. ઈમંશરીરં—આ
મારૂં શરીર. ઈઠં—ઈષ્ટકારી. કંતં—કાંતિવાન; પિયં—પ્રિય. મણુન્નં—
મનને ગમતું. મણામં—મનને ગમતું—ધિજ્જં—ધીરજ દેનાર. વિ-
સાસીયં—વિશ્વાસનું ઠેકાણું. સમ્મયં—માનવા યોગ્ય. બહુમયં—વિશેષ
માનવા યોગ્ય અણુમયં—વળી માનવા યોગ્ય. ભંડકરંડગસમાણં—
ઘરેણાંના ડાબડા સમાન. રયણકરંડગભૂયં—રત્નના કરંડીઆ સમાન. મા-
ણંસીયં—રખે મને ટાઢ વાય. માણંઉન્હં—રખે મને તાપ લાગે. માણં-
ખુહા—રખે મને ભુખ લાગે. માણંપીવાસા—રખે મને તરસ લાગે.
માણંવાલા—રખે મને સર્પ કરડે. માણંચોરા—રખે ચોર ઉપાડી જાય.
માણંદંસા—રખે મને ડાંસ કરડે. માણંમસગા—રખે મચ્છર કરડે.
માણંવાહિયં—રખે મને વ્યાધિ ઉપજે. પિત્તીયં—પીત્ત જ્વર, સં-
ભિમં—[illegible] સંનિવાઈયં—સન્નિપાત [illegible] વિવિહારોગાયંકા—
રખે વિવિધ પ્રકારના રોગ ઉપજે [illegible] પરિસહોવસગ્ગા—(ઉપજે)
[illegible] ફાસાફુસંતિ—એવા
[illegible] એવંપિયણં—એવું મારૂં શરીર થયું તે ચરિ-
મેહિં [illegible] ઉસાસનિસાસેહિં—[illegible] સુધી. વોસિરામિ-
[illegible]—એમ કહીને એમ શરીર વોસિરાવીને—[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] શુદ્ધિ હોજો—[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ઈયારા—પાંચ અતિચાર. જાણિયવ્વા—જાણવા. ન સમાયરિયવ્વા—આચરવા નહિ. તંજહા તે આલોઉં—તે જેમ છે તેમ કહું છું. ઈહલોગાસંસપઓગે—આ લોકને વિષે સુખની વાંછના કરી હોય કે મરી ગયા પછી મોટો રાજા થાઉં. પરલોગાસંસપઓગે—પરલોકને વિષે સુખની ઈચ્છા કરી હોય કે મહર્ધિક દેવતા થાઉં. જીવીઆસંસપઓગે—ઘણું જીવતરની ઈચ્છા કરી હોય કે ઝાઝું જીવું તો ઠીક. મરણાસંસપઓગે—મરણની ઈચ્છા કરી હોય કે દુઃખ પામું છું માટે ઝટ મરી જાઉં તો ઠીક. કામભોગાસંસપઓગે—કામ ભોગની ઈચ્છા કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે ખોટું કીધેલું નિષ્ફળ થાજો. એમ સમકિત પૂર્વક—એમ પૂર્વે કહ્યાં તે સમકિતના પાઠથી. બારવ્રત સંલેષણાસહિત—બાર વ્રત સંથારાના પાઠ સહિત તથા નવાણું અતિચાર. એહને વિષે જે કોઈ અતિક્રમ—(કરેલી બંધીમાં દોષના ચાર પ્રકાર છે તેમાં) અતિક્રમ એટલે બંધી કરેલી વસ્તુ કરવાનું મન કરવું વ્યતિક્રમ—તે વસ્તુ કરવા તરફ ચાલ્યો તે દોષ. અતિચાર—તે વસ્તુ હાથમાં લીધે તે દોષનું નામ. અણાચાર—તે વસ્તુ ભોગવે એટલે બંધી ભાંગે તે દોષનું નામ, જાણતાં અજાણતાં મન, વચન, કાયાએ કરી સેવ્યો હોય, સેવરાવ્યો હોય, સેવતા પ્રત્યે રૂડું જાણ્યું હોય તે અનંતાસિદ્ધ કેવળીની સાખે. મિચ્છામિદુક્કડં—નિષ્ફળ થાજો.

અઢાર પ્રકારનાં પાપસ્થાનક.

૧ પ્રાણાતિપાત—જીવહિંસા. ૨ મૃષાવાદ—જુઠું બોલવું. ૩ અદત્તાદાન—ચોરી કરવી ૪ મૈથુન—સ્ત્રી સેવવી. ૫ પરિગ્રહ—દોલત. ૬ ક્રોધ—રીસ. ૭ માન—અહંકાર. ૮ માયા—કપટ. ૯ લોભ—તૃષ્ણા રાખવી ૧૦ રાગ—પ્રીતિ ૧૧ દ્વેષ—અદેખાઈ. ૧૨ કલેશ—કજીઓ. ૧૩ અભ્યાખ્યાન—આળ ચડાવવું. ૧૪ પૈશુન્ય—ચાડી કરવી ૧૫ પરપરિવાદ—પારકું વાંકું બોલવું. ૧૬ રઇઅરઇ—(રતિઅરતિ) ખુશી-દિલગીરી. ૧૭ માયામોસો—કપટ સહિત જુઠું બોલવું. ૧૮ મિચ્છાદંસણસલ—ખોટી શ્રદ્ધા તથા શલ્ય રાખવું. એ અઢાર પાપસ્થાનક સેવ્યાં હોય, સેવરાવ્યાં હોય, સેવતાં પ્રત્યે રૂડું જાણ્યું હોય તે અનંતા સિદ્ધ કેવળીની સાખે મિચ્છામિદુક્કડં—પાપ નિષ્ફળ થાજો.

પચ્ચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ.

૧ અભિગ્રહિકમિથ્યાત્વ—ખરાં ખોટાંની ખબર વગર ખોટાને પકડી રહે, મુકે નહિ તે. ૨ અણાભિગ્રહિકમિથ્યાત્વ—બધા દેવ ને બધા ગુરુ

માને. ૩ અભિનિવેશિકમિથ્યાત્વ—તીર્થંકરનો માર્ગ જાણે ને ઉપદેશ અન્ય ધર્મનો આપે. ૪ સંશયિકમિથ્યાત્વ—કયો મત ખરો ને કયો મત ખોટો તે નક્કી ન કરે અને સંશય વડે તે. ૫ અણાભોગમિથ્યાત્વ—જેમાં ભીરૂપણું (જાણપણું) ન હોય તે ૬ લૌકિકમિથ્યાત્વ—લોકોને વિષે જે દેવ કરી બેસાડ્યા હોય તે તથા ઢોંગી ગુરૂઓ તથા તેમના નામમાં જે પ્રવર્તે અને માને તે. ૭ લોકોત્તરમિથ્યાત્વ—તીર્થંકર દેવની માનતા કરે કે ફલાણું કામ થાય તો આમ કરીશ, તે તથા પૂજાની લાલચે કોઈ વ્રત કરે તે. ૮ કુપ્રાવચનમિથ્યાત્વ—ત્રણસે ત્રેસઠ પાખંડીના મતને માને. ૯ અજીવને જીવ સરદે તો મિથ્યાત્વ ૧૦ જીવને અજીવ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૧ સાધુને કુસાધુ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૨ કુસાધુને સાધુ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૩ જિન મારગને અન્ય મારગ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૪ અન્ય મારગને જિન મારગ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૫ અધર્મને ધર્મ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૬ ધર્મને અધર્મ સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૭ આઠ કર્મથી જે નથી મુકાણા તેને મુકાણા સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૮ આઠ કર્મથી જે મુકાણા તેને નથી મુકાણા સરદે તો મિથ્યાત્વ. ૧૯ જિન મારગથી ઓછું પરૂપે તો મિથ્યાત્વ. ૨૦ જિન મારગથી અધિકું પરૂપે તો મિથ્યાત્વ. ૨૧ જિન મારગથી વિપરીત પરૂપે તો મિથ્યાત્વ. ૨૨ અવિનય મિથ્યાત્વ. ૨૩ અક્રિયા મિથ્યાત્વ. ૨૪ આશાતના મિથ્યાત્વ. ૨૫ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વ. એ પચ્ચીશ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ સેવ્યું હોય, સેવરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે ભલું જાણ્યું હોય તો તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ હોજો.

ચૌદ સ્થાનકમાં સમુચ્છિમ જીવ ઉપજે છે તે.

૧ ઉચ્ચારેસુવા—વડીનીતમાં ઉપજે તે. ૨ પાસવણેસુવા—લઘુનીતમાં ઉપજે તે. ૩ ખેલેસુવા—બળખામાં ઉપજે તે. ૪ સંઘાણેસુવા—લીંટમાં ઉપજે તે. ૫ વંતેસુવા—વમનમાં ઉપજે તે. ૬ પિત્તેસુવા—પિત્તમાં ઉપજે તે. ૭ પૂએસુવા—પરૂમાં ઉપજે તે. ૮ સોણીએસુવા—રૂધિરમાં ઉપજે તે. ૯ સુક્કેસુવા—વીર્યમાં ઉપજે તે. ૧૦ સુક્કપોગ્ગલપરિસાડિએસુવા— [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૨ [illegible] ૧૩ [illegible] ૧૪ [illegible]

" આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસગ્ગ, નવકાર અને કરેમિભંતેના પાઠ કહેવા."

શ્રી ચત્તારિ મંગલં.

ચત્તારિમંગલં—ચાર પ્રકારનાં માંગલીક તે કહે છે. અરિહંતામંગલં—અરિહંત દેવ માંગલિક છે. સિદ્ધામંગલં—સિદ્ધ દેવ માંગલિક ...—કેવલીને ... ઉત્તમ ... સિદ્ધા ... લોકમાં

ઉત્તમ છે. કેવલીપન્નત્તોધમ્મોલોગુત્તમો—કેવળીનો પ્રરૂપેલો ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. ચત્તારિસરણંપવજ્જામિ—ચાર પ્રકારનું શરણું અંગીકાર કરૂં છું. અરિહંતાસરણંપવજ્જામિ—અરિહંતનું શરણ અંગીકાર કરૂં છું. સિદ્ધાસરણંપવજ્જામિ—સિદ્ધનું શરણ અંગીકાર કરૂં છું. સાહૂસરણંપવજ્જામિ—સાધુનું શરણ અંગીકાર કરૂં છું. કેવલીપન્નત્તોધમ્મોસરણંપવજ્જામિ—કેવળીના પ્રરૂપેલ ધર્મનું શરણ અંગીકાર કરૂં છું. એ ચાર માંગલીક, ચાર ઉત્તમ ને ચાર શરણાં કરે જે, ભવસાગરમાં તરે તે, સકળ કરમનો આણે અંત, મોક્ષતણાં સુખ લહે અનંત, ભાવ ધરીને જે ગુણ ગાય, તે જીવ તરીને મુકતે જાય. સંસારમાં શરણા ચાર, અવર ન શરણું હોય. જે નરનારી આદરે, તેને અક્ષય અવિચળ પદ હોય. અંગુઠે અમૃતવસે, લબ્ધિતણા ભંડાર: ગુરૂગૌતમને સમરીએ, તો સદાય મનવાંછિત ફળ દાતાર. દાન દીજીએ શીયળ પાળીએ તપ તપીએ ભલી ભાવના ભાવીએ તો આ ભવ પરભવ વહેલાં વહેલાં મુક્તિના સુખને પામીએ.

" આ ઠેકાણે—ઇચ્છામિઠામિ કાઉસગ્ગ તથા ઇરિયાવહીના પાઠ કહેવા."

આલોયણા—ચાર ગતિ, ચોવીશ દંડક, ચોરાશી લાખ જીવાજોનિ, એક ક્રોડ સતાણું લાખ, કુલકોડીના જીવને મારે જીવે આજના દિવસ સંબંધી આરંભે સમારંભે, મન, વચન, કાયાએ કરી દુહવ્યા હોય, દ્રવ્ય પ્રાણ, ભાવપ્રાણ દુહવ્યા હોય; પરિતાપના કિલામના ઉપજાવી હોય, ક્રોધે, માને, માયાએ, લોભે, રાગે, દ્વેષે, હાસ્યે, ભયે, ખજાગે, કોઠાગે, આપથાપનાએ, પરઠવણાએ, કુલેશ્યાએ, દુષ્ટપ્રણામે, દુર્ધ્યાને, આર્ત્તધ્યાને, રૌદ્રધ્યાને કરીને, ઇર્ષાએ, મમતે, હઠવાદે, ધીઠાઇપણે, અવજ્ઞા કરી હોય, દુઃખમાં જોડવ્યાં હોય, સુખ ચુકવ્યાં હોય, પ્રાણ, પર્યાવ સંજ્ઞા, ઇંદ્રિયાદિ લબ્ધિઆદિથી ભ્રષ્ટ કર્યા હોય તે સર્વ અઢાર લાખ ચોવીશ હજાર એકસો વીસ પ્રકારે દેવ ગુરૂ દેવ તે મિચ્છામિદુક્કડં.

સમણ—સૂત્ર.



પહેલું સૂત્ર.

ઇચ્છામિ—ઇચ્છું છું. પડિક્કમિઉં—પાપનું નિવારણ કરવાને. પગામસિજ્જાએ—ઘણું સુવાણું હોય. નિગામસિજ્જાએ—ઘણે પાથરણે કરી સુવાણું હોય. સંથારાઉવટ્ટણાએ—સુતાં સુતાં વગર પુંજે પડખું ફેરવ્યું હોય. પરિયટ્ટણાએ—વારે વારે એ રીતે પડખાં ફેરવ્યાં હોય. આઉંટણાએ—હાથ પગ સંકોચ્યા હોય. પસારણાએ—હાથપગ પુંજ્યાવિના લાંબા કર્યા હોય. છપ્પઇસંઘટ્ટણાએ—જુ પગી જૂને ચાંપી હોય. કુઇએકક્કરાઇએ—મોટે મોટે બોલાણું હોય. છીએ—ઉઘાડે મોઢે છીંક ખાધી હોય. જંભાઇએ—ઉઘાડે મોઢે બગાસું ખાધું હોય. આમોસે—પુંજ્યા વગર અડયું હોય. સસરક્ખામોસે—સચેત રજે ખરડેલ વસ્ત્રાદિનો સ્પર્શ કર્યો હોય. આઉલમાઉલાએ—આકુળ વ્યાકુળ થયો હોય. સુઅણવત્તીઆએ—સ્વપ્નાદિકે અનેક તરેહનાં રૂપ દીઠાં હોય. ઇત્થીવિપરિયાસિયાએ—સ્ત્રી સંગાને સ્વપ્નામાં ભોગ કર્યો હોય. દિટ્ઠીવિપરિયાસિયાએ—દ્રષ્ટિએ કરી સ્ત્રી પ્રત્યે જોયા કરી હોય. મણવિપરિયાસિયાએ—મને કરી સ્વપ્નામાં ભોગ કર્યો હોય. પાણભોયણવિપરિયાસિયાએ—પાણી ભોજન સ્વપ્નમાં કરેલ હોય. જો મે દેવસિઓ—દિવસ સંબંધી. અઇયારો કઓ—અતિચાર કર્યો હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

બીજું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરૂં છું. ગોયરચરિયાએ—ગોચરી ... [illegible] ... ભિક્ખાયરિયાએ—ભિક્ષા ... [illegible]

[illegible]

ઓયણાએ—જીવાતવાળું પાણી લીધું હોય. બીયલોયણાએ—બી વાળું ભોજન લીધું હોય. હરિયભોયણાએ—લીલોત્રીવાળું ભોજન હોય. પચ્છાકમિયાએ—આહાર વહોર્યા પછી કોઈ દોષ લગાડ્યો હોય. પુરેકમિયાએ—આહાર લીધા પહેલાં કાંઈ દોષ લગાડ્યો હોય. હડાએ—નજરે દેખાતું ન હોય ત્યાંથી લાવી દીધેલું લીધું હોય. દગ હડાએ—કાચા પાણીનો સ્પર્શ કરી દીધેલો આહાર લીધો હોય. રય સંસટ્ઠહડાએ—સચેત રજના સ્પર્શવાળું લીધું હોય. પારિસાડણિઆએ—આહાર લઈને પછી નાંખી દીધો હોય. પારિઠાવણિયાએ—ખાતાં ને નાંખી દેવો પડે એવો આહાર લીધો હોય. ઓહાસણભિખ્ખાએ—વારંવાર વસ્તુ માગી લીધી હોય. જં ઉગ્ગમેણં—જે ગૃહસ્થથી દોષ હોય. ઉપાયણેસણાએ—પોતાથકી જે દોષ લાગ્યા હોય. અપરિસુદ્ધ એવા અકલ્પનિક આહાર પાણી. પરિગાહિયં—લીધાં હોય. પરિભુત્ત ભોગવ્યાં હોય. જં ન પરિઠવિયં—જે નાંખી દેવા યોગ્ય હોય તે દીધું ન હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ થાઓ.

ત્રીજું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરું છું. ચાઉકાલં—ચાર (સવારે, સાંજે, આગલી રાત્રે, પાછલી રાત્રે). સજ્ઝાયસ્સ અકરણિ સઝાય પાઠ ન કર્યા હોય ઉભયકાલં—બે વખત (સાંજે, સવારે) વગેરેણુસ્સ—ભંડ ઉપકરણ (પાત્રાદિક તથા વસ્ત્રાદિકને). અપડિલેહ નજરે જોયાં ન હોય. દુપડિલેહણાએ—માઠી રીતે જોયાં હોય. પમજ્જણાએ—પોંજ્યાં ન હોય દુપમજ્જણાએ—માઠી રીતે હોય. અઇક્કમે—અતિક્રમ કીધો હોવ. (પાપ કરવાનો વિચાર). ક્કમે—વ્યતિક્રમ કીધો હોવ. (પાપ કરવાને તૈયાર થયો હોઉં). યારે—અતિચાર તે વસ્તુ કરવામાં લાગ્યો હોય. અણાયારે—તે પાપ કીધું હોય. જોમેદેવસિઓ—જે મેં દિવસ સંબંધી. અ ક્કઓ—પાપ કીધું હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે પાપ નિષ્ફળ

ચોથું સૂત્ર.

પડિક્કમામિ—પાપનું નિવારણ કરું છું. એગવિહે—એક અસંજમે—અસંજમપણું (અવ્રત) પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું. બે પ્રકારના. બંધણેહિં—બંધનથી. રાગબંધણેણં—પ્રીતિ દોસબંધણેણં—દ્વેષ બંધન. પડિક્કમામિ—નિવર્તુ છું તિહિં

પ્રકારના દંડથી. મણદંડેણં—મનનો દંડ (અશુભ મને). વયદં- —વચનનો દંડ. કાયદંડેણં—કાયાનો દંડ. પડિક્કમામિ—નિવર્તું તિહિં ગુત્તીહિં—ત્રણ પ્રકારની ગુપ્તિ (ન કરી હોય તેથી). મણ- ગુત્તીએ—મનને શુભ પરિણામે કરી ગોપવી રાખવું. વયગુત્તીએ—શુભ વચને ગોપાવવું. કાયગુત્તીએ—કાયાને ગોપવી રાખવી તે. પડિક્કમામિ— નિવર્તું છું. તિહિં સલ્લેહિં—ત્રણ પ્રકારના શલ્યથી. માયાસલ્લેણં— કપટ રાખવું તે શલ્ય. નિયાણસલ્લેણં—નિયાણું એટલે કિયાનું ફળ માગવું તે શલ્ય. મિચ્છાદંસણસલ્લેણં—જુઠો માર્ગ તે શલ્ય. પડિક્કમામિ— નિવર્તું છું. તિહિં ગારવેહિં—ત્રણ પ્રકારના ગર્વથી. ઇડ્ઢીગારવેણં—ઋદ્ધિ (લક્ષ્મી)નો ગર્વ. રસાગારવેણં—રસનો ગર્વ. સાયાગારવેણં—સાતા (શરીરના સુખનો) ગર્વ. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. તિહિં વિરાહણાહિં— ત્રણ પ્રકારની વિરાધનાથી (અંગ ભાંગવાથી) નાણવિરાહણાએ— જ્ઞાનમાં અંગ પાડ્યો હોય. દંસણવિરાહણાએ—સમકિતમાં અંગ પાડ્યો. ચરિત્તવિરાહણાએ—ચારિત્ર કરણીમાં અંગ પાડ્યો હોય. પડિક્- કમામિ—નિવર્તું છું. ચઉહિં કસાએહિં—ચાર પ્રકારના કષાયથી. કોહ- કસાએણં—ક્રોધ કષાય. માણકસાએણં—અભિમાન કષાય. માયા- કસાએણં—કપટ કષાય. લોહકસાએણં—લોભ કષાય. પડિક્કમામિ— નિવર્તું છું. ચઉહિં સન્નાહિં—ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાથી (સમજ) આહા- રસન્નાએ—આહારની ઇચ્છા. ભયસન્નાએ—બીક લાગવી. મેહુ- ણસન્નાએ—મૈથુનની ઇચ્છા. પરિગ્ગહસન્નાએ—ધન વગેરેની ઇચ્છા. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. ચઉહિં વિકહાહિં—ચાર પ્રકારની વિકથાથી (અવળી વાત) ઇત્થીકહાએ—સ્ત્રી કથા (રૂપાદિ સંબંધી). ભત્ત- કહાએ—ભોજનાદિ [illegible] વાતો [illegible]. દેસકહાએ—દેશની [illegible]. રાયકહાએ—રાજાની ([illegible]). પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. ચઉહિં ઝાણેહિં—ચાર પ્રકારના [illegible]

પારિતાવણિયાએ—બીજાને પરિતાપ ઉપજાવવાથી. પાણાઇવાયાએ-જીવહિંસા કરવાથી. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. પંચહિંકામગુણેહિં—પાંચ પ્રકારના કામ વધવાના ગુણથી. સદ્દેણં—શબ્દથી-વિષયી ગીત, સાંભળવાથી. રૂવેણં—રૂપ નિરખવાથી. રસેણં—રસથી; સ્વાદ લેવાથી. ગંધેણં—ગંધેથી, સુગંધીઓથી. ફાસેણં—સ્પર્શથી-સારા, સારા સ્પર્શ અંગીકાર કરવાથી. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. પંચહિંમહવ્વએહિં—પાંચ મહાવ્રતને વિષે દોષ લાગવાથી. પાણાઇવાયાઓવેરમણં—હિંસા કરવાથી નિવર્તું છું. મુસાવાયાઓવેરમણં—સર્વથા જુઠું બોલવાથી નિવર્તું છું. અદિન્નાદાણાઓવેરમણં—અણદીધેલું લેવાથી સર્વથા નિવર્તું છું. મેહૂણાઓવેરમણં—મૈથુન થકી નિવર્તું છું. પરિગ્ગહાઓવેરમણં—રાખવાથી નિવર્તું છું. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. (પ્રાયશ્ચિત લઉં છું) પંચહિંસમિએહિં—પાંચ પ્રકારની સુમતિને વિષે દોષ લાગ્યો હોય તેથી. ઇરિયાસમિએ—રસ્તે ચાલતાં જોઈને ચાલવું તે સુમતિ. ભાસાસમિએ—બોલતાં દોષ ન લાગે તેવું બોલવું તે સુમતિ. એસણાસમિએ—રહિત આહાર લેવો તે સુમતિ. આયાણભંડમત્તનિખેવણાસમિએ—પાતરાં, વસ્ત્રને જતનાએ લેવાં મુકવાં તે સુમતિ. ઉચ્ચાર, પાસવણ, ખેલસંઘાણ, જલ, પારિઠાવણિયાસમિએ—ઝાડો, પેશાબ, લીટ, મેલને પરઠવવું એટલે જાળવીને નાંખવું તે સુમતિ. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. છહિંજીવનીકાએહિં—૭ પ્રકારના જીવની જાતને વિષે લાગ્યા હોય તેથી પુઢવીકાએણં—પૃથ્વીની જાત. આઉકાએણં—અપકાય. તેઉકાએણં—અગ્નિકાય. વાઉકાએણં—વાયુકાય. વણસ્સઇકાએણં—વનસ્પતીની કાયા. તસ્સકાએણં—ત્રસકાય, બેઇંદ્રિથી પંચેંદ્રિ સુધીના જીવ. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. છહિંલેસાહિં—૭ પ્રકારની લેશ્યાં એટલે જીવનાં પરિણામ (મન). કિન્હલેસાએ—કૃષ્ણલેશ્યા અત્યંત હિંસા કરવાનું મન. નીલલેસાએ—નીલ લેશ્યા-ક્રોધ દ્વેષ દુરાચાર કરવાનું મન. કાઉલેસાએ—વાંકા કાર્ય કરતાં, સરલપણાથી પોતાના દોષ ઢાંકવા, મિથ્યાત્વ તથા અનર્થપણું તે. તેઉલેસાએ—તેજો લેશ્યા-કપટરહિત, વિનિત, દ્રઢધર્મિ, મોક્ષનો આર્થી એવા ગુણ હોય. પઉમ્હલેસાએ—પદ્મ લેશ્યા-ક્રોધ, માન, કપટ આદિને પાતળાં નાખ્યાં છે, તથા આત્માને દમ્યો છે, મન, વચન, કાયાને જીત્યાં છે, ગુણ હોય તે. સુક્કલેસાએ—શુક્લ લેશ્યા. ધર્મ ધ્યાન, શુક્લ ધ્યાય, રાગ દ્વેષ જીત્યા છે જેણે તથા સુમતિ, ગુપ્તિસહિત એવા ગુણ હોય

પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. સતહિં ભયઠાણેહિં—સાત પ્રકારના ભયના ઠેકાણાથી. ૧ લોકભય. ૨ પરલોકભય. ૩ ધનભય ૪ અકસ્માતભય. ૫ આજીવિકાભય. ૬ મરણભય. ૭ અપજશભય. પડિક્કમામિ—નિવર્તું છું. અટ્ઠહિં મયઠાણેહિં—આઠ પ્રકારના મદનાં ઠેકાણાં. ૧ જાતિ. ૨ કુળ. ૩ બળ. ૪ રૂપ. ૫ તપ. ૬ લાભ ૭ સૂત્ર. ૮ મોટાઈ. નવહિં બંભ-ચેરગુત્તિહિં—નવ પ્રકારનું બ્રહ્મચર્ય, (સાધુની ગુપ્તિ) ૧ સ્ત્રી, પશુ, નપુંસકરહિત ઠેકાણામાં રહેવું. ૨ સ્ત્રી સાથે એકાંતે વાત કરવી નહિ. ૩ સ્ત્રીને આસને બેસવું નહિ. ૪ સ્ત્રીનું રૂપ નિરખવું નહિ. ૫ સ્ત્રી રહેતી હોય ત્યાં ભીંતને આંતરે રહેવું નહિ. ૬ પૂર્વની ક્રીડા સંભારવી નહિ. ૭ પુષ્કળ ઘી સહિત સરસ આહાર જમવો નહિ. ૮ અતિ આહાર કરવો નહિ ૯ સુવા સ્નાન આદિ વિલેપન કરી શરીરને શોભાવવું નહિ. દસવિહેસમ-ણધમ્મે—દશ પ્રકારનો સાધુનો ધર્મ. ૧ ક્ષમા, ૨ નિર્લોભપણું, ૩ કપટ-રહિતપણું. ૪ માનરહિતપણું, ૫ બાર પ્રકારનું તપ કરવું. ૬ સંજમપાળવો. ૭ સત્ય બોલવું. ૮ નિર્મળપણું. ૯ ધનરહિતપણું, ૧૦ બ્રહ્મચર્યવ્રત. ઇક્કા-રસહિં ઉવાસગપડિમાહિં—અગીયાર પ્રકારની શ્રાવકની પ્રતિમા (તપની રીત). ૧ દંસણ પ્રતિમા-એટલે સમકિત ચોખ્ખું રાખવું ૨ વ્રત પ્રતિમા એટલે બારે વ્રત નિર્મળ પાળવાં ૩ સામાયક પ્રતિમા—હંમેશ બે વખત સામાયક કરવું. ૪ પોસહ પ્રતિમા—એક મહિનામાં બે પોસા કરે. ૫ પોસા કરો તેમાં અને તે આખી રાત અગર બે પહોર સુધી કાઉસગ્ગ કરવો. ૬ [illegible] પ્રતિમા-[illegible] દિવસે [illegible] બ્રહ્મચર્ય પાળવું. ૭ સચિત્ત રહિત પ્રતિમા-સચિત્ત આહાર ન કરવો, [illegible] સુધી. ૮ આરંભ પ્રતિમા-આરંભ-પાપ લાગે એવું કામ આઠ માસ સુધી કરે નહિ. ૯ પેસારંભ વિવર્જન પ્રતિમા-દાસ વગેરે [illegible] પાસે પણ આરંભનું કામ ન કરાવે નવ માસ સુધી ૧૦ ઉદ્દિષ્ટ પ્રતિમા-પોતાના [illegible] આહાર [illegible] ન લેવો [illegible] દશ માસ સુધી. ૧૧ શ્રમણભૂત પ્રતિમા-[illegible]

[illegible]

જીવની હિંસા કરે તો, ૧૩ જાણીને જુઠું બોલે તો, ૧૪ જાણીને ચો
કરે તો, ૧૫ સચિત પૃથ્વી ઉપર બેસે તો, ૧૬ સચિત માટી
પાણી ભેળાં કર્યાં હોય તે ઉપર બેસે સુવે તો, ૧૭ શય્યા પાટ પાટ
ઘણું ભોગવે તો, ૧૮ સચિત કંદમૂળનો આહાર ભોગવે તો, ૧૯
વરસમાં દશ નદી નાળાં પગેથી ઉતરે તો, ૨૦ એક વરસમાં દશ
કપટ કરે તો, ૨૧ સચિતે કરી હાથ કે વાસણ ખરડયાં હોય તેના પાસે
આહાર લે તો સબળો દોષ લાગે. બાવીસાએપરિસએહિં—બાવ
પ્રકારના પરિષહ એટલે ઉપદ્રવ—૧ ક્ષુધાનો, ૨ તૃષાનો, ૩ ટાઢનો,
તાપનો, ૫ દંશમંશનો, ૬ અચેલનો, ૭ અરતિ (સંજમને વિષે અર
લાગે ને સંસારને વિષે રતિ લાગે તે ન લાગવા દેવી). ૮ સ્ત્રી
૯ ચર્યાનો (ચાલવાનો.) ૧૦ બેસવાનો (એક સ્થાનકે બેસી રહે
પડે), ૧૧ સેજાનો (સ્થાનક વગેરે બરાબર ન મળે,) ૧૨ આક્રોસ વચન
૧૩ વધનો, ૧૪ જાચવાનો, ૧૫ અલાભનો, ૧૬ રોગનો, ૧૭ તૃણ સ્પર્શનો,
મેલનો, ૧૯ સત્કારપુરસ્કાર (આદરમાન ન મળે,) ૨૦ પ્રજ્ઞાનો (જ્ઞાન
મેળવવાનો,) ૨૧ અજ્ઞાનનો, ૨૨ દંસણનો; તેવીસાએસુયગડઝયણેહિં
શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રના પહેલા બીજા શ્રુતસ્કંધનાં મળીને ત્રેવીશ અધ્યયન
ચઉવીસાએદેવેહિં—ચોવીશ જાતના દેવતા—૧૦ ભવનપતિ, ૮ વાણવ્યંતર
૫ જ્યોતિષી ને ૧ વૈમાનિક (કુલ ચોવીશ) તથા ચોવીશ તીર્થંકર દેવ
પણવીસાએભાવણાહિં—પચ્ચીશ પ્રકારની ભાવના—પાંચ મહાવ્રત—તે
દરેકની પાંચ પાંચ ભાવના એટલે કુલ પચ્ચીશ તે કહે છે—પહેલા મહા
તની—૧ ઈર્યા ભાવના (જોઈને ચાલવું) ૨ મન ભાવના (સંજમ
વિષે શુદ્ધ મન,) ૩ વચન ભાવના, ૪ એષણા ભાવના (નિર્દોષ આહાર
પાણી લેવો,) ૫ નીખેવણા ભાવના (પાત્રાદિક જતનાએ મુકવાં,) બીજા
મહાવ્રતની પાંચ ભાવના—૧ ભાષા વિચારીને બોલે, ૨ હાસી ન કરે,
ક્રોધ ન કરે, ૪ લોભ ન કરે, ૫ ભય ન કરે. ત્રીજા મહાવ્રતની પાં
ભાવના—જે જગાએ રહેવું હોય તેના ધણી અથવા તેની તરફના મા
ણસની રજા લઈ તેમાં રહેવું. ૨ તે મકાનની વસ્તુ રજા લીધા સિ
ભોગવવી નહિ, ૩ સ્થાનક સમારવું નહિ. ૪ સ્વધર્મિ સાથે સંવિભાગ ક
વસ્તુ ભોગવવી, ૫ પોતાથી મોટા હોય તેનો વિનય કરવો. ચો
મહાવ્રતની પાંચ ભાવના ૧ સ્ત્રી, પશુ નપુંસક રહિત સ્થાનક ભોગવવું
૨ સ્ત્રીની કથા વાર્તા કરવી નહિ. ૩ પૂર્વના કામ ભોગ સંભારવા નહિ
૪ સરસ આહાર કરવો નહિ ૫ સ્ત્રીના આસને બેસવું નહિ. પાંચ

...વ્રતની પાંચ ભાવના—૧ શ્રોત્રેંદ્રિ વશ કરવી, ૨ ચક્ષુ ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૩ ... ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૪ રસ ઇંદ્રિ વશ કરવી, ૫ સ્પર્શ ઇંદ્રિ વશ કરવી. કુલ પચ્ચીશ ભાવના. છવીસાએદસાકપ્પવવહારાણં ઉદ્દેસણકાળેં—છવીશ ઉદ્દેશા તેમાં દશાશ્રુતસ્કંધના ૧૦, બૃહત્કલ્પના ૬, વ્યવહારના ૧૦, એ કુલ ૨૬ ઉદ્દેશા તે સરખા તથા પાળ્યા ન હોય. સત્તાવીસાએઅણગારગુણેહિં—સત્તાવીશ પ્રકારે સાધુના ગુણ છે—૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ એ પાંચ મહાવ્રત પાળે, ૬ પૃથ્વી, ૭ પાણી, ૮ અગ્નિ, ૯ વાયુ, ૧૦ વનસ્પતિ અને ૧૧ ત્રસ છકાયની હિંસા ન કરે, ૧૨ રાત્રિભોજન ન કરે, ૧૩ શ્રોત્રેંદ્રિ, ૧૪ ચક્ષુ ઇંદ્રિ, ૧૫ ઘ્રાણેંદ્રિ, ૧૬ રસેંદ્રિ, ૧૭ સ્પર્શેન્દ્રિને વશ કરે, ૧૮ લોભ છંડે, ૧૯ ક્ષમાવંત, ૨૦ ભાવવિશુદ્ધ, ૨૧ ક્રિયા વિશુદ્ધ, ૨૨ સંયમમાં સ્થિત, ૨૩ મન, ૨૪ વચન, ૨૫ કાયાને ગોપાવનાર, ૨૬ બાવીશ પરિષહના સહન કરનાર, ૨૭ મરણથી ડરે નહિ. અઠ્ઠાવીસાએઆયારપકપ્પેહિં—અઠ્ઠાવીશ સાધુના આચાર છે તેમાંના પચ્ચીશ અધ્યયન આચારાંગ સૂત્રમાં છે તથા ત્રણ અધ્યયન નીશિથ સૂત્રમાં છે. એગુણતીસાએપાવસુયપસંગેહિં—ઓગણત્રીશ પ્રકારનાં પાપ શ્રુત છે—૧ [illegible] ગ્રંથ, ૨ [illegible] તેનો ગ્રંથ, ૩ [illegible] તે, ૪ [illegible] જાણે તે, ૫ [illegible] ગ્રંથ, ૬ [illegible] ગ્રંથ, ૭ [illegible] જાણે તે, ૮ [illegible] સંબંધી [illegible] ૨૫ [illegible] ૨૬ [illegible] ૨૭ [illegible] ૨૮ [illegible] ૨૯ [illegible] એ ઓગણત્રીશ [illegible]. તીસાએમોહ[illegible]—ત્રીશ [illegible] છે. ([illegible]) [illegible]

ઘેર આહારની એક દાંત એટલે એકધાર તથા પાણીની એક દાંત લેવી તે તેથી નિર્વાહ કરવો. બીજા-ત્રીજા ચોથા-પાંચમા-છઠ્ઠા અને સાતમા મહીનામાં રોજ બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ અને સાત દાંત ઉપરાંત લેવું નહિ એવો નિયમ તે સાત પ્રતિમા થઈ. ૮ સાત દિવસ સુધી એકાંતરા ઉપવાસ કરે અને ઉત્કૃષ્ટ આસન એટલે કઠણ આસને બેશે. ૯ સાત દિવસ એકાંતરા ઉપવાસ કરે પણ દંડાસને બેશે. ૧૦ નવમી મુજબ પણ ગોદોહિક એટલે જેમ ગાયને દોહીવા બેશે એવી રીતે બેશી રહે. ૧૧ એક રાત દિવસની પ્રતિમા તે અગાઉથી બે ઉપવાસ કરી તે જ દિવસે ને રાત ગામ બહાર કાઉસ્સગ કરે. ૧૨ એક રાતની પ્રતિમા તે પહેલાં ત્રણ ઉપવાસ કરી ત્રીજે દિવસે રાત વનમાં એક ચિત્તે રહીને ઉપસર્ગ આવે તે સહે. **તેરસહિં કિરિયાઠાણેહિં**—તેર પ્રકારની ક્રિયા એટલે કર્મ બાંધવાનાં ઠેકાણ ૧ કામ સારૂ આરંભ કરવો. ૨ વગર કામે આરંભ કરવો. ૩ છવધ કરવા સારૂ કાંઈ હિંસા કરે. ૪ અકસ્માત ક્રિયા—તે જેમ કે હરણ તીર મારતાં માણસને વાગે ને તેનો જીવ જાય. ૫ મિતદોષ ક્રિયા તે મિત્ર વેરી કરી માને તથા અચોરને ચોર ગણી હણે. ૬ મુસાવાઈ ક્રિયા- જુઠું બોલવાથી લાગે છે. ૭ અદીનાદાણ ક્રિયા- અણદીધું લેવાથી લાગે ૮ અનથ ક્રિયા-વગર કારણે આર્તરૌદ્ર ધ્યાન ધરવું. ૯ માનનીય ક્રિયા અહંકાર કરવાથી લાગે તે. ૧૦ અમીન ક્રિયા- તે પુત્ર, સેવક આદિને થોડે અપરાધે ઘણો દંડ કરે તે. ૧૧ માયા કપટ કરવું તે ક્રિયા. ૧૨ લોભ વત્તિયા ક્રિયા- તે લોભ કરવો તે. ૧૩ ઇરીયા વહીયા ક્રિયા- મારગે અજતનાએ ચાલતાં ક્રિયા લાગે તે. **ચઉદસહિં ભુયગામેહિં**—ચઉદ પ્રકારના જીવના જથ્થા--સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિ, બાદર એકેંદ્રિ, બેઇંદ્રિ, તેઇંદ્રિ, ચૌરિંદ્રિ, અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિ, સંજ્ઞી પંચેંદ્રિ, એ સાત જાતના જીવના અપર્યાપ્તા પર્યાપ્તા. એ ચઉદ જાતના જીવ. પર્યાય છ છે તે-૧ આહાર, ૨ શરીર, ૩ ઇંદ્રિ, ૪ શ્વાસોશ્વાસ, ૫ ભાષા, ૬ મન. તે જે જીવને જેટલી પર્યાય બાંધવી હોય તે ઉપન્યા પછી પૂરી બાંધી રહ્યો નથી ત્યાં સુધી તે અપર્યાપ્ત કહેવાય ને પછી પર્યાપ્ત કહેવાય. એ સાત જાતિના જીવના બે બે ભાગ કર્યા તેનું કારણ એજ કે, અપર્યાપ્તપણે પણ જીવ મરી જાય છે. **પનરસહિં પરમાહમ્મીએહિં**—પંદર પ્રકારના પરમાધામી એટલે અધર્મી દેવતા તેનાં નામ-૧ અંબ ૨ અંબરિસ, ૩ શામ, ૪ સબળ, ૫ રૂદ્ર, ૬ મહારૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અસિપત્ર. ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુ, ૧૩ વેતરણી, ૧૪ ખરસ્વર ને ૧૫ મહાઘોષ **સોલસહિં ગાહાસોલસ-**

એહિં-સુયગડાંગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધનાં સોળ અધ્યયન છે. સત્તરસ-વિહેઅસંજમેહિં-સત્તર ભેદે અસંયમ-૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ અગ્નિ, ૪ વાયુ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ બેઇંદ્રિ, ૭ તેઇંદ્રિ, ૮ ચોરેંદ્રિ, ૯ પંચેંદ્રિ એ જીવને હણવા તે અસંજમ તથા, ૧૦ અજીવ તે પુસ્તકાદિકને અવિધિએ વાવરે તે. ૧૧ (પેહા) જોયા વગર જમીન પર બેસે, ૧૨ (ઉપેહા) સંજમને વિષે લાગેલા સાધુને મદદ કરે નહિ. ૧૩ (અપમજણા) પાત્રાદિકને બરાબર પોંજે નહિ, ૧૪ (પરીઠવણ) માત્રાદિકને અવિધિએ પરઠવે, ૧૫ મન, ૧૬ વચન, ૧૭ કાયા તેને અયોગ્ય રીતે વરતાવે. અઠ્ઠારસવિહેઅ-બંભેહિં—અઢાર પ્રકારનું અબ્રહ્મચર્ય-ઉદારિક મનુષ્ય ને તિર્યંચની સાથે વિષય સેવવો, સેવરાવવો અને સેવતા પ્રત્યે રૂડું જાણવું એ ત્રણ; તે મને કરી, વચને કરી ને કાયાએ કરી એટલે નવ; તેમજ વૈક્રિય શરીર સંબંધી નવ ભેદ એટલે કુલ અઢાર. એગુણવિસાએનાયજ્ઝયણેહિં—શ્રી જ્ઞાતા ધર્મકથા સૂત્રના પ્રથમ શ્રુતસ્કંધનાં ઓગણીશ અધ્યયન છે. વીસાએઅસમાહિઠા-ણેહિં—વીશ પ્રકારનાં અસમાધિનાં ઠેકાણાં (મોક્ષ માર્ગને વિષે એકાંત ચિત્તની સ્થિરતાથી વિપરીતપણે વરતે તે અસમાધિ). ૧ ઉતાવળો ઉતાવળો ચાલે, ૨ વગર પુંજે ચાલે, ૩ જેમ તેમ પોંજીને ચાલે, ૪ ઘણા બાજઠ પાટલા ભોગવે, ૫ મોટાના સામું બોલે, ૬ સાધુની ઘાત ચિંતવે, ૭ પ્રાણીની ઘાત ચિંતવે, ૮ ક્રોધ કરે, ૯ પારકું વાંકું બોલે; ૧૦ પુરી ખબર વિના નિશ્ચયની ભાષા બોલે, ૧૧ કલેશ કરે, ૧૨ બીજાને કલેશ ઉપજાવે, ૧૩ અકાળે સજાય કરે, ૧૪ સચિત્તથી ખરડ્યા પછી હાથ પગ પોંજ્યા વગર બેસે, ૧૫ પહોર રાત્રિ ગયા પછી ઉતાવળો બોલે, ૧૬ [illegible] કરે, ૧૭ ગચ્છ ભેદ કરે એટલે ગચ્છ પડાવે, ૧૮ પોતે તપે અને બીજાને તપાવે ૧૯ ખરું ખા ખા કરે, ૨૦ એષણા કામ કરતું તેમાં સાવ-ચેતી ન રાખે. એગવીસાએસબલેહિં—એકવીશ પ્રકારના સબલ દોષ ૧ [illegible] [illegible]

[illegible]

એકઠાં કરે. ૧૩ જ્ઞાનનો માર્ગ ન પાળે, ૧૪ અધર્મી-પ્રયોગ એટલે મંત્ર આદિકની સાધના કરે, ૧૫ ચારિત્ર લીધા પછી વિષયની વાંછના ૧૬ પોતે વિદ્વાન ન હોય ને હું બહુ વિદ્વાન છું એમ ડોળ બતાવે, તપસી ન હોય ને કહે કે હું તપસી છું, ૧૮ ઘરમાં ઘાલી કોઈને આગ બાળે તથા ધુમાડાથી ગુંગળાવે. ૧૯ પોતે પાપ કરી બીજાને માથે ન ૨૦ કોઈનું રહસ્ય કામ ભર સભામાં કહી દે, ૨૧ હમેશાં ક્રોધ તથા ક કરે. ૨૨ વિશ્વાસઘાત કરે, ૨૩ કોઈ પુરૂષથી પ્રીતિ લગાડી તેની સ ભોળવે, ૨૪ પોતે કુંવારો નથી ને કુંવારો કહે. ૨૫ જેણે પોતાને આદિક વધાર્યો તેનું માઠું ચિંતવે, ૨૬ બ્રહ્મચારી ન હોય ને કહે બ્રહ્મચારી છું. ૨૭ જેને પ્રતાપે લોકમાં પ્રસિદ્ધ થયો હોય, મ પામ્યો હોય તેને હાનિ કરે, ૨૮ દેશની જેને શિર ચિંતા છે તેને ૨૯ કાંઈ દેખતો ન હોય તો પણ કપટે કરી કહે કે હું જ્ઞાનમાં દે દિકને પ્રત્યક્ષ દેખું છું, ૩૦ દેવને અવગણે કે દેવ આવો કેવો કે કાંઈ આપે નહિ. એ ત્રીશ પ્રકારનું કામ કરે તો મહામોહની કર્મ

એગતિસાએસિદ્ધાઈગુણેહિં—એકત્રીશ સિદ્ધ ભગવાનના ગુણ કહે પાંચ સંઠાણ-૧ પરિમંડળ, ૨ વાટલો (નક્કર ગોળ.) ૩ ત્રીકોણ ચોખુણ, ૫ લાંબુ. પાંચ વર્ણ—૬ કાળો, ૭ લીલો, ૮ રાતો, ૯ પી ૧૦ ધોળો. પાંચ રસ ૧૧ ખાટો, ૧૨ મીઠો, ૧૩ કડવો, ૧૪ કસાય ૧૫ તીખો. બે ગંધ--૧૬ સુગંધ, ૧૭ દુર્ગંધ. આઠ સ્પર્શ—૧૮ ખરપ ૧૯ સુંહાળો, ૨૦ ઉનો, ૨૧ ટાઢો, ૨૨ હળવો, ૨૩ ભારે, ૨૪ લુ ૨૫ ચોપડ્યો. ત્રણ વેદ—૨૬ સ્ત્રી, ૨૭ પુરૂષ, ૨૮ નપુંસક, એમાંનું સિ કાંઈ નથી તથા ૨૯ અશરીરપણું, ૩૦ અસંગમપણું છે, ૩૧ જ્ઞાનાવ આદિક આઠ કર્મ ખપાવ્યાં છે. તે કુલ એકત્રીશ સિદ્ધના ગુણ જ

સાએજોગસંગેહેહિં—બત્રીશ પ્રકારના જોગનો સંગ્રહ કરવો તે કહે ૧ શિષ્ય આચાર્ય જેવો થાય તેને માટે તેને જ્ઞાન દેવું ૨ પોતાનું આ ર્યપણું (જ્ઞાન) તે બીજા આગળ પ્રકાશ કરવું, ૩ કઠણ વખતે પણ ધ દઢતા મુકે નહિ. ૪ આ લોક પરલોકને વિષે ફળની ઈચ્છા રહિત તપ ૫ શિક્ષા મળી તે પ્રમાણે વર્તવું ને નવી ગ્રહણ કરતાં જવું. ૬ મમતા કરે, ૭ છાનું તપ કરે, ૮ નિર્લોભપણું રાખે, ૯ પરિસહ [ઉપસર્ગ] ૧૦ સરસ ચિત્ત રાખે, ૧૧ શુદ્ધ સંજમ પાળે, ૧૨ સમકિત શુદ્ધ ર ૧૩ ચિત્તની સમાધિ રાખે, ૧૪ કપટ રહિત આચાર પાળે, ૧૫ વિ ખરાબર કરે. ૧૬ સંતોષીપણું, ૧૭ વૈરાગીપણું, ૧૮ કપટ રહિતપ

૧૯ શુધ્ધ કરણી, ૨૦ સંવર ધરે, [પાપને રોકે], ૨૧ પોતાના દોષ ટાળે, ૨૨ સર્વ વિષયથી વિરક્ત હોય, ૨૩ મૂળ ગુણ પચખાણ [પહેલાં પાંચ] મહાવ્રત પાળે, ૨૪ ઉત્તરગુણ પચખાણ [એ શિવાયનાં વ્રત પાળે]. ૨૫ આવસહિત કાઉસગ્ગ કરે, ૨૬ પ્રમાદ રહિત વરતે, ૨૭ હમેશાં ચારિત્રને વિષે સાવધાન રહે, ૨૮ ધ્યાન ધરે, ૨૯ મરણાંત દુઃખ પડયેથી પણ ભય ન પામે, ૩૦ સ્ત્રી આદિના સંગને છાંડે, ૩૧ પ્રાયશ્ચિત લે [વિશુધ્ધિ કરે]. ૩૨ મરણકાળે આરાધના કરે, તેત્તીસાએ આસાયણાએ—તેત્રીશ પ્રકારની ગુરૂની આશાતના તે અવિનયને ટાળવો-૧ ગુરૂની આગળ આગળ ચાલે તો અવિનય થયો, ૨ ગુરૂની જોડાજોડ ચાલે, ૩ ગુરૂને ભરાઈને ચાલે ૪ ગુરૂને પુંઠ દઈ ઉભો રહે, ૫ ગુરૂની જોડાજોડ ઉભો રહે, ૬ ગુરૂની પુંઠે અડીને ઉભો રહે, ૭ ગુરૂની આગળ બેસે, ૮ ગુરૂની જોડાજોડ બેસે, ૯ ગુરૂને અડીને બેસે, ૧૦ ગુરૂ પહેલાં આચમન લીએ, ૧૧ ગુરૂની સાથે દિશાએ ગયો હોય અને આવ્યા પછી તે પહેલાં ઇરિયાવહી પડિકમે, ૧૨ કોઈ માણસને ગુરૂ બોલાવવા ચાહે કે તે આગાઉ પોતે તે માણસ સાથે વાત કરવા મંડી જાય, ૧૩ પોતે સુતો હોય ને જાગતો પણ હોય ને ગુરૂ સાદ કરે તો બોલે નહિ, ૧૪ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે પહેલાં ગુરૂને દેખાડયા વિના બીજાને દેખાડે, ૧૫ પોતે આહાર પાણી લાવ્યો તે પહેલાં પોતાના શિષ્યને દેખાડે ને પછી પોતાના ગુરૂને દેખાડે, ૧૬ પોતે જે આણ્યો કે તે પહેલાં પોતાના શિષ્યને દઈને પછી ગુરૂને દે, ૧૭ [illegible] આહાર પાણી લાવ્યો છે તે ગુરૂને પુછ્યા વિના બીજાને આપે. ૧૮ [illegible] આહાર કરતાં [illegible] પોતે ઉતાવળો ઉતાવળો [illegible] ૧૯ ગુરૂ બોલાવે તે બોલે નહિ, ૨૦ ગુરૂએ બો- [illegible] ૨૧ [illegible] ૨૪ ગુરૂને [illegible]

અરિહંત દેવની આસાતના કરી હોય એટલે તેના વિષે કાંઈ ખોટું ચિંત હોય તેનું નિવારણ કરું છું. સિદ્ધાણં આસાયણાએ—સિધ્ધભગવાન આસાતના કરી હોય, તે વિષે કાંઈ સંદેહ આણ્યો હોય. આયરિયાણં આસાયણાએ—આચાર્યજીની આસાતના કરી હોય. ઉવજ્ઝાયાણં આસાયણાએ—ઉપાધ્યાયની આસાતના કરી હોય. સાહૂણં આસાયણાએ— સાધુની આસાતના કરી હોય. સાહુણીણં આસાયણાએ—સાધ્વીની આસાતના કરી હોય. સાવયાણં આસાયણાએ—શ્રાવકની આસાતના કરી હોય. સાવિયાણં આસાયણાએ—શ્રાવિકાની આસાતના હોય. દેવાણં આસાયણાએ—ચાર જાતના દેવતાની શ્રધ્ધા ન આણી હોય. દેવીણં આસાયણાએ—દેવતાની દેવીનું ભુંડું બોલી આસાતના કરી. ઇહલોગસ્સઆસાયણાએ—આ લોક જે મનુષ્ય તિર્યંચના ભવ નાસ્તિ કહી આસાતના કરી હોય. પરલોગસ્સઆસાયણાએ—પર જે દેવતા નારકીના ભવ તેની નાસ્તિ કહી આસાતના કરી હોય. કેવલીણં આસાયણાએ—કેવળજ્ઞાનને વિષે શંકા આણી તેની આસાતના હોય. કેવલીપન્નતસ્સધમ્મસ્સઆસાયણાએ—કેવળીના પ્રરૂપેલ ખોટુ બોલી તેની આસાતના કરી હોય. સદેવમણુઆસુરસ્સલોગસ્સ આસાયણાએ—દેવતા અને મનુષ્ય સહિત જે લોક તેની શ્રધ્ધા ન આસાતના કરી હોય. સવ્વપાણ, ભૂય, જીવ, સત્તાણં આસાયણાએ જીવ જે પ્રાણ, શાશ્વતપણું તથા સત્તા સહિત છે તેની શ્રદ્ધા ન આસાતના કરી હોય. કાલસ્સઆસાયણાએ—ત્રણુ કાળ નથી કહી આસાતના કરી હોય. સુયસ્સઆસાયણાએ—સૂત્ર સિધ્ધાંત વિષે લાવી આસાતના કરી હોય. સુયદેવયાએઆસાયણાએ—સૂત્રદેવ તીર્થંકર તેની આસાતના કરી હોય વાયણાયિરસ્સઆસાયણાએ ભણી આપનાર આચાર્યની આસાતના કરી હોય. જંવાઇદ્ધં—સૂત્ર પાઠો ભણ્યાં હોય. વચ્ચામેલીયં—ઉપયોગવિના વારંવાર સૂત્ર મેલ હોય. હીણક્ખરં—અક્ષર ઓછો બોલાણો હોય. અચ્ચક્ખરં અક્ષર અધિક બોલાણો હોય. પયહીણં—પદ ઓછું બોલાણું હોય. વિણયહીણં—વિનયરહિત ભણ્યો હોય. જોગહીણં—ધ્યાન રાખ્યા વિના હોય. ઘોસહીણં—શુધ્ધ ઉચ્ચાર વિના ભણ્યો હોય. સુટ્ઠુદિન્નં—સા અવિનીતને ભણાવ્યું હોય. દુટ્ઠુપડિચ્છીયં—પ્રમાદસહિત—આળસે ભણ્યો અકાલેકઓસઝાઓ—કાળે સઝાય કરી હોય. કાલેનકઓસઝાઓ બરાબર વખતે સઝાય ન કરી હોય. અસઝાઇએસઝાયં—

વેળામાં સઝાય કરી હોય. સઝાએઅસઝાયં—સઝાય કરવાનો બરાબર વખત છે તે વખતે સઝાય ન કરી હોય. તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં—તે સર્વ મારૂં કીધેલું નિષ્ફળ થાજો.

આલોયણા—એક બોલથી માંડીને તેત્રીશ બોલ સુધી જે કોઈ જાણવા જોગ જાણતા હશે, આદરવા જોગ આદરતા હશે, છાંડવા જોગ છાંડતા હશે, સફળ જન્મ વ્યતિત કરતા હશે, મુક્તિગામી હલુકર્મી, સુલભ બોધી, [illegible], સમતાવંત, ધીરજવંત, લજ્જાવંત, ધ્યાનવંત, તેને ધન્ય છે, તેને સમય સમયની વંદણા હોજો. મારે જીવે આજના દિવસ સંબંધી જાણવા જોગ જાણ્યા ન હોય, આદરવા જોગ આદર્યાં ન હોય, છાંડવા જોગ છાંડ્યા ન હોય, સમકિત સહિત બાર વ્રત, સંલેખણા સહિત નવાણું અતિચાર, પાંચ આચાર સંબંધી એકસો ને વીશ દોષ અતિચાર સંબંધી. ૧ દપ્પે, ૨ પ્રમાદે, ૩ અણાભોગે, ૪ આતુરતાએ, ૫ આપદાએ, ૬ શંકાએ, ૭ સહસાકારે, ૮ ભયે, ૯ ઉપશમભાવે, ૧૦ વિભ્રમભાવે. એ દશ પડિસેવણાએ દોષ લાગ્યા હોય તે, સમકાએણં, ફાસીયં, પાલીયં, તીરીયં, કીત્તિયં, સોહીયં, [illegible], આરાહીયં, આણાએ અણુપાલીતા ભવઇ, મન, વચન, કાયાએ કરણ કોટી ભાંગે કરી, કરણ કરાવણ અનુમોદવે કરી, ખંડન કર્યો હોય, વિરાધના કરી હોય, દેશથી, સર્વથી, દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, વિરાધના કરી હોય, ઉત્સૂત્રે, ઉન્માર્ગે, અકલ્પે, અકરણીએ, દુષ્ટ ધ્યાને, દુષ્ટ ચિંતવણાએ, અણાચાર આચરે, અણઈચ્છણીક ઈચ્છાએ, [illegible] વિચાર કીધો હોય, આરંભ સમારંભ કીધા હોય, હાસ્યે, ભયે, [illegible], વિશ્વાસે, [illegible], પ્રમાદે, કષાયે, અશુભ જોગે કરી, અતિક્રમણ, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] અશુદ્ધ ભાવે કરી આ-[illegible], [illegible], [illegible] ધ્યાને, [illegible], [illegible], દુષ્ટપણે, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] હોય, [illegible] હોય, [illegible] હોય, તે [illegible] ન હોય, નિંદા ન હોય, [illegible] ન હોય, [illegible] ન હોય, પ્રાયશ્ચિત લીધું ન હોય, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

વીશ સ્વામિનાં નામ કહું છું. ૧ શ્રીસીમંધરસ્વામી, ૨ શ્રીયુગમંધરસ્વામી, ૩ શ્રીબાહુસ્વામી, ૪ શ્રીસુબાહુસ્વામી, ૫ શ્રીસુજાતનાથસ્વામી, ૬ શ્રીસ્વયંપ્રભુસ્વામી, ૭ શ્રીઋષભાનનસ્વામી, ૮ શ્રીઅનંતવીર્યસ્વામી, ૯ શ્રીસુરપ્રભુસ્વામી, ૧૦ શ્રીવિશાળપ્રભુસ્વામી, ૧૧ શ્રી વજ્રધરસ્વામી, ૧૨ શ્રીચંદ્રાનનસ્વામી, ૧૩ શ્રીચંદ્રબાહુસ્વામી, ૧૪ શ્રીભુજંગદેવસ્વામી, ૧૫ શ્રીઈશ્વરસ્વામી, ૧૬ શ્રીનેમપ્રભુસ્વામી, ૧૭ શ્રીવીરસેનસ્વામી, ૧૮ શ્રીમહાભદ્રસ્વામી, ૧૯ શ્રીદેવજશસ્વામી, ૨૦ શ્રીઅજીતસેનસ્વામી, તેમને મારી તમારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે! મારા તમારા મનની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે. સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચઉદ રાજ લોક હસ્તામલકવત્ જાણી દેખી રહ્યા છે. અનંત જ્ઞાન છે, અનંત દર્શન છે, અનંત ચારિત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત ધીરજ છે, અનંત વીરજ છે, ખટ ગુણે કરી સહિત છે, ચોત્રીશ અતિશયે કરી બિરાજમાન છે, પાંત્રીશ પ્રકારની સત્યવચન વાણીગુણે કરી સહિત છે, એક હજાર ને આઠ ઉત્તમ લક્ષણે કરી સહિત છે, અઢાર દોષ રહિત છે, બાર ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીયાં ક્ષય કર્યાં છે, બાકીનાં ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવાના કામી થકા વિચરે છે, ભવ્યજીવના સંદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળદર્શની, યથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણહાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુકલધ્યાન, શુકલલેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, ચોસઠ ઇંદ્રના પૂજનિક વંદનિક અર્ચનિક છે, પંડિત વીર્ય એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય તે સ્વામિનાથ ગામ, નગર, રાયહાણી, પુરપાટણ એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા હશે ત્યાં જિનેંદ્રદેવ રૂપી સૂર્ય આગળ ચાલે, તે વાંસે ગણધર ચાલે, તે વાંસે શેષ સાધુ ચાલે, સ્વામી પગ ધરે ત્યાં લાખ પાંખડીનું પદ્મ કમળ–ફુલ થઈ આવે. પાછો પગ ઉપાડે ત્યારે વીસરાળ થઈ જાય. નદી નાળાં આવે ત્યાં પાજ બંધાઈ જાય.

સુખે મુખે હોય તે ઉંધે મુખે થઈ જાય. સ્વામિજી હજારો
નો વિહાર કરી બાગ બગીચામાં વનપાળની આજ્ઞા લઈ
ાસરે, ત્યાંથી પચીશ પચીશ જોજનમાં માર નહિ, મરકી
િ, સ્વચક્ર પરચક્રના ભય નહિ, સાત પ્રકારની ભીતિ માત્ર
નહિ, ઝાઝું મિથ્યાત્વ હોય ત્યાં ત્રગડા ગઢની રચના થઈ
વે, રૂપાનો ગઢ ને સોનાના કાંગરા, સોનાનો ગઢ ને રત્નના
ગરા, રત્નનો ગઢ અને મણિરત્નના કાંગરા, ચાર દિશાએ ચાર
ર દરવાજા થઈ આવે, એક એક દરવાજે વીશ વીશ હજાર પગ-
ીઆં થઈ આવે, સમોસરણને મધ્ય ભાગે ફટક રત્નનું સિંહાસન
ઈ આવે, બારગણું અશોકવૃક્ષ થઈ આવે, અંબોડાને ઠેકાણે ભા-
મંડળ થઈ આવે. ઉપર ચોવીશ જોડા ચામરના થઈ આવે,
નપાળ જઈ રાજાદિકને વધામણી આપે, બાર પ્રકારની પરખદા
ખાણ-વાણી સાંભળે, સૌ સૌની ભાષામાં સૌ સમજી જાય,
કોઈને શંકા ઉપજે નહિ. ભવનપતિ અને તેની દેવી, વાણવ્યં-
તર અને તેની દેવી, જ્યોતિષી અને તેની દેવી, વૈમાનિક અને
તેની દેવી, મનુષ્ય અને મનુષ્યાણી, તિર્યંચ ને તિર્યંચણી એ બાર
ખદાની પરખદા વખાણવાણી સાંભળતાં કોઈ કોઈનું વેર ઉવસે
નહિ ધન્ય તે મહારાજ જ્યાં જ્યાં દેશના દેતા થકા વિચરતા
હશે ત્યાં ત્યાં રાજેશ્વર, તલવર, માડંબિ, કોડંબિ, શેઠ, સેનાપતિ,
સાર્થપતિ, સ્વામીની દેશના સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે,
દર્શન દીદાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચાર
આહારનું દાન દેઈ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે. સ્વામિ-
જ કે તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાજો છો હું અપ-
રાધી, દીન, કિંકર, કુલહીન, અહીં રહ્યો છું તમારા જ્ઞાન, દર્શન
ચારિત્ર તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ
કીધાં હોય તો મન વચન કાયાએ કરી [illegible] મસ્તક નમાવી
બે હાથ જોડી ખમાવું છું (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણ વાર કહેવો.)

બીજું ખામણું.

બીજું ખામણું અનંતા સિદ્ધ ભગવંતને કરું છું તે ભગ-

પાંચમું સૂત્ર.

નમો—નમસ્કાર હોજો. ચઉવીસાએ—ચોવીશ. તિથ્થયરાણં
તીર્થંકર દેવને. ઉસભાઇમહાવીર—રીખવદેવ સ્વામીથી મહાવીર સ્વા
સુધી. પજ્જવસણાણં—સેવા ભક્તિ કરૂં છું. ઇણમેવ—એવા નિ
ગ્ગંથં—નિર્ગ્રંથ (ધન રહિત) નો. પાવયણં—પ્રરૂપેલ—બતાવેલ. સચ્ચ
સાચો. અણુત્તરં—સર્વથી ઉત્તમ. કેવલીયં—કેવળજ્ઞાનીનો કહેલ.
ડિપુન્નં—પ્રતિપૂર્ણ-સંપૂર્ણ. નેયાઉયં—ન્યાયકારક. સંસુદ્ધં—અત
શુદ્ધ. સલ્લકત્તાણં—શલ્ય-વહેમનો કાપનાર. સિદ્ધિમગ્ગં—એવો સિ
થવાનો માર્ગ. મુત્તિમગ્ગં—(મુક્તિ) કર્મથી મુકાવવાનો માર્ગ. નિ
જ્જાણમગ્ગં—કર્મનો છેડો આણવાનો માર્ગ. નિવ્વાણમગ્ગં—(નિર્વાણ
કર્મ નિવારીને શીતળ થવાનો માર્ગ. અવીતહં—એના વિશે. અવિસંધિ
સદેહ રાખવો નહિ. સવ્વદુખ્ખપહીણમગ્ગં—સઘળાં દુઃખ મટાડવા
માર્ગ છે. ઇથ્થંઠિયાજીવા—એને વિષે રહેલા જીવ. સીઝંતિ—સિદ્ધ થ
બુઝંતિ—બુઝશે, સર્વ જાણશે. મુચ્ચંતિ—કર્મથી મુકાશે. પરીનિવ્વા
યંતિ—કર્મ નિવારીને શીતળભૂત થશે. સવ્વદુખાણમંતંકરંતિ—સ
દુઃખનો અંત કરશે તં—તે. ધમ્મં—ધર્મ. સદહામિ—શ્રધ્ધું છું. પત્તિ
યામિ—પ્રતીતિ આણું છું. રોએમિ—રૂચવું છું. ફાસેમિ—સ્પર્શ
છું—તે મુજબ ચાલું છું. પાલેમિ—પાળું છું—વર્તું છું. અણુપાલેમિ—
વિશેષે પાળું છું. તં—તે. ધમ્મં—ધર્મ. સદહંતો—બીજાને શ્રદ્ધા
રાવતો. પત્તિયંતો—પળાવતો. રોયંતો—રૂચવતો. ફાસંતો—સ્પ
કરાવતો. પાલંતો—પળાવતો. અણુપાલંતો—વિશેષે પળાવતો. તસ્સ
તે. ધમ્મસ્સ—ધર્મ. કેવલીપન્નત્તસ્સ—કેવળીનો પ્રરૂપેલ તેને. અબ્
ઠિઓમિઆરાહણાએ—આરાધવાને હું ઉદ્યમવંત થયો છું—તત્પર થ
છું. વિરોમી—હું નિવર્તું છું. વિરાહણાએ—તેની વિરાધના કરવા
અસંયમં—અસંજમ-પાપ પરિયાણામી—છાંડું છું. સંયમં—સંજમ
ઉવસંપજામિ—અંગીકાર કરૂં છું. અબંભં—અબ્રહ્મચર્યને. પરિ
ણામિ—છાંડું છું. બંભં—બ્રહ્મચર્યને. ઉવસંપજામિ—અંગીકાર
છું. અકપ્પં—સેવાનું અયોગ્ય તે. પરિયાણામિ—છાંડું છું. કપ્પં—
સેવાનું યોગ્ય તે. ઉવસંપજામિ—અંગીકાર કરૂં છું. અન્નાણં—અજ્ઞા
પરિયાણામિ—છાંડું છું. નાણં—જ્ઞાન. ઉવસંપજામિ—અંગીકાર
છું. અકિરિયં—અક્રિયા (ખોટી કરણી). પરિયાણામિ—છાંડું છ
કિરિયં—સુકૃત ઉવસંપજામિ—અંગીકાર કરૂં છું. મિચ્છત્તં—મિથ્

ત્વને. પરિયાણામિ—છાંડું છું. સમ્મત્તં—સમકીતને. ઉવસંપજામિ—અંગીકાર કરૂં છું. અબોહિં—દુર્બોધ. પરિયાણામિ—છાંડુ છું. બોહીં—સુબોધ. ઉવસંપજ્જામિ—અંગીકાર કરૂં છું. અમગ્ગં—ઉન્માર્ગ. પરિયાણામિ—છાંડુ છું. મગ્ગં—મોક્ષ માર્ગ. ઉવસંપજ્જામિ—અંગીકાર કરૂં છું. જંસંભરામિ—જે મને સાંભરે છે. જંચનસંભરામિ—જે મને નથી સાંભરતું. જંપડિક્કમામિ—જેનું પ્રાયશ્ચિત લીધું છે જંચનપડિક્કમામિ—જેનું પ્રાયશ્ચિત ન લીધું હોય. તસ્સ—તે. સવ્વસ્સ—સર્વ. દેવસિઅસ્સ—દિવસ સંબંધી. કીધેલા-કરેલા. અઇઆરસ્સ—અતિચાર પાપનાં. પડિક્કમામિ—પ્રાયશ્ચિત કરૂં છું. નિવારણ કરૂં છું. સમણોહં—શ્રમણ છું. સંજય—સંજતિ છું. વિરય—સંસારથી વિરક્ત થયો છું. પડિહય—હણ્યાં છે. પચ્ચખાય—ત્યાગ કરીને. પાવકમ્મે—પાપ કર્મને. અનિયાણો—નિયાણા રહિત, કરણીનું ફળ માગી લેવું નહિ. દિઠ્ઠિ—સમકીત દષ્ટિ. સંપન્નો—સહિત છે. માયા—કપટ. મોસો—જુઠાપણું. વિવજ્જીઓ—ત્યાગ કીધું છે. વર્જન કીધું છે. અઢાઇજ્જેસુ—જે અઢી દીવસમુદ્દેસુ—દીપ સમુદ્ર છે તેને વિષે. પનરસસુકમ્મભુમીસુ—પંદર કર્મ ભૂમિ ક્ષેત્રને વિષે. જાવંતિ—જેટલા. કેઇ—કોઇ. સાહુ—સાધુ. રયહરણ—રજોહરણ [illegible] કરી રાખે છે. ગુચ્છગ—ગુચ્છો. પડિગ્ગહ—પાત્રાં. ધારા—ધારણહાર છે, રાખનાર છે. પંચમહવ્વયધારા—પંચ મહાવ્રતના ધરનાર છે. અઠ્ઠારસસહસ્સ—અઢાર હજાર. સીલંગધારા—[illegible] ધરનાર છે. અખ્ખયાયાર-ચરિત્તા—અક્ષત છે જેના આચાર અને ચારિત્ર. તેસવ્વે—તે સર્વને. સિરસા—મસ્તક નમાડીને, મણસા—મને કરી. મત્થએણવંદામિ—[illegible] [illegible]

[illegible]

વીશ સ્વામિનાં નામ કહું છું. ૧ શ્રીસીમંધરસ્વામી, ૨ શ્રીજુગમંધરસ્વામી, ૩ શ્રીબાહુસ્વામી, ૪ શ્રીસુબાહુસ્વામી, ૫ શ્રીસુજાતનાથસ્વામી, ૬ શ્રીસ્વયંપ્રભુસ્વામી, ૭ શ્રીઋષભાનનસ્વામી, ૮ શ્રીઅનંતવીર્યસ્વામી, ૯ શ્રીસુરપ્રભુસ્વામી, ૧૦ શ્રીવિશાળપ્રભુસ્વામી, ૧૧ શ્રી વજ્રધરસ્વામી, ૧૨ શ્રીચંદ્રાનનસ્વામી, ૧૩ શ્રીચંદ્રબાહુસ્વામી, ૧૪ શ્રીભુજંગદેવસ્વામી, ૧૫ શ્રીઈશ્વરસ્વામી, ૧૬ શ્રીનેમપ્રભુસ્વામી, ૧૭ શ્રીવીરસેનસ્વામી, ૧૮ શ્રીમહાભદ્રસ્વામી, ૧૯ શ્રીદેવજશસ્વામી, ૨૦ શ્રીઅજીતસેનસ્વામી, તેમને મારી તમારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે! મારા તમારા મનની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે. સમય સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચઉદ રાજ લોક હસ્તામલકવત્ જાણી દેખી રહ્યા છે. અનંત જ્ઞાન છે, અનંત દર્શન છે, અનંત ચારિત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત ધીરજ છે, અનંત વીરજ છે, ખટ ગુણે કરી સહિત છે, ચોત્રીશ અતિશયે કરી બિરાજમાન છે, પાંત્રીશ પ્રકારની સત્યવચન વાણીગુણે કરી સહિત છે, એક હજાર ને આઠ ઉત્તમ લક્ષણે કરી સહિત છે, અઢાર દોષ રહિત છે, બાર ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીયાં ક્ષય કર્યાં છે, બાકીનાં ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવાના કામી થકા વિચરે છે, ભવ્યજીવના સંદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળજ્ઞાની, કેવળદર્શની, યથાખ્યાત ચારિત્રના ધરણહાર છે, ક્ષાયક સમકિત, શુક્લધ્યાન, શુક્લલેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, ચોસઠ ઇંદ્રના પૂજનિક વંદનિક અર્ચનિક છે, પંડિત વીર્ય એ આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે.ધન્ય તે સ્વામિનાથ ગામ, નગર. રાયદ્રાણી, પુરપાટણ એક ગામથી બીજે ગામ વિહાર કરતા હશે ત્યાં જિનેંદ્રદેવ રૂપી સૂર્ય આગળ ચાલે, તે વાંસે ગણધર ચાલે, તે વાંસે શેષ સાધુ ચાલે, સ્વામી પગ ધરે ત્યાં લાખ પાંખડીનું પદ્મ કમળ-ફુલ થઈ આવે. પાછો પગ ઉપાડે ત્યારે વીસરાળ થઈ જાય. નદી નાળાં આવે ત્યાં પાજ બંધાઈ જાય.

...ાંટા સમે મુખે હોય તે ઉંધે મુખે થઈ જાય. સ્વામિજી હજારો ...સાઉનો વિહાર કરી બાગ બગીચામાં વનપાળની આજ્ઞા લઈ ...સમોસરે, ત્યાંથી પચીશ પચીશ જોજનમાં માર નહિ, મરકી નહિ, સ્વચક્ર પરચક્રના ભય નહિ, સાત પ્રકારની ભીતિ માત્ર રહે નહિ, ઝાઝું મિથ્યાત્વ હોય ત્યાં ત્રગડા ગઢની રચના થઈ આવે, રૂપાનો ગઢ ને સોનાના કાંગરા, સોનાનો ગઢ ને રત્નના કાંગરા, રત્નનો ગઢ અને મણિરત્નના કાંગરા, ચાર દિશાએ ચાર ચાર દરવાજા થઈ આવે, એક એક દરવાજે વીશ વીશ હજાર પગથીઆં થઈ આવે, સમોસરણને મધ્ય ભાગે સ્ફટિક રત્નનું સિંહાસન થઈ આવે, બારગણું અશોકવૃક્ષ થઈ આવે, અંબોડાને ઠેકાણે ભામંડળ થઈ આવે. ઉપર ચોવીશ જોડા ચામરના થઈ આવે, વનપાળ જઈ રાજાદિકને વધામણી આપે, બાર પ્રકારની પ્રખદા વખાણ-વાણી સાંભળે, સૌ સૌની ભાષામાં સૌ સમજી જાય, કોઈને શંકા ઉપજે નહિ. ભવનપતિ અને તેની દેવી, વાણવ્યંતર અને તેની દેવી, જ્યોતિષી અને તેની દેવી, વૈમાનિક અને તેની દેવી, મનુષ્ય અને મનુષ્યાણી, તિર્યંચ ને તિર્યંચણી એ બાર જાતની પ્રખદા વખાણવાણી સાંભળતાં કોઈ કોઈનું વેર ઉવસે નહિ ધન્ય તે મહારાજ જ્યાં જ્યાં દેશના દેતા થકા વિચરતા હશે ત્યાં ત્યાં રાજેશ્વર, તલવર, માડંબિ, કોડંબિ, શેઠ, સેનાપતિ, [illegible], સ્વામીની દેશના સાંભળી કાન પવિત્ર કરતા હશે, દર્શન દેદાર કરી નેત્ર પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચાર પ્રકારનું દાન દેઈ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે. સ્વામિનાથ તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાજો છો હું અપરાધી, દીન, કિંકર, ગુણહીન, અહીં બેઠો શું નમસ્કાર કરું. દર્શન [illegible] સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ [illegible] તો મન વચન કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી [illegible] કરી ખમાવું છું (તિખુત્તોનો પાઠ [illegible])

બીજું ખામણું.

[illegible]

વંતના ગુણગ્રામ કરતાં જઘન્ય કર્મની કોડું ખપે, ઉત્કૃષ્ટો
ઉપજે તો આ જીવ તીર્થંકર નામ ગોત્ર ઉપાર્જે.

આ ચોવીશીનાં નામ કહું છું—૧ શ્રીઋષભદેવ સ્
૨ શ્રીઅજીતનાથસ્વામી, ૩ શ્રીસંભવનાથસ્વામી, ૪ શ્રીઅ
દન સ્વામી. ૫ શ્રીસુમતિનાથસ્વામી, ૬ શ્રી પદ્મપ્રભુસ્વામ
શ્રીસુપાર્શ્વનાથસ્વામી, ૮ શ્રીચંદ્રપ્રભુસ્વામી, ૯ શ્રીસુવિધિ
સ્વામી, ૧૦ શ્રીશીતળનાથસ્વામી, ૧૧ શ્રીશ્રેયાંસનાથસ્વામી
શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામી, ૧૩ શ્રીવિમળનાથસ્વામી, ૧૪ શ્રીઅનંત
સ્વામી, ૧૫ શ્રીધર્મનાથસ્વામી, ૧૬ શ્રીશાંતિનાથસ્વામી,
શ્રીકુંથુનાથસ્વામી, ૧૮ શ્રીઅરનાથસ્વામી, ૧૯ શ્રીમલ્લિનાથ
૨૦ શ્રીમુનિસુવ્રતસ્વામી, ૨૧ શ્રીનમિનાથસ્વામી, ૨૨ શ્રી
નાથસ્વામી, ૨૩ શ્રીપાર્શ્વનાથસ્વામી, ૨૪ શ્રીમહાવીરસ્વામી
ચઉવીશી, અનંત ચઉવીશી, પંદર ભેદે, સીઝી, બુઝી, આઠ
ક્ષય કરી મોક્ષ પધાર્યા છે. આઠ કર્મ તે કયા ? ૧ જ્ઞાનાવ
૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ મોહની, ૫ આયુષ્ય, ૬ ના
ગોત્ર, ૮ અંતરાય: એ આઠ કર્મ ક્ષય કરી મુક્તિશિલાએ
ગ્યા છે. તે મુક્તિશિલા કયાં છે ? સમપૃથ્વીથી સાતસેં
જોજન ઉંચપણે તારામંડળ આવે. ત્યાંથી દશ જોજન ઉ
સૂરજનું વિમાન છે, ત્યાંથી એંસી જોજન ઉંચપણે ચં
વિમાન છે, તે ઉપર ચાર જોજન ઉંચપણે નક્ષત્રનાં વિમા
ત્યાંથી ચાર જોજન ઉંચપણે બુધનો તારો છે, તે ઉપર
જોજન ઉંચપણે શુક્રનો તારો છે, તે ઉપર ત્રણ જોજન ઉ
બૃહસ્પતિનો તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે મં
તારો છે, ત્યાંથી ત્રણ જોજન ઉંચપણે શનિશ્ચરનો તારો છે
નવસેં જોજન લગે જ્યોતિષચક્ર છે. તે ઉપરાંત અસં
જોજન કોડાકોડી ઉંચપણે પહેલો સુધર્મ નામે અને બીજો
નામે દેવલોક છે. એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે
પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, પહેલામાં બત્રીશ લાખ વિમા
બીજામાં અઠ્ઠાવિશ લાખ વિમાન છે, ત્યાંથી અસંખ્યાતા

ઉપર ત્રીજો સનત્કુમાર અને ચોથો માહેંદ્ર એ બે દેવલોક છે. એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે. ત્રીજામાં બાર લાખ અને ચોથામાં આઠ લાખ વિમાન છે. તે ઉપર અસંખ્યાતા જોજન ઉપર પાંચમો બ્રહ્મલોક દેવલોક છે. એકલો પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ચાર લાખ વિમાન છે. તેથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર છઠ્ઠો લાંતક દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં પચાસ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર સાતમો મહાશુક્ર દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં ચાળીસ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર આઠમો સહસ્રાર દેવલોક છે, એકલો પૂર્ણ ચંદ્રમાને આકારે છે, તેમાં છ હજાર વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાત જોજન ઉપર નવમો આણત અને દશમો પ્રાણત એ બે દેવલોક એકઠાજ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, એમાં મળીને ચારસેં વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર અગ્યારમો આરણ અને બારમો અચ્યુત દેવલોક છે, એ બે એકઠાજ છે, એકેકો અર્ધ ચંદ્રમાને આકારે છે, બે મળી પૂર્ણચંદ્રમાને આકારે છે, એમાં મળીને ત્રણસેં વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉપર નવ ગ્રૈવેયક છે. તેનાં નામ ભદ્રે, સુભદ્રે, સુજાતે, સુમાનસે, પ્રિયદર્શને, સુદર્શને, આમોહે, સુપ્રતિબદ્ધે, યશોધરે, તેની ત્રણ ત્રીક છે. તેમાં પહેલી ત્રિકમાં એકસો અગીઆર વિમાન છે, બીજી ત્રિકમાં એકસો સાત વિમાન છે, અને ત્રીજી ત્રિકમાં એકસો વિમાન છે. ત્યાંથી અસંખ્યાતા જોજન ઉંચપણે પાંચ અનુત્તર વિમાન છે. તેનાં નામ-વિજય, વિજયંત, જયંત, અપરાજિત, સર્વાર્થસિદ્ધ તે સર્વાર્થસિદ્ધ મહાવિમાનની ધ્વજા થકી બાર જોજન ઉંચપણે સિદ્ધશિલા છે. તે સિદ્ધશિલા કેવી છે? પીસ્તાલીસ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે, મધ્યે આઠ જોજનની જાડી છે, ઉતરતાં છેડે [illegible] પાંખથી પાતળી છે, [illegible], [illegible] શંખ, [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] હાર, [illegible] પાણી થકી પણ

અધિક ઉજળી છે. તે સિદ્ધશિલા ઉપર ઉંચપણે એક લોજ તેના છેલ્લા ગાઉના છઠ્ઠા ભાગને વિષે સિદ્ધભગવંતજી બિરા રહ્યા છે. તે સ્વામી કેવા છે? અવર્ણે, અગંધે, અરસે, અફ્ર અમૂર્તિ, અવિનાશી, ભૂખ નહિ, દુઃખ નહિ, રોગ નહિ, સે નહિ, જન્મ નહિ, જરા નહિ, મરણ નહિ, કર્મ નહિ, અ અનંત સુખની લહેરમાં બિરાજી રહ્યા છે. તમે સ્વામી બિરાજો છો, હું અહીં બેઠો છું. તમારાં જ્ઞાન, દર્શન સંબ અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો ખમાવું છું. (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણ વખત કહેવો.)

ત્રીજા ખામણાં.

ત્રીજા ખામણાં પંચમહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જઘ કેવળી ભગવાન બિરાજે છે, તે જઘન્ય બે ક્રોડ કેવળી ઉ નવ ક્રોડ કેવળી, તે સ્વામી કેવા છે? મારા તમારા મનની જાણી દેખી રહ્યા છે, ઘટઘટની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, સમયની વાત જાણી દેખી રહ્યા છે, ચઉદ રાજલોક હસ્ત લકવત્ જાણી દેખી રહ્યા છે, અનંત જ્ઞાન છે, અનંત દર્શન અનંત ચારિત્ર છે, અનંત તપ છે, અનંત વીર્ય છે, અ ધીરજ છે, ષટ્ ગુણે કરી સહિત છે, ચાર કર્મ ઘનઘાતીયાં કર્યાં છે, ચાર કર્મ પાતળાં પાડયાં છે, મુક્તિ જવાના કામી છે, ભવ્ય જીવના સંદેહ ભાંગે છે, સજોગી, સશરીરી, કેવળ કેવળદર્શની છે. યથાખ્યાત ચારીત્રના ધરણહાર છે, ક્ષાયિ ભક્તિ, શુક્લલેશ્યા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, પંડિતવીર્ય, એ અનંત ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય તે સ્વામી ગામ, નગર રાય જ્યાં જ્યાં સ્વામી દેશના દેતા થકા વિચરતા હશે ત્યાં રા તલવર, માડંબી, કોડંબી, શેઠ, સેનાપતિ, ગાથાપતિ સ્વ દેશના સાંભળી કર્ણ પવિત્ર કરતા હશે, અશનાદિક ચઉદ રત્નું દાન દઈ કર પવિત્ર કરતા હશે, તેને ધન્ય છે, સ્વામી તમે પંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે બિરાજોછો. હું અપરાધી

ચિંદર, ગુણહીન અહીં બેઠો છું. તમારા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું. (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો).

ચોથા ખામણાં.

ચોથા ખામણાં ગણધરજી, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજીને કરૂં છું. ગણધરજી બાવન ગુણે કરી સહિત છે, આચાર્યજી છત્રીસ ગુણે કરી સહિત છે, ઉપાધ્યાયજી પચીશ ગુણે કરી સહિત છે. મારા તમારા ધર્મગુરૂ, ધર્મ આચાર્ય, ધર્મ ઉપદેશના દાતાર, મહાપુરૂષ, પંડિતરાજ, મુનિરાજ, ગીતાર્થ, બહુસુત્રી, સુત્રસિદ્ધાંતના પારગામી, તરણ તારણ, તારણીનાવસમાન, સફરી જહાજ સમાન, કલ્પવૃક્ષ સમાન, જિનશાસનના શણગાર, ધર્મના નાયક, સંઘના મુખી, સંઘના નાયક, એવી અનેક ઉપમાએ કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેમનાં નામ બોલવાં)....

....સ્વામી આદી દેઈને સાધુ-સાધ્વી આશીર્ધ, પડિકમી, નિન્દી, નિશલ્ય થઇ ગયે, દેવગતિએ પધાર્યા છે, તેમનો વડો ઉપકાર છે. આજ વર્તમાનકાળે, તરણ તારણ, તારણીનાવ સમાન, ચિંતામણી સમાન, પારસમણિ સમાન, જિનશાસનના શણગાર, સર્વે સાધુજીને ગુણે કરી બિરાજમાન પૂજ્યજી સાહેબજી શ્રી (જે હોય તેમનાં નામ લેવાં)....

...સ્વામી આદી દેઈને સાધુ સાધ્વી વિચરે છે. તે સ્વામી કેવા છે? પંચ મહાવ્રતના પાળનહાર, પાંચ સુમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છકાયના પીયર, છકાયના નાથ, સાત ભયના ટાળનહાર, આઠ મદના ગાળનહાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાળનહાર, દશવિધ યતિધર્મના જાણનહાર છે, બાર ભેદે તપસ્યાના કરનાર છે, [illegible] છે. [illegible]

અચેતના ભોગી, કંચનકામિનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર, દયાના આગર આદી અનેકગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય મહારાજ! તમે ગામ, નગર, પુરપાટણને વિષે બિરાજો છો, હું અપરાધી દીન કિંકર ગુણહિન અહીં બેઠો છું; તમારા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી ભુજે ભુજે કરી ખમાવું છું. (તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો).

પાંચમા ખામણાં.

પાંચમા ખામણાં પાંચ ભરત, પાંચ ઇરવત ને પાંચ મહાવિદેહ, અઢીદ્વીપ ક્ષેત્રને વિષે જે સાધુ સાધવી બીરાજે છે તે જઘન્ય હોય તો બે હજાર ક્રોડ સાધુ સાધ્વી, ઉત્કૃષ્ટા હોય તો નવહજાર ક્રોડ સાધુ સાધ્વી, તેમને મારી સમય સમયની વંદણા હોજો. તે સ્વામી કેવા છે? પંચ મહાવ્રતના પાલણહાર છે. પાંચ સુમતિએ સુમતા, ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્તા, છ કાયાના પીયર, છ કાયાના નાથ, સાત ભયના ટાળણહાર, આઠ મદના ગાળણહાર, નવ વાડ વિશુદ્ધ બ્રહ્મચર્યના પાલણહાર છે; દશવિધ યતિધર્મના અજવાળિક છે, બાર ભેદે તપસ્યાના કરણહાર છે. સત્તર ભેદે સંજમના ધરણહાર છે, બાવીશ પરીસહના જીતણનાર છે, સત્તાવીશ સાધુજીના ગુણે કરી સહિત છે; બેંતાલીશ, સુડતાલીશ તથા છન્નુ દોષ રહિત આહાર પાણીના લેહેવણહાર છે, બાવન અનાચરણના ટાળણહાર છે, સચેતના ત્યાગી, અચેતના ભોગી, કંચન કામિનીના ત્યાગી, માયા મમતાના ત્યાગી, સમતાના સાગર, દયાના આગર, આદિ અનેક ગુણે કરી સહિત છે. ધન્ય મહારાજ, તમે ગામ, નગર, પુરપાટણને વિષે બિરાજો છો. હું અપરાધી, દીન કિંકર, ગુણહીન અહીં બેઠો છું તમારા જ્ઞાન દર્શન ચરિત્ર તપ સંબંધી અવિનય, આશાતના, અભક્તિ, અપરાધ કર્યો હોય તો મન, વચન, કાયાએ કરી હાથ જોડી મસ્તક નમાવી ભુજે ભુજે કરી ખમાવું છું (એમ પુને ખમાવવા) તિખુત્તોનો પાઠ ત્રણવાર કહેવો.)

છઠ્ઠા ખામણાં.

છઠ્ઠા ખામણાં અઢીદ્વીપમાંહી સંખ્યાતા, અઢીદ્વીપ બહાર અસંખ્યાતા શ્રાવક શ્રાવીકાને કરૂં છું. તે શ્રાવકજી કેવા છે! ઝુધી, તમઘી, દાને, શીયળે, તપે, ભાવે, ગુણે કરી અધિક છે. બે વખત આવશ્યક પ્રતિક્રમણના કરનાર છે. મહિનામાં છ પોષાના કરનાર છે, સમકિત સહિત બાર વ્રતધારી, અગ્યાર પડિમાના સેવણહાર છે, જીવ અજીવ આદિ નવતત્વના જાણનાર છે, ત્રણ મનોરથના ચિંતવનાર છે, એકવીશ શ્રાવકને ગુણે કરી સહિત છે, દુબળા પાતળા જીવની દયાના જાણનાર છે, પરધન પથ્થર બરોબર લેખે છે, પરસ્ત્રી માતા બેન બરાબર લેખે છે, દયાધર્મી, પ્રિય ધર્મી, દેવતાના ડગાવ્યા ડગે નહિ એવા છે, ધર્મનો રંગ હાડહાડની મીંજાયે લાગ્યો છે, એવા શ્રાવક શ્રાવિકા, સંવર, પોષા, પ્રતિક્રમણમાં બિરાજતાં હશે તેમને આજના દિવસ સંબંધી અવિનય, આસાતના કરી હોય તો ભુજો ભુજો કરી ખમાવું છું.

સાધુ સાધ્વીને વાંદું છું, શ્રાવક શ્રાવિકાને ખમાવું છું, સમકિતદષ્ટિ જીવને ખમાવું છું, ઉપકારી ભાઈ બાઈને ખમાવું છું, ચોરાશી લક્ષ જીવાજોનીના જીવને ખમાવું છું સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપકાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય, ચઉદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બેલાખ બેઇંદ્રિય, બેલાખ તેઇંદ્રિય, બેલાખ ચોરેંદ્રિય ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ તિર્યંચ પંચેંદ્રિય, ચઉદ લાખ મનુષ્યની જાતિ, એ ચોરાશી લક્ષ જીવાજોનીના જીવને, હાલતાં ચાલતાં, ઉઠતાં બેસતાં, જાણતાં અજાણતાં, દુઃખ દીધાં હોય, [illegible] હોય, [illegible] હોય, [illegible] [illegible] હોય તો અનંતા સિદ્ધ કેવળીની સાખે [illegible].

[illegible]

[illegible]

ચાર, અણાચાર, જાણતાં અજાણતાં કાંઇ દોષ લાગ્યો હોય તો મિચ્છામિદુક્કડં.

...ગયા કાળનું પડિકમણું, વર્તમાનકાળના સંવર, આવતા કાળના પચ્ચખાણ; કરેમિ મંગલં, મહામંગલં, થયથુઈમંગલં, -ઈહાં ત્રણ નમોત્થુણં કહેવાં.

પ્રતિક્રમણમાં લાગતા દોષના ૧૨૪ પ્રકાર.

નવાણું અતિચારમાંથી જ્ઞાનના ૧૪ અતિચાર વરજીને બાકીના ૮૫ રહ્યા તે તથા જ્ઞાનના ૮ આચાર તે—૧ બત્રીશ અસઝાય ટાળી વખતસર ભણવું; ૨ વિનય સહિત ભણવું, ૩ જ્ઞાનનો સત્કાર કરી ભણવું, ૪ ઉપધાન સહિત ભણવું (સૂત્ર ભણવાને માટે જે જે તપ કરવું કહ્યું છે તે તે કરીને), ૫ ઉપકારીનો ગુણ ભુલવો નહિ, ૬ શુદ્ધ ઉચ્ચાર સહિત ભણવું, ૭ અર્થ સહિત ભણવું, ૮ પાઠ, અર્થ વગેરે શુદ્ધ ભણવું. તથા સમકિતના ૮ આચાર તે-૧ જૈનમતને વિષે શંકા ન રાખવી, ૨ અન્યમતની વાંચ્છના ન કરવી, ૩ કરણીના ફળનો સંદેહ ન રાખવો, ૪ અન્યમતનો આડંબર દેખી મુંઝાવું નહિ, ૫ ઉપકારીના ગુણ દીપાવવા, ૬ સમકિતથી પડતા જીવને સ્થિર કરવા, ૭ ચારે તીર્થની વાચ્છલતા કરવી, ૮ જૈનમાર્ગનો મહિમા નિરવદ્યપણે પ્રકાશવો. તથા ચારિત્રના ૮ આચાર તે ૩ ગુપ્તિ અને ૫ સુમતિ એટલે ૧૦૯ તથા બાર અવ્રત તે-૫ મહાવ્રત, ૫ ઇંદ્રિયો, ૧ રાત્રીભોજન, ૧ મન, એ બાર તથા વીર્યના ૩ આચાર તે ૧ ધર્મકાર્યમાં બળ ગોપાવવું નહિ, ૨ ધર્મ કાર્ય ઉપયોગ સહિત કરવું, ૩ યથાશક્તિ ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરવું એ મળી કુલ ૧૨૪ પ્રકાર થયા.

— આવશ્યક (પ્રતિક્રમણ) વિષે ખુલાસો.

ખરી રીતે જોતાં વીતરાગભાષિત ધર્મ, તેનું મૂળ અને તેનો મોટો આધાર આવશ્યક સૂત્ર ઉપર રહેલ છે. આવશ્યક સૂત્ર વિષે અનેક જૂદા જૂદા મત મતાંતર છે. કોઈ કહે છે કે આવશ્યક મૂળ સંપૂર્ણ છે અને કોઈ કહે છે કે વિચ્છેદ ગયું છે. પણ તેનાં કરતાં તદ્દન જૂદી વાત છે. આજ વીતરાગભાષિત મૂળ આવશ્યક સંપૂર્ણ નથી. કારણ કે ચોરાશી ગચ્છનાં આવશ્યક જૂદા જૂદા છે. જો મૂળ સંપૂર્ણ હોત તો બધા ગચ્છનું એક સરખું હોત. તેમ નથી, તેથી નક્કી થાય છે કે મૂળ સંપૂર્ણ નથી પણ થોડું ઘણું હાલ જે પ્રવર્તે છે તે સૂત્રાનુસારે પાંચમા આગાના છેડાસુધી રહેવાનું છે.

સાધુ સાધ્વી શ્રાવક અને શ્રાવિકાને આવશ્યક—અવશ્ય કરીને કરવાનો નિત્ય નિયમ છે તેથી આવશ્યક સૂત્ર વિચ્છેદ થવાનું જેઓ કહે છે તે કોઈ પણ રીતે ખરૂં નથી.

જે આવશ્યક સૂત્ર પોતપોતાના ગચ્છમાં જુદી જુદી રીતે પ્રવર્તે છે તેનું કારણ કે આવશ્યક સંપૂર્ણ રહ્યું નથી, તેમ સર્વથા વિચ્છેદ ગયું નથી, પણ ત્રુટક થઈ ગયેલ છે. તેથી સૌ સૌએ પોતાના બુદ્ધિબળથી જોઈએ તેટલું નવું વધારી મિશ્રણ કરેલ છે.

આવશ્યક સૂત્રનું નામ અનુયોગદ્વાર અને નંદીસૂત્રમાં છે અને તે અનિયિત છે. કાલિક કે ઉત્કાલિક નથી. આવશ્યકનું બીજું નામ પ્રતિક્રમણ છે, કારણ કે ચોથા અધ્યયનનું નામ પ્રતિક્રમણ છે અને સૂત્રમાં ઘણે ઠેકાણે દેવસિયં પડિક્કમણં ઠાએમિ, ઉભયસંપડિક્કમણં, વિગેરે આ પાઠ છે. એ રીતે આવશ્યકનું બીજું નામ પ્રતિક્રમણ છે.

શ્રી પ્રતિક્રમણ સૂત્ર સમાપ્ત.

ધર્મ-ધ્યાનનો કાઉસગ્ગ.

ઝાણં—હું તે. ધમ્મઝાણે—ધર્મધ્યાન. ચઉવ્વિહે—ચાર પ્રકારનું. ચઉ-પડોયારે—ચાર પ્રકારે ધારણ કરે. પન્નત્તે—પ્રરૂપ્યા. તંજહા—તે આ પ્રમાણે. આણા વિજયે—આજ્ઞાનો વિચાર કરવો. અવાય વિજયે—દુઃખનો વિચાર કરવો. વિવાગ વિજયે—સુખ ને દુઃખ શાથી આવે છે તેનો વિચાર કરવો. સંઠાણ વિજયે—લોકના આકારનો વિચાર કરવો. ધમ્મ-[illegible]

મે—મ્હારે સવ્વભૂએસુ—સર્વ જીવ સાથે. વેર—વેર-દુશ્મનાઈ. મઝં—મ્હારે. નકેણઈ—કોઈ સાથે નથી. એવમહં—એ પ્રકારે હું આલોઈયં-કહું છુઁ. નિંદિયં—નિંદા કરૂં છું. ખોટું કીધું. તેની. ગરહિયં—ગરહા કરૂં છું. દુગંછિયં—ખોટું કીધું એમ કહું છું. સવં—સર્વ પાપ, તિવિહેણં ત્રણ પ્રકારે-મન વચન કાયાએ કરી. પડિકંતો—પ્રાયશ્ચિત કરૂં છું. વંદામિ-નમસ્કાર કરૂં છું. જિણચઉવીસં—ચોવીશ જિન-તીર્થંકરને.

ઈતિ અતિચાર આલોવ્યા, પડિકમ્યા, નિંદ્યા, નિશલ્ય થયા, વિશેષે વિશેષે અરિહંત, સિધ્ધ, કેવળી, ગણધર, આચાર્યજી, ઉપાધ્યાયજી, સાધુ, સાધ્વી, ગુરૂ આદિને ભુજ્જે ભુજ્જે કરી ખમાવ્યા છે.

(આ ઠેકાણે " ઇચ્છામિ ખમાસમણો " બે વખત પૂરૂં કહેવું).

એમ દિવસ રાત, પખ્ખી, ચૌમાસી અને સંવત્સરી સંબંધી, મૂળગુણ, ઉત્તરગુણ, દ્રવ્યે, ભાવે, નિશ્ચય, વ્યવહારે, સામાન્યપણે, વિશેષપણે, રમણપણે, ઓછું, અધીક, વિપરીત સ્થાપ્યું હોય, માન્યું હોય, પરૂપ્યું હોય, અજાણપણે, સંશયપણે, અવર્તીપણે, ઓઘસંજ્ઞાએ, ગાડરીયા પ્રવાહપણે, અણસમજણપણે, આચર્યું હોય, ઇચ્છા વાંછા, મૂર્છાભાવે જે શુભ અને શુદ્ધ આચરણ-કરણી અસાર કરી હોય, તુચ્છ કરી હોય, ગુમાવી હોય, સંસારવૃદ્ધિ કારણે જીવને જોડયા હોય, તે મારાં પૂર્વનાં આકર્ષણ સુદ્ધાંત, સારાં સર્વે પાપ ફળરૂપ સાવદ્ય મિથ્યા-નિષ્ફળ હોજો, એણી રીતે દિવસ અને રાત સંબંધી અતિચારના દોષ પડિકમણું કરીને આલોયણ, નિંદીયણ, કરીને પૂજનિક, અર્ચનિક, વંદનિક, જીવને ભક્તિસહિત, વંદણા કરીને સર્વ પ્રાણ, જીવ, ભૂતને ખમત ખામણા કરીને ચિત્ત ઉપશાંત કરીને, વિરૂદ્ધ ભાવ મટાડીને, નિજભાવ રિદ્ધિ સંભાળીને, અસત્યપણું, ભ્રાંતિપણું, ડોલપણું, ભેળસેળપણું, નિરાકરણ કરીને, મૂળગુણ, ઉત્તરગુણના પચખાણની તજવીજ કરીને, વ્રતનાં છિદ્રો રોકીને, આશ્રવ રૂંધીને, કષાયપણું ટાળીને, વિશુદ્ધપણું કરવાને હવે શરીરની મમતા કાંઈક ત્યાગ કરવારૂપ, કાંઈક વોસરવારૂપ, પાંચે આવશ્યક અતિચાર વિશુદ્ધ નિમિત્તે, અશરીરી, અજોગી પદ આત્માનું સંભાળીને દેહ મૂર્છા ત્યાગ કરવારૂપ, પ્રાયશ્ચિત વ્યવહારરૂપ પાંચમો આવશ્યક કરવો.

સામાયિક ૧, ચોવીસત્થો [લોગસ] ૨, વંદણા ૩, પડિકમણું ૪ એ ચાર આવશ્યક પૂરા થયા ને પાંચમા આવશ્યકની આજ્ઞા લેવી.

પાંચમો આવશ્યક.

દેવસી—દિવસ સંબંધી. પ્રાયશ્ચિત—પાપ વિશુદ્ધનાર્થં-વિશુદ્ધ કરવા માટે કરેમિ—હું કરૂં છું. કાઉસગ્ગ—સ્થિર કાયા રાખવાનું.

(આ ઠેકાણે નવકાર, કરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિઠામિ કાઉસગ્ગં તથા તસ્સઉત્તરિના પાઠ કહીને ચાર લોગસ્સનો અથવા ધર્મધ્યાનનો કાઉસ્સગ્ગ નિત્ય પ્રત્યે કરવો, પાખી પડિક્કમણે બાર લોગસ્સનો, ચઉમાસી પડિક્કમણે વીશ લોગસ્સનો અને સંવત્સરી પડિક્કમણે ચાળીશ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. અને એક નવકાર કહી કાઉસગ્ગ પાળવો (લોગસ્સ એક સંપૂર્ણ બોલવો).

(આ ઠેકાણે ઇચ્છામિ ખમાસમણો બે વખત કહેવું).

સામાયક ૧, ચોવીસંથો ૨, વંદણા ૩, પડિક્કમણું ૪, કાઉસ્સગ્ગ ૫, એ પાંચ-આવશ્યક પૂરાં થયાં. એ પાંચ આવશ્યક ચાર તીર્થને આત્મગમેન કરવા રૂપ અતીત કાળનું કૃત્ય, આલોચી, પડિક્કમી, નિંદી, ગર્હણા કરી, વર્તમાન કાળનો આશ્રવ રોકી, સંવર કરીને, હવે આગમીયા કાળસંબંધી, અનાદિ કાળની આહાર લેવા રૂપ આત્માને પુદ્ગલ-ભુખી, અંતા, અભિલાષા ઘણી છે, તે ઓછું કરવા છે અને અણાહારી, નિરાહારી, નિરાલંબી, નિઃકાંક્ષી, નિરાબાધી, નિઃસંગી, નિર્મળ, નિર્લેપ, અરૂપ, અગમ્ય, અગોચર, અગાધ સુખરૂપસ્વરૂપ, આત્માનું સ્વરૂપ, તેને નિરાવરણ કરવા સાધન કરણરૂપ, પચ્ચખાણ યથાશક્તિ, ચઉવિહ આહાર ત્યાગરૂપ, પચ્ચખાણ કરણરૂપ, છઠ્ઠો આવશ્યક કરવો.

છઠ્ઠો આવશ્યક.

[illegible]

સામાયક ૧, ચોવીસંથો ૨, વંદણું ૩, પડિક્કમણું ૪, કાઉસ્સગ્ગ ૫, [illegible]

[illegible]

સંસારમાં કોઇ કોઈને ત્રાણ-શરણ નથી, એવો વિચાર કરવો. સંસારાણુપેહા-સંસાર વિષે વિચાર, સંસાર કેવો અસ્થિર છે તે વિષે વિચાર કરવો તે.

એ ધર્મધ્યાનનો સૂત્રપાઠ કહ્યો. હવે તેનો અર્થ કહે છે.

ધર્મધ્યાનના પહેલા ચાર ભેદ—૧ આણાવિજયે, ૨ આવાયવિજયે, ૩ વિવાગવિજયે, ૪ સંઠાણવિજયે.

પહેલો ભેદ—આણાવિજયે કહેતાં વીતરાગ દેવની આજ્ઞાનો વિચાર ચિંતવવો તે. વીતરાગદેવની આજ્ઞા એવી છે કે સમકિત સહિત શ્રાવકનાં બાર વ્રત અને અગીઆર પડિમા તથા સાધુનાં પંચ મહાવ્રત ને બાર ભિખુની પડિમા, શુભધ્યાન, શુભજોગ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ, છકાય જીવની રક્ષાએ વીતરાગની આજ્ઞા આરાધવી, તેમાં સમય માત્રનો પ્રમાદ ન કરવો. ચતુર્વિધ તીર્થના ગુણ કીર્તન કરવાં એ ધર્મધ્યાનનો પહેલો ભેદ કહ્યો.

બીજો ભેદ—આવાયવિજયે કહેતાં, જીવ સંસારનાં દુઃખ શાથી ભોગવે છે, તેનો વિચાર ચિંતવવો. તેનો વિચાર એ કે મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભ જોગ, અઢાર પાપસ્થાનક, છકાયજીવની હિંસા. એથી જીવ દુઃખ પામે છે. એવું દુઃખનું કારણ જાણી, એવો આશ્રવ મારગ છાંડી, સંવર મારગ આદરવો; જેથી જીવ દુઃખ ન પામે. એ ધર્મધ્યાનનો બીજો ભેદ કહ્યો.

ત્રીજો ભેદ—વિવાગવિજયે કહેતાં જીવ જે સુખ દુઃખ ભોગવે છે તે શાથકી? તેનો વિચાર ચિંતવવો. તેનો વિચાર એ કે જીવે જેવે રસે કરી પૂર્વે જેવાં શુભાશુભ જ્ઞાનાવરણી આદિ આઠ કર્મ ઉપાર્જ્યાં છે, તે શુભાશુભ કર્મના ઉદયથી જીવ તે પ્રમાણે સુખ દુઃખ અનુભવે છે. તે અનુભવતાં થકાં કોઈ ઉપર રાગ-દ્વેષ ન આણીએ, સમતાભાવ આણી, મન વચન કાયાના શુભ જોગ સહિત, જૈનધર્મન વિષે પ્રવર્તિએ; જેથી નિરાબાધ પરમ સુખને પામીએ. એ ધર્મધ્યાનનો ત્રીજો ભેદ કહ્યો.

ચોથો ભેદ—સંઠાણવિજયે કહેતાં ત્રણ લોકના આકારનું સ્વરૂપ સુપઈઠકને આકારે છે લોક જીવ અજીવે કરી સંપૂર્ણ ભર્યો છે અને અસંખ્યાત જોજનની કોડાકોડ વિસ્તારે લોક છે, ત્યાં

અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે, તથા અસંખ્યાતા વાણવ્યંતરનાં નગર છે, તથા અસંખ્યાતા જ્યોતિષીનાં વિમાન છે, તથા અસંખ્યાતી રાજધાની છે. તેને મધ્યભાગે અઢી દ્વીપ છે, તેમાં જઘન્ય તીર્થંકર વીશ, ને ઉત્કૃષ્ટા એકસો સીત્તેર હોય તથા જઘન્ય બે ક્રોડ ને ઉત્કૃષ્ટા નવ ક્રોડ કેવળી હોય, તથા જઘન્ય બે હજાર ક્રોડ ને ઉત્કૃષ્ટા નવ હજાર ક્રોડ સાધુ-સાધવી હોય, તેમને 'તિખુત્તો' આયાહિણં, પયાહિણં, વંદામિ, નમંસામિ, સક્કારેમિ, સમ્માણેમિ, કલ્લાણં, મંગલં, દેવયં, ચેઇયં, પજ્જુવાસામિ, તથા તિર્છાલોકમાંહિ અસંખ્યાતા શ્રાવક શ્રાવિકા છે, તેમના ગુણગ્રામ કરવા. તે તિર્છાલોકથકી અસંખ્યાતા ગુણો અધિક ઉર્ધ્વલોક છે, ત્યાં બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન છે, તે સર્વેમાં મળી ચોરાશી લાખ, સત્તાણું હજાર, ત્રેવીશ વિમાન છે. તથા તે ઉપર સિદ્ધ શિલા છે, ત્યાં શ્રી સિદ્ધભગવંતજી નિરંજન નિરાકાર બિરાજે છે, તેને તિખુત્તોથી માંડ પજ્જુવાસામિ સુધી કહેવું. તે ઉર્ધ્વલોક થકી કાંઈક વિશેષ અધિક અધોલોક છે, ત્યાં સાત નરકના ચોરાશી લાખ નરકાવાસ છે, સાતક્રોડ બહોતેર લાખ, ભવનપતિના ભવન છે. એવાં ત્રણ લોકનાં સર્વ સ્થાનક સમકિત કરણી વિના સર્વ જીવે અનંતી અનંતી વાર જન્મ મરણે કરી ફરસી મૂક્યાં છે. એમ જાણી સમકિતસહિત વ્રત અને ચારિત્ર ધર્મની આરાધના કરીને એવી અજર અમર નિરાબાધ પરમ સુખને પામીયે. એ ધર્મધ્યાનનો ચોથો ભેદ કહ્યો ઇતિ ધર્મધ્યાનના ૧૬ભેદ સંપૂર્ણ.

દશમું વ્રત તથા અગ્યારમું વ્રત આદરવાની વિધિ.

જેને દશમું વ્રત તથા અગ્યારમું વ્રત આદરવું હોય તેણે એક જગા તથા [illegible] પડિલેહણ કરવું, પછી [illegible]

જેણે સામાયક અથવા દેસાવગાસિક કે પોષધવ્રત કર્યું હોય ને તેમાં લઘુનિત તથા વડિનિત કરવાનું કારણ પડે તિવારે પરઠવવા જાતાં બારણામાં "આવસ્સહિ" કહેવું. પછી જઈને જોવું અને શક્રેંદ્રની આજ્ઞા માગવી. પછી જોઈને "અણુજાણહ" કહીને જતનાયે પરઠવવું. પરઠવિને "વોસિરેહ વોસિરેહ" કહેવું. વળતાં બારણામાં "નિસહિ" કહેવું. પછી તેની ઇરિયાવહિયા પડિક્કમવી.

એ ત્રણે વ્રતમાં નિદ્રા કરી હોય તો તેના નિવારણ કારણ ૪ લોગસ્સ ને ૧ ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં પગામ સિજ્જાએ ઇત્યાદિક પ્રથમ સમણ સૂત્રનો કાઉસગ્ગ કરવો.

દશમું તથા અગ્યારમું વ્રત લીધું હોય તેને પાળવાની વિધિ—પ્રથમ ઇરિયાવહિયા કરવી. પછી જે વ્રત લીધું તેના અતિચાર કહેવા. શેષવિધિ સામાયક પાળવાની રીતીએ જાણવી. ઇતિ

પોષાના અઢાર દોષ.

નીચે લખ્યા અઢાર દોષ ટાળી પોષધવ્રત કરવું.

પોષો કરવાને આગલે દિવસે—૧ શરીરની શોભા અર્થે હજામત કરાવવી નહીં, નખ ઉતરાવવા નહીં અને નાહવું નહીં. ૨ બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવું. ૩ સરસ આહાર કરવો નહીં. ૪ વસ્ત્ર ધોવડાવવાં નહીં. ૫ આભૂષણ પહેરવાં નહીં. ૬ વધારે પડતું ખાવું નહીં. એ ૬ આગલે દિવસે ટાળવા. ૭ અવ્રતીની વેયાવચ્ચ કરવી નહીં. ૮ શરીરની સુશ્રુષા કરવી નહીં ૯ મેલ ઉતારવો નહીં. ૧૦ ઘણી નિદ્રા કરવી નહીં. ૧૧ પુંજ્યાવગર ખણવું નહીં. ૧૨ ચાર વિકથા કરવી નહીં. ૧૩ પરનિંદા કરવી નહીં. ૧૪ સંસારી બાબતની ચર્ચા કરવી નહીં. ૧૫ અંગ-ઉપાંગ નીરખવાં નહીં. ૧૬ સંસારની વાતો કરવી નહીં. ૧૭ ખૂલે મોઢે બોલવું નહીં ૧૮ ભય ઉપજાવવો નહીં. ઇતિ.

શ્રાવકનાં દશ પચ્ચખાણ (પ્રત્યાખાન.)

(૧) નમોક્કારસહિયં* (સૂર્ય ઉગ્યા પછી બે ઘડી વીતે ત્યાં સુધી) પચ્ચખામિ (પચ્ચખાણ કરૂં છું) ચઉવિહં પિઆહારં (ચાર પ્રકારના અને બીજા આહાર તે) અસણં (અન્ન) પાણં (પાણી) ખાઇમં (મેવો વિગેરે) સાઇમં (મુખવાસ) અન્નત્થણાભોગેણં (અજાણપણે ભોગવાય તેનો તથા) સહસ્સાગારેણં (અચાનક કોઈ મુખમાં વસ્તુ ઘાલી દે તેનો આગાર રાખીને) વોસિરામિ (પરિત્યાગ કરૂં છું.)

(૨) પોરસહિયં-(સૂર્ય ઉગ્યા પછી એક પહોર સુધી) પચ્ચખામિ, ચઉવિહં પિઆહારં અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નત્થણાભોગેણં સહસ્સાગારેણં સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં (સર્વ પ્રકારે અસમાધિ થવાથી ઔષધાદિક કરવું પડે તેનો આગાર રાખું છું) પચ્છન્નકાલેણં (મેઘ આદિથી રજથી સૂર્ય ઢંકાઈ જતાં વખતની ખબર ન પડે તેનો પણ આગાર રાખી) વોસિરામિ.

(૩) સાઢ પોરસહિયં કે પુરીમડ્ઢ-(સૂર્ય ઉગ્યા પછી દોઢ કે બે પહોર સુધી) પચ્ચખામિ ચઉવિહં પિઆહારં અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નત્થણાભોગેણં સહસ્સાગારેણં પચ્છન્નકાલેણં સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૪) એકાસણું-(દિવસમાં એક વખત જમી ગયા બાદ ચોવિહારનું પચ્ચખાણ કરવાં તે) એકાસણું ઉપરાંત ચઉવિહં પિઆહારં પચ્ચખામિ અસણં ખાઇમં અન્નત્થણાભોગેણં સહસ્સાગારેણં [illegible] [illegible] સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં [illegible] વોસિરામિ.

(૫) [illegible]

[illegible]

૮. અંતરાય કર્મ ક્ષય થવાથી, અનંત બળવાન છે.

આચાર્યજીના છત્રીશ ગુણ.

૫. શ્રોત્રેંદ્રિય, ચક્ષુઈંદ્રિય, ઘ્રાણેંદ્રિય, રસેંદ્રિય અને સ્પર્શેન્દ્રિય એ પાં ઇંદ્રિયોને સંવરનાર હોય.
૯. નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર હોય.
૪. ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર કષાયથી મૂકાયેલા હો
૫. પાંચ મહાવ્રતે કરી સહિત.
૫. જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, અને વીર્યાચાર, પાંચ આચાર સહિત હોય.
૫. ઇર્યા, ભાષા, એષણા, આદાનભંડ-મત્ત-નિક્ષેપના અને ઉચ્ચ પાસવણ ખેલ, જલ, સંઘાણ, પારિઠ્ઠાવણિયા એ પાંચ સુમતિ સહિત હો
૩. મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ ગુપ્તિ સહિત વર્ત્તનાર હોય.

ઉપાધ્યાયજીના પચ્ચીશ ગુણ.

૧૧. આચારાંગ, સૂયગડાંગ, ઠાણાંગ, સમવાયાંગ, ભગવતી, જ્ઞાતા, ઉપાસક દશાંગ, અંતગડ, અનુત્તરોવવાઈ, પ્રશ્નવ્યાકરણ અને વિપાક અગીઆર અંગ પોતે ભણે અને બીજાને ભણાવે.
૧૨. ઉવવાઈ, રાયપસેણી, જીવાભિગમ, પન્નવણા, જંબુદ્વીપપન્નતિ, ચં પન્નત્તિ, સૂર્યપન્નતિ, કપ્પિયા, કપ્પવડિંસિયા, પુપ્ફિયા, પુપ્ફચુલિયા અ વન્હિદશા; એ બાર ઉપાંગ પોતે ભણે અને બીજાઓને ભણાવે.
૨. ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરી એ બેકને શુદ્ધ રીતે પાળે.

સાધુજીના સત્તાવીશ ગુણ.

૬. પંચ મહાવ્રત અને છઠ્ઠું રાત્રિભોજન વ્રત પાળે.
૬. પૃથ્વી, અપ, તેઉ, વાયુ, વનસ્પતિ અને ત્રસકાય એ છકાયની રક્ષા કરે
૬. પાંચઇંદ્રિય અને છઠ્ઠો લોભ તેનો નિગ્રહ કરે.
૧. ક્ષમા રાખે.
૧. ભાવ વિશુદ્ધિ-ચિત્ત નિર્મળ રાખે.
૧. બાહ્ય ઉપકરણાદિકનું પડિલેહણ ઉપયોગ સહિત કરે.
૧. સંયમ જોગને વિષે યુક્ત હોય.
૩. મન, વચન અને કાયાને માઠાં કર્યમાં જતા રોકી રાખે.
૧. શીતાદિક બાવીશ પરિસહ સહન કરે.
૧. મરણાંત ઉપસર્ગ સહન કરે, પરંતુ ધર્મ મૂકે નહિ.

શ્રાવકના ૨૧ ગુણ.

સમકીતી શ્રાવકનાં લક્ષણ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથમાં નીચે જણાવેલા એકવીશ પ્રકારે બતાવેલાં છે.

૧ તુચ્છ પરિણામી ન હોય.
૨ રૂપવંત હોય.
૩ સ્વભાવે સૌમ્ય હોય
૪ લોકપ્રિય હોય.
૫ ક્રૂર ન હોય.
૬ ભાગ્યવંત હોય.
૭ મૂર્ખ ન હોય.
૮ દાક્ષિણ્યયુક્ત હોય.
૯ લજ્જાવંત હોય.
૧૦ દયાવંત હોય.
૧૧ સમાન દૃષ્ટિ હોય.
૧૨ ગુણાનુરાગી હોય.
૧૩ ધર્મકથાકારક હોય.
૧૪ રૂડાં કુટુંબવાળો હોય.
૧૫ દીર્ઘદૃષ્ટિ હોય.
૧૬ ધર્મ, અર્થ તથા કામ વર્ગના વિશેષને જાણનાર હોય.
૧૭ બાપદાદાના માર્ગને અનુસરનાર હોય.
૧૮ વડીલોની મર્યાદા જાળવનાર હોય.
૧૯ કરેલા ઉપકારને જાણનાર હોય.
૨૦ પરહિતનાહિતાર્થનો કરનાર હોય.
૨૧ સર્વ સારાં કાર્યમાં સાવધાન હોય.

સમકીતવંત અને આવા ઉત્તમ ગુણોએ પ્રથમ તો યુક્તને ઉપયોગી વિદ્યાનો સંપાદન કરવો જોઈએ તેમજ પોતાની સંતતિ વિદ્વાન થાય અને તેની વૃત્તિ સ્વધર્મ તરફ વળે તેવા ઉપાયો અને તેવી યોજનાઓ શોધવી જોઈએ. કારણ કે વિદ્યાથી [illegible] અને [illegible] [illegible] બુદ્ધિરૂપ [illegible] દૂર કરાવી જોઈએ.

(૬) નિવિગહિયવિહં-(દિવસમાં એક વાર વિગય વિના જમી રાત્રે ચઊવિહારના પચ્ચખાણ કરવા તે) પચ્ચખામિ તે ઉપરાંત ચઊવિહં પિઆહાર અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નથ્થણાભોગેણં સહસ્સાગારેણં લેવાલેવેણં (લેપ રહિત નહિ એવી વસ્તુનો તથા) ઉખિત્તવિવેગેણં રોટલી વિગેરે ઉપરથી કરેલું ઘી ચોળ્યું હોય તો ઉપાડી લીધેલી રોટલી આવી જાય તો તેનો તથા પડુચ્ચમખિએણં (ઘૃતાદિમાં પોચી પ્રમુખ કરેલી હોય અથવા અનાદિમાં ઘૃતાદિકના છાંટા પડ્યા હોય તે અજાણતાં આવી જાય તો તેનો આગાર રાખીને) સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૭) આયંબિલ વિહં-(વિગય રહિત-સ્વાદ વિનાનો લૂખો આહાર દિવસમાં એકવાર જમીને રાત્રે ચઊવિહારના પચ્ચખાણ કરવા તે) પચ્ચખામિ તિવિહં ચઊવિહં પિઆહારં અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નથ્થણાભોગેણં સહસ્સાગારેણં લેવાલેવેણં ઉખિત્ત વિવેગેણં સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૮) દિવસચરિમં-સૂર્ય ઉગ્યાથી તે સૂર્ય આથમે ત્યાં સુધી) પચ્ચખામિ અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નથ્થણાભોગેણં સહુસ્સાગારેણં સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૯) ચઊથ્થભત્તં અથવા અભત્તઠં (ઉપવાસ—આગલી રાત્રે ચઊવિહારનાં પચ્ચખાણ કરીને) પચ્ચખામિ તિવિહં ચઊવિહં પચ્ચખામિ અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નથ્થણાભોગેણં સહસાગારેણં સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ.

(૧૦) અભિગ્રહ-(કપડાં, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] અભિગ્રહ ધારે તે મુજબ) પચ્ચખામિ ચઊવિહં પિઆહારં પચ્ચખામિ અસણં પાણં ખાઇમં સાઇમં અન્નથ્થણાભોગેણં સહસાગારેણં મહત્તરાગારેણં [illegible] સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણં વોસિરામિ

[illegible]

પંચ પરમેષ્ઠિના ૧૦૮ ગુણ અર્થસહિત

અરિહંતના બાર ગુણ.

જ્યાં જ્યાં ભગવંત સમોસરે ત્યાં ત્યાં ભગવંતના શરીરથી બારગુણો ઉંચો અશોકવૃક્ષ થઈ આવે તેની નીચે બેસીને પ્રભુ દેશના દે.
ભગવંતના સમોસરણમાં પાંચે વર્ણનાં અચેત ફુલોની વૃષ્ટિ કરે. તે ફુલોનાં ડીંટાં નીચે અને મુખ ઉપર રહે.
જ્યારે ભગવંત દેશના દે, ત્યારે ભગવંતનો સ્વર અખંડ પુરાય.
ભગવંતની બન્ને બાજુએ, રત્નજડિત સુવર્ણની દાંડીવાળાં શ્વેત ચામરો વીંજાય.
ભગવંતને બેસવામાટે, સિંહનારૂપે શોભાયમાન રત્નજડિત સિંહાસન થઈ આવે, તે ઉપર બેસીને પ્રભુ દેશના દે છે.
ભગવંતના મસ્તકના પાછળ ભાગે, સૂર્યથી પણ અધિક પ્રકાશવાળું ભામંડળ થઈ આવે.
ભગવંતના સમોસરણમાં ગર્જારવ શબ્દવાળી ભેરી વાગે.
ભગવંતના મસ્તક ઉપર અતિશય ઉજ્જ્વળ એવાં ત્રણ છત્રો થઈ આવે.
જ્યાં જ્યાં ભગવંત વિચરે, ત્યાં ત્યાં ભગવંતની ચારે બાજુ પચીસ પચીસ યોજન સુધીમાં પ્રાયઃ રોગ, વૈર, ઉંદર, મારી, મરકી, અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ, દુકાળ, પોતાના તથા પરના સૈન્યનો ભય, ઇત્યાદિ ઉપદ્રવ થાય નહિ.
કેવળજ્ઞાનવડે ભગવંત લોક અને અલોકનું સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે દેખી શકે છે.
ભગવંતની રાજા, મહારાજા, ચક્રવર્તિ, વાસુદેવ, બળદેવ, ભવનપતિ, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક પ્રમુખ સર્વ દેવો એવા [illegible] પૂજા [illegible] છે.
ભગવંત એવી વાણીથી દેશના દે છે કે, દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યંચ, સર્વે પોતપોતાની ભાષામાં સમજી જાય.

સિદ્ધભગવંતના આઠ ગુણ.

જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ક્ષય કરવાથી સિદ્ધભગવંત કેવળજ્ઞાને [illegible] છે.
દર્શનાવરણીય કર્મ ક્ષય કરવાથી, કેવળદર્શન [illegible] છે.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

હવે બાદર વાયરાનાં નામ કહે છે—૧ પેહેલે બોલે ઉગમણો ને આથમણો વા, ૨ ઉત્તર ને દક્ષિણનો વા, ૩ ઉંચો નીચો ને ત્રિછો વા, ૪ વંટોળીઓ ને મંડળીઓ વા, ૫ ગુંજવા ને સૂધવા એ આદિ લઈને ઘણી જાતનો વાયરો થાય છે. તે વાયરો શા થકી હણાય છે?—ઉઘાડે મોઢે બોલવાથી, ૨ બાપટ નાંખવાથી, ૩ સૂપડે સોવાથી, ૪ ઝાટકવાથી, ૫ કાંતવાથી, ૬ વિંજવાથી, ૭ તાલોટા વગાડવાથી, ૮ વિંઝણે વિંઝવાથી, ૯ હીંચોળે હીંચવાથી, એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં શસ્ત્રે કરી હણાય છે. એકવાર ઉઘાડે મોઢે બોલવાથી વાયરાના અસંખ્યાતા જીવ હણાય છે, તેમાંથી એકેકો જીવ નીકળીને વડના બીજ જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં સમાય નહિ. તેનાં કુળ સાત લાખ ક્રોડ છે તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું; ઉત્કૃષ્ટું ત્રણ હજાર વર્ષનું. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૫). વનસ્પતીકાયના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ? હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહિએ.

હવે બાદર વનસ્પતીના બે ભેદ—પ્રત્યેક, ને સાધારણ. પ્રત્યેક કોને કહીએ? શરીરે શરીરે એકેકો જીવ હોય તેને પ્રત્યેક કહીએ, અને એક શરીરે અનંતા જીવ હોય તેને સાધારણ કહીએ. હવે પ્રત્યેકનાં નામ કહે છે—૧ પહેલે બોલે વૃક્ષ ને વેલાની જાત, ૨ રીંગણી તળસી ને ગુલમની જાત, ૩ એરડા આકડા ધતુરાની જાત, ૪ દાડમ સેલડી ને કેળાંની જાત, ૫ ધ્રો કેરડો દાભડો ને તરણાની જાત, ૬ ફુલ કમળ ને નાગરવેલની જાત, ૭ બોરડી કેરડો ને કસેલાંની જાત, ૮ જુવાર, બાજરો, મઠ, મકાઇની જાત, ૯ તાંજળજો, સુવા મોથરી, વાલોળફળીની જાત, એ આદિ લઇને ઘણી જાતની પ્રત્યેક વનસ્પતી છે. તેમાં ભગવાને ત્રણ પ્રકારના

જીવ કહ્યા છે. સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા અને અનંતા. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતા સુખ પામીએ.

હવે સાધારણ વનસ્પતીનાં નામ કહે છે—૧ પહેલે બોલે લીલફુલ અને સેવાળની જાત, ૨ ગાજર ને મુળાની જાત, ૩ ડુંગળી ને લસણની જાત, ૪ આદુ ને ગરમરની જાત, ૫ રતાળુ ને પીંડાળુની જાત, ૬ કંટાલો, થોર, ખરસાણી, કુંવાર ને ગેલરાંની જાત, ૭ મોથ ને સુરણની જાત, ૮ ઉગતા અંકુરા અને કુણી કાકડીની જાત એ આદિ લઈને ઘણી જાતની સાધારણ વનસ્પતી છે. એક કંદમુળના કડકામાં શ્રીભગવંતે અનંતા જીવ કહ્યા છે. તેનાં કુળ અઠ્ઠાવીશ લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહુર્તનું, ઉત્કૃષ્ટુ દશ હજાર વર્ષનું, તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતા સુખ પામીએ.

(૬) ત્રસકાય તેના ચાર ભેદ—૧ બેઇંદ્રિ, ૨ તેઇંદ્રિ, ૩ ચોરિંદ્રિ, ૪ પંચેંદ્રિ.

(૧) બેઇંદ્રિના બે ભેદ—અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા. બેઇંદ્રિ તે કોને કહીએ? જેને કાયા અને જીભ હોય તેને બેઇંદ્રિ કહીએ તેનાં નામ કહે છે—૧ જળો, ૨ કીડા, ૩ પોરા, ૪ કરમીયા, ૫ અળસીયા, ૬ [illegible], ૭ [illegible], ૮ [illegible], ૯ શંખ, ૧૦ છીપ, ૧૧ કોડી, ૧૨ [illegible] એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં બેઇંદ્રિ જીવ છે. તેનાં કુળ સાત લાખ ક્રોડ છે, તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહુર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું બાર વર્ષનું. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતા સુખ પામીએ.

(૨) તેઇંદ્રિના બે ભેદ—અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા. તેઇંદ્રિ તે કોને કહીએ? જેને કાયા, મુખ અને નાસિકા હોય તેને તેઇંદ્રિ કહીએ. તેનાં નામ કહે છે—૧ જુ, ૨ [illegible], ૩ [illegible], ૪ [illegible], ૫ [illegible], ૬ [illegible], ૭ [illegible], ૮ [illegible], ૯ [illegible], ૧૦ [illegible], ૧૧ [illegible], ૧૨ [illegible], ૧૩ [illegible],

[illegible]

અથ શ્રી છ કાયના બોલ.

પ્રથમ છ કાયના નામ કહે છે:-

૧ પહેલે બોલે ઈંદીથાવરકાય, ૨ બંભીથાવરકાય, ૩ સપિથાવરકાય, ૪ સુમતિથાવરકાય, ૫ પયાવચથાવરકાય, ૬ જંગમકાય. હવે તેનાં ગોત્ર કહે છે—૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય.

(૧) પૃથ્વીકાયના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ! હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તે તો ફક્ત જ્ઞાની જ જાણે અને દેખે. બાદર તે કોને કહીયે ? આપણી નજરે આવે અથવા ન આવે, હણ્યા હણાય, માર્યા મરે, બાળ્યા બળે, તેને બાદર કહીએ. તેનાં નામ કહે છે—૧ પહેલે બોલે માટી ને મીઠાની જાત; ૨ ખડી ને ખારાની જાત, ૩ કાળમિંઢ મરડીયા પહાણા ને શિલાની જાત, ૪ હિંગળો ને હળતાલની જાત, ૫ ગેરૂ ને ગોપીચંદનની જાત, ૬ રત્ન પરવાળાની જાત, ૭ સોળ જાતનાં રત્ન આદિ લઈને ત્રેંતાળીશ જાતની પૃથ્વીકાય છે. તેના એક કકડામાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે જુવાર તથા પીલુ જેટલ પૃથ્વીકાય લઈએ, તેમાંથી એકેકો જીવ નીકળીને પારેવાં જેવ કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં સમા નહિ. તેનાં કુળ બાર લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન અંતર્મુહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું બાવીશ હજાર વર્ષનું. તેની દયા પાળીયે તે મોક્ષનાં અનંતા સુખ પામીયે.

(૨) અપકાય તે પાણી—તેના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ ? હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ બાળ્યા બળે નહિ. તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ.

હવે બાદર પાણીના નામ કહે છે—પહેલે બોલે વરસાદ ને કરાનાં પાણી, ૨ ઓસ ને ધુમરનાં પાણી, ૩ કુવા, નદી ને તળાવનાં પાણી, ૪ દરિયા ને ઝરણનાં પાણી, ૫ ખારાં ખાટાં પાણી, ૬ મીઠાં મોળાં પાણી—એ આદિ લઈને ઘણી જાતનાં પાણી છે. તેના એક બિંદુમાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે, તેમાંથી એકેકો જીવ નીકળીને સરસવના દાણા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં સમાય નહિ. તેનાં કુળ સાત લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું સાત હજાર વર્ષનું. તેની દયા પાળીયે તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૩). તેઉકાય તે અગ્નિ—તેના બે ભેદ—સૂક્ષ્મ ને બાદર. સૂક્ષ્મ તે કોને કહીએ? હણ્યા હણાય નહિ, માર્યા મરે નહિ, બાળ્યા બળે નહિ, તે આખા લોકમાં ભર્યા છે પણ આપણી નજરે આવે નહિ, તેને સૂક્ષ્મ કહીએ.

હવે બાદર અગ્નિનાં નામ કહે છે—૧ પહેલે બોલે ચુલા ને સગડીનો અગ્નિ, ૨ ધુમાડો ને તાપણીનો અગ્નિ ૩ ચકમક ને વીજળીનો અગ્નિ, ૪ દીવા ને ઉંબાડીયાનો અગ્નિ, ૫ ભડભડતા લોઢાં ને અંગારાનો અગ્નિ, ૬ દાવાનળનો અગ્નિ, ૭ નીંભાડાનો અગ્નિ, એ આદિ લઈને ઘણી જાતનો અગ્નિ છે તેના એક તણખામાં અસંખ્યાતા જીવ શ્રી ભગવંતે કહ્યા છે. તેમાંથી એકેકો જીવ નીકળીને ખસખસના દાણા જેવડી કાયા કરે તો એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં સમાય નહિ તેના કુળ ત્રણ લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું ઉત્કૃષ્ટું ત્રણ અહોરાત્રિનું તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૪) [illegible] બાદર. [illegible] નહિ, [illegible] મરે નહિ, [illegible]

૧૪ કાનખજુરા, ૧૫ મંકોડા, ૧૬ ઉધાઇ, ૧૭ ગધા એ આદિ લઇને ઘણી જાતનાં તેઇંદ્રિ જીવ છે. તેનાં કુળ આઠ લાખ ક્રોડ છે. તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું ઓગણ પચાશ દિવસનું. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૩) ચૌરેંદ્રિના બે ભેદ—અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. ચૌરેંદ્રિ તે કોને કહીએ! જેને કાયા, મુખ, નાસિકા અને આંખ હોય તેને ચૌરિંદ્રિ કહીયે. તેનાં નામ કહે છે-૧ માંખી, ૨ મસલાં, ૩ ડાંસ, ૪ મચ્છર, ૫ ભમરા, ૬ તીડ, ૭ પતંગ, ૮ કરોળીયા, ૯ કંસારી, ૧૦ ખડમાંકડી, ૧૧ ધુડીયા, ૧૨ વીંછી, ૧૩ બગા, ૧૪ કુદાં એ આદિ લઈ ને ઘણી જાતનાં ચૌરેંદ્રિ જીવ છે. તેનાં કુળ નવ લાખ ક્રોડ છે, તેનું આઉખું જઘન્ય અંતર્મૂહુર્તનું, ઉત્કૃષ્ટું છ માસનું. તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

(૪) પંચેંદ્રિના બે ભેદ—અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા. પંચેંદ્રિ તે કોને કહીયે! જેને કાયા, મુખ, નાસિકા, આંખ અને કાન એ પાંચ ઇંદ્રિ હોય તેને પંચેંદ્રિ કહીયે પંચેંદ્રિની ચાર જાત. ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય, અને ૪ દેવતા.

તેમાં ૧૪ ભેદ નારકીના, ૪૮ ભેદ તિર્યંચના, ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના અને ૧૯૮ ભેદ દેવતાના, કુલ મળી ૫૬૩ ભેદ થયા.

દેવતાના ચાર ભેદ—૧ ભવનપતિ, ૨ વાણુવ્યંતર, ૩ જ્યોતિષી, ૪ વૈમાનિક મનુષ્યના ચાર ભેદ—૧ પંદર કર્મભૂમિનાં મનુષ્ય, ૨ ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય ૩ છપ્પન અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય, ૪ ચઉદ સ્થાનકનાં સમૂર્છીમ મનુષ્ય. નારકી ને દેવતાની સ્થિતિ જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીશ સાગરોપમની; તિર્યંચ ને મનુષ્યની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તની ઉત્કૃષ્ટી ત્રણ પલ્યની તેની દયા પાળીએ તો મોક્ષનાં અનંતાં સુખ પામીએ.

ઇતિશ્રી ૭ કાયના બોલ સમાપ્ત.

અથ શ્રી નવ તત્ત્વ.

વિવેકી સમદૃષ્ટિ જીવને નવ પદાર્થ જેવા છે તેવા તથારૂપ બુદ્ધિ પ્રમાણે ગુરૂ આમનાથી ધારવા. તે—

નવ તત્ત્વનાં નામ કહે છે.

૧. જીવતત્ત્વ, ૨. અજીવતત્ત્વ, ૩. પુણ્યતત્ત્વ, ૪. પાપતત્ત્વ, ૫. આશ્રવતત્ત્વ, ૬. સંવરતત્ત્વ, ૭. નિર્જરાતત્ત્વ, ૮. બંધતત્ત્વ ૯. મોક્ષતત્ત્વ.

વ્યવહારનયે કરી જે શુભાશુભ કર્મોનો કર્તા, હર્તા તથા ભોક્તા છે અને નિશ્ચય નયે કરી જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રરૂપ નિજગુણોનોજ કર્તા તથા ભોક્તા છે અથવા દુઃખ સુખ જ્ઞાનોપયોગ લક્ષણવંત ચેતના[1] સહિત હોય તથા પ્રાણ ધારણ કરે તેને પ્રથમ જીવતત્ત્વ કહીયે; તેથી વિપરીત જે ચેતનારહિત, જડસ્વભાવવાળો હોય તેને બીજું અજીવતત્ત્વ કહીયે. જેણે કરી શુભ કર્મના પુણ્યનો સંચય થવાથી સુખનો અનુભવ થાય છે તેને ત્રીજું પુણ્યતત્ત્વ કહીયે, તેથી વિપરીત જેણે કરી અશુભ કર્મનાં પાપનો સંચય થવાથી દુઃખનો અનુભવ થાય છે તેને ચોથું પાપતત્ત્વ કહીયે, જેણે કરી નવાં કર્મ બંધાય છે, અશુભ કર્મોપાર્જન હેતુ હિંસાદિ તેને પાંચમું આશ્રવતત્ત્વ કહીયે, જેણે કરી આવતાં કર્મ રોકાય અર્થાત્ પાંચ સુમતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ, જેણે કરી જે આશ્રવ રોકાય એવો તેને છઠું સંવરતત્ત્વ કહીયે, જેણે કરી આત્મપ્રદેશોથી દેશથી કર્મ જુદાં થાય છે અથવા પૂર્વે કરેલાં કર્મો જે ઉદય આવે છે એટલે તપ પ્રમુખે કરી કર્મનું ખરવું થાય છે તેને સાતમું નિર્જરાતત્ત્વ કહીયે; જે નવાં કર્મોનું ગ્રહણ કરીને તેની સાથે જીવનું બંધન થવું, [illegible] થવું તેને આઠમું બંધતત્ત્વ કહીયે, અને

[1] [illegible]

જે આત્મપ્રદેશથકી સર્વથા કર્મોનો ક્ષય થયો તેને નવમું મો
તત્વ કહીયે. એ નવ તત્વરૂપ વસ્તુનું યથાસ્થિત સ્વરૂપ
પ્રમાણે સિદ્ધાંતોને વિષે કહ્યું છે તેમજ સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવોને
નવતત્વ તે " જ્ઞ " પરિજ્ઞાએ કરી જાણવા યોગ્ય છે અને કેટ
એક પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાયે કરી છાંડવા યોગ્ય છે.*

જીવના ભેદ વિસ્તારથી કહે છે.

જીવનો એક ભેદ છે, સકળ જીવોનું ચેતન્ય લક્ષણ
છે; માટે સંગ્રહનયે કરી એક ભેદે જીવ કહીએ. બે પ્રક

---

* એ નવતત્વમાહેલા જીવ અને અજીવ એ બે તત્વ માત્ર જાણ
યોગ્ય છે. પુણ્ય, સંવર, નિર્જરા, અને મોક્ષ એ ચાર તત્વ ગ્રહણ
યોગ્ય છે; પરંતુ એમાંનું પુણ્યતત્વ, વ્યવહારનયે કરી શ્રાવકને ગ્રહણ
યોગ્ય છે અને નિશ્ચયવડે ત્યાગ કરવું એ યોગ્ય છે, તેમજ મુનિને ઉત્સર્ગે
કરવું યોગ્ય છે અને અપવાદે ગ્રહણ કરવું યોગ્ય છે તથા પાપ, આ
અને બંધ એ ત્રણ તત્વ તો સર્વથા સર્વને ત્યાગ કરવા યોગ્ય જ છે.

એ નવતત્વનાં નામ કહ્યાં. અન્યથા સંક્ષેપથી તો જીવ અજી
બે તત્વજ શ્રીઠાણાંગમાંહે કહ્યાં છે, કેમકે જીવને પુણ્ય તથા પાપનો
બંધ છે તથા કર્મનો બંધ પણ તાદાત્મિક છે અને કર્મ જે છે તે પુદ્
પરિણામ છે અને પુદ્ગલ તે અજીવ છે તથા આશ્રવ જે છે તે પણ મિ
દર્શનાદિરૂપ ઉપાધિએ કરી જીવનો મલિન સ્વભાવ છે, એ પણ આત્મ
પ્રદેશ અને પુદ્ગલવિના બીજો કોઈ નથી તથા સંવર જે છે તે પણ
શ્રવ-નિરોધ લક્ષણ દેશ સર્વ ભેદ આત્માનો નિવૃત્તિરૂપ સ્વભાવ પરિ
ણામાત્મક છે તથા નિર્જરા જે છે તે પણ જીવ અને કર્મને પૃથક્
જાવવાને કારણે દધિ મંથન ન્યાયે કરી કર્મનો પરિપાક છે તથા
શક્તિએ કરી સકલ કર્મ દુઃખનો ક્ષય નવનીતગત દગ્ધ જલ નિર્મળ
પ્રગટરૂપ દૃષ્ટાંતે ચિદાનંદમય આત્માનું પ્રગટ થાવું તે મોક્ષ તત્વ છે, તે
જીવ અને અજીવ એ બે તત્વજ કહીયે. તથા અન્યત્ર મતાંતરે સ
તત્વ પણ છે. કેમકે પુણ્ય અને પાપ એ બે તત્વનો અંતરભાવ બંધત
માંહેજ થાય છે, કારણ જે શુભ પ્રકૃતિકર્મબંધ તે પુણ્ય અને અશુ
પ્રકૃતિકર્મબંધ તે પાપતત્વ છે માટે પુણ્ય પાપ રહિત સાત તત્વ કહ્યાં
તેમજ વળી પાંચ તત્વ પણ કહ્યાં છે. ઈત્યાદિક ઘણો વિસ્તાર વિશેષાવશ્
તથા તત્વાર્થ અને લોક પ્રકાશાદિ ગ્રંથો થકી જાણજો.

જુ જીવ કહીએ. ૧ ત્રસ ને ૨ સ્થાવર તથા ૧ સિદ્ધ અને સંસારી. ત્રણ પ્રકારે જીવ. ૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરૂષવેદ ને ૩ નપુંસક વેદ તથા ૧ ભવ સિદ્ધિયા, ૨ અભવ સિદ્ધિયા, ૩ નોભવ સિદ્ધિયા, નો અભવસિદ્ધિયા, ચાર પ્રકારે જીવ ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય ને, ૪ દેવતા તથા ૧ ચક્ષુદર્શની, ૨ અચક્ષુદર્શની ૩ અવધિદર્શની, ૪ કેવળદર્શની. પાંચ પ્રકારે જીવ, ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય, તથા ૧ સજોગી, ૨ મન જોગી, ૩ વચન જોગી, ૪ કાય જોગી, ૫ અજોગી. છ પ્રકારે જીવ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાઉકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય, તથા ૧ સકષાયી, ૨ ક્રોધ કષાયી, ૩ માન કષાયી, ૪ માયા કષાયી, ૫ લોભ કષાયી ૬ અકષાયી. સાત પ્રકારે જીવ ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ તિર્યંચણી, ૪ મનુષ્ય, ૫ મનુષ્યણી, ૬ દેવતા, ૭ દેવી. આઠ પ્રકારે જીવ, ૧ સલેશી, ૨ કૃષ્ણલેશી, ૩ નીલલેશી ૪ કાપુતલેશી, ૫ તેજુલેશી, ૬ પદ્મલેશી, ૭ શુક્લલેશી, ૮ અલેશી. નવ પ્રકારે જીવ, ૧ પૃથ્વી, ૨ અપ, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ બેઇંદ્રિય, ૭ તેઇંદ્રિય, ૮ ચોરેંદ્રિય, ૯ પંચેંદ્રિય. દશ ભેદે જીવ ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય એ પાંચના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા મળી દશ થયા. અગ્યાર ભેદે જીવ ૧ એકેંદ્રિય ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય, ૪ ચોરેંદ્રિય, ૫ નારકી, ૬ તિર્યંચ, ૭ મનુષ્ય, ૮ ભવનપતિ, ૯ વાણવ્યંતર, ૧૦ જ્યોતિષી, ૧૧ વૈમાનિક બાર ભેદે જીવ, ૧ પૃથ્વી ૨ અપ, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ, ૫ વનસ્પતિ, ૬ ત્રસકાય એ છના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી બાર થયા. તેર ભેદે જીવ ૧ કૃષ્ણલેશી, ૨ નીલલેશી, ૩ કાપુતલેશી, ૪ તેજુલેશી, ૫ પદ્મલેશી, ૬ શુક્લલેશી એ છના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી બાર ને તેરમો અલેશી મુક્ત મળી તેર થયા.

ચૌદ ભેદે જીવ [illegible] સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિના અપર્યાપ્તા, ૨ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિના પર્યાપ્તા, ૩ બાદર એકેંદ્રિના અપર્યાપ્તા,

૪ બાદર એકેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૫ બેઇંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, બેઇંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૭ તેઇંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૮ તેઇંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૯ ચૌરેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૦ ચૌરેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો ૧૧ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૨ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો, ૧૩ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો, ૧૪ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો. એ ચૌદ ભેદ જીવના કહયા.

વ્યવહાર વિસ્તારનયે કરીને પાંચસેં ત્રેસઠ ભેદ જીવના કહે છે-તેમાં ત્રણસેં ને ત્રણ ભેદ મનુષ્યના; એકસો અઠાણું ભેદ દેવતાના, અડતાલીશ ભેદ તિર્યંચના, ચઉદ ભેદ નારકીના એમ ૫૬૩ ભેદ થયા.

મનુષ્યના ૩૦૩ ભેદ કહે છે—૧૫ કર્મભૂમીનાં મનુષ્ય, ૩૦ અકર્મભૂમીનાં મનુષ્ય, ૫૬ અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય, એમ ૧૦૧ થયા. તે ક્ષેત્રના ગર્ભજ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ને પર્યાપ્તા એમ ૨૦૨ અને ૧૦૧ ક્ષેત્રના સમૂર્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા એ સર્વ મળી કુલે ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના થયા.

કર્મભૂમિ તે કોને કહીએ—૧ અસી, ૨ મસી, ૩ કૃષી, એ ત્રણ પ્રકારના વેપારે કરી જીવે તે. તે કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્ર કેટલાં અને કયાં છે તે કહે છે—૫ ભરત, ૫ ઈરવત અને ૫ મહાવિદેહ એ ૧૫. તે એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે તેમાં ૧ ભરત, ૧ ઈરવત, ૧ મહાવિદેહ. એ ત્રણ ક્ષેત્ર કર્મભૂમિનાં જંબુદ્વીપમાં છે. તેને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકીખંડ દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઈરવત, ૨ મહાવિદેહ છે. તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાલોદધિ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો અર્ધ પુષ્કર દ્વીપ છે, તેમાં ૨ ભરત, ૨ ઈરવત, ૨ મહાવિદેહ છે. એમ સઘળાં મળીને પંદર કર્મભૂમિનાં મનુષ્ય કહ્યાં.

હવે અકર્મભૂમિ તે કોને કહીયે? ત્રણ કર્મરહિત દશ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષે કરી જીવે તે કેટલા અને કયા છે, તે કહે છે ૫ હેમવય, ૫ હિરણ્યવય, ૫ હરીવાસ, ૫ રમક્વાસ, ૫ દેવકુરુ

૧ ઉત્તરકુરૂ એ ત્રીશ અકર્મભૂમિનાં નામ કહ્યાં. ૧ હેમવય, ૧ હેરણ્વય, ૧ હરીવાસ, ૧ રમકવાસ, ૧ દેવકુરૂ, ૧ ઉત્તરકુરૂ, એ ૭ ક્ષેત્ર જંબુદ્વીપમાં છે. ૨ હેમવય, ૨ હીરણ્વય, ૨ હરીવાસ, ૨ રમકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તરકુરૂ, એ બાર ક્ષેત્ર ધાતકી ખંડમાં છે. ૨ હેમવય, ૨ હિરણ્વય, ૨ હરીવાસ, ૨ રમકવાસ, ૨ દેવકુરૂ, ૨ ઉત્તમકુરૂ, એ બાર અર્ધપુષ્કર દ્વીપમાં છે. એ સઘળાં મળી કુલ ૩૦ અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય કહ્યાં.

છપ્પન ભેદ અંતરદ્વીપના મનુષ્ય કહે છે.

જંબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર ચુલ હિમવંત નામે પર્વત છે તે સોના જેવો પીળો છે, સો જોજનનો ઉંચો છે, સો ગાઉનો ઉંડો છે, એક હજાર બાવન જોજન ને બાર કળાનો પહોળો છે, ચોવીશ હજાર નવસેં બત્રીશ જોજનનો લાંબો છે, તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બન્ને દાઢા નીકળી છે. એકેકી દાઢા ચોરાશીસેં ચોરાશીસેં જોજનની ગાઉરી લાંબી છે. એકેકી દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે. તે અંતરદ્વીપ ક્યાં છે તે કહે છે.

જગતીના કોટથકી ત્રણસેં જોજન લવણસમુદ્રમાં જઈએ તે વારે પહેલો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૩૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી ચારસેં જોજન જઈએ તેવારે બીજો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૪૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી પાંચસે જોજન જઈએ તેવારે ત્રીજો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૫૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી છસેં જોજન જઈએ તેવારે ચોથો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૬૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ત્યાંથી સાતસેં જોજન જઈએ તેવારે પાંચમો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૭૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે ત્યાંથી આઠસેં જોજન જઈએ તેવારે છઠ્ઠો અંતરદ્વીપ આવે, તે ૮૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે ત્યાંથી નવસેં જોજન જઈએ તેવારે સાતમો અંતરદ્વીપ આવે તે ૯૦૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે એમ એકેક દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ આવે ૪ ચારે દાઢાના મળી ૨૮ અંતરદ્વીપ થયા.

આવીજ રીતે ઈરવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરણહાર શિખરી નામે પર્વત છે, શુદ્ધ હિમવંત સરખોજ જાણવો. ત્યાં પણ ૨૮ અંતરદ્વીપ છે એમ સઘળા મળી કુલ ૫૬ અંતરદ્વીપ જાણવા. તેને અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય શામાટે કહીએ? હેઠળ સમુદ્ર છે અને ઉપર-અધર ડાઢામાં દ્વીપોમાં રહેનારાં છે માટે અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય કહીએ. સુખ અકર્મભૂમિના જેવું.

એકસો ને એક ક્ષેત્રના સમૂર્છિમ મનુષ્ય ચોદ સ્થાનકમાં ઉપજે છે તેકહે છે.

૧ ઉચ્ચારે સુવા કહેતાં વડીનિતમાં ઉપજે, ૨ પાસવણે સુવા કહેતાં લઘુનિતમાં ઉપજે, ૩ ખેળે સુવા કહેતા બળખામાં ઉપજે, ૪ સંઘાણે સુવા કહેતાં લીંટમાં ઉપજે, ૫ વંતે સુવા કહેતાં વમનમાં ઉપજે, ૬ પીતે સુવા કહેતાં લીલા પીળા પીતમાં ઉપજે, ૭ પુર્ઇ એ સુવા કહેતાં પરૂમાં ઉપજે, ૮ સોણીએ સુવા કહેતાં રૂધિરમાં ઉપજે, ૯ સુક્કે સુવા કહેતાં વીર્યમાં ઉપજે, ૧૦ સુક્ક પોગલ પરીસાડીએ સુવા કહેતાં વીર્યાદિકમાં પુદ્ગળ સુકાણા તે ફરી ભીના થાય તેમાં ઉપજે, ૧૧ વિગય જીવ કલેવરે સુવા કહેતાં મનુષ્યના કલેવરમાં ઉપજે, ૧૨ ઈથી પુરિસ સંજોગે સુવા કહેતાં સ્ત્રી પુરૂષના સંજોગમાં ઉપજે, ૧૩ નગરનીધમણે સુવા કહેતાં નગરની ખાળોમાં ઉપજે, ૧૪ સવ્વે સુચેવ અસુઈ ઠાણે સુવા કહેતાં સર્વ મનુષ્ય સંબંધી અશુચિ સ્થાનકોમાં ઉપજે; એ ચોદ સ્થાનકનાં નામ કહ્યાં અને ૧૦૧ ક્ષેત્રનાં સમૂર્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા. એ સર્વે મળી કુલ ૩૦૩ ભેદ મનુષ્યના કહ્યા.

૧૯૮ ભેદ દેવતાના કહે છે.

દશ ભવનપતિનાં નામ—૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગકુમાર, ૩ સુવર્ણકુમાર, ૪ વિજ્જુકુમાર, ૫ અગ્નિકુમાર, ૬ દ્વીપકુમાર, ૭ ઉદધિકુમાર, ૮ દિશાકુમાર, ૯ પવનકુમાર, ૧૦ થણીતકુમાર.

પંદર પરમાધામીનાં નામ—૧ અંબ, ૨ અંબરિસ, ૩ સામ, ૪ સબલ, ૫ રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯

અસિપત્ર, ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુ, ૧૩ વૈતરણી, ૧૪ ખરસ્વર, ૧૫ મહાઘોષ.

સોળ વાણવ્યંતરનાં નામ—૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ જક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિંપુરુષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણપન્ની, ૧૦ પાણપન્ની, ૧૧ ઈસીવાઈ, ૧૨ ભુઈવાઈ ૧૩ કંદીય, ૧૪ મહાકંદીય, ૧૫ કોહંડ, ૧૬ પયંગદેવ.

દશ જંભકાનાં નામ—૧ આણજંભકા, ૨ પાણજંભકા, ૩ લયણજંભકા, ૪ શયણજંભકા ૫ વત્થજંભકા, ૬ પુષ્પજંભકા, ૭ ફળજંભકા, ૮ બીયજંભકા, ૯ વિજ્જુજંભકા, ૧૦ અવિયતજંભકા.

દશ જ્યોતિષીનાં નામ-૧ ચંદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર ૫ તારા, એ પાંચ ચળ તે અઢી દ્વીપમાં છે ને એજ નામના બીજા પાંચ સ્થિર તે અઢી દ્વીપ બહાર છે એ મળી દશ.

ત્રણ કિલ્વિષીનાં નામ-૧ ત્રણ પલીયા, ૨ ત્રણ સાગરીયા, ૩ તેર સાગરીયા.

નવ લોકાંતિકનાં નામ-૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વિન્હિ, ૪ વરુણ, ૫ ગર્દતોયા, ૬ તુષિયા, ૭ અવ્યાબાધ, ૮ અગ્નિચ્યા, ૯ રિષ્ટ.

બાર દેવલોકનાં નામ—૧ સુધર્મા, ૨ ઈશાન, ૩ સનત્કુમાર, ૪ માહેંદ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક, ૬ લાંતક, ૭ મહાશુક્ર, ૮ સહસ્રાર ૯ આણત, ૧૦ પ્રાણત ૧૧ આરણ, ૧૨ અચ્યુત.

નવ ગ્રૈવેયકનાં નામ—૧ ભદ્દે ૨ સુભદ્દે ૩ સુજાયે, ૪ સુમાણસે ૫ પ્રિયદંસણે, ૬ સુદંસણે, ૭ આમોહે, ૮ સુપડીબુદ્ધે, ૯ જસોધરે.

પાંચ અનુત્તર વિમાનનાં નામ—૧ વિજય, ૨ વિજયંત, ૩ જયંત, ૪ અપરાજિત, ૫ સર્વાર્થસિદ્ધ.

એ સર્વ મળી ૯૯ જાતના દેવના [illegible] ૯૯ મળી ૧૯૮ [illegible]

૪૮ ભેદ તિર્યંચના કહે છે.

૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ તેઉ, ૪ વાઉ એ ચાર સૂક્ષ્મ ને ચાર બાદર એ આઠના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી સોળ થાય. વનસ્પતિના ત્રણ ભેદ-સૂક્ષ્મ, ૨ પ્રત્યેક, ને ૩ સાધારણ એ ત્રણના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા મળી ૬, બધા મળી ૨૨ એકેંદ્રિયના, ત્રણ વિકલેંદ્રિના, ૧ બેઇંદ્રિય, ૨ તેઇંદ્રિય, ૩ ચોરિંદ્રિય એ ત્રણના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ ૭ મળી ૨૮ થયા.

૧ જળચર, ૨ થળચર, ૩ ઉરપર, ૪ ભુજપર, ૫ ખેચર એ પાંચ સમૂર્છિમ ને પાંચ ગર્ભજ એ મળી ૧૦ ના અપર્યાપ્તા ને ૧૦ ના પર્યાપ્તા એ મળી ૨૦. કુલ મળી ૪૮ ભેદ તિર્યંચના કહ્યાં.

ચૌદ ભેદ નારકીના કહે છે.

સાત નરકનાં નામ-૧ ઘમા, ૨ વંશા, ૩ શિલા, ૪ અંજણા, ૫ રિઠા, ૬ મઘા, ૭ માઘવઈ, એ સાતનાં નામ કહ્યાં. હવે તેનાં ગોત્ર કહે છે-૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરાપ્રભા, ૩ વાલુપ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધૂમપ્રભા, ૬ તમપ્રભા, ૭ તમતમાપ્રભા, એ સાતના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા મળી ચૌદ ભેદ નારકીના કહ્યાં.

નારકીના વિસ્તાર કહે છે.

૧. પહેલી નરકનો ૫ડ એક લાખ એંશીહજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને વચ્ચે એક લાખ અઠયોતેર હજાર જોજનની પોલાણછે. તે પોલાણમાં ૧૩ પાથરા છે ને ૧૨ આંતરા છે. તે મધે ત્રીસલાખ નરકવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઉપજવાની કુંભીઓ છે ને અસંખ્યાતા નારકી છે. તેની નીચે ચાર બોલ છે ૧-૨૦૦૦૦ જોજનનો ઘનોદધી છે ૨ અસંખ્યતા જોજનનો ઘનવા છે, ૩ અસંખ્યાતા જોજનનો તનવા છે, ૪ અસંખ્યાતા જોજનનો આકાશ છે એ ચાર બોલ થયા. તેની નીચે બીજી નરક છે.

બીજી નરકનો પડ—એક લાખ બત્રીશ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ ત્રીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૧૧ પાથરા ને ૧૦ આંતરાં છે; તે મધ્યે પચીશ લાખ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી નારકીને ઉપજવાની કુંભીઓ છે, અને અસંખ્યાતા નારકી છે તે નીચે પહેલી નરકમાં કહ્યા તે જ ચાર બોલ છે, તેની નીચે ત્રીજી નરક છે.

ત્રીજી નરકનો પડ—એક લાખ અઠાવીશ હજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ છવીશ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૯ પાથરા છે ને ૮ આંતરા છે. તે મધ્યે પંદર લાખ નરકાવાસા છે, નારકીને ઉપજવાની અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે, તેની નીચે ચોથી નરક છે.

ચોથી નરકનો પડ—એક લાખ વીશ હજાર જોજનનો છે. તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે મધ્યે એક લાખ અઢાર હજાર જોજનની પોલાણ છે. તે પોલાણમાં સાત પાથરા છે ને ૬ આંતરા છે તે મધ્યે દશ લાખ નરકાવાસા છે, નારકીને ઉપજવાની અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે પાંચમી નરક છે

પાંચમી નરકનો પડ—એક લાખ અઢાર હજાર જોજનનો છે તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે મધ્યે એક લાખ સોળ હજાર જોજનની પોલાણ છે તે પોલાણમાં ૫ પાથરા છે ને ૪ આંતરા છે તેમ મધ્યે ત્રણ લાખ નરકાવાસા છે [illegible] કુંભીઓ છે [illegible] નારકી છે તેની નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે તેની નીચે છઠ્ઠી નરક છે

છઠ્ઠી નરકનો પડ—એક લાખ સોળ હજાર જોજનનો છે

તેમાંથી એક હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને એક હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે એક લાખ ચોદ હજાર જોજનની પોલાણુ છે. તે પોલાણુમાં ૩ પાથરા છે ને ૨ આંતરા છે. તેમાં એક લાખમાં પાંચ ઓછા નરકાવાસા છે, અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે અને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે. તેની નીચે સાતમી નરક છે.

સાતમી નરકનો પડ—એક લાખ આઠ હજાર જોજનનો છે તેમાંથી સાડી બાવન હજાર જોજન દળ ઉપર મુકીએ ને સાડી બાવન હજાર જોજન દળ નીચે મુકીએ તે વચ્ચે ત્રણ હજાર જોજનની પોલાણુ છે. તે પોલાણુમાં પાંચ નરકાવાસા છે. અસંખ્યાતી કુંભીઓ છે ને અસંખ્યાતા નારકી છે. તે નીચે ઉપર કહેલા ચાર બોલ છે તેની નીચે અનંતો અલોક છે. એ નારકીનો વિસ્તાર સંપૂર્ણ થયો.

જીવનું લક્ષણ કહે છે.

જ્ઞાન તે મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવજ્ઞાન, તથા કેવલજ્ઞાન એ પાંચ જ્ઞાન સમ્યકત્વ આશ્રયીને કહ્યાં છે, એની સાથે મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન તથા વિભંગઅજ્ઞાન એ ત્રણ અજ્ઞાન મિથ્યાત્વાશ્રયી છે, તે હોતાં આઠની સંખ્યા થાય છે. એમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક જ્ઞાન જેમાં હોય, વળી દર્શન તે ચક્ષુ, અચક્ષુ. અવધિ તથા કેવલ, એ ચાર પ્રકારના દર્શનમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક દર્શન જેમાં હોય, તથા ચારિત્ર તે સામાયિક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહારવિશુદ્ધિ, સૂક્ષ્મસંપરાય, યથાખ્યાત, દેશવિરતિ તથા અવિરતિ, એ સાત પ્રકારના હિંસાદિક અશુભ પરિણામથી નિવૃત્તિ તથા વ્યવહારથી ક્રિયાનિરોધરૂપ ચારિત્રમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક ચારિત્ર હોય તથા તપ બે પ્રકારનું કહ્યું છે, એક દ્રવ્યથી, એના બાર ભેદ [illegible] નવમ નિર્જરા તત્વમાં કહેવાશે, બીજું [illegible] ભાવથી, તેમાંનું ગમે તે એક અથવા અધિક તપ [illegible] તથા [illegible]

અથવા બાળ. પરાક્રમરૂપ એ બે પ્રકારનાં વીર્યમાંનું ગમે તે એક અથવા વધારે જેમાં હોય તથા ઉપયોગ તે પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન તથા ચાર દર્શન એ બાર પ્રકારના સાકાર તથા નિરાકાર-રૂપ ઉપયોગમાંનો ગમે તે એક અથવા વધારે ઉપયોગ જેમાં હોય, તેને સંસારી અથવા સિદ્ધ જીવ કહીએ. એ ગુણ જીવ વિના બીજા કોઇમાં હોય નહિ. એ પ્રકારે જીવનું લક્ષણ જાણવું. ઇતિ જીવતત્વ.

૨ અજીવતત્વ.

જડ લક્ષણ ચેતના રહિત તેહને અજીવતત્વ કહીએ. હવે અજીવતત્વના ચૌદ ભેદ કહે છે. ૧ ધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૨ દેશ, ૩ પ્રદેશ, ૪ અધર્માસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૫ દેશ, ૬ પ્રદેશ, ૭ આકાશાસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૮ દેશ, ૯ પ્રદેશ, ૧૦ અદ્ધાસમયકાળ, એ દશ ભેદ અરૂપી અજીવના કહ્યા. રૂપી અજીવના ચાર ભેદ કહે છે. ૧૧ પુદ્ગલાસ્તિકાયનો સ્કંધ, ૧૨ દેશ, ૧૩ પ્રદેશ, ૧૪ પરમાણુપુદ્ગલ એ મળી ૧૪ ભેદ કહ્યા.*

---

* સ્કંધ દેશ પ્રદેશની સમજણ.

[illegible]

આઠ કર્મની [illegible] સમજણ.

[illegible]

વ્યવહાર વિસ્તાર નયે કરી ૫૬૦ ભેદ અજીવતત્ત્વના કહે છે.

(૧) ધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૨ ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, ૩ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૪ ભાવથકી અવર્ણે, અગંધે, અરસે. અફાસે, અમૂર્તિ, ૫ ગુણથકી ચલણ સહાય, ૬ અધર્માસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૭ ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે,

---

તેમ સ્થિત પરિણમ્યાં જીવ પુદ્‌ગળને અધર્માસ્તિકાયનો આધાર. ૩ જેમ ઓરડામાં એક દીવાની જ્યોતિના પરમાણુ સમાય છે અને હજાર દીવાની પ્રભા પણ સમાય તેમ આકાશાસ્તિકાયના પરમાણુ રહે છે. ૪ જેમ કોઈક બાળક જન્મ્યો હોય, તે બાલ્યાવસ્થાવાળો થાય, પછી યુવાન થાય, પછી વૃદ્ધ થાય, જો કે જીવ તો સદાય સરખો છે, પણ બાળ; યુવાન તથા વૃદ્ધનો કરનાર કાળ છે.

પુદ્‌ગલદ્રવ્યનું ઔપાધિક લક્ષણ કહે છે.

સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર એ ત્રણ પ્રકારમાં ગમે તે પ્રકારનો શબ્દ, અંધકાર તથા રત્ન પ્રમુખનો પ્રકાર તથા ચંદ્રમા પ્રમુખની જ્યોતિ તથા છાયા અને સૂર્ય પ્રમુખનો આતાપ, વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસ એવા ગુણોવાળો હોય અને જે ચૌદ રાજલોકમાં વ્યાપક, સંખ્યાત પ્રદેશી. અસંખ્યાત પ્રદેશી તથા અનંત પ્રદેશીનો પૂર્ણ, ગલન સ્વભાવવાન એવો અખંડ પુદ્‌ગલાસ્તિકાયરૂપ સ્કંધ, તે સ્કંધનો એક ભાગ અથવા કાંઈ પણ ન્યૂન ભાગરૂપ દેશ તથા જે કેવલીની બુદ્ધિએ પણ એક ભાગના બે ભાગ થઈ શકે નહિ, એવો અતિસૂક્ષ્મ સ્કંધનો અભિન્ન ભાગ નિર્વિભાજ્યરૂપ તે પ્રદેશ, તેનીજ જ્યારે સ્કંધથી ભિન્ન કલ્પના થાય ત્યારે તે પરમાણુ કહેવાય છે. એ પુદ્‌ગલોનું નિશ્ચયપણે લક્ષણ છે.

કાળદ્રવ્યના ભેદ દર્શાવે છે.

એક ક્રોડ, સડસઠ લાખ, સત્યોતેર હજાર, બસેં અને સોળ ઉપર એટલી આવલિકા એક મૂહૂર્તમાં થાય છે. એનો ભાવાર્થ કહે છે—આંખના એક ફુરણામાં અથવા એક ચપટી વગાડવામાં યા જીર્ણ વસ્ત્ર ફાડવાને વખતે એક તંતુથી બીજે તંતુએ જાય તથા કમળના પાંદડાના સમુહને યુવાન પુરૂષ ભાલાવડે વીંધતા એક પાંદડાંથી બીજે પાંદડે ભાલું પહોંચે, એટલા વખતમાં અસંખ્યાતા સમય થઈ જાય, એટલે વસ્ત્ર અથવા પત્ર ફાડવાના આરંભમાં અત્યમાત્ સૂક્ષ્મ ક્ષણરૂપ જે કાળ હોય છે, તેનો

૮ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૯ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૧૦ ગુણથકી સ્થિર સ્હાય, ૧૧ આકાશાસ્તિકાય—દ્રવ્યથકી એક, ૧૨ ક્ષેત્રથકી લોકાલોક પ્રમાણે, ૧૩ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૧૪ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૧૫ ગુણથકી અવગાહનાદાન, ૧૬ કાળ—દ્રવ્યથકી અનેક, ૧૭ ક્ષેત્રથકી અઢીદ્વીપ પ્રમાણે, ૧૮ કાળથકી અનાદિ અનંત, ૧૯ ભાવથકી અવર્ણે અગંધે અરસે અફાસે અમૂર્તિ, ૨૦ ગુણથકી વર્તના લક્ષણ; એ વીશ અને ઉપર જે અરૂપી અજીવના દશ ભેદ કહ્યા તે મળી કુલ ૩૦ ભેદ અરૂપી અજીવના જાણવા.

[illegible] કરી શકા નહિ, જેમ ભૂત અને ભવિષ્યનો વિચાર કરવું નહિ, કેમકે ક્ષણ આવતા જ [illegible] પ્રથમ વર્તમાનકાળરૂપ અતિ સૂક્ષ્મ સમયનું ઉલ્લંઘન કરીને તે ક્યારે ભૂતકાળ થયો! ક્યો વર્તમાન કાળ છે! અને ક્યો ભવિષ્યકાળ થવા યોગ્ય છે! તેનું અનુમાન કરી શકે નહિ. તેને સર્વ લઘુકાળરૂપ સમય કહે છે. એવા અસંખ્યાત સમયની આવલિકા થાય છે. [illegible]

[illegible]

[illegible]

૫૩૦ ભેદ રૂપી અજીવના કહે છે તેમાં વર્ણ ૫–૧ કાળો ૨ લીલો, ૩ રાતો, ૪ પીળો. ૫ ધોળો. એકેકા વર્ણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે, તે ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈને સો થયા.

બે ગંધ—૧ સુરભી ગંધ, ૨ દુરભી ગંધ, એકેકા ગંધમાંહી ત્રેવીશ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ એ ત્રેવીશ. બન્નેમાં મળી છેંતાલીશ ભેદ જાણવા.

પાંચ રસ—૧ તીખો, ૨ કડવો, ૩ કસાયલો, ૪ ખાટો, ૫ મીઠો, એકેકા રસમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે, ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ સંઠાણ, ૮ સ્પર્શ; એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈ સો થયા.

પાંચ સંઠાણ—૧ પરિમંડળ સંઠાણ, ૨ વટ સંઠાણ, ૩ ત્રંસ, ૪ ચઉરસ, ૫ આયાત સંઠાણ એ પાંચ. એકેકા સંઠાણમાં વીશ વીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૮ સ્પર્શ એ મળી વીશ ને પાંચેમાં થઈને સો થયા.

આઠ સ્પર્શ—૧ ખરખરો, ૨ સુંહાળો, ૩ ભારે, ૪ હળવો, ૫ ટાઢો, ૬ ઉન્હો, ૭ ચોપડયો, ૮ લુખો, એ આઠ એકેકા સ્પર્શમાં ત્રેવીશ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ૫ વર્ણ, ૨ ગંધ, ૫ રસ, ૫ સંઠાણ, ૬ સ્પર્શ એ ત્રેવીશ ભેદ લાભે. ખરખરામાં ખરખરો ને સુંહાળો બે વર્જવા. એમ બબ્બે સ્પર્શ વર્જવા. એમ ત્રેવીશને આઠે ગુણતાં ૧૮૪ થયા. એ સર્વે મળીને ૫૩૦ ભેદ રૂપી અજીવના કહ્યા. એમ સઘળા મળીને કુલ ૫૬૦ ભેદ અજીવના જાણવા. ઇતિ અજીવતત્ત્વ.

૩ પુણ્યતત્ત્વ.

શુભ કમાણીયે કરી, શુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં મોઠા લાગે તેને પુણ્યતત્ત્વ કહીએ.

નવ ભેદે પુણ્ય ઉપરાજે તે કહે છે ૧ અન્નપુન્ને, ૨ પાણપુન્ને, ૩ લયણપુન્ને,[1] ૪ સયનપુન્ને,[2] ૫ વત્થપુન્ને,[3] ૬ મનપુન્ને. ૭ વચનપુન્ને, ૮ કાયપુન્ને, ૯ નમસ્કારપુન્ને, એ નવ ભેદે પુણ્ય

૧ સ્થાનક આદિ ૨ ખાટલા, પાટ, પાટલા આદિ. ૩ વસ્ત્ર.

ઉપરાંત, તેનાં શુભ ફળ ૪૨ ભેદે ભોગવે તે કહે છે.

૧ શાતા વેદનીય—સુખનો અનુભવ કરાવે. ૨ ઉંચ ગોત્ર. ૩ મનુષ્ય ગતિ. ૪ મનુષ્યાનુપૂર્વી—મનુષ્યના ભવ બાંધવા ૫ દેવતાની ગતિ, ૬ દેવાનુપૂર્વી—દેવતાના ભવ બાંધવા. ૭ પંચેંદ્રિયની ગતિ. ૮ ઉદારિક શરીર—ઉદારિક શરીર યોગ્ય પુદ્ગળ ગ્રહણ કરીને તથા તેને શરીરપણે પરિણમાવીને જીવ પોતાના પ્રદેશની સાથે મેળવે તે મનુષ્ય તિર્યંચનું શરીર. ૯ વૈક્રેય શરીર—બે પ્રકારનું છે. ૧ ઓપપાતિક તે દેવતા તથા નારકીને હોય. ૨ લબ્ધિ પ્રત્યયી તે તિર્યંચ તથા મનુષ્ય લબ્ધિવંતને હોય છે. ૧૦ આહારક શરીર—ચૌદપૂર્વધારી મુનિરાજ તીર્થંકરની ઋદ્ધિ પ્રમુખ જોવાને અર્થે એક હાથ પ્રમાણ દેહ કરે છે તે. ૧૧ તેજસ શરીર—આહારનું પચન કરનાર તથા તેજુલેશ્યાનો હેતુ આ સર્વ સંસારી જીવને હોય છે. ૧૨ કાર્મણ શરીર—કર્મના પરમાણુ આત્મપ્રદેશની સાથે મળ્યા છે તે જ જાણવું. આ શરીર પણ સંસારી સર્વ જીવને હોય છે. ૧૩ ઉદારિકનાં અંગ ઉપાંગ—ઉદારિક શરીરના અવયવો જાણવા. ૧૪ વૈક્રેયનાં અંગ ઉપાંગ—૧૫ આહારકના અંગ ઉપાંગ ૧૬ વજ્રઋષભનારાચસંઘયણ—પોતાના જેવું પહેલું મજબુત સંઘયણ. ૧૭ સમચઉરંસસંઠાણ—પલાંઠી વાળી બેઠેલાં ચારે બાજુ સરખી આકૃતિ થાય અને પોતાના અંગુલ પ્રમાણે ૧૦૮ અંગુલ પ્રમાણ શરીર [illegible] તે. ૧૮ શુભ વર્ણ. ૧૯ શુભ ગંધ. ૨૦ શુભ રસ. ૨૧ શુભ સ્પર્શ. ૨૨ અગુરુ લઘુ નામ—[illegible] શરીર [illegible] [illegible] ૨૩ પરાઘાત નામ—[illegible] ૨૪ ઉશ્વાસ નામ—[illegible] ૨૫ આતપનામ—[illegible] ૨૬ ઉદ્યોત નામ—[illegible] ૨૭ શુભ [illegible]

[illegible]

આકૃખું જુગલવત્ ૪૨ તીર્થંકર નામ કર્મ; એમ બેતાલીશ ભેદ પુણ્યના જાણવા. ઇતિ પુણ્યતત્વ.

પાપતત્વ.

અશુભ કરણીએ કરી, અશુભ કર્મના ઉદયે કરી, જેનાં ફળ આત્માને ભોગવતાં કડવાં લાગે તેને પાપતત્વ કહીએ

અઢાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે તે કહે છે.

૧ પ્રાણાતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ, ૬ ક્રોધ, ૭ માન, ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ, ૧૧ દ્વેષ, ૧૨ કલહ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પૈશુન્ય, ૧૫ પરપરીવાદ, ૧૬ રતિ અરતિ, ૧૭ માયામોસો, ૧૮ મિછાદંશણશલ્ય એ અઢાર પ્રકારે પાપ ઉપરાજે. તે બ્યાશી પ્રકારે ભોગવે. તે નીચે મુજબ-

૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય—પાંચ ઇંદ્રિય તથા મનોદ્વારાએ જે નિયત વસ્તુનું જ્ઞાન થાય એવા મતિજ્ઞાનનું આચ્છાદન, એટલે બુદ્ધિ નિર્મળ ન હોય. શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય—સૂત્રજ્ઞાન પામે નહિ. ૩ અવધીજ્ઞાનાવરણીય-ઇંદ્રિયાદિકની અપેક્ષા વિના આત્મદ્રવ્યને-સાક્ષાત રૂપિ દ્રવ્યને જણાવનારૂં જે જ્ઞાન તે પામે નહિ. ૪ મનપર્યવજ્ઞાનાવરણીય—સંજ્ઞી પંચેંદ્રિના મનોગત ભાવ જણાવનારૂં જ્ઞાન પામે નહિ. ૫ કેવળજ્ઞાનાવરણીય—પૂર્વોક્ત ચાર જ્ઞાન રહિત જે એકલું નિરાવરણ જ્ઞાન હોય એવા કેવળજ્ઞાનનું આચ્છાદન એટલે કેવળજ્ઞાન પામે નહિ. ૬ દાનાંતરાય—છતી શક્તિએ દાન આપી શકે નહિ. ૭ લાભાંતરાય—લાભ મેળવી શકે નહિ ૮ ભોગાંતરાય—ભોગ ભોગવી શકે નહિ. ૯ ઉપભોગાંતરાય—વારંવાર ભોગ ભોગવી શકે નહિ. ૧૦ વીર્યાંતરાય—પોતાનું બળ ફોરવી શકાય નહિ. ૧૧ નિદ્રા—સુખેથી જાગૃત થાય તેવી ઉંઘ ૧૨ નિદ્રા નિદ્રા--દુઃખેથી જાગૃત થાય તેવી ઉંઘ, ૧૩ પ્રચલા--ઉભાં બેસતાં નિદ્રા આવ્યા કરે. ૧૪ પ્રચલા-પ્રચલા—હરતાં ફરતાં નિદ્રા આવે ૧૫ થીણદ્ધિનિદ્રા—દિવસનું ચિંતવેલું કાર્ય રાત્રે ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં કરી આવે તે, આ નિદ્રાવાળો વાસુદેવના અર્ધ બળયુક્ત હોય છે તે નરકગામી સમજવો. ૧૬ ચક્ષુદર્શનાવરણીય. ૧૭ અચક્ષુદર્શનાવરણીય ૧૮ અવધિદર્શનાવરણીય ૧૯ કેવળદર્શનાવરણીય ૨૦ નીચ ગોત્ર. ૨૧ અશાતાવેદનીય ૨૨ મિથ્યાત્વમોહનીય ૨૩ સ્થાવરપણું ૨૪ સૂક્ષ્મપણું. ૨૫ અપર્યાપ્તપણું ૨૬ સાધારણપણું ૨૭ અસ્થિરનામ-શરીર કંપ્યા કરે. ૨૮ અશુભનામ ૨૯ દુર્ભાગ્યનામ. ૩૦ દુઃસ્વરનામ. 31 અના-

દેયનામ—તેના બોલ કોઇ માને નહિ. ૩૨ અજશોકીર્તિનામ. ૩૩ નરકનીગતિ. ૩૪ નરકનું આઉખું. ૩૫ નરકાનુપૂર્વી. ૩૬ અનંતાનુબંધી ક્રોધ—અનંતો સંસાર બંધાય તેવો જીવતાં સુધી ક્રોધ રહે તે. ૩૭ અનંતાનુબંધી માન. ૩૮ અનંતાનુબંધી માયા. ૩૯ અનંતાનુબંધી લોભ ૪૦ અપચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ—એક વરસ સુધી રહે એવો ક્રોધ. ૪૧ અપચ્ચખાણાવરણીય માન. ૪૨ અપચ્ચખાણાવરણીય માયા. ૪૩ અપચ્ચખાણાવરણીય લોભ. ૪૪ પચ્ચખાણાવરણીય ક્રોધ—ચાર માસ સુધી રહે તે. ૪૫ પચ્ચખાણાવરણીય માન. ૪૬ પચ્ચખાણાવરણીય માયા. ૪૭ પચ્ચખાણાવરણીય લોભ. ૪૮ સંજવલનો ક્રોધ—પંદર દિવસ સુધી રહે તે. ૪૯ સંજવલનો માન. ૫૦ સંજવલની માયા. ૫૧ સંજવલનો લોભ. ૫૨ હાસ્ય. ૫૩ રતિ. ૫૪ અરતિ ૫૫ ભય. ૫૬ શોક. ૫૭ દુગંછા—અણગમતો. ૫૮ સ્ત્રીવેદ ૫૯ પુરૂષવેદ ૬૦ નપુંસકવેદ. ૬૧ તિર્યંચની ગતિ. ૬૨ તિર્યંચની અનુપૂર્વી. ૬૩ એકેંદ્રિયપણું ૬૪ બેઇંદ્રિયપણું. ૬૫ તેઇંદ્રિયપણું ૬૬ ચૌરેંદ્રિયપણું. ૬૭ અશુભ ચાલવાની ગતિ. ૬૮ ઉપઘાત નામકર્મ—કોઈનો ઘાત કરવા જતા પોતાનોજ ઘાત થાય. ૬૯ અશુભ વર્ણ. ૭૦ અશુભ ગંધ. ૭૧ અશુભ રસ. ૭૨ અશુભ સ્પર્શ. ૭૩ રૂષભનારાચ સંઘયણ—બે પાસા મર્કટબંધ અને ઉપર પાટો [illegible] ૭૪ નારાચ સંઘયણ—મર્કટબંધ હોય તે. ૭૫ અર્ધનારાચ સંઘયણ—એક પાસુ મર્કટબંધ હોય તે. ૭૬ કીલકું સંઘયણ—[illegible] ૭૭ છેવટું સંઘયણ—[illegible] હોય તે. ૭૮ નીગ્રોદ પરિમંડલ સંઠાણ—[illegible] નાભિની ઉપર [illegible] હોય તે. ૭૯ સાદિ સંઠાણ—નાભિની નીચેનું અંગ [illegible] ૮૦ વામન સંઠાણ—[illegible] ૮૧ કુબ્જ સંઠાણ—[illegible] ૮૨ હુંડ સંઠાણ—[illegible] એ બ્યાશી ભેદ પાપતત્વના જાણવા.

૫ આશ્રવતત્વ.

[illegible]

આશ્રવતત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે.

૧ મિથ્યાત્વ તે આશ્રવ, ૨ અવ્રત તે આશ્રવ, ૩ પ્રમાદ તે આશ્રવ, ૪ કષાય તે આશ્રવ, ૫ અશુભજોગ તે આશ્રવ, ૬ પ્રાણાતિપાત તે આશ્રવ; ૭ મૃષાવાદ તે આશ્રવ, ૮ અદત્તાદાન તે આશ્રવ, ૯ મૈથુન તે આશ્રવ, ૧૦ પરિગ્રહ તે આશ્રવ, ૧૧ શ્રોત્રેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૨ ચક્ષુઇંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૩ ઘ્રાણેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૪ રસેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૫ સ્પર્શેંદ્રિય અસંવરે તે આશ્રવ ૧૬ મન અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૭ વચન અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૮ કાયા અસંવરે તે આશ્રવ, ૧૯ ભંડ ઉપગરણ ઉપધી જેમ તેમ લીયે મૂકે તે આશ્રવ, ૨૦ શુચી કુશગ્ગ કરે તે આશ્રવ.[1]

વિશેષે ૪૨ ભેદ કહે છે.

૫ આશ્રવ,[2] ૫ ઇંદ્રિય મોકળી મૂકે, ૪ કષાય અને ૩ શુભજોગ એ મળી ૧૭ ને ૨૫ ક્રિયા તે નીચે પ્રમાણે—

૧ કાયિકી ક્રિયા—કાયાને અજતનાએ પ્રવર્તાવે. ૨ અધિકરણકી ક્રિયા—હથીઆરોથી જીવનું દહન થાય તે. ૩ પાઉસિઆ—જીવ અજીવ ઉપર દ્વેષ રાખવાથી. ૪ પારીતાવણીઆ—પોતાને તથા પરને પરિતાપ ઉપજાવવો તે. ૫ પાણાઇવાય—જીવ હિંસા. ૬ આરંભિઆ—કર્ષણ પ્રમુખ ઉત્પત્તિ કરવી અથવા કરાવવી. તે. ૭ પરિગ્ગહીયા—ધનધાન્યાદિ પરિગ્રહ મેળવી મોહ કરવો તે. ૮ માયાવતિયા—કપટથી કોઈને ઠગવું તે. ૯ અપચખ્ખાણવતિયા—કોઈ જાતના પચ્ચખાણ કર્યાવગર લાગે તે. ૧૦ મિચ્છાદંસણવતિયા—જિનવચન અણસદ્દહતો થકો જે વિપરીત પ્રરૂપણા કરતાં લાગે તે. ૧૧ દિઠીયા—કૌતુકે કરી નજરે જોવું તે. ૧૨ પુઠીયા—રાગને વશે કરીને સ્ત્રી, પુરૂષ, ગાય, બળદ, વસ્ત્ર પ્રમુખને સ્પર્શ કરતાં તથા કાંઈ પ્રશ્ન પુછતાં લાગે તે. ૧૩ પાડુચીયા—કોઈને ઘેર મોટી સાહેબી દેખી દ્વેષથી માઠી ચિંતવના કરવાથી લાગે તે. ૧૪ શામંતોવણીયા—પોતાના અશ્વ પ્રમુખને જોવા આવેલ માણસો પ્રશંસા કરે તેથી હર્ષ થાય તથા ઘી, દૂધ, દહીં, તેલ વગેરેનાં વાસણ ઉઘાડાં મુકવાથી જીવ હિંસા થાય તેથી લાગે તે. ૧૫ નેસથીયા—રાજાદિકના આદેશથી યંત્રશસ્ત્રાદિકનું જે

---

[1] કાગની અગ્રી ... પાણી રહે તેટલું પાપ કરે તે. [2] પાંચ વ્રતના.

આરંભ કરવું અથવા શસ્ત્ર કરાવવા, વાવ, કુવા, ખોદાવવાથી લાગે તે. ૧૬ સાહુથીયા—પોતાને હાથે અથવા બીજાથી જીવહિંસા કરાવે તથા અભિયાનથી પોતાને હાથે કરે તે. ૧૭ આણવણીયા—કોઈ પાસે વસ્તુ મંગાવવાથી ૧૮ વિદારણીયા—જીવ અજીવને કાપવાથી. ૧૯ અણાભોગી-ઉપયોગવિના અન્ય મિને કોઈ વસ્તુ લેતી મુકતી અથવા ઉઠતા બેસતાથી લાગે તે. ૨૦ અણવકંખવતિયા—આ લોક પરલોકથી વિરૂદ્ધ કાર્ય કરવાથી લાગે તે. ૨૧ અનાપઉગી—ઉપયોગ ન રાખવાથી લાગે તે. ૨૨ સામુદાણી—સમુદાય એટલે ઘણા જણ મળી કોઈ કાર્ય કરતાં લાગે તે. ૨૩ પેજવતિયા—પ્રીતિને લીધે લાગે તે. ૨૪ દોસવતિયા—ક્રોધ કરવાથી લાગે તે. ૨૫ ઇરિયા વહિયા ક્રિયા—હાલતાં ચાલતાં લાગે તે. એ પચ્ચીશ અને ઉપર સત્તર કહ્યા તે મળી ૪૨ ભેદ આશ્રવતત્વના જાણવા.

૬ સંવરતત્વ.

જીવરૂપ તળાવને વિષે કર્મરૂપ જળ આવતાં, વ્રત પચ્ચખાણાદિક દ્વાર દેવે કરી રોકીએ તેને સંવરતત્વ કહીએ.

સંવરતત્વના સામાન્ય પ્રકારે વીશ ભેદ કહે છે.

૧ સમકિત તે સંવર, ૨ વ્રત પચ્ચખાણ તે સંવર, ૩ અપ્રમાદ તે સંવર, ૪ અકષાય તે સંવર, ૫ શુભજોગ તે સંવર, ૬ જીવ દયા પાળવી તે સંવર, ૭ સત્ય વચન બોલવું તે સંવર, ૮ [illegible] કરવું તે સંવર, ૯ શિયળ પાળવું તે સંવર, ૧૦ અપરિગ્રહ તે સંવર, [illegible] ૫ ઇન્દ્રિય, ૩ જોગ, એ [illegible] તે સંવર, એ [illegible] ૧૯ ભંડ ઉપકરણ [illegible] લીધે મુકે તે સંવર. ૨૦ શુચિ કુસગ ન કરે તે સંવર, એ વીશ ભેદ કહ્યા.

વિશેષે ૫૭ ભેદ કહે છે.

૧ ઇરિયાસુમતિ—[illegible] ૨ ભાષાસુમતિ—[illegible] ૩ એષણાસુમતિ—[illegible]

સુમતિ તથા ૧ મનગુપ્તિ—મન ગોપાવવું. ૨ વચનગુપ્તિ—વચન ગોપાવવું. ૩ કાયગુપ્તિ—કાયા ગોપાવવી. એ આઠ પ્રવચનમાતા આદરવા તથા બાવીસ પરીષહ (ઉપસર્ગ) સહન કરવા તે કહે છે

૧ ક્ષુધાનો—ભુખનો. ૨ તૃષાનો—તરસનો. ૩ શીતનો—ટાઢનો ૪ ઉષ્ણનો—તડકાનો. ૫ દંશમસનો—ડાંસ મચ્છર કરડવાનો. ૬ અચેલનો—ફાટાં તુટાં વસ્ત્રનો. ૭ અરતિનો—દુઃખનો. ૮ સ્ત્રીનો—સ્ત્રી જોવાનો. ૯ ચર્યાનો—ચાલવાનો. ૧૦ બેસવાનો—બેસી રહેવું પડે. ૧૧ સેજનો—રહેવાના સ્થાનકનો. ૧૨ આક્રોશવચનનો—આકરાં વચન સાંભળવાં પડે તેનો. ૧૩ વધનો—માર ખાવો પડે. ૧૪ જાચવાનો—માગવાનો. ૧૫ અલાભનો—કોઇ વસ્તુની ઇચ્છા થતાં તે વસ્તુ ન મળે. ૧૬ રોગનો—રોગ આવ્યે થકે આર્તધ્યાન કરવાનો. ૧૭ તૃણસ્પર્શનો—તણખલાં વગેરેના સ્પર્શથી દુઃખ થાય તે. ૧૮ મેલનો—મેલને દૂર કરવાની ઇચ્છાથી ન્હાવાનો. ૧૯ સત્કારપુરસ્કારનો—આદર-સત્કાર મળવાનો. ૨૦ પ્રજ્ઞાનો—જ્ઞાનના ગર્વનો. ૨૧—અજ્ઞાનનો—અજાણનો. ૨૨ દંસણનો—સમકિત, સૂક્ષ્મ વિચાર સાંભળીને ધર્મનેવિષે અસદ્દહણા કરવાનો. એ મળી કુલ ત્રીશ થયા. તથા દસ પ્રકારનો યતિધર્મ આરાધવો તે કહે છે.

૧ ખંતિ—ક્ષમા, ક્રોધનો અભાવ. ૨ મુત્તિ—નિર્લોભતા. ૩ અજ્જવે—કપટ રહિતપણું. ૪ મદ્દવે—માનનો ત્યાગ. ૫ લાઘવે અથવા શૌચે—તિર્થંકર દેવની ચોરી ન કરે. ૬ સચ્ચે—સત્ય ભાષણ કરવું. ૭ સંજમે—સત્તર ભેદે સંયમ પાળવો. ૮ તવે—ઇચ્છા નિરોધ-બાર પ્રકાર તપ કરવો. ૯ ચીઆએ અથવા આકિંચણે—સમસ્ત પરિગ્રહ ત્યાગરૂપ મૂર્છા રહિત થવું. ૧૦ બંભચેરવાસે—મૈથુનનો ત્યાગ. એ દશ.

બાર ભાવના ભાવવી તે કહે છે ૧ અનિત્યભાવના-સંસારના સર્વ પદાર્થને અનિત્ય, અસ્થિર જાણવા. ૨ અશરણભાવના—કોઇ કોઇને શરણ નથી, એક ધર્મનું જ શરણ છે. ૩ સંસારભાવના—સંસારમાં જીવ ઘણા કાળ થયાં રઝળ્યા કરે છે-મા તે સ્ત્રી થાય, સ્ત્રી તે મા થાય, પિતા તે પુત્ર થાય, પુત્ર તે પિતા થાય ઇત્યાદિ ભાવનો અનુભવ કરવો. ૪ એકત્વભાવના—આ જીવ એકલો આવ્યો, એકલો જશે અને એકલો સુખ દુઃખ ભોગવે છે પણ તેનું કોઇ સાથી નથી એવી ભાવના. ૫ અન્યત્વભાવના-જીવ કાયાથી જુદો છે અને કર્મ કરી જુદી જુદી કાયા ધારણ કરે છે. તેમજ ધન તથા સ્વજનાદિ પણ અન્ય છે એવી ભાવના.

૬ અશુચિભાવના—રસ, રૂધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા, વીર્ય, મળ તથા આંતરડાં પ્રમુખે કરી આ શરીર બનેલું છે અને જેનાં નવ દ્વાર સદા વહેતાં રહે છે, એ શરીર કોઈ કાળે પણ પવિત્ર થવાનું નથી એવી ભાવના ૭ આશ્રવભાવના—પાંચ આશ્રવે કરી પાપ બંધાય છે અને તેથી જીવ દુઃખ ભોગવે છે તેનો વિચાર. ૮ સંવરભાવના—વ્રત પચ્ચખાણથી આશ્રવ રોકવો અને સંવર આદરવો. ૯ નિર્જરાભાવના—બાર પ્રકારના તપે કરી કર્મને ખપાવવું અર્થાત્ પૂર્વના સંચેલા કર્મનું તોડવું તે. ૧૦ લોકભાવના—લોકનું સ્વરૂપ ચિંતવવું તથા આ જીવે સર્વ લોક સ્પર્શી મૂક્યો છે. ૧૧ બોધિભાવના—યથા પ્રવૃત્ત કરણને યોગે કરી આ કામ નિર્જરા વડે પુણ્યના પ્રયોગે મનુષ્યભવ આર્ય દેશ, નિરોગીપણું તથા ધર્મશ્રવણાદિ પ્રાપ્તિ થઈ તથાપિ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થવું દુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી તે. ૧૨ ધર્મભાવના—દુસ્તર સંસાર સમુદ્રમાંથી પ્રવહણ સમાન જે શ્રી જિનેશ્વરે કહેલો ક્ષમાદિક શુદ્ધ ધર્મ તથા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ રત્નત્રયરૂપ ધર્મ પામવો તે દુર્લભ તેમજ તે ધર્મના દાતા અરિહંતાદિ [illegible] ને પણ દુર્લભ છે એવી ભાવના કરવી. એ બાર.

પાંચ પ્રકારના ચારિત્ર—૧ સામાયિક, ૨ છેદોપસ્થાપનીય, ૩ પરિહાર વિશુદ્ધ, ૪ સૂક્ષ્મસંપરાય, ૫ યથાખ્યાત ચારિત્ર.

પહેલું સામાયિક ચારિત્ર કહે છે—સમ અને આયિક એ બે [illegible]

[illegible]

કરાવવો, તે બે ભેદ, એક વિસ્તાર તે મૂળ ગુણ ઘાતિને પ્રાયશ્ચિતરૂપ અને બીજો નિરતિચાર, તે ઈત્વર સામાયકવંત નવ દીક્ષિત શિષ્યને છજીવણી આ અધ્યયન ભણ્યા પછી હોય તથા બીજા તીર્થ આશ્રયી તે જેમ પાર્શ્વનાથના તીર્થથી વર્ધમાન સ્વામીના તીર્થે આવી ચાર મહાવ્રતરૂપ ધર્મ ત્યાગીને પંચ મહાવ્રતરૂપ ધર્મ આદરે તેને હોય.

ત્રીજું પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર—તપ વિશેષ તેણે કરી વિશુદ્ધિ એટલે કર્મની નિર્જરા જે ચારિત્રને વિષે હોય તેને પરિહાર વિશુદ્ધિક ચારિત્ર કહીયે. તે બે ભેદે છે, તેમાં પહેલું જે ચાર જણ વિવક્ષિત ચારિત્રના આ સેવક એ કલ્પમાં પ્રવર્ત્તતા હોય તેનું ચારિત્ર તે નિર્વિશમાનસિક પરિહાર વિશુદ્ધિક ચારિત્ર જાણવું. અને બીજું જે ચાર જણ તેના અનુચારી હોય તેને નિર્વિષ્ટકાઇક પરિહાર વિશુદ્ધિક ચારિત્ર જાણવું. તે આ રીતેઃ—નવ જણાનો ગચ્છ જુદો નીકળે તે તીર્થંકર પાસે અથવા પૂર્વે જેણે તીર્થંકર પાસેથી એ ચારિત્ર પડિવર્જ્યું હોય, તેની પાસે એ ચારિત્ર પડિવર્જે. હવે તે નવ સાધુમાં ચાર જણ પરિહારક એટલે તપના કરનારા થાય તે નિર્વિશમાનસિક જાણવા અને ચાર તેના વૈયાવચ્ચના કરનારા થાય તે નિર્વિષ્ટકાયિક જાણવા તથા એકને વાચનાચાર્ય ગુરુસ્થાની ઠરાવે. પછી તે ચાર પરિહારક છ માસ સુધી તપ કરે, તેમાં ઉષ્ણકાળે જઘન્યથી ચોથ, મધ્યમથી છઠ અને ઉત્કૃષ્ટથી અઠમ એવો તપ કરે અને શીત કાળે જઘન્યથી છઠ, મધ્યમથી અઠમ અને ઉત્કૃષ્ટથી દશમ તથા વર્ષાકાળે જઘન્યથી અઠમ, મધ્યમથી દશમ અને ઉત્કૃષ્ટથી દ્વાદશ કરે, પારણે આંબીલ કલ્પસ્થિતપણે નિત્ય કરે. એમ છ મહિના તપ કરે, તે પછી ફરી ચાર તપસ્યાના કરનાર તે વૈયાવચ્ચીયા થાય અને વૈયાવચ્ચ કરનાર તપિયા થાય. તે પણ છ માસ લગે તપ કરે, તે વાર પછી ગુરૂ વાચનાચાર્ય છ માસ લગી તપસ્યા કરે તે વારે તે આઢ મહિના સુધી તપ સંપૂર્ણ કરી પછી જિનકલ્પ આદરે અથવા ગચ્છમાં પણ આવે. એ તપ જે પ્રથમ સંઘયણી, પૂર્વધર લબ્ધીવંત હોય તે પ્રચુર કર્મના પરિપાકને અર્થે અંગીકાર કરે. એ ચારિત્ર પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવતમા પહેલા અને છેલ્લા તીર્થંકરના તીર્થમાં હોય. એ પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્રનો સંક્ષેપથી વિચાર કહ્યો

ચોથુ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર—સૂક્ષ્મ તે [illegible] કિટ્ટા તેને સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર [illegible] ઉપશમશ્રેણીયે કર્મ ઉપશમાવતા અથવા ક્ષપકશ્રેણીયે કર્મ ખપાવતા હોય [illegible] નવમે ગુણઠાણે [illegible] [illegible] ક્ષપકશ્રેણીવાળો હોય

તે ખપાવે, તે સંખ્યાના ખંડ માહિલો જે વારે છેલ્લો એક ખંડ રહે તેના અસંખ્યાતા સૂક્ષ્મ ખંડ કરીને દશમે ગુણઠાણે ઉપશમાવે અથવા ક્ષપક હોય તે ખપાવે, તે દશમા ગુણઠાણાનું નામ સૂક્ષ્મસંપરાય અને ચારિત્રનું નામ પણ સૂક્ષ્મસંપરાય જાણવું. એ ચારિત્ર બે ભેદે છે, એક શ્રેણી ચડતાને વિશુદ્ધ માનસિક હોય. બીજો ઉપશમ શ્રેણીથી પડતાને સંક્લિશ્યમાનસિક જાણવું. ઉપશમિકને એ ચારિત્ર આખા સંસારમાં પાંચ વાર અને એક ભવમાં બે વાર આવે.

પાંચમું યથાખ્યાત ચારિત્ર—તે જ્યાં તથાવિધિ કરીને અકષાય-પણું અર્થાત્ જ્યાં સંજ્વલનાદિક કરી સર્વથા રહિતપણું કહીએ. તે યથા-ખ્યાત ચારિત્ર જાણવું. તેના બે ભેદ છે. એક છદ્મસ્થિક અને બીજો કેવળિક. છદ્મસ્થિક તે અગ્યાર ઉપશમિકને અગીઆરમે ગુણઠાણે હોય, અને ક્ષપકને બારમે ગુણઠાણે હોય, બીજો કેવળી તેને તેરમે અને ચૌદમે ગુણ-ઠાણે હોય, તે કેવળિક જાણવું. એ ચારિત્ર સમસ્ત જીવલોકને વિષે પ્રસિદ્ધ છે. તે કેવી રીતે પ્રસિદ્ધ છે તે કહે છે. જે ચારિત્ર આચરીને સુવિહિત સાધુ તે અજરામર સ્થાનક પામે એટલે જન્મ, જરા અને મરણ રહિત એવું જે મોક્ષરૂપ સ્થાનક—તે પામે ઇતિ સંવર તત્વ.

૭ નિર્જરાતત્વ.

આત્માના પ્રદેશથી, બાર ભેદે તપસ્યાએ કરી, દેશથકી કર્મનું નિર્જરવું, ખરીને દૂર થવું તેને નિર્જરાતત્વ કહીએ.

નિર્જરા બે પ્રકારે છે. ૧ દ્રવ્ય નિર્જરા, ૨ ભાવ નિર્જરા. તથા અકામ અને સકામ એવા બે ભેદ પણ છે. પુદ્ગલ કર્મનું જે સડવું તે દ્રવ્ય નિર્જરા અને આત્માના શુદ્ધ પરિણામે કરી કર્મની સ્થિતિ જે પોતાની મેળે પાકી અથવા બાર પ્રકારના તપે કરી ઉદીરણા કરીને એટલે કે કર્મ પકાવ્યું તે ભોગવી દૂર કરવા જે આત્માના પરિણામ થાય તે ભાવ નિર્જરા. નિર્જરા [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

તે નિર્જરાતત્વ, બાર પ્રકારના તપના ભેદે કરી કહે છે એટલે બાર પ્રકારનો તપ કરવાથી અનાદિ સંબંધ સર્વ કર્મોનું પરિશાટન થાય છે, તેનેજ નિર્જરાતત્વ કહે છે.

બાર પ્રકારના તપથી કર્મોની નિર્જરા થાય છે, તે તપના બે ભેદ છે. એક બાહ્યતપ અને બીજો અભ્યંતર તપ. તેમાં પ્રથમ બાહ્યતપના છ પ્રકાર કહે છે.

૧ અનશન—આહારનો ત્યાગ, ૨ ઉણોદરી—ઊનતા કરવી-ઉપગરણ અથવા આહાર પાણીમાં ઓછું કરવું, ૩ વૃત્તિસંક્ષેપ—દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવથી આજીવિકાનો સંક્ષેપ કરવો એટલે અભિગ્રહ તથા નિયમાદિક ધારવા. ૪ રસપરિત્યાગ—વિગયાદિક સારા સારા રસનો ત્યાગ. ૫ કાયક્લેશ—તપ, લોચાદિક કષ્ટનું સહન કરવું. કાઉસગ્ગ કરવો. ૬ પ્રતિસંલિનતા-અંગ ઉપાંગનું સંવરવું. ગોપન કરવું. એ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ તે સર્વથી તથા દેશથી એવા બે ભેદે જાણવો. જે કષ્ટને મિથ્યાત્વીઓ પણ તપ કરી માને છે, જેને લોક પણ દેખી શકે છે જેથી કષ્ટ ઘણું ને લાભ અલ્પ થાય અને બાહ્ય શરીરને તપાવે તેથી એ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ કહ્યો.

છ પ્રકારનો અભ્યંતર તપ કહે છે.

૧ પ્રાયશ્ચિત્ત—કરેલા અપરાધની શુદ્ધિ કરવી, કપટ રહિતપણે લાગેલા દોષ ગુરૂ આગળ પ્રકાશ કરી તેની આલોયણા લેવી ૨ વિનય—ગુરૂઆદિકની ભક્તિ કરવી તથા આશાતના ટાળવી. ૩ વૈયાવચ્ચ—અન્ન પાણી, વસ્ત્ર તથા ઔષધ પ્રમુખે કરી યથાયોગ્ય સેવા-ભક્તિ કરવી. સજઝાય—૧ પોતાને ભણવું, શિષ્યાદિકને ભણાવવું તથા વાંચવું. ૨ સંદેહ પડવાથી ગુર્વાદિકને પુછવું. ૩ શિખેલું ફરી સંભારવું. ૪ ધારેલું ચિંતવન કરવું ૫ ધર્મસંબંધી કથા કહેવી તથા ઉપદેશ કરવો એ પાંચ ભેદ. ૫ ધ્યાન—આર્ત રૌદ્ર, એ બે ધ્યાન ટાળી ધર્મ અને શુક્લ એ બે ધ્યાનથી મનની એકાગ્રતાએ અવલંબન કરવું. ૬ કાઉસગ્ગ—કાયા હલાવવી નહિ. તે કાઉસગ્ગ દ્રવ્યે તથ ભાવે એ બે ભેદ છે. એ છ ભેદને સમ્યક દૃષ્ટિ જીવ તપ કરી માને એમ બાર પ્રકારના તપે કરી નિર્જરાતત્વ કહ્યો ઇતિ

૮ બંધતત્વ.

આત્માના પ્રદેશને કર્મ પુદગળના દળ ખીર નીરની પેઠે લોહપિંડ અગ્નિની પેઠે લોલીભૂત થઇ બંધાય તેને બંધતત્વ કહીએ.

બંધતત્વના ચાર ભેદ કહે છે.

૧ પ્રકૃતિબંધ—કર્મનો સ્વભાવ તથા પરિણામ. ૨ સ્થિતિ બંધ—જે કર્મની જેટલી સ્થિતિ છે તે. ૩ અનુભાગબંધ—કર્મનો તીવ્ર મંદાદિ રસ પરિણામરૂપ. ૪ પ્રદેશ બંધ—કર્મ પુદ્ગલના પ્રદેશ.

ચાર પ્રકારનો બંધ મોદકને દ્રષ્ટાંતે કહે છે.

૧ પ્રકૃતિ બંધ.

સુંઠ પ્રમુખ પદાર્થ નાખી મોદક કર્યો હોય તે વાયુ રોગનું હરણ કરે છે. જીરૂ પ્રમુખ ટાઢી વસ્તુ નાખી મોદક કર્યો હોય તે પિત્તરોગનું હરણ કરે છે, ઇત્યાદિક જે દ્રવ્યના સંયોગે કરી તે મોદક નીપનો હોય તે દ્રવ્યના ગુણાનુસાર તે મોદક વાત, પિત્ત તથા કફાદિક રોગનું હરણ કરે છે તે તેનો સ્વભાવ જાણવો. તેમ જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો જ્ઞાન આપહારક સ્વભાવ છે. સામાન્ય ઉપયોગરૂપ જે દર્શન તેને નાશ કરવાનો દર્શનાવરણીય કર્મનો સ્વભાવ છે, અનંત અવ્યાબાધ સુખને ટાળવાનો વેદનીય કર્મનો સ્વભાવ છે, સમ્યક્ત્વ તથા ચારિત્રને ટાળવાનો મોહનીય કર્મનો સ્વભાવ છે, અક્ષય સ્થિતિને ટાળવાનો આયુ કર્મનો સ્વભાવ છે, રૂપાદિ અવગાહનાને ટાળવાનો નામ કર્મનો સ્વભાવ છે, આત્માના અગુરુ લઘુ ગુણને ટાળવાનો ગોત્ર કર્મનો સ્વભાવ છે અને અનંત દાન, અનંત લાભ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ તથા અનંત વીર્યને ટાળવાનો અંતરાય કર્મનો સ્વભાવ છે.

૨ સ્થિતિ બંધ.

જેમ તેજ મોદકને પક્ષ, માસ, બે માસ, ચઉ માસ તથા [illegible] કાળ સુધી રહેવાને કાળનું નામ છે, તેમ કોઇ કર્મની [illegible] અને [illegible] સ્થિતિ [illegible] તે સ્થિતિ [illegible] કર્મ જેટલી રહેવાની [illegible] સ્થિતિ બંધ કહીએ.

૩ અનુભાગ-બંધ.

તે જ મોદક કોઈ મીઠો હોય, કડવો હોય અને કોઈ તીખો હોય તેમજ કોઈ મોદકનો એકઠાણીઓ રસ હોય, કોઈનો બેઠાણીઓ રસ હોય, ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારે અલ્પ-વિશેષ હોય છે; તેમ કોઈ કર્મનો શુભ, તીવ્ર, મંદ વિપાક હોય છે અને કોઈ કર્મનો અશુભ, તીવ્ર, મંદ વિપાક હોય છે. જેમ સાતાવેદનીયાદિકમાં કોઈકનો અશુભ રસ અલ્પ હોય અને કોઈકનો અશુભ રસ ઘણો હોય, તેને ત્રીજો અનુભાગ બંધ કહીયે.

૪ પ્રદેશ-બંધ.

તે જ મોદક કોઈ અલ્પદળથી થયો હોય, કોઇ બહુ દળથી થયો હોય અને કોઇ બહુતર દળથી થયો હોય તેમ કોઈ કર્મપુદ્ગળોનાં દળ થોડાં હોય છે અને કોઇનાં વધારે હોય છે. તેનું પરિણામ તે પ્રદેશબંધ.

આઠ કર્મ ઉપર પ્રકૃતિ તથા સ્થિતિ.

૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મ—આંખના પાટા સમાન, તેની પાંચ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીશ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૨ વેદનીયકર્મ—પોળીઆ સમાન, તેની નવ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૩ વેદનીયકર્મ—મધે તથા અફીણે ખરડયા ખડગ સમાન. તેની બે પ્રકૃતિ. સ્થિતિ જઘન્ય ૨ સમયની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૪ મોહનીયકર્મ—મદિરાના છાક સમાન, તેની અઠ્ઠાવીશ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી સીતેર કોડાકોડી સાગરોપમની.

૫ આયુષ્યકર્મ—હેડ સમાન, તેની ચાર પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મૂહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટી તેત્રીસ સાગરોપમની.

૬ નામકર્મ-ચિતારા સમાન, તેની એકસો ત્રણ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની

૭ ગોત્રકર્મ—કુંભારના ચાકડા સમાન, તેની બે પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટી વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૮ અંતરાય કર્મ—ભંડારી સમાન, તેની પાંચ પ્રકૃતિ, સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહુર્તની, ઉત્કૃષ્ટી ત્રીસ કોડાકોડી સાગરોપમની.

૩ અનુભાગબંધ સંક્ષેપથી બતાવે છે—રાગાદિકગ્રસ્ત જીવ, અભવ્ય જીવની રાશીથી અનંત ગુણા અને સિદ્ધના જીવોની રાશિને અનંતમે ભાગે એટલે પરમાણુએ નિષ્પન્ન કર્મ સ્કંધ સમય સમય પ્રત્યે ગ્રહણ કરે છે તે દળીઆને વિષે પરમાણુ દીઠ કષાયના વશથી સર્વ જીવની રાશીથી અનંત ગુણા રસ વિભાગના પરિચ્છેદ હોય. તે રસ તીવ્ર, તીવ્રતર, તીવ્રતમ તથા મંદ, મંદતર, મંદતમાદિ અનેક પ્રકારે હોય. ત્યાં અશુભ બ્યાશી પાપ પ્રકૃતિનો તીવ્ર સંક્લેશ પરિણામે કરી બંધાય અને શુભ બેંતાલીસ પુણ્ય પ્રકૃતિનો તીવ્રરસ વિશુદ્ધિએ કરી બંધાય તથા મંદરસાનુબંધ તેથી વિપર્યય હોય. તે આવી રીતે—શુભ પ્રકૃતિનો મંદરસ સંક્લેશ પરિણામે કરી બંધાય અને અશુભ પ્રકૃતિનો મંદરસ વિશુદ્ધિએ કરી બંધાય.

પ્રદેશબંધ સંક્ષેપથી કહે છે તે—લોકને વિષે ૧ ઔદારિક ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ, ૫ ભાષા, ૬ શ્વાસોશ્વાસ, ૭ મન અને ૮ કાર્મણ એ આઠ જાતિની કર્મની વર્ગણા છે. તે એકેકી વર્ગણા ગ્રહણ યોગ્ય તથા અગ્રહણ યોગ્ય એમ બે પ્રકારે છે. પ્રથમ તે અંગુલની [illegible] અભવ્યથી અનંત ગુણાધિક પ્રદેશ [illegible] ઔદારિક વર્ગણા તે [illegible] પ્રદેશ [illegible] અગ્રહણ યોગ્ય વર્ગણા [illegible] ઔદારિક ગ્રહણ કરવા યોગ્ય [illegible] વર્ગણા [illegible] પ્રદેશ [illegible] ઔદારિક અગ્રહણ [illegible] પ્રદેશ [illegible] ગ્રહણ [illegible] અનંત ગુણા [illegible]

જાણવી. એમ સર્વ આઠ જાતિની વળગણા તે વિષે ગ્રહણ યોગ્ય અને અગ્રહણ યોગ્ય વળગણા જાણવી. ઇતિ બંધતત્વ.

૯ મોક્ષતત્વ.

સકળ આત્માના પ્રદેશથી, સકળ કર્મનું છુટવું, સકળ બંધનથી મુકાવું, સકળ કાર્યની સિદ્ધિ થાય તેને મોક્ષતત્વ કહીયે.

પંદર ભેદે સિદ્ધ થાય છે તે કહે છે.

૧ તીર્થસિદ્ધા—તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યા પછી જે મોક્ષ ગયા તે ગણધરે પ્રમુખ.
૨ અતીર્થસિદ્ધા—તીર્થંકરને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યા પહેલાં જે મોક્ષ ગયા તે, મારૂદેવી માતા પ્રમુખ.
૩ તીર્થંકર સિદ્ધા—તીર્થંકર પદવી પામીને મોક્ષ ગયા તે, તે ઋષભાદિક અરિહંત ભગવાન.
૪ અતીર્થંકર સિદ્ધા—તીર્થંકર પદ પામ્યા વિના સામાન્ય કેવળી થઈ મોક્ષ ગયા તે.
૫ ગૃહસ્થલિંગસિદ્ધા—ગૃહસ્થના વેષે રહ્યા થકા મોક્ષે ગયા તે મારૂદેવી માતા પ્રમુખ.
૬ અન્યલિંગસિદ્ધા—યોગી, સંન્યાસી પ્રમુખ તાપસના વેષે મોક્ષ ગયા તે, વલ્કલચીરી આદિ.
૭ સ્વલિંગસિદ્ધા—સાધુના વેષે મોક્ષ ગયા તે, શ્રી જંબુસ્વામી વગેરે સાધુ મુનિરાજો.
૮ સ્ત્રીલિંગસિદ્ધા—સ્ત્રી વેદે મોક્ષ ગયા તે, ચંદનબાળા આદિ.
૯ પુરૂષલિંગસિદ્ધા—પુરૂષ વેદે મોક્ષ ગયા તે, ગોતમાદિ
૧૦ નપુંસકલિંગસિદ્ધા—નપુંસક વેદે મોક્ષ ગયા તે, ગાંગેય અણગાર પ્રમુખ.
૧૧ પ્રત્યેકબુદ્ધસિદ્ધા—કોઇ પદાર્થ દેખીને પ્રતિબોધ પામવાથી પોતાની મેળે ચારિત્ર લઈ મોક્ષ ગયા તે, કરકંડુ પ્રમુખ.
૧૨ સ્વયંબુદ્ધસિદ્ધા—ગુરૂના ઉપદેશ વિના પોતાની મેળે જાતિસ્મરણ આદિ જ્ઞાનથી પ્રતિબોધ પામી મોક્ષ ગયા તે, કપિલ આદિ

૧૩ બુદ્ધિબોહીસિદ્ધા—ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળી વૈરાગ્ય પામી મોક્ષ ગયા તે.

૧૪ એક સિદ્ધા—એક સમયમાં એકજ જીવ મોક્ષ ગયો તે, મહાવીર સ્વામી.

૧૫ અનેકસિદ્ધા—એક સમયમાં ઘણુ જીવ મોક્ષ ગયા તે, ઋષભાદિક સ્વામી પ્રમુખ.

એ પંદર ભેદ સિદ્ધના જાણવા. યદ્યપિ તીર્થંસિદ્ધ અને અતીર્થંસિદ્ધ એ બે ભેદમાં બીજા તેર ભેદ આવી જાય છે, તથાપિ વિશેષ દેખાડવા સારૂં પંદર ભેદ કહ્યા.

૪ પ્રકારે જીવ મોક્ષ જાય તે કહે છે.

૧ જ્ઞાને કરી, ૨ દર્શને કરી, ૩ ચારિત્રે કરી, ૪ તપે કરી.

મોક્ષનાં નવ દ્વાર કહે છે.

૧ સત્પદપ્રરૂપણાદ્વાર, ૨ દ્રવ્યદ્વાર, ૩ ક્ષેત્રદ્વાર, ૪ સ્પર્શનાદ્વાર, ૫ કાળદ્વાર. ૬ અંતરદ્વાર, ૭ ભાગદ્વાર, ૮ ભાવદ્વાર, ૯ અલ્પબહુત્વદ્વાર એ નવનાં નામ કહ્યાં. (૧) સત્પદપ્રરૂપણાદ્વાર તે મોક્ષ ગતિ પૂર્વ કાળે હતી, હમણાં પણ છે, આવતા કાળે હશે, તે છતી અસ્તિ છે, પણ આકાશના ફુલની પરે નાસ્તિ નથી (૨) દ્રવ્ય પ્રમાણે તે સિદ્ધ અનંતા છે, અભવ્ય જીવથી અનંતગુણા અધિક છે, વનસ્પતિ વર્જીને ૨૩ દંડકથી સિદ્ધના જીવ અનંતગુણા અધિક છે. (૩) ક્ષેત્રદ્વાર તે સિદ્ધશિલા પ્રમાણે છે, સિદ્ધશીલા ૪૫ લાખ જોજનની લાંબી પહોળી છે અને લોકને અંતે રહી છે અને ઉંચપણે ૩૩૩ ધનુષ્ય ને ૩૨ આંગળ પ્રમાણે એટલા ક્ષેત્રમાં સિદ્ધ રહ્યાં છે (૪) સ્પર્શનાદ્વાર તે સિદ્ધ ક્ષેત્રથી કાંઈક અધિક સિદ્ધની સ્પર્શના છે (૫) કાળદ્વાર તે એક સિદ્ધ આશ્રી આદિ અનંત, સર્વ સિદ્ધ આશ્રી અનાદિ અનંત (૬) અંતરદ્વાર તે ફરી સિદ્ધને સંસારમાં આવવું નથી અને એક સિદ્ધ ત્યાં અનંત સિદ્ધ છે અને અનંત સિદ્ધ ત્યાં એક સિદ્ધ છે, એટલે સિદ્ધ સિદ્ધમાં અંતર નથી (૭) ભાગદ્વાર તે સર્વ [illegible] સિદ્ધના જીવ અનંતમે ભાગે છે, [illegible] છે (૮) ભાવદ્વાર તે સિદ્ધમાં

ક્ષાયકભાવ, કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ક્ષાયક સમકિત છે અને પરિણામિક ભાવ તે સિદ્ધપણું જાણવું. (૯) અલ્પબહુત્વદ્વાર તે સર્વથી થોડાં નપુંસક સિદ્ધ, તેથી સ્ત્રી સંખ્યાતગુણી સિદ્ધ, તેથી પુરૂષ સંખ્યાતગુણા સિદ્ધ. એક સમયે નપુંસક ૧૦ સિદ્ધ થાય, સ્ત્રી ૨૦ સિદ્ધ થાય, પુરૂષ ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

ચૌદ બોલ કહે છે.

૧ ત્રસપણે, ૨ બાદરપણે, ૩ સંજ્ઞીપણે, ૪ વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણપણે, ૫ શુકલધ્યાનપણે, ૬ મનુષ્યગતિ, ૭ ક્ષાયક સમકીત, ૮ યથાખ્યાત ચારિત્ર, ૯ પંડિતવીર્ય, ૧૦ કેવળજ્ઞાન, ૧૧ કેવળદર્શન, ૧૨ ભવ્યસિદ્ધિક, ૧૩ પરમશુક્લલેશી, ચરમ શરીરી. એ ચૌદ બોલનો ધણી મોક્ષ જાય. જઘન્ય હાથની અવઘેણાવાળો, ઉત્કૃષ્ટી પાંચસે ધનુષની અવઘેણાવાળો જઘન્ય નવ વરસનો, ઉત્કૃષ્ટ પૂર્વ કોડીના આયુષવાળો, કર્મભૂમિ હોય તે મોક્ષમાં જાય. ઇતિ મોક્ષતત્વ. ઇતિ નવતત્વ સંપૂર્ણ.

મંગળ સ્તોત્રમ્

અર્હંતો ભગવંત ઈંદ્ર મહિતાઃ સિદ્ધાશ્ચ સિદ્ધિ સ્થિત આચાર્યા જિનશાસનોન્નતિકરાઃ પૂજ્યા ઉપાધ્યાયકાઃ શ્રી સિદ્ધાં સુપાઠકા મુનિવરા, રત્નત્રયારાધકાઃ પંચૈતે પરમેષ્ઠિનઃ પ્રતિ દિનં, કુર્વન્તુ વો મંગલમ્ (૧) બ્રાહ્મી ચંદનબાલિકા ભગવતી, રાજીમતી, દ્રૌપદી; કૌશલ્યા ચ મૃગાવતી ચ સુલસ સીતા સુભદ્રા શિવા, કુંતિ શીલવતી નલસ્યદયિતા, ચુલ પ્રભાવત્યથ, પદ્માવત્યપિ સુંદરી પ્રતિદિનં, કુર્વન્તુ વો મંગલમ્ (૨) વીરઃ સર્વ સુરા સુરેંદ્ર મહિતા, વીરં બુધાઃ સંશ્રિત વીરેણાભિહતઃ સ્વકર્મ નિચયો, વીરાય નિત્યં નમઃ વીરાત્તી ર્થમિદં પ્રવૃત્તમતુલં, વીરસ્ય ઘોરં તપો, વીરે શ્રી ધૃતિ કીર્તિકાંતિ નિચય, શ્રી વીરભદ્રં દિશ (૩)

અથ શ્રી લઘુદંડક.

(आर्या)

सरीरोगाहण संघयण, संठाण कसाय तह हुंति सन्नाओ।
लेसिंदिय समुग्घाए सन्नि वेदे य पज्जत्ति ॥ १ ॥
दिट्ठि दंसण नाण अनाणे, जोगुवओगे तहा किमाहारे ॥
उववाय ठिइ समुग्घाए, चवण गइ आगइ चेव ॥ २ ॥

એ બે ગાથા સુત્ર પાઠે કહી. તેમાં ચોવીશ દ્વાર કહ્યા. તે ચોવીશ દ્વાર અર્થ સહિત કહે છે.

(શરીર કે૦) શરીર પાંચ. ૧ ઔદારિક, ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ અને ૫ કાર્મણ ॥ ૧ ॥

(ઓગાહણ કે૦) અવગાહના ૧ ઔદારિકની અવગાહના જઘન્ય આંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃષ્ટી એક હજાર જોજન જાજેરી, કમળના દાંડાને આશ્રી જાણવી, ૨ વૈક્રિયની ભવધારણી અવગાહના જ૦ આંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ પાંચસે ધનુષ્યની તથા ઉત્તર વૈક્રિયની અવગાહના જ૦ આંગુલનો સંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ લાખ જોજન જાજેરી જાણવી, ૩ આહારકની અવગાહના જ૦ મુઢા હાથની અને ઉ૦ એક હાથની ૪-૫ તેજસ અને કાર્મણની અવગાહના જ૦ આંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉ૦ ચૌદ રાજ લોક પ્રમાણ જાણવી [illegible] ॥ ૨ ॥

(સંઘયણ કે૦) [illegible]

(કષાય કે૦) કષાય ચાર-૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ ॥ ૫ ॥ (તહહુતિ કે૦) તેમજ આગળ કહેશે, તે પ્રકારે હોય.

(સન્નાઓ કે૦) સંજ્ઞા ચાર.-૧ આહાર સંજ્ઞા, ૨ ભય સંજ્ઞા, ૩ મૈથુન સંજ્ઞા અને ૪ પરિગ્રહ સંજ્ઞા ॥ ૬ ॥

(લેશ કે૦) લેશ્યા છ.-૧-કૃષ્ણ લેશ્યા, ૨ નીલ લેશ્યા, ૩ કાપોત લેશ્યા, ૪ તેજુ લેશ્યા, ૫ પદ્મ લેશ્યા અને ૬ શુકલ લેશ્યા ॥ ૭ ॥

(ઇંદ્રિય કે૦) ઇંદ્રિય પાંચ-૧ શ્રોત્રેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય ૪ રસેંદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેંદ્રિય ॥ ૮ ॥

(સમુગ્ઘાત કે૦) સમુદ્ઘાત સાત-૧ વેદની સમુદ્ઘાત, ૨ કષાય સ૦, ૩ મારણાંતિક સ૦, ૪ વૈક્રિય સ૦, ૫ તેજસ સ૦ ૬ આહારક સ૦ અને ૭ કેવળ સમુદ્ઘાત. ॥ ૯ ॥

(સન્ની કે૦) સંજ્ઞી અને અસંજ્ઞી,-તેમાં જેને મન હોય તે સંજ્ઞી અને મન ન હોય તે અસંજ્ઞી ॥ ૧૦ ॥

(વેદ કે૦) વેદ ત્રણ-૧ સ્ત્રી વેદ, ૨ પુરૂષ વેદ અને ૩ નપુંસક વેદ ॥ ૧૧ ॥

(ય કે૦) વળી (પજ્જત્તિ કે૦), પર્યાપ્તિ છ તે-૧ આહાર પર્યાપ્તિ, ૨ શરીર પ૦, ૩ ઇંદ્રિય પ૦, ૪ શ્વાસોશ્વાસ પ૦, ૫ ભાષા પ૦ અને ૬ મન પર્યાપ્તિ ॥ ૧૨ ॥

છ પર્યાપ્તિનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે.

પુદ્ગલના ઉપચયથી થયો જે પુદ્ગલ પરિણમન હેતુ શક્તિ વિશેષ, તેને પર્યાપ્તિ કહે છે. એના બે ભેદ છે-એક લબ્ધિપર્યાપ્તિ અને બીજી કરણપર્યાપ્તિ, જે કર્મના ઉદયથી આરંભેલી સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરી નથી, પણ કરશે તેને લબ્ધિપર્યાપ્તિ કહે છે અને જેણે સ્વયોગ્ય પર્યાપ્તિ સર્વ પૂરી કરી લીધી તેને કરણપર્યાપ્તિ કહે છે

અપર્યાપ્તિ પણ બે પ્રકારની છે-એક લબ્ધિ અપ[illegible], બીજી કરણ અપર્યાપ્તિ. આરંભેલી સ્વયોગ્ય [illegible] પૂરી કરે નહિ તેને લબ્ધિ અપર્યાપ્તિ કહે છે અને જે સ્વયોગ્ય [illegible] સર્વ પૂરી કરશે, પણ હજી કીધી નથી, તેને કરણ અપ[illegible] કહે છે

પર્યાપ્તિ ૭ પ્રકારે છે. દરેક જીવને ભવાંતરની ઉત્પત્તિ સમયે જે સ્થાનકે આહાર લઈને તેને રસપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિ વિશેષ તેને આહારપર્યાપ્તિ કહે છે. પછી તે રસરૂપ પરિણામને રસ, રૂધિર, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા તથા વીર્ય એ સાત ધાતુપણે પરિણમાવીને શરીર બાંધવાનો જે શક્તિવિશેષ, તેને શરીરપર્યાપ્તિ કહે છે. પછી તે સાત ધાતુપણે પરિણમ્યો જે રસ, તે જેને જેટલાં દ્રવ્ય ઇંદ્રિય જોઈએ તેને તેટલાં ઇંદ્રિયપણે પરિણમાવવાનો જે શક્તિ વિશેષ તેને ઇંદ્રિયપર્યાપ્તિ કહે છે. પર્યાપ્તિ એ શબ્દ સર્વ સાથે જોડવો. જેમાં એ કહેલી ત્રણ પર્યાપ્તિ પૂરી કર્યા વિના કોઈ જીવ મરણ પામે નહિ, માટે પર્યાપ્તિ શબ્દ વચમાં કહ્યો છે. એ ત્રણ પર્યાપ્તિ બાંધીને પછી શ્વાસોશ્વાસપણે યોગ્ય વર્ગણાનાં દલિક લઈ, શ્વાસોશ્વાસપણે પરિણમાવીને અવલંબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ, તેને શ્વાસોશ્વાસ પર્યાપ્તિ કહે છે. ભાષાયોગ્ય પુદ્ગલ લઈ ભાષાપણે પરિણમાવીને અવલંબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને ભાષાપર્યાપ્તિ કહે છે અને મનોવર્ગણા યોગ્ય પુદ્ગલ લઈ, મન પણે પરિણમાવીને અવલંબી મૂકવાનો જે શક્તિવિશેષ તેને મનઃ પર્યાપ્તિ કહે છે. એવી રીતે એ ૭ પ્રકારે પર્યાપ્તિ કહી છે.

આહાર પર્યાપ્તિ, શરીરપર્યાપ્તિ, ઇંદ્રિયપર્યાપ્તિ, તથા શ્વાસોશ્વાસપર્યાપ્તિ એ ચાર પર્યાપ્તિ એકેંદ્રિયને હોય ને તે ચાર પર્યાપ્તિઓની સાથે પાંચમી ભાષા પર્યાપ્તિ એટલે પાંચપર્યાપ્તિ તે વિકલેંદ્રિ એટલે બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય તથા ચૌરિંદ્રિય પ્રત્યેકને હોય, એજ પાંચ પર્યાપ્તિઓ અસંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને હોય અને છએ પર્યાપ્તિઓ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયને હોય.

(દિઠ્ઠી દ્વા૦) દ્રષ્ટિ ત્રણ. ૧ સમકિત દ્રષ્ટિ, ૨ મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ અને ૩ સમા મિથ્યાત્વ દ્રષ્ટિ ॥ ૧૩ ॥

(દંસણ દ્વા૦) દર્શન ચાર-૧ ચક્ષુ દર્શન, ૨ અચક્ષુ દર્શન, ૩ અવધિ દર્શન, ૪ કેવલ દર્શન ॥ ૧૪ ॥

(નાણ દ્વા૦) જ્ઞાન પાંચ ૧ મતિ જ્ઞાન, ૨ શ્રુત જ્ઞાન, ૩ અવધિ જ્ઞાન, ૪ મનઃપર્યવ જ્ઞાન અને ૫ કેવલ જ્ઞાન ॥ ૧૫ ॥

(અન્નાણે દ્વા૦) અજ્ઞાન ત્રણ ૧ મતિ અજ્ઞાન, ૨ શ્રુત અજ્ઞાન અને ૩ વિભંગ અજ્ઞાન ॥ ૧૬ ॥

(જોગ દ્વા૦) [illegible] ૪ મનના ૪ વચનના અને ૭ [illegible]

વચનયોગ, ૨ અસત્ય, વ૦, ૩ મિશ્ર વ૦, ૪ વ્યવહાર વ૦ એ ચાર વચનના જાણવા. તથા ૧ ઉદારિક, ૨ ઉદારિકનો મિશ્ર, ૩ વૈક્રિય, ૪ વૈક્રિયનો મિશ્ર, ૫ આહારક, ૬ આહારકનો મિશ્ર, અને ૭ કાર્મણકાય યોગ એ સાત કાયાના જાણવા-સર્વે મળી પંદર યોગ જાણવા ॥ ૧૭ ॥

(ઉવયોગ કે૦) ઉપયોગ બાર તે પાંચ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ચાર દર્શન એ બાર ઉપયોગ જાણવા ॥ ૧૮ ॥

(તહા કિમાહારે કે૦) તેમજ અનુક્રમે આહાર લે. જ૦ ત્રણ દિશિનો અને ઉ૦ છ દિશિનો. ત્રણ દિશિ તે ૧ ઉંચી, ૨ નીચી અને ૩ ત્રીછી, અને છ દિશિ તે ૧ પૂર્વ, ૨ પશ્ચિમ, ૩ ઉત્તર, ૪ દક્ષિણ, ૫ ઉંચી અને ૬ નીચી. તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ સચિત્ત, ૨ અચિત્ત અને ૩ મિશ્ર. તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે તે ૧ ઓજ, ૨ રોમ અને ૩ કવળ એ ત્રણ પ્રકારનો આહાર ॥ ૧૯ ॥

(ઉવવાય કે૦) કેટલા દંડકનો આવીને ઉપજે? તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૦ ॥

(ઠિઈ કે૦) સ્થિતિ. તે જ૦ અંતર્મુહુર્ત અને ઉત્કૃષ્ટિ તેત્રીશ સાગરોપમની. તે સ્થિતિ આગળ કહેવાશે. ॥ ૨૧ ॥

(સમુહાએ કે૦) ૧ સમોહિયા મરણ, ૨ અસમોહિયા મરણ, તેમાં સમોહિયા મરણ તે કીડીની લારની પેઠે જીવના પ્રદેશ છુટા છુટા નીકળે તે. અને અસમોહિયા મરણ તે બંધૂકના ભડાકાની પેઠે જીવના પ્રદેશ સામટા નીકળે તે ॥ ૨૨ ॥

(ચવણ કે૦) કેટલા દંડકમાં ચવીને જાય તે આગળ કહેવાશે ॥ ૨૩ ॥

(ગઈ કે૦) ગતિ પાંચ તે ૧ નરકની, ૨ તિર્યંચની, ૩ મનુષ્યની, ૪ દેવતાની અને ૫ સિદ્ધની તેમાં જે જવું તે ગતિ

(આગઈ કે૦ આવવું તે આગતિ તે ચાર પ્રકારની-૧ નરકની, ૨ તિર્યંચની ૩ મનુષ્યની અને ૪ દેવતાની. (ચેવ કે૦ નિશ્ચે એ બે ગાથાનો અર્થ કહ્યો ॥ ૨૪ ॥

પ્રાણ દશ. તેમાં પંચેંદ્રિના પાંચ પ્રાણ તે ૧ શ્રોત્રેંદ્રિય; ૨ ચક્ષુઈંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય, અને ૫ સ્પર્શેન્દ્રિય ૬ મનબળ, ૭ વચનબળ, ૮ કાયબળ, ૯ શ્વાસોશ્વાસ અને ૧૦ આઉખું. એ દશ. એ પચ્ચીશ દ્વાર કહ્યા ॥ ૨૫ ॥

ચોવીશ દંડકનાં નામ કહે છે.

પ્રથમ નારકીનો દંડક તે સાત નરકનાં નામ કહે છે—૧ ઘમ્મા, ૨ વંશા, ૩ સિલા, ૪ અંજણા, ૫ રિઠ્ઠા, ૬ મઘા અને ૭ માઘવઈ, તેનાં ગોત્ર કહે છે. ૧ રત્નપ્રભા, ૨ શર્કરપ્રભા, ૩ વાલુપ્રભા, ૪ પંકપ્રભા, ૫ ધૂમપ્રભા, ૬ તમઃપ્રભા અને ૭ તમસ્તમઃપ્રભા. એ સાત મળી એક દંડક થયો.

દશ ભવનપતિના દશ દંડક—૧ અસુરકુમાર, ૨ નાગ કુ૦ ૩ સુવર્ણ કુ૦, ૪ વિદ્યુત્કુ૦, ૫ અગ્નિ કુ૦ ૬, દ્વિપ કુ૦, ૭ ઉદધિ કુ૦, ૮ દિશા કુ૦, ૯ પવન કુ૦ અને ૧૦ સ્તનિતકુમાર.

પાંચ થાવરના પાંચ દંડક—૧ ઇંદિ થાવરકાય, ૨ બંભી થા૦, ૩ સપ્પિ થા૦, ૪ સુમતિ થા૦, અને ૫ પયાવચ્ચ થાવરકાય. તેનાં ગોત્ર કહે છે, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાયુકાય અને ૫ વનસ્પતિકાય.

ત્રણ વિકલેંદ્રિયના ત્રણ દંડક—૧ બેઇંદ્રિય, ૨ તેઇંદ્રિય અને ૩ ચોરેંદ્રિય.

વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક—તિર્યંચ પંચેંદ્રિયના પાંચ ભેદ તે ૧ જળચર, ૨ સ્થળચર, ૩ ઉરપર, ૪ ભુજપર અને ૫ ખેચર જળચર તે જેની ઉત્પત્તિ જે જળમાં થાય તેને જળચર કહીએ તેના અનેક ભેદ. મચ્છ, કચ્છ, ગ્રાહ, મગર, સુસુમાર પ્રમુખ ॥ ૧ ॥ જે પૃથ્વી ઉપર ચાલે તેને સ્થલચર કહીએ. તેના ચાર ભેદ ૧ એકખુરા ૨ દોખુરા, ૩ ગંડિપદા અને ૪ સનખપદા: તેમાં એકખુરા તે ઘોડા, ખર પ્રમુખ દોખુરા તે ગાય, [illegible] પ્રમુખ ગંડિપદા તે સુંવાળા પગ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] પ્રમુખ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

નંત. તેની બે જાત—એક દેણુ માંડે તે અને બીજી દેણુન માંડે તે ॥ ૩ ॥ ભુજપર સર્પ તે ભુજાયે તથા હૈયાસર ચાલે તે ભુજપર સર્પ. તેના અનેક ભેદ. નોળ, ઘોળ, કાંકિડા, ગોહ, ઉંદર, ખિસકોલી પ્રમુખ ॥ ૪ ॥ ખેચર તે જે આકાશે ચાલે તે પંખીની જાતિ. તે પંખીના ચાર ભેદ—૧ ચર્મ પંખી, ૨ રોમ પંખી, વિતત પંખી, ૪ સમુગ પંખી. ચર્મ પંખી તે ચામડાંની પાંખ તે છાપા, વાગુલ પ્રમુખ ॥ ૧ ॥ રોમ પંખી તે રોમરાયની પાંખ તે સૂડા, ચરકલા, પારેવા પ્રમુખ ॥ ૨ ॥ એ બે પંખી અઢી દ્વીપમાંહિ અને અઢી દ્વીપ બહાર છે. વિતત પંખી તે જેની પાંખ પહોળીજ રહે તે વિતત પંખી કહીએ, ॥ ૩ ॥ સમુગ પંખી તે જેની પાંખ ડાબડાની પેઠે બીડી રહે તે સમુગ પંખી કહીએ. એ બે પંખી અઢી દ્વીપ બહારજ છે. એ પાંચ તિર્યંચ પંચેંદ્રિય સમુચ્છીંમ અને ગર્ભજ જાણવા. એ વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક થયો.

એકવીશમો મનુષ્ય પંચેંદ્રિયનો દંડક—તે મનુષ્ય પંચેંદ્રિયના ૪ ભેદ–૧ પંદર કર્મ ભૂમિનાં મનુષ્ય, ૨ ત્રીશ અકર્મ ભૂમિનાં મનુષ્ય, ૩ છપ્પન અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય. અને ૪ ચૌદ સ્થાનકમાં સમુચ્છીંમ મનુષ્ય. કર્મ ભૂમિ તે કોને કહીએ? જ્યાં અસિ, મસિ, અને કૃષિ એ ત્રણ પ્રકારના વ્યાપાર છે. તે ૧ (અસિ કે૦) તરવાર પ્રમુખ હથિયારનું બાંધવું, ૨ (મસિ કે૦) લખવાનો વ્યાપાર કરવો, ૩ (કૃષિ કે૦) ખેતીવાડી પ્રમુખ વ્યાપાર કરવો, એ ત્રણ પ્રકારના વ્યાપારે કરીને જે જીવે, તે કર્મ ભૂમિનાં મનુષ્ય કહીયે. તે કર્મ ભૂમિનાં ક્ષેત્ર કેટલાં છે? ૫ ભરત, પાંચ ઐરવત, પાંચ મહાવિદેહ એ પંદર ક્ષેત્ર કર્મભૂમિ છે. તે કયે કયે ઠેકાણે છે? તે કહે છે. એક લાખ જોજનનો જંબુદ્વીપ છે. તેમાં એક ભરત, એક ઐરવત અને એક મહાવિદેહ, એ ત્રણ કર્મભૂમિનાં ક્ષેત્ર જંબૂદ્વીપ મધ્યે છે. તે જંબૂદ્વીપને ફરતો બે લાખ જોજનનો લવણ સમુદ્ર છે તેને ફરતો ચાર લાખ જોજનનો ધાતકિખંડ દ્વીપ છે, તેમાં બે ભરત, બે ઐરવત, અને બે

મહાવિદેહ એ છ ક્ષેત્ર ધાતકીખંડ મધ્યે છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો કાળોદધિ સમુદ્ર છે, તેને ફરતો આઠ લાખ જોજનનો પુષ્કરાર્ધ દ્વીપ છે. તેમાં બે ભરત, બે એરવત અને બે મહાવિદેહ એ છ ક્ષેત્ર પુષ્કરાર્ધ દ્વીપ મધ્યે છે. એ પંદર કર્મભૂમિ કહ્યાં.

ત્રીશ અકર્મભૂમિ—અકર્મભૂમિનાં મનુષ્ય તે કોને કહીયે? જ્યાં અસિ, મસિ અને કૃષિ એ ત્રણ વ્યાપાર નથી અને દશ પ્રકારનાં કલ્પવૃક્ષો કરીને જીવે, તે અકર્મ ભૂમિનાં મનુષ્ય કહીયે. તે કીયાં કીયાં? પાંચ હેમવય, પાંચ હિરણ્યવય, પાંચ હરિવાસ, પાંચ રમ્યકવાસ, પાંચ દેવકુરૂ અને પાંચ ઉત્તરકુરૂ એ ત્રીશ. તે કયે કયે ઠેકાણે છે? એક હેમવય, એક હિરણ્યવય, એક હરિવાસ, એક રમ્યકવાસ, એક દેવકુરૂ અને એક ઉત્તરકુરૂ એ છ જુગળિયાનાં ક્ષેત્ર જંબુદ્વીપ મધ્યે છે. એથી બમણાં એટલે બાર ક્ષેત્ર ધાતકીખંડમાં છે. તેમજ બાર ક્ષેત્ર પુષ્કરાર્દ્ધ દ્વીપમાં છે. એ ત્રીશ અકર્મ ભૂમિ કહ્યાં

છપ્પન અંતરદ્વીપ—અંતરદ્વીપ તે કોને કહીએ? લવણ સમુદ્રના પાણી ઉપર, અંતરંગ દાઢામાં દ્વીપ ઉપર રહેનાર-માટે અંતરદ્વીપનાં મનુષ્ય કહીયે તે ક્યાં છે? ભરત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરનાર પીળા સુવર્ણનો ચુલહિમવંત નામે પર્વત છે, તે એકસો જોજનનો ઉંચો છે, એકસો ગાઉનો ઉંડો છે તથા એક હજાર બાવન જોજન અને બાર કળાનો પહોળો છે, ચોવીશ હજાર નવસેં બત્રીશ જોજનનો લાંબો છે, તેને પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બબ્બે દાઢા નિકળી છે, તે એકેકી દાઢા ચોરાશીસેં ચોરાશીસેં જોજનની લાંબી છે. તે એકેકી દાઢા ઉપર સાત સાત અંતરદ્વીપ છે જગતીથી દાઢા ઉપર ત્રણસેં જોજન જઇએ, ત્યારે ત્રણસેં જોજનનો લાંબો પહોળો પહેલો દ્વીપ આવે [illegible] ત્યાંથી ચારસેં જોજન જઇએ, ત્યારે [illegible] જોજનનો લાંબો પહોળો બીજો દ્વીપ આવે [illegible] [illegible]

ચોથો દ્વીપ આવે ॥ ૪ ॥ ત્યાંથી સાતસેં જોજન જઈએ, ત્યારે સાતસેં જોજનનો લાંબો પહોળો પાંચમો દ્વીપ આવે ॥ ૫ ॥ ત્યાંથી આઠસેં જોજન જઈએ, ત્યારે આઠસેં જોજનનો લાંબો પહોળો છઠ્ઠો દ્વીપ આવે ॥ ૬ ॥ ત્યાંથી નવસેં જોજન જઈએ, ત્યારે નવસેં જોજનનો લાંબો પહોળો સાતમો દ્વીપ આવે ॥ ૭ ॥ એમ ચારે ડાઢા ઉપર થઈને સાત ચોકું અઠ્ઠાવીશ થાય, એમજ એરવત ક્ષેત્રની મર્યાદાનો કરનાર શિખરીનામા પર્વત છે તે પણ પીળા સુવર્ણનો છે, તે ચુલ હિમવંત પર્વતની પેઠે જાણવો. તેને પણ પૂર્વ પશ્ચિમને છેડે બબ્બે ડાઢા નિકળી છે, તે એકેકી ડાઢા ઉપર સાત સાત અંતર દ્વીપ છે, એમ અઠ્ઠાવીશ દુ છપ્પન અંતરદ્વીપ છે. તેનું સુખ અકર્મભૂમિની પેઠે જાણવું.

ચૌદ સ્થાનકના સમુચ્છિમ મનુષ્ય—૧ (ઉચ્ચારે સુવા કે૦) વડીનિતમાં ઉપજે, ૨ (પાસવણે સુવા કે૦) લઘુનિતમાં ઉપજે, ૩ (ખેળે સુવા કે૦) બળખામાં ઉપજે, ૪ (સંઘાણે સુવા કે૦) નાસિકાના શ્લેષ્મમાં ઉપજે, ૫ (વંતેસુવા કે૦) વમનમા ઉપજે, ૬ (પિત્તે સુવા કે૦) પિતોડામાં ઉપજે, ૭ (પુએ સુવા કે૦) પરૂમાં ઉપજે, ૮ (સોણિએ સુવા કે૦) રૂધિરમાં ઉપજે. ૯ (સુક્કે સુવા કે૦) વીર્યમાં ઉપજે, ૧૦ (સુક્કપોગલ પરિસાડિએ સુવા કે૦) વીર્યાદિકના પુદ્ગલ સૂકાણા તે ભીના થયા તેમાં ઉપજે, ૧૧ (વિગય જીવ કલેવરે સુવા કે૦) જીવ રહિત મૃતકના કલેવરમાં ઉપજે, ૧૨ (ઇત્થિ પુરિસ સંજોગે સુવા કે૦) સ્ત્રીપુરૂષના સંયોગમાં ઉપજે, ૧૩ (નગરની ધમણે સુવા કે૦ નગરની ખાળ પ્રમુખમાં ઉપજે અને ૧૪ (સવ્વે સુચેવ અસુઇ ઠાણે સુવા કે૦) મનુષ્ય સંબંધી પિયા પ્રમુખ અશુચિ સ્થાનકમાં ઉપજે. એ અસંખ્યાતા સમુચ્છિમ મનુષ્ય અંતર્મુહુર્તમાં મનુષ્યના શરીરથી વસ્તુ દૂર થાય, તેમાં ઉપજે. એવા એકસો એક ક્ષેત્રના ગર્ભજ મનુષ્ય અપર્યાપ્તા અને એકસો એક પર્યાપ્તા તથા એકસો એક સમુચ્છિમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા એમ ત્રણમેં ત્રણ ભેદનો એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક થયો.

બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક તેની સોળ જાત છે—૧ પિશાચ, ૨ ભૂત, ૩ યક્ષ, ૪ રાક્ષસ, ૫ કિન્નર, ૬ કિંપુરૂષ, ૭ મહોરગ, ૮ ગંધર્વ, ૯ આણપન્ની, ૧૦ પાણપન્ની, ૧૧ ઇસિવાઈ, ૧૨ ભૂઈવાઈ, ૧૩ કંદિય, ૧૪ મહાકંદિય, ૧૫ કોહંડ અને ૧૬ પયંગદેવ એ સોળ જાતના વાણવ્યંતરનો બાવીશમો દંડક થયો.

ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક તેની દશ જાત છે—૧ ચંદ્રમા, ૨ સૂર્ય, ૩ ગ્રહ, ૪ નક્ષત્ર, ૫ તારા એ પાંચ ચળ તે અઢીદી-પમાં છે અને એ પાંચ સ્થિર તે અઢીદ્વીપ બહાર છે. એ દશ જાત, બે ચંદ્રમા ને બે સૂર્ય જંબુદ્વીપમાં છે, ચાર ચંદ્રમા અને ચાર સૂર્ય લવણ સમુદ્રમાં છે, બાર ચંદ્રમા અને બાર સૂર્ય ધાતકીખંડમાં છે, બેંતાળીશ ચંદ્રમા અને બેંતાળીશ સૂર્ય કા-લોદધિ સમુદ્રમાં છે, બહોતેર ચંદ્રમા અને બહોતેર સૂર્ય પુષ્ક-રાર્ધદ્વીપમાં છે; એમ સર્વ મળીને મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં એકસો બ-ત્રીશ ચંદ્રમા અને એકસો બત્રીશ સૂર્ય પરિવાર સહિત ચળ છે. પરિવાર તે જ્યાં એક ચંદ્રમા અને એક સૂર્ય હોય ત્યાં અઠ્યાશી ગ્રહ, અઠ્ઠાવીશ નક્ષત્ર, છાસઠ હજાર નવસેં ને પંચોતેર કોડાકોડી તારા, એ સર્વ ચંદ્રમા સૂર્યનો પરિવાર જાણવો. અસંખ્યાતા ચંદ્રમા અને અસંખ્યાતા સૂર્ય પરિવાર સહિત મનુષ્ય ક્ષે-ત્ર બહાર અસંખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્રમાં સ્થિર છે, એ દશ જાતનો ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક થયો.

ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક તેના છવ્વીશ ભેદ છે—બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાન, એ છવ્વી-તેના નામ કહે છે—૧ સૌધર્મ, ૨ ઈશાન, ૩ સનત્કુમાર, ૪ માહેંદ્ર, ૫ બ્રહ્મલોક, ૬ લાંતક, ૭ મહાશુક્ર, ૮ સહસ્રાર, ૯ આણત, ૧૦ પ્રાણત, ૧૧ આરણ અને ૧૨ અચ્યુત એ બા-

[illegible]

અપરાજિત, ૫ સ્વાર્થસિદ્ધ, એ ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક કહ્યો. હવે પંદર પરમાધામીનાં નામ કહે છે—૧ અંબ, ૨ અંબરસ, ૩ શામ, ૪ સબળ, ૫ રૂદ્ર, ૬ વૈરૂદ્ર, ૭ કાળ, ૮ મહાકાળ, ૯ અશિપત્ર, ૧૦ ધનુષ્ય, ૧૧ કુંભ, ૧૨ વાલુક, ૧૩ વૈતરણી ૧૪ ખરસ્વર અને ૧૫ મહાઘોષ એ પંદર પરમાધામી તે અસુરકુમારમાં ભળ્યાં. દશ જાતિના જંભકા તેનાં નામ કહે છે—૧ આણુજંભકા, ૨ પાણુજંભકા, ૩ લયણુજંભકા, ૪ સયણુજંભકા, ૫ વત્થજંભકા, ૬ પુષ્પજંભકા, ૭ ફળજંભકા, ૮ બીજજંભકા, ૯ વિજ્જુજંભકા અને ૧૦ અવિયતજંભકા, એ દશ જાતિના જંભકા દેવતા તે વાણવ્યંતરમાં ભળ્યા. ત્રણ કિલ્વિષીનાં નામ. ૧ ત્રણ પલિયા, ૨ ત્રણ સાગરીયા અને ૩ તેર સાગરીયા. એ ત્રણ કિલ્વિષી દેવ લોક અંતર નિવાસી માટે વૈમાનિકમાં ભળ્યા. હવે નવ લોકાંતિકનાં નામ કહે છે. ૧ સારસ્વત, ૨ આદિત્ય, ૩ વિન્હિ, ૪ વરૂણ, ૫ ગંર્ધતોયા, ૬ તોષિયા, ૭ અવ્યાબાધા, ૮ અગ્ગિચા અને ૯ રિઠ્ઠા એ નવ લોકાંતિક બ્રહ્મલોકવાસી માટે ઉત્તમ વૈમાનિકમાં ભળ્યા. ઇતિ ચોવીશ દંડકનાં નામ કહ્યાં. ॥ ૨૪ ॥

હવે સાત ક્રોડ ને બહોતેર લાખ ભવનપતિનાં ભવન છે, ચોરાશી લાખ નરકાવાસા છે, વાણવ્યંતરનાં અસંખ્યાતા નગર છે, જ્યોતિષીનાં અસંખ્યાતા વૈમાન છે, જ્યોતિષીના અસંખ્યાતા રાજ્યધાની દ્વીપ છે, ચોરાશી લાખ સત્તાણું હજાર ત્રેવિશ વૈમાન વૈમાનિકનાં છે, મનુષ્યના સંખ્યાતા વાસ છે, શેષ નવ દંડકના અસંખ્યાતા વાસ છે, તે સર્વનું વર્ણન અન્ય સિદ્ધાંતોથી જાણવું.

સિદ્ધશિલાનાં બાર નામ—૧ ઇસિતિવા, ૨ ઇસિપભારા તિવા, ૩ તણુતિવા, ૪ તણુ તણુતિવા, ૫ સિદ્ધિતિવા, ૬ સિદ્ધાલયેતિવા, ૭ મુત્તિતિવા, ૮ મુત્તાલયેતિવા, ૯ લોયગેતિવા, ૧૦ લોગથુભિયેતિવા, ૧૧ લોગપડિબોહેતિવા, ૧૨ સવ્વપાણભુય જીવસત્તા સુહાવહેતિવા એ મોક્ષનાં બાર નામ કહ્યાં.

એ કિંચિત્ માત્ર નામ દ્વાર સંપૂર્ણમ્

ચોવીશ દ્વાર તે ચોવીશ દંડક ઉપર ઉતારે છે.

પહેલો નારકીનો દંડક.

નારકીને શરીર ત્રણ, વૈક્રય, તેજસ અને કાર્મણ. ભવધારણી શરીરની અવઘેણા જઘન્ય અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ઉત્કૃ૦ પાંચસે ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય શરીરની જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ હજાર ધનુષની. પહેલી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ પોણા આઠ ધનુષ ને છ આંગળની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ સાડાપંદર ધનુષ ને બાર આંગળની. બીજી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ સાડાપંદર ધનુષ ને બાર આંગળની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ સવાએકત્રીશ ધનુષની. ત્રીજી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ સવાએકત્રીશ ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ સાડીબાસઠ ધનુષની. ચોથી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ સાડીબાસઠ ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ સવાસો ધનુષની. પાંચમી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ સવાસો ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ અઢીસે ધનુષની. છઠી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ અઢીસે ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ પાંચસે ધનુષની. સાતમી નરકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ અને ઉત્કૃ૦ પાંચસે ધનુષની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ અને ઉત્કૃ૦ હજાર ધનુષની. સંઘયણ—નારકી અસંઘયણી, નારકીને એક હુંડ સંસ્થાન. કષાય ચાર, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ, પણ નારકીને ક્રોધ ઘણો. સંજ્ઞા ચાર, આહારસંજ્ઞા, ભયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા અને પરિગ્રહસંજ્ઞા. પણ નારકીને ભય [illegible] [illegible] [illegible]

લેશ્યા, નીલ ઘણી અને કૃષ્ણ થોડી, છઠી નરકે એક કૃષ્ણ લેશ્યા, સાતમી નરકે મહાકૃષ્ણ લેશ્યા. ઇંદ્રિય પાંચ-૧ શ્રોત્રેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુઇંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય અને ૫ સ્પર્શેંદ્રિય. સમુદ્ઘાત ચાર-તે વેદની, કષાય, મારણાંતિક અને વૈક્રય. (સંનિ૦ કે૦) પહેલી નરકે સંજ્ઞી ને અસંજ્ઞી એ બે હોય. બીજીથી માંડી સાતમી નરક સુધી એકલા સંજ્ઞી છે; વેદ, નારકીને એક નપુંસક વેદ. નારકીને પર્યાય છ પણ ભાષા અને મન ભેગાં બાંધે. નારકીને દૃષ્ટિ ત્રણ—સમકિત દૃષ્ટિ, મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સમામિથ્યાદૃષ્ટિ. નારકીને દર્શન ત્રણ—ચક્ષુદર્શન અચક્ષુદર્શન અને અવધિદર્શન. નારકીને જ્ઞાન ત્રણ—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન. અજ્ઞાન ત્રણ—મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન અને વિભંગઅજ્ઞાન. નારકીને યોગ અગીઆર તે ચાર મનના, ચાર વચનાના, ત્રણ કાયાના તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર અને કાર્મણકાયયોગ; એમ અગીઆર યોગ. નારકીને ઉપયોગ નવ-તે ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન; એમ નવ (તહા કે૦) તેમજ આહાર લે, તો જ૦ ત્રણ દિશિનો ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો આહાર લે તે બે પ્રકારનો-ઓજ અને રોમ આહાર. તેપણ અશુભ અને અચિત્ત (ઉવવાય કે૦) આવીને ઉપજે, તે પહેલી નરકે બે દંડકના મનુષ્ય ગર્ભજ, તિર્યંચ ગર્ભજ અને સમુર્છિમ એ બે દંડકના આવીને ઉપજે. અને બીજીથી માંડીને સાતમી સુધી ગર્ભજ તિર્યંચ અને ગર્ભજ મનુષ્યના આવી ઉપજે. સ્થિતિ પહેલી નરકે જ૦ દશ હજાર વર્ષની અને ઉત્કૃ૦ એક સાગરની. બીજી નરકે જ૦ એક સાગ૦ ઉત્કૃ૦ ત્રણ સાગ૦ ત્રીજી નરકે જ૦ ત્રણ સા૦ ઉત્કૃ૦ સાત સા૦, ચોથી નરકે જ૦ સાત સા૦ ઉત્કૃ૦ દશ સા૦ પાંચમી નરકે જ૦ દશ સા૦ ઉત્કૃ૦ સત્તર સા૦ છઠ્ઠી નરકે જ૦ સત્તર સા૦ ઉત્કૃ૦ બાવીશ સા૦, સાતમી નરકે જ૦ બાવીશ સા૦ ઉત્કૃ૦ તેત્રીશ સાગરની સમોહિયા મરણ અને અસમોહિયા મરણ બે પ્રકારે છે ચવણ તે નારકી ચવીને બે દંડકમાં જાય તે મનુ૦ અને તિર્યંચમાં જાય. તેમાં સાતમી

નરકનો નીકળ્યો એક તિર્યંચના દંડકમાં જાય (ગઈ કે૦) નારકી મરીને બે ગતિમાં જાય-તે મનુષ્ય અને તિર્યંચમાં જાય આવે પણ બે ગતિનો—તે મનુષ્ય અને તિર્યંચનો, પ્રાણ દશ લાભે જોગ ત્રણ-મન, વચન અને કાયાના એ ત્રણ.

ઇતિ પ્રથમ નારકીનો દંડક.

દશ ભવનપતિના દશ દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ—વૈક્રય, તેજસ અને કાર્મણ. ભવનપતિની અવઘેણા જ૦ આંગુ૦ અસં૦ ઉત્કૃ૦ સાત હાથની, અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ આંગુ૦ સં૦ ઉત્કૃ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંસ્થાન એક—સમચઉરંસ, કષાય ચાર, પણ દેવતાને લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચાર, પણ દેવતાને પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા ચાર—કૃષ્ણ, નીલ, કાપુત અને તેજુ. ઇંદ્રિય પાંચ છે. સમુદ્ઘાત પાંચ—વેદની, કષાય, મારણાંતિક, વૈક્રય અને તેજસ. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે જાણવા વેદ બે—સ્ત્રી અને પુરૂષ. પર્યાય પાંચ-ભાષા અને મન એકઠાં બાંધે દ્રષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ, એક કેવળદર્શન નહિ. જ્ઞાન ત્રણ—મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન અને અવધિજ્ઞાન અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ અગીઆર તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના, વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર અને કાર્મણ કાય જોગ ઉપયોગ નવ—ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન, તેમજ આહાર [illegible] અને ઉત્કૃ૦ છ દિશિનો આહાર લે. વળી બે પ્રકારે આહાર લે. ઓજ આહાર ને રોમ આહાર લે પણ કવળ આહાર નહિ. (ઉપપાત કે૦) બે દંડકના આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના આવીને ઉપજે. (સ્થિતિ કે૦) સ્થિતિ ભવનપતિમાં દક્ષિણ દિશાના અસુરકુમારની સ્થિતિ જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉત્કૃ૦ [illegible] [illegible] દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ [illegible] [illegible] દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ [illegible] [illegible] દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ [illegible] [illegible] દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦

એક સાગર ઝાઝેરાની, તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની ઉ૦ સાડા ચાર પલ્યોપમની. તેના નવનિકાયના દેવતાની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ બે પલ્યોપમની દેશેઊણી. તેની દેવીની જ૦ દશ હજાર વર્ષની, ઉ૦ એક પલ્યોપમ દેશેઊણીની ॥ સમોહિયા મરણ અને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ લાભે. ચવણ તે ચવીને પાંચ દંડકમાં જાય, તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય અને તિર્યંચ એ પાંચમાં જાય. (ગઇ કે૦) મરીને બે ગતિમાં જાય. (આગઈ કે૦) આવે પણ બે ગતિના-મનુષ્ય અને તિર્યંચનો, પ્રાણ દશ લાભે. જોગ ત્રણ.

ઇતિ દશ ભવનપતિના દશ દંડક.

પાંચ સ્થાવરના પાંચ દંડક.

૧ પૃથ્વી, ૨ પાણી, ૩ તેઉ, ૪ વનસ્પતિ એ ચાર શરીર ત્રણ. તે ઔદારિક, તૈજસ અને કાર્મણ અને વાયુ શરીર ચાર. તે ઔદારિક, વૈક્રય, તૈજસ અને કાર્મણ. પૃથ્વી, પાણી, તેઉ અને વાયુ એ ચારેની અવઘેણા જ૦ ને ઉ૦ અંગુલનો અસં૦ ભાગ અને વનસ્પતિની જ૦ અંગુ૦ અસંખ્ય ઉત્કૃ૦ હજાર જોજનની ઝાઝેરી, કમળ પ્રમુખની. સંઘયણ એ છેવઠ્ઠું. સંસ્થાન એક હુંડ. પાંચેનાં સંસ્થાન કહે છે— પૃથ્વીનું સંસ્થાન મસૂરની દાળ તથા ચંદ્રમાને આકારે. પાણીનું સંસ્થાન પાણીના પરપોટાને આકારે, ૩ તેઉનું સંસ્થા સોયના ભારાને આકારે, ૪ વાયરાનું સંસ્થાન ધ્વજાને આકા ૫ વનસ્પતિનું સંસ્થાન નાના પ્રકારનું. કષાય ચારે, સંજ્ઞા ચારે, લેશ્યા પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ એ ત્રણને અપર્યાપ્ત વેળા લેશ્યા ચાર પહેલી અને પાંચેને લેશ્યા ત્રણ પહેલી ઇંદ્રિ એક કાયાની, સમુદ્‌ઘાત પૃથ્વી, પાણી, તેઉ ને વનસ્પતિ એ ચારને ત્રણ— તે વેદની, કષાય ને મારણાંતિક અને વાયરાને સમુદ્‌ઘાત ચાર તે વૈક્રયની વધી સંજ્ઞી તે પાંચે સ્થાવર અસંજ્ઞી વેદ એક નપુંસક. પર્યાય પાંચેને ચાર, આહાર પર્યાય, શરીર પર્યાય, ઇંદ્રિય પર્યાય, શ્વાસોશ્વાસ પર્યાય દૃષ્ટિ એક મિથ્યાત્વ

દર્શન એક અચક્ષુદર્શન, જ્ઞાન નથી, અજ્ઞાન બે તે મતિઅજ્ઞાન ને શ્રુતઅજ્ઞાન. યોગઃ-પૃથ્વી, પાણી, તેઉ અને વનસ્પતિ એ ચારને યોગ ત્રણ તે ૧ ઓદારિક, ૨ ઓદારિકનો મિશ્ર અને ૩ કાર્મણ કાય યોગ અને વાયરાને યોગ પાંચ તે વૈક્રય ને વૈક્રયનો મિશ્ર એ બે વધ્યા. ઉપયોગ ત્રણ, પાંચેને-બે અજ્ઞાન ને એક અચક્ષુદર્શન, (તહા દેo) તેમજ આહાર છે જઘન્ય ત્રણ દિશિનો ઉત્કૃo ૭ દિશિનો, કવળ વર્જીને બે પ્રકારનો આહાર કરે. ઊવવાય તે આવીને ઉપજે, પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિમાં ત્રેવીસ દંડકના એક નારકી વર્જીને અને તેઉ વાયુમાં દશ દંડકના આવીને ઉપજે-પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. ૧ પૃથ્વીની સ્થિતિ જo અંતર્મુહૂર્તની. ઉo બાવીશ હજાર વર્ષની. ૨ પાણીની સ્થિતિ જo અંo ઉo સાત હજાર વર્ષની. તેઉની સ્થિતિ જo અંતર્મુહૂર્તની. ઉo ત્રણ અહોરાત્રિની. ૪ વાયરાની સ્થિતિ જo અંતર્મુહૂર્તની. ઉo ત્રણ હજાર વર્ષની, ૫ વનસ્પતિની સ્થિતિ જo અંતર્મુહૂર્તની. ઉo દશ હજાર વર્ષની. સમોહિયા મરણ અને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવીને પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિ એ દશ દંડકમાં જાય-પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. એમાં જાય, અને તેઉ વાયુ નવ દંડકમાં જાય. મનુષ્ય વર્જી પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિ ને તિર્યંચ (ગઈ દેo) ગતિ તે ચવીને પૃથ્વી, પાણી ને વનસ્પતિ એ ગતિમાં જાય-મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં. અને તેઉ વાયુ એક તિર્યંચ ગતિમાં જાય. આગતિ તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિમાં ત્રણ ગતિના આવે તે દેવતા, મનુષ્ય ને તિર્યંચના. પ્રાણ [illegible], [illegible] ૧ સ્પર્શેંદ્રિયનું, [illegible] [illegible] ૪ [illegible]. [illegible]

ઇતિ પાંચ સ્થાવરના પાંચ દંડક

ત્રણ વિકલેંદ્રિદ્વાર: પ્રશ્ન (૧૩)

[illegible]

રિક, તેજસ ને કાર્મણ, બે-ઈંદ્રિયની અવઘેણા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ બાર જોજનની. તેઈંદ્રિય જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ ત્રણ ગાઉની. ચોરેંદ્રિયની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ ચાર ગાઉની. સંઘયણ એક છેવટ્ઠુ, સંસ્થાન એક હુંડ, કષાય ચારે, સંજ્ઞા ચારે, લેશ્યા ત્રણ પહેલી. બેઈંદ્રિયને ઈંદ્રિ બે. ૧ કાયા અને ૨ જીભ. તેઈંદ્રિયને ઈંદ્રિ ત્રણ તે નાસિકા વધી. ચોરેંદ્રિયને ઈંદ્રિ ચાર, તે આંખો વધી. સમુદ્ઘાત ત્રણ-વેદની, કષાય ને મારણાંતિક સંજ્ઞી તે અસંજ્ઞી. વેદ ૧ નપુંસક. પર્યાય પાંચ, મન નહિ, દૃષ્ટિ બે-સમકિત દૃષ્ટિ ને મિથ્યાતદૃષ્ટિ. બેઈંદ્રિય, તેઈંદ્રિયને એક અચક્ષુદર્શન. ચોરેંદ્રિને બે દર્શન-ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન. જ્ઞાન બે મતિજ્ઞાન ને શ્રુતજ્ઞાન. અજ્ઞાન બે મતિઅજ્ઞાન, શ્રુતઅજ્ઞાન. જોગ ચાર ૧ ઓદારિક, ૨ ઓદારિકનો મિશ્ર, ૩ કાર્મણ કાય જોગ ૪ વ્યવહાર વચન. બેઈંદ્રિય તેઈંદ્રિયને ઉપયોગ પાંચ બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને એક અચક્ષુદર્શન. ચોરેંદ્રિયને ઉપયોગ છ-બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને બે-દર્શન, (તહાકે૦) તેમજ આહાર લે જઘન્ય અને ઉત્કુષ્ટો છ દિશિનો આહાર લે તથા ત્રણ પ્રકારનો આહાર લે-૧ ઓજ, ૨ રોમ અને ૩ કવલ, ઉવવાય તે આવીને ઉપજે, દશ દંડકના પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય અને તિર્યંચ, બે ઈંદ્રિયની સ્થિતિ જ૦ અંતર્મુહૂર્તની-ઉ૦ બાર વર્ષની. તેઈંદ્રિયની જ૦ અંતર્મુહૂર્તની ઉ૦ ઓગણપચાસ દિવસની. ચોરેંદ્રિયની જ૦ અંતર્મુહૂર્તની ઉ૦ છ મહીનાની સમોહીયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ બે છે. ચવણ તે ચવીને દશ દંડકમાં જાય—પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં આગઈ તે આવે પણ બે ગતિના તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના બે ઇંદ્રિયને પ્રાણ છ—બે ઈંદ્રિયના બે પ્રાણ. કાયબળ, શ્વાસોશ્વાસ, આઉખુ, વચન તેઈંદ્રિયને પ્રાણ સાત-તે નાસિકા વધી અને ચોરેંદ્રિયને આઠ પ્રાણ ને આંખ વધી. જોગ બે-વચન જોગ ને કાય-જોગ

ઇતિ ત્રણ વિકલેંદ્રિયના ત્રણ દંડક

વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક.

પાંચ સમુર્છિમને શરીર ત્રણ—ઓદારિક, તેજસ ને કાર્મણ અને ગર્ભજને ચાર શરીર તે વૈક્રય વધ્યું. એ પાંચની અવગેહના કહે છે. જળચર સમુર્છિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ હજાર જોજનની. સ્થળચર સમુર્છિમની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ગાઉની. ગર્ભજની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ છ ગાઉની. ઉરપર સમુર્છિમ સર્પની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક જોજનની, અને ગર્ભજની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ હજાર જોજનની. ભુજપર સમુર્છિમ સર્પની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ધનુષની. ગર્ભજની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ગાઉની. ખેચર સમુર્છિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ પ્રત્યેક ધનુષની, અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યાત૦ ઉ૦ નવસે જોજનની. સમુર્છિમને એક છેવટું સંઘયણ ગર્ભજને ૬ સંઘયણ સમુર્છિમને એક હુંડ સંસ્થાન, ગર્ભજને ૬ સંસ્થાન, કષાય ચારે, પણ તિર્યંચને માયા ઘણી. સંજ્ઞા ચારે, પણ તિર્યંચને આહાર સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા સમુર્છિમને ત્રણ પહેલી. ગર્ભજને ૬ લેશ્યા. ઇંદ્રિય પાંચ છે. સમુર્છિમને સમુદ્ઘાત ત્રણ તે વેદની, કષાય, ને મારણાંતિક, અને ગર્ભજને સમુદ્ઘાત પાંચ તે વેદની, કષાય, મારણાંતિક, વૈક્રય અને તેજસ. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે છે. સમુર્છિમને વેદ એક નપુંસક. ગર્ભજને ત્રણ વેદ. સમુર્છિમને પર્યાપ્તિ પાંચ, મન નહિ અને ગર્ભજને છ પર્યાપ્તિ. સમુર્છિમને દ્રષ્ટિ બે, સમકિત ને મિથ્યાત્વ. ગર્ભજને દ્રષ્ટિ ત્રણ. સમુર્છિમને દર્શન બે તે ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન. ગર્ભજને ત્રણ દર્શન. સમુર્છિમને જ્ઞાન બે, મતિજ્ઞાન ને શ્રુતજ્ઞાન. ગર્ભજને ત્રણ જ્ઞાન [illegible]

બે દર્શન. ગર્ભજને ઉપયોગ નવ તે ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન ને ત્રણ દર્શન. તેમજ આહાર જઘન્ય-ઉત્કૃષ્ટો ૭ દિશીનો લે તથા ત્રણ પ્રકારે આહાર લે તે ઓજ, રોમ ને કવળ. ઉવવાય તે સમુર્ચ્છિમમાં દશ દંડકના આવીને ઉપજે—પાંચ સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યંચ. ગર્ભજમાં ચોવીશે દંડકના આવીને ઉપજે. સ્થિતિ જળચર સમુર્ચ્છિમ ને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વ ક્રોડની. સ્થળચર સમુર્ચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ચોરાશી હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રણ પલ્યોપમની. ઊરપર સર્પ સમુર્ચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ ત્રેપન હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વક્રોડની. ભુજપર સર્પ સમુર્ચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ બેતાળીશ હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પૂર્વક્રોડની. ખેચર સમુર્ચ્છિમની જ૦ અંત૦ ઉ૦ બહોતેર હજાર વર્ષની અને ગર્ભજની જ૦ અંત૦ ઉ૦ પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવીને સમુર્ચ્છિમ જાય તો બાવીશ દંડકમાં, જ્યોતિષી ને વૈમાનિકમાં જાય નહિ. અને ગર્ભજ ચોવીશે દંડકમાં જાય. ગઈ તે સમુર્ચ્છિમ મરીને ચાર ગતિમાં જાય અને ગર્ભજ પણ ચાર ગતિમાં જાય. આગઈ તે સમુર્ચ્છિમમાં બે ગતિનો આવે, મનુષ્ય ને તિર્યંચનો અને ગર્ભજમાં ચાર ગતિનો આવે. સમુર્ચ્છિમને નવ પ્રાણ, એક મન નહિ અને ગર્ભજને દશ પ્રાણ લાભે. સમુર્ચ્છિમને જોગ બે, કાય જોગ ને વચન જોગ અને ગર્ભજને ત્રણ જોગ-મન, વચન ને કાયજોગ. ઇતિ વીશમો તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો દંડક.

એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક.

સમુર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં ત્રણ શરીર—ઉદારિક, તેજસ ને કાર્મણ. જુગલિયામાં પણ તે જ ત્રણ શરીર, પંદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમા પાંચ શરીર લાભે સમુર્ચ્છિમની અવઘેણા જ૦ ને ઉ૦ અંગુલનો અસંખ્યાતમો ભાગ અને ગર્ભજ મનુષ્યની ભરત એરવત એ બેમાં આરાને મેળે જાણવી. પહેલે

આરે બેસતાં ત્રણ ગાઉની અને ઉતરતાં આરે બે ગાઉની.
બીજે આરે બેસતાં બે ગાઉની અને ઉતરતાં એક ગાઉની.
ત્રીજે આરે બેસતાં એક ગાઉની અને ઉતરતાં પાંચસેં ધનુષની.
ચોથે આરે બેસતાં પાંચસેં ધનુષની અને ઉતરતાં સાત હાથની.
પાંચમે આરે બેસતાં સાત હાથની અને ઉતરતાં એક હાથની.
છઠે આરે બેસતાં એક હાથની અને ઉતરતાં મુંઢા હાથની, પછી
ચઢતાં અવળા સવળી જાણવી. પાંચ મહાવિદેહમાં પાંચસેં
ધનુષની, ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ ઉ૦ લાખ
જોજનની ઝાઝેરી. હેમવય હીરણ્યવયમાં જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦
એક ગાઉની. હરિવાસ રમ્યકવાસમાં જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦
બે ગાઉની. દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂમાં જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ ત્રણ
ગાઉની છપ્પન અંતરદ્વીપની જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ આઠસેં
ધનુષની. સમુર્છિમને એક છેવટ્ટુ સંઘયણ. જુગલિયાને એક
વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ. પંદર કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ
સંઘયણ. સમુર્છિમને એક હુંડ સંસ્થાન જુગલિયાને એક સમ-
ચઉરંસ સંસ્થાન. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યને છ સંસ્થાન.
કષાય ચારે પણ મનુષ્યને માન ઘણું, સંજ્ઞા ચારે પણ મનુષ્યને
મૈથુન સંજ્ઞા ઘણી, સમુર્છિમને પહેલી ત્રણ લેશ્યા. જુગલિ-
યાંને પહેલી ચાર લેશ્યા અને ગર્ભજને છ લેશ્યા. ઇંદ્રિ પાંચ.
સમુર્છિમને સમુદ્ઘાત ત્રણ તે વેદની, કષાય ને મારણાંતિક.
જુગલિયાંને પણ તે જ ત્રણ સમુદ્ઘાત. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુ-
ષ્યને સાત સમુદ્ઘાત. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે. સમુર્છિમને એક નપું-
સક વેદ. જુગલિયાંને બે વેદ. સ્ત્રી ને પુરૂષ. કર્મભૂમિના ગર્ભજ
મનુષ્યમાં સ્ત્રી, પુરૂષ ને નપુંસક એ ત્રણ વેદ. સમુર્છિમને
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

યાને બે દર્શન—ચક્ષુદર્શન ને અચક્ષુદર્શન. ગર્ભજને ચારે દ
લાકે. જ્ઞાન, દશ અકર્મભૂમિમાં બે અને વીશ અકર્મભૂમિ, છ
અંતરદ્વીપ, અને સમુચ્છિર્મને નથી અને ગર્ભજને પાંચે. શ
સંમુચ્છિર્મ તથા જુગળિઆને અજ્ઞાન બે–મતિ અજ્ઞાન ને
અજ્ઞાન. ગર્ભજને ત્રણ. સમુચ્છિર્મને જોગ ત્રણ–ઓદારિકના
ને ૧ કાર્મણ કાય યોગ. જુગળિયાને જોગ અગીઆર ૪ મન
૪ વચનના, ૨ ઓદારિકના, ૧ કાર્મણ કાય જોગ. ગર્ભજને ૫
જોગ. ઉપયોગ, દશ અકર્મભૂમિ તે પાંચ દેવકુરૂ ને પાંચ ઉત્તર
એ દશમાં છ–તે બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન ને બે દર્શન, અને વી
અકર્મભૂમિ, છપ્પન અંતરદ્વીપમાં ને સમુચ્છિર્મને ચારઃ બે અજ્ઞા
બે દર્શન. ગર્ભજને બાર ઉપયોગ. તેમજ આહાર લે તો જ
ને ઉ૦ છ દિશિનો તથા ત્રણ પ્રકારે આહાર લે, ઓજ, રો
ને કવળ. ઉપવાય તે સમુચ્છિર્મમાં આઠ દંડકના આવીને ઉપજે
પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, ત્રણ વિકલેંદ્રિ, મનુષ્ય ને તિર્યં
જુગળિઆમાં બે દંડકના આવીને ઉપજે તે મનુષ્ય અને તિર્યં
ચના, કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્યમાં બાવીશ દંડકના ઉપજે
તેઉ–વાયુના નહીં. સમુચ્છિર્મની સ્થિતિ જ૦ ને ઉ૦ અંતર્મુહુર્તની
ગર્ભજની આરાના મેળે જાણવી. ભરત ઇરવતમાં પહેલે આરે
બેસતાં ત્રણ પલ્યોપમની, ઉતરતાં બે પલ્યોપમની. બીજે આરે
બેસતાં બે પલ્યોપમની, ઉતરતાં એક પલ્યોપમની. ત્રીજે આરે
બેસતાં એક પલ્યોપમની, ઉતરતાં પૂર્વ ક્રોડની. ચોથે આરે બેસતાં
પૂર્વ ક્રોડની, ઉતરતાં સવાસો વર્ષની. પાંચમે આરે બેસતાં
સવાસો વર્ષની, ઉતરતાં વીશ વર્ષની. છઠે આરે બેસતાં વીશ
વર્ષની, ઉતરતાં સોળ વર્ષની, એમ ચડતાં અવળા સવળી જાણવી.
હિમવય હીરણવયમા એક પલ્યોપમની, હરિવાસ રમકવાસમાં
બે પલ્યોપમની, દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂમાં ત્રણ પલ્યોપમની, છપ્પન
અંતરદ્વીપમાં પલ્યોપમનો અસંખ્યાતમો ભાગ, પાંચ મહાવિદે
હમાં પૂર્વક્રોડની. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે
મરણ છે ચવણ તે મરીને સમુચ્છિર્મ દશ દંડકમાં જાય—પાંચ

સ્થાવર, ત્રણ વિકલેંદ્રિય, મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં જાય. જુગલીઆ તેર દંડકમાં જાય તે દેવતાના તેર દંડકમાં. કર્મભૂમિના ગર્ભજ બાવીશે દંડકમાં જાય ગઈ તે સમુચ્છિંમ મરીને બે ગતિમાં જાય—તે મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં જાય. જુગલીઆ મરીને એક દેવગતિમાં જાય. કર્મભૂમિના ગર્ભજ મનુષ્ય પાંચે ગતિમાં જાય. આગઈ તે સમુચ્છિંમમાં આવે તો બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યંચનો, ગર્ભજમાં ચારે ગતિનો આવે. સમુચ્છિંમને પ્રાણ આઠ. ભાષા ને મન નહિ. ગર્ભજને દશ પ્રાણ. સમુચ્છિંમને એક કાયાનો જોગ. ગર્ભજને ત્રણ જોગ. ઇતિ એકવીશમો મનુષ્યનો દંડક.

બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ—વૈક્રય, તેજસ ને કાર્મણ. અવઘેણા જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ સંખ્યાત, ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંઠાણ એક સમચઉરસ. કષાય ચારે પણ દેવતાને લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચારે પણ દેવતાને પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા ચાર પહેલી. ઇંદ્રિય પાંચ. સમુદ્ઘાત પાંચ. આહારક ને કેવળ નહીં. સંજ્ઞી અસંજ્ઞી બે. વેદ બે—સ્ત્રી ને પુરુષ. પર્યાય છ પણ ભાષા અને મન ભેળાં બાંધે. દ્રષ્ટિ ત્રણ. દર્શન ત્રણ. જ્ઞાન ત્રણ. અજ્ઞાન ત્રણ. જોગ અગીઆર—તે ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના. તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર અને કાર્મણ કાય જોગ. [illegible] ઉપયોગ નવ-ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન અને ત્રણ દર્શન નિયમા આહાર છ દિશિનો [illegible]

બે ગતિમાં જાય તે મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં. આગઈ તે આવે પણ બે ગતિના તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના. પ્રાણ દશ. જોગ ત્રણ મન, વચન ને કાયાના. ઇતિ બાવીશમો વાણવ્યંતરનો દંડક.

ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક.

તેમાં શરીર ત્રણ– વૈક્રય, તેજસ ને કાર્મણ. અવઘેણ જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ સાત હાથની અને ઉત્તર વૈક્રય કરે તો જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંઠાણ એક સમચઉરસ. કષાય ચારે. સંજ્ઞા ચારે. લેશ્યા એક તેજુ. ઇંદ્રિય પાંચ. સમુદ્ઘાત પાંચ તે આહારક ને કેવળ નહીં, સંજ્ઞી છે, વેદ બે. પર્યાય છ પણ ભાષા ને મન ભેગાં બાંધે દ્દષ્ટિ ત્રણ, દર્શન ત્રણ, જ્ઞાન ત્રણ, અજ્ઞાન ત્રણ, જોગ અગી- ચાર–ચાર મનના, ચાર વચનના, ત્રણ કાયાના, તે વૈક્રય, વૈક્રયનો મિશ્ર, ને કાર્મણ કાયજોગ. ઉપયોગ નવ–ત્રણ જ્ઞાન, ત્રણ અજ્ઞાન, ત્રણ દર્શન તેમજ આહાર લે તો, જ૦ ને ઉ૦ ૬ દિશિનો તથા બે પ્રકારે તે ઓજ ને રોમ, તે પણ શુભ ને અચિત્ત આહાર. ઉવવાય તે બે દંડકનાં આવીને ઉપજે, મનુષ્ય ને તિર્યંચના. ચંદ્રમાની સ્થિતિ જ૦ પા પલ્યની, એક પલ્ય ને લાખ વર્ષની. તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની, અર્ધ પલ્ય ને પચાસ હજાર વર્ષની. સૂર્યની જ૦ પા પલ્યની, એક પલ્ય ને હજાર વર્ષની. તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની, અર્ધ પલ્ય ને પાંચસે વર્ષની. ગ્રહની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ ? પલ્યની, તેની દેવીની જ૦ પા પલ્યની ઉ૦ અર્ધ પલ્યની. નક્ષત્રની જ૦ પા પલ્યની, ઉ૦ અર્ધ પલ્યની. તેની દેવીની ? પા પલ્યની, ઉ૦ પા પલ્યની ઝાઝેરી. તારાની જ૦ પલ્ય આઠમો ભાગ, ઉ૦ પા પલ્યની. તેની દેવીની જ૦ પલ્ય આઠમો ભાગ, ઉ૦ પલ્યનો આઠમો ભાગ ઝાઝેરી. સમોહિ મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ બે મરણ છે. ચવણ તે ચવી પાંચ દંડકમાં જાય, તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય તિર્યંચમાં ગઈ તે મરીને બે ગતિમા જાય, તે મનુષ્ય ને તિર્ય

અમાં. આગઈ તે આવે પણ બે ગતિનો તે મનુષ્ય ને તિર્યંચનો આવે. પ્રાણ દશ, જોગ ત્રણ. ઇતિ ત્રેવીશમો જ્યોતિષીનો દંડક.

ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક.

વૈમાનિક દેવમાં શરીર ત્રણ-વૈક્રય, તેજસ ને કાર્મણ. અવઘેણા, સૌધર્મ ઇશાન એ બે દેવલોકે જ૦ અંગુ૦ અસં૦ ઉ૦ સાત હાથની. ત્રીજે, ચોથે દેવલોકે છ હાથની. પાંચમે, છઠે દેવલોકે પાંચ હાથની, સાતમે, આઠમે દેવલોકે ચાર હાથની, નવમે, દશમે, અગીયારમે અને બારમે દેવલોકે ત્રણ હાથની, નવ ગ્રૈવેયકે બે હાથની, ચાર અનુત્તર વિમાનમાં એક હાથની. સર્વાર્થસિદ્ધમાં મુઠા હાથની, ઉત્તર વૈક્રય કરે તો બાર દેવલોક સુધી જ૦ અંગુ૦ સંખ્યા૦ ઉ૦ લાખ જોજનની. સંઘયણ નથી. સંસ્થાન એક સમચઉરસ, કષાય ચારે પણ લોભ ઘણો. સંજ્ઞા ચારે પણ પરિગ્રહ સંજ્ઞા ઘણી. લેશ્યા પહેલે બીજે દેવલોકે તેજુ લેશ્યા. ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે એક પદ્મ લેશ્યા. છઠાથી માંડી નવ ગ્રૈવેયકમાં એક શુકલ લેશ્યા અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક પરમ શુકલ લેશ્યા. ઇંદ્રિય પાંચ. બાર દેવલોક સુધી સમુદ્ઘાત પાંચ, તે આહારક ને કેવળ નહીં. નવ ગ્રૈવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં ત્રણ તે વેદની, કષાય ને મારણાં-તિક [illegible] છે. વેદ પહેલે બીજે દેવલોકે બે વેદ, ત્રીજાથી તે સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક પુરૂષ વેદ, પર્યાપ્ત [illegible] [illegible]. દ્રષ્ટિ, બાર દેવલોકમાં ત્રણ, નવ ગ્રૈવેયકમાં બે દ્રષ્ટિ, પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં એક સમકિત-દ્રષ્ટિ. દર્શન ત્રણ, જ્ઞાન ત્રણ, અજ્ઞાન ત્રણ. બાર દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનમાં [illegible] [illegible]

તથા બે પ્રકારે ઓજ ને રોમ તે પણ અચિત્ત ને શુભ. ઉવવાય તે આવીને ઉપજે, પહેલા દેવલોકથી માંડીને આઠમા દેવલોક સુધી બે દંડકના તે મનુષ્ય ને તિર્યંચના અને નવમેથી તે સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક મનુષ્યનો આવે. પહેલે દેવલોકે સ્થિતિ જ૦ એક પલ્યની, ઉ૦ બે સાગરની, તેની પરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પલ્યની, ઉ૦ સાત પલ્યની અને અપરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પલ્યની, ઉ૦ પચાસ પલ્યની. બીજે દેવલોકે જ૦ એક પલ્યની ઝાઝેરી, ઉ૦ બે સાગર ઝાઝેરી, તેની પરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પલ્યની ઝાઝેરી ઉ૦ નવ પલ્યની અને અપરિગ્રહિત દેવીની જ૦ એક પલ્યની ઝાઝેરી, ઉ૦ પંચાવન પલ્યની. ત્રીજે દેવલોકે જ૦ બે સાગરની ઉ૦ સાત સા૦; ત્યાં દેવી નથી પણ તેડાવી જાય. ચોથે દેવલોકે જ૦ બે સા૦ ઝાઝેરી. ઉ૦ સાત સા૦ ઝાઝેરી. પાંચમે દેવલોકે જ૦ સાત૦ સા૦, ઉ૦ દશ સા૦. છઠે દેવલોકે જ૦ દશ સા૦, ઉ૦ ચૌદ સા૦, સાતમે દેવલોકે જ૦ ચૌદ સાગરની, ઉ૦ સત્તર સા. આઠમે દેવલોકે જ૦ સત્તર સા૦, ઉ૦ અઢાર સા૦, નવમે દેવલોકે જ૦ અઢાર સા૦, ઉ૦ ઓગણીશ સા૦ દશમે દેવલોકે જ૦ ઓગણીશ સા૦, ઉ૦ વીશ સા૦. અગીઆરમે દેવલોકે જ૦ વીશ સા૦, ઉ૦ એકવીશ સા૦. બારમે દેવલોકે જ૦ એકવીશ સા૦, ઉ૦ બાવીશ સા૦. પ્રથમ ગ્રૈવેયકે જ૦ બાવીશ સા૦, ઉ૦ ત્રેવીશ સા૦, બીજી ગ્રૈવેયકે જ૦ ત્રેવીશ સા૦, ઉ૦ ચોવીશ સા૦. ત્રીજી ગ્રૈવેયકે જ૦ ચોવીશ સાગરોપમની, ઉ૦ પચીશ સા૦. ચોથી ગ્રૈવેયકે જઘન્ય પચીશ સા૦ ઉ૦ છવીશ સાગરો૦ પાંચમી ગ્રૈવેયકે જ૦ છવીશ સા૦ ઉ૦ સત્તાવીશ સા૦ છઠી ગ્રૈવેયકે જ૦ સત્તાવીશ સા૦, ઉ૦ અઠાવીશ સા૦ સાતમી ગ્રૈવેયકે જ૦ અઠાવીશ સા૦, ઉ૦ ઓગણત્રીશ સા૦ આઠમી ગ્રૈવેયકે જ૦ ઓગણત્રીશ સા૦ ઉ૦ ત્રીશ સા૦ નવમી ગ્રૈવેયકે જ૦ ત્રીશ સા૦ ઉ૦ એકત્રીશ સા૦, ચાર અનુત્તર વિમાનમાં જ૦ એકત્રીશ સા૦ ઉ૦ બત્રીશ સા૦ અને સર્વાર્થસિદ્ધમાં જ૦ ને ઉ૦ તેત્રીશ સા૦. સમોહિયા મરણ ને અસમોહિયા મરણ એ

બે મરણ લાસે. ચવણ તે ચવીને પહેલા બીજા દેવલોકના દેવતા પાંચ દંડકમાં જાય તે પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ, મનુષ્ય ને તિર્યંચ ત્રીજાથી તે આઠમા દેવલોકના દેવતા બે દંડકમાં જાય તે મનુષ્ય ને તિર્યંચમાં. નવમેથી માંડીને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના દેવતા એક દંડકમાં જાય તે મનુષ્યમાં જાય ગઈ તે પહેલેથી માંડીને આઠમા દેવલોકના દેવતા બે ગતિમાં જાય અને નવમેથી માંડીને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના એક મનુષ્યની ગતિમાં જાય. આગઈ તે પહેલેથી માંડીને આઠમા દેવલોક સુધી બે ગતિનો આવે તે મનુષ્ય ને તિર્યંચનો આવે અને નવમાથી માંડીને સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી એક મનુષ્યનો આવે પ્રાણ દશ. જોગ ત્રણ.

ઇતિ શ્રી ચોવીશમો વૈમાનિકનો દંડક

સિદ્ધનો દ્વાર કહે છે.

સિદ્ધને શરીર નથી, સિદ્ધની અરૂપી ઘન આત્મ પ્રદેશની અવઘેણા જ૦ એક હાથ ને આઠ અંગુલની [illegible] હાથ ને સોળ આંગળનો અને ઉ૦ [illegible] ધનુષ્ય ને બત્રીશ આંગળની. સિદ્ધને સંઘયણ નથી. સિદ્ધને સંસ્થાન નથી. સિદ્ધને કષાય નથી સિદ્ધને સંજ્ઞા નથી. સિદ્ધને લેશ્યા નથી. સિદ્ધને ઇંદ્રિય નથી. સિદ્ધને સમુદ્ઘાત નથી. સિદ્ધ સંજ્ઞી અસંજ્ઞી નથી. સિદ્ધને વેદ નથી. સિદ્ધને પર્યાય નથી. સિદ્ધને સમકિત-દૃષ્ટિ છે. સિદ્ધને એક કેવળ દર્શન છે. સિદ્ધને એક કેવળ જ્ઞાન છે. સિદ્ધને અજ્ઞાન નથી. સિદ્ધને જોગ નથી. સિદ્ધને બે ઉપયોગ તે કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શન છે. સિદ્ધને આહાર નથી. [illegible]

[illegible]

અથ શ્રી ગતાગતના બોલ.

૧ પહેલી નરકે આગત ૨૫ ભેદની, તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ ને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ, એ પચીશના પ સાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને ૫ સ તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાસા અને અપર્યાસા એટલે ૪૦
૨ બીજી નરકે આગત ૨૦ ભેદની, તે ઉપર ૨૫ ક તેમાંથી ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાસા વર્જ્યા. ગત ભેદની પૂર્વવત.
૩ ત્રીજી નરકે આગત ૧૯ ભેદની તે ઉપર ૨૦ ભેદ ક તેમાંથી ભૂજપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવ
૪ ચોથી નરકે આગત ૧૮ ભેદની તે ઉપર ૧૯ કહ્યા તેમાં ખેચરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવત.
૫ પાંચમી નરકે આગત ૧૭ ભેદની તે ઉપર ૧૮ કહ્યા માંથી સ્થળચળનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત ૪૦ ની પૂર્વવ
૬ છઠ્ઠી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ઉપર કહ્યા તેમાં ઉરપરનો એક ભેદ વર્જ્યો. ગત૪૦ ની પૂર્વવત.
૭ સાતમી નરકે આગત ૧૬ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ ને મચ્છ જળચરના પર્યાસાની સ્ત્રી વર્જી. ગત ૧૦ ભેદની સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાસા અને અપર્યાસાની.
૮ એકાવન જાતના દેવતા. (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામ ૧૬ વાણવ્યંતર અને ૧૦ જંભકા) માં આગત ૧૧ ભેદની તે ૧૦૧ ક્ષેત્રના સંજ્ઞી મનુષ્ય, ૫ સંજ્ઞી તિર્ય અને ૫ અસંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૧૧૧ ના પર્યાસાની. ગત ૪ ની તે ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ, ૩ પૃથ્વી, પાણ અને વનસ્પતિ એ ૨૩ ના પર્યાસા અને અપર્યાસાની.
૯ જ્યોતિષી અને પહેલા દેવલોકમાં આગત ૫૦ ભેદની ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ અને ૩૦ અકર્મભૂમિ ૫૦ ના પર્યાસાની ગત ૪૬ ની પૂર્વવત

૧૦ બીજા દેવલોકમાં આગત ૪૦ ભેદની તે ઉપર ૫૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હેમવય અને ૫ હીરણ્યવય એ ૧૦ ના પર્યાપ્તા વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત.

૧૧ પહેલા કિલ્વિષીમાં આગત ૩૦ ભેદની તે ઉપર ૪૦ કહ્યા તેમાંથી ૫ હરિવાસ અને ૫ રમકવાસ એ ૧૦ ભેદ વર્જ્યા. ગત ૪૬ ની પૂર્વવત.

૧૨ ત્રીજા દેવલોકથી આઠમા દેવલોક સુધી (૬ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક અને ૨ કિલ્વિષી એ ૧૭) માં આગત ૨૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એ ૨૦ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૪૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તાની.

૧૩ નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધી (૪ દેવલોક, નવ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮) માં આગત ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તાની. ગત ૩૦ ભેદની તે ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા અપર્યાપ્તાની.

૧૪ પૃથ્વી, પાણી અને વનસ્પતિ એ ત્રણમાં આગત ૨૪૩ ભેદની-૧૦૧ સમુર્છીમ મનુષ્યના અપર્યાપ્તા, ૧૫ કર્મભૂમિના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૩૧ અને ૪૮ ભેદ તિર્યંચના એવં ૧૭૯ ની લડી, ૬૪ ભેદ દેવતાના (૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૧ વાણવ્યંતર, ૧૦ જ઼ંભકા, ૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક અને ૧ કિલ્વિષી) પર્યાપ્તા કુલ ૨૪૩ થયા. ગત ૧૭૯ ની લડી.

૧૫ તેઉ અને વાયુ એ બેમાં આગત ૧૭૯ ની લડી ગત ૪૮ ભેદ તિર્યંચની.

૧૬ ત્રણ વિકલેંદ્રિય (બેઇંદ્રિ, તેઇંદ્રિ અને ચઉરિંદ્રિ) માં આગત ૧૭૯ ની લડી, ગત પણ ૧૭૯ ની લડી.

૧૭ અસંજ્ઞી તિર્યંચ [illegible] આગત ૧૭૯ ની લડી ગત ૩૯૫ [illegible]

[illegible]

માણે), ૧ પહેલી નરક એ ૧૦૮ ના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એટલે ૨૧૬ અને ૧૭૯ ની લટ સર્વ મળીને ૩૯૫ ભેદ થયા

૧૮ સંજ્ઞી તિર્યંચમાં આગત ૨૬૭ ભેદની તે ૮૧ ભેદ દેવતાના, (૯૯ ભેદમાંથી ઉપરના ૪ દેવલોક, ૯ ગ્રૈવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૧૮ ભેદ વર્જ્યા બાકી રહ્યા તે) ૧૭૯ ની લટ અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ ૨૬૭ ની. ગત પાંચેની જુદી જુદી કહે છે. જળચળની ૫૨૭ ભેદની તે ૫૬૩ માંથી નવમા દેવલોકથી સર્વાર્થસિદ્ધ સુધીના અઢાર જાતના દેવતાના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૩૬ ભેદ વર્જ્યા. શેષ ૫૨૭ રહ્યા તે. ઉરપરની ગત ૫૨૩ ભેદની તે ૫૨૭ માંથી છઠી તથા સાતમી એ બે નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૪ ભેદ વર્જ્યા. સ્થળચળની ગત ૫૨૧ ની તે ૫૨૩ માંથી પાંચમી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા. ખેચરની ગત ૫૧૯ ની તે ૫૨૧ માંથી ચોથી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા. ભુજપરની ગત ૫૧૭ ની તે ૫૧૯ માંથી ત્રીજી નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા.

૧૯ સંમુર્ચ્છિમ મનુષ્યમાં આગત ૧૭૧ ભેદની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી તેઉ વાઉના આઠ ભેદ વર્જ્યા. શેષ ૧૭૧ રહ્યા તે, ગત ૧૭૯ ની લટની.

૨૦ સંજ્ઞી મનુષ્યમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી તેઉ વાઉના આઠ વર્જ્યા. શેષે ૧૭૧ તથા ૯૯ જાતના દેવતા અને ૬ નરકના પર્યાપ્તા સર્વ મળી ૨૭૬ ભેદ થયા. ગત ૫૬૩ ભેદની

૨૧ અકર્મભૂમિમાં આગત ૨૦ ભેદની ૧૫ કર્મભૂમિ અને ૫ સંજ્ઞી તિર્યંચ એમ ૨૦ ની ગત જુદી જુદી કહે છે ૫ દેવકુરૂ અને ૫ ઉત્તરકુરૂના ગત ૧૨૮ ભેદની તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જંભકા,

૧૦ જ્યોતિષી, ૨ દેવલોક, પહેલું, બીજું અને ૧ કિલ્વિષી; એ ૬૪ જાતના દેવતાના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૨૮. ૫ હરિવાસ અને ૫ રમ્યકવાસની ગત ૧૨૬ ની તે પૂર્વે ૧૨૮ કહ્યા તેમાંથી પહેલા કિલ્વિષીના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા. ૫ હેમવય અને ૫ હિરણ્યવયની ગત ૧૨૪ ભેદની તે પૂર્વે ૧૨૬ કહ્યા તેમાંથી બીજા દેવલોકના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ બે ભેદ વર્જ્યા.

૨૨ છપ્પન અંતરદ્વીપમાં આગત ૨૫ ભેદની તે, ૧૫ કર્મભૂમિ ૫ સંજ્ઞિતિર્યંચ અને ૫ અસંજ્ઞિતિર્યંચ એ ૨૫ ના પર્યાપ્તાની. ગત ૧૦૨ ભેદની તે ૧૦ ભવનપતિ, ૧૫ પરમાધામી, ૧૬ વાણવ્યંતર, ૧૦ જંભકા એમ ૫૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૧૦૨.

ઇતિ ચોવીશ દંડકની ગતાગત સંપૂર્ણ

૨૩ તીર્થંકરદેવમાં આગત ૩૮ ભેદની તે, ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન અને ૩ પહેલી-બીજી-ત્રીજી નરક એમ ૩૮ ની ગત મોક્ષની.

૨૪ ચક્રવર્તિમાં આગત ૮૨ ભેદની, તે ૯૯ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષી એ ૧૮ વર્જીને રહ્યા ૮૧ તે અને ૧ પહેલી નરક એમ ૮૨ ભેદની. ગત ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૫ બળદેવમાં આગત ૮૩ ભેદની, તે પૂર્વે ૮૨ કહ્યા તે અને બીજી નરક એમ ૮૩ ભેદ ગત ૭૦ ભેદની, તે ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક, ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા.

૨૬ વાસુદેવમાં આગત ૩૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક અને ૨ નરક પહેલી બીજી એમ ૩૨ ની ગત ૧૪ ભેદની તે ૭ નરકના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા.

૨૭ કેવળીમાં આગત ૧૦૮ ભેદની તે ૯૯ જાતના દેવતા
૧૫ પરમાધામી, ૩ કિલ્વિષી એ અઢાર વર્જ્યાં, શેષ
રહયા તે, ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૪ નરક પહે
અને પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ એ ૩ એમ સર્વ મળી ૧
ભેદ થયા તે. ગત મોક્ષની.

૨૮ સાધુમાં આગત ૨૭૫ ની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી તેઉ
ઉના ૮ વર્જ્યા. શેષ ૧૭૧, ૯૯ જાતના દેવતા અને
નરક એમ ૨૭૫ ની. ગત ૭૦ ભેદની તે ૧૨ દેવલો
૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩
ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૯ શ્રાવકમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે પૂર્વે ૨૭૫ કહ્યા તે અ
૧ છઠ્ઠી નરક વધી. ગત ૪૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક અ
૯ લોકાંતિક એ ૨૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૩૦ સમદૃષ્ટિમાં આગત ૩૬૩ ભેદની તે ૧૭૯ ની લટમાં
૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા તેઉ વાઉના ૮ એ ૨૩
ર્જ્યા. શેષ ૧૫૬ તથા ૧૦૧ સંજ્ઞીમનુષ્ય, ૯૯ જાતના દેવ
અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૩૬૩ ભેદ થયા
ગત ૨૨૨ ની તે ૮૧ જાતના દેવતા, ૯૯ ભેદમાંથી ૧
પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષી એ ૧૮ વર્જ્યા ને ૧૫ કર્મ
ભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૬ નરક એમ ૧૦૭ ના અપર્યાપ્ત
અને પર્યાપ્તા એટલે ૨૧૪, ત્રણ વિકલેંદ્રિના અપર્યાપ્ત
અને ૫ અસંજ્ઞીતિર્યંચના અપર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૨૨
થયા તે. ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષીના પર્યાપ્તા
અને અપર્યાપ્તા એ ૩૬ ભેદ ભેળવતાં ૨૫૮ ભેદની ગત પણ
કેટલાકો કહે છે.

૩૧ મિથ્યાત્વીમાં આગત ૩૭૧ ભેદની તે પૂર્વે ૩૬૩ કહ્યા તેમાં
તેઉ વાઉના ૮ ભેદ વધ્યા. ગત ૫૫૩ ભેદની તે ૫૬૩
માંથી ૫ અનુત્તર વિમાનના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ
૧૦ ભેદ વર્જ્યા.

૩૨ સ્ત્રીવેદ અને પુરૂષવેદમાં આગત ૩૭૧ ભેદની મિથ્યાત્વીની પેઠે. ગત પુરૂષવેદની ૫૬૩ ની, સ્ત્રીવેદની ૫૬૧ ની સાતમી નરકના બે ભેદ વર્જ્યા.

૩૩ નપુંસકવેદમાં આગત ૨૮૫ ભેદની તે, ૯૯ જાતના દેવતા, ૧૭૯ ની લટ અને ૭ નારકી એમ ૨૮૫ ની. ગત ૫૬૩ ભેદની.

ઇતિ ગતાગતના બોલ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ગુણસ્થાનદ્વાર.

[अनुष्टुपवृत्त]

नाम १ लक्खणगुण २ ठिई ३ ।
किरिआ ४ सत्ता ५ बंध ६ वेदेय ७ ॥
उदय ८ उदिरणा ९ चेव ॥
निज्जरा १० भाव ११ कारणा १२ ॥ १ ॥
परिसह १३ मग्ग १४ आयाय १५ ।
जीवाय भेदे १६ जोग १७ उवओग १८ ॥
लेस्सा १९ चरण २० सम्मत्तम् २१ ।
अप्पाबहुत्व २२ गुणठाणेहिम् ॥ २ ॥

એ બે ગાથામાં ૨૨ દ્વાર કહ્યા.

પહેલો નામદ્વાર કહે છે.

પહેલું મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું, બીજું સાસ્વાદાન ગુ૦, ત્રીજું મિશ્ર ગુ૦, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુ૦, પાંચમું દેશવિરતિ ગુ૦, છઠ્ઠું પ્રમત્તસંયતિ ગુ૦, સાતમું અપ્રમત્તસંયતિ ગુ૦, આઠમું નિયટ્ટીબાદર ગુ૦, નવમું અનિયટ્ટીબાદર ગુ૦, દશમું સૂક્ષ્મસંપરાય ગુ૦, અગીયારમું ઉપશાંતમોહ ગુ૦, બારમું ક્ષીણમોહ ગુ૦, તેરમું સયોગી કેવળી ગુ૦, ચૌદમું અયોગી કેવળી ગુણઠાણું.

---

૨૭ કેવળીમાં આગત ૧૦૮ ભેદની તે ૯૯ જાતના દેવતામાંથી ૧૫ પરમાધામી, ૩ કિલ્વિષી એ અઢાર વર્જ્યા, શેષ ૮૧ રહયા તે, ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૪ નરક પહેલી અને પૃથ્વી, પાણી, વનસ્પતિ એ ૩ એમ સર્વ મળી ૧૦૮ ભેદ થયા તે. ગત મોક્ષની.

૨૮ સાધુમાં આગત ૨૭૫ ની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી તેઉ-વાઉના ૮ વર્જ્યા. શેષ ૧૭૧, ૯૯ જાતના દેવતા અને ૫ નરક એમ ૨૭૫ ની. ગત ૭૦ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક, ૯ લોકાંતિક, ૯ ગ્રૈવેયક અને ૫ અનુત્તર વિમાન એ ૩૫ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૨૯ શ્રાવકમાં આગત ૨૭૬ ભેદની તે પૂર્વે ૨૭૫ કહ્યા તે અને ૧ છઠ્ઠી નરક વધી. ગત ૪૨ ભેદની તે ૧૨ દેવલોક અને ૯ લોકાંતિક એ ૨૧ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તાની.

૩૦ સમદ્દષ્ટિમાં આગત ૩૬૩ ભેદની તે ૧૭૯ ની લટમાંથી ૧૫ કર્મભૂમિના પર્યાપ્તા તથા તેઉ વાઉના ૮ એ ૨૩ વર્જ્યા. શેષ ૧૫૬ તથા ૧૦૧ સંજ્ઞીમનુષ્ય, ૯૯ જાતના દેવતા અને ૭ નરકના પર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૩૬૩ ભેદ થયા ગત ૨૨૨ ની તે ૮૧ જાતના દેવતા, ૯૯ ભેદમાંથી ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષી એ ૧૮ વર્જ્યા ને ૧૫ કર્મભૂમિ, ૫ સંજ્ઞીતિર્યંચ, ૬ નરક એમ ૧૦૭ ના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એટલે ૨૧૪, ત્રણ વિકલેંદ્રિના અપર્યાપ્તા અને ૫ અસંજ્ઞીતિર્યંચના અપર્યાપ્તા એમ સર્વ મળી ૨૨૨ થયા તે. ૧૫ પરમાધામી અને ૩ કિલ્વિષીના પર્યાપ્તા અને અપર્યાપ્તા એ ૩૬ ભેદ ભેળવતાં ૨૫૮ ભેદની ગત પણ કેટલાકો કહે છે.

૩૧ મિથ્યાત્વીમાં આગત ૩૭૧ ભેદની તે પૂર્વે ૩૬૩ કહ્યા તેમાં તેઉ વાઉના ૮ ભેદ વધ્યા ગત ૫૫૩ ભેદની તે ૫૬૩ માંથી ૫ અનુત્તર વિમાનના અપર્યાપ્તા અને પર્યાપ્તા એ ૧૦ ભેદ વર્જ્યા.

૩૨ સ્ત્રીવેદ અને પુરૂષવેદમાં આગત ૩૭૧ ભેદની મિથ્યાત્વીની પેઠે. ગત પુરૂષવેદની ૫૬૩ ની, સ્ત્રીવેદની ૫૬૧ ની સાતમી નરકના બે ભેદ વર્જ્યા.

૩૩ નપુંસકવેદમાં આગત ૨૮૫ ભેદની તે, ૯૯ જાતના દેવતા, ૧૭૯ ની લટ અને ૭ નારકી એમ ૨૮૫ ની. ગત ૫૬૩ ભેદની.

ઇતિ ગતાગતના બોલ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ગુણસ્થાનદ્વાર.

[अनुष्टुप्वृत्त]

नाम १ लक्षणगुण २ ठिइ ३ ।
किरिआ ४ सत्ता ५ बंध ६ वेदेय ७ ॥
उदय ८ उदिरणा ९ चेव ॥
निज्जरा १० भाव ११ कारणा १२ ॥ १ ॥
परिसह १३ मग्ग १४ आयाय १५ ।
जीवाय भेद १६ जोग १७ उवओग १८ ॥
लेसा १९ झाण २० सम्मत्तम् २१ ।
अप्पाबहुय २२ गुणठाणेहिं ॥ २ ॥

એ બે ગાથામાં ૨૨ દ્વાર કહ્યા.

પહેલો નામદ્વાર કહે છે.

પહેલું મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું, બીજું સાસ્વાદાન ગુ૦, ત્રીજું સમમિથ્યાત્વ ગુ૦, ચોથું અવિરતિ સમ્યગ્દ્રષ્ટિ ગુ૦, પાંચમું દેશવિરતિ ગુ૦, છઠું પ્રમત્તસંયતિ ગુ૦ સાતમું અપ્રમત્તસંયતિ ગુ૦, આઠમું નિયટ્ટિબાદર ગુ૦, નવમું અનિયટ્ટિબાદર ગુ૦, દશમું સૂક્ષ્મસંપરાય ગુ૦ અગિયારમું ઉપશાંતમોહ ગુ૦, બારમું ક્ષીણમોહ ગુ૦ તેરમું સજોગી કેવળી ગુ૦ ચૌદમું અજોગી કેવળી ગુણઠાણું.

બીજો લક્ષણ ગુણદ્વાર કહે છે.

પહેલા મિથ્યાત્વ ગુણઠાણાનાં લક્ષણ કહે છે—શ્રી વીતરાગની વાણીથી ઓછું, અધિક, વિપરીત, સરદહે, પરૂપે, ફરસે તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ ઓછી પરૂપણા તે કોને કહીએ? જેમ કોઈ કહે જે જીવ અંગુઠા માત્ર છે, તંદુલ માત્ર છે, શામા માત્ર છે, દીપક માત્ર છે તેહને ઓછી પરૂપણા કહીએ. બીજી અધિક પરૂપણા તે કોને કહીએ– એક જીવ સર્વ લોક બ્રહ્માંડ માત્રમાં વ્યાપી રહ્યો છે તેહને અધિક પરૂપણા કહીએ. ત્રીજી વિપરીત પરૂપણા તે કોને કહીએ—કોઈ કહે જે પાંચ ભૂત થકી આત્મા ઉપન્યો છે અને એહને વિનાશે જીવ પણ વીણશે છે. તે જડ છે તે થકી ચૈતન્ય ઉપજે, વીણશે એમ કહે તેહને વિપરીત પરૂપણા કહીએ. એમ નવ પદાર્થનું વિપરીતપણું સંરદહે, પરૂપે, ફરસે તેહને મિથ્યાત્વ કહીએ પણ જૈન માર્ગે આત્મા અકૃત્રિમ, અખંડ, અવિનાશી, નિત્ય છે. શરીર માત્ર વ્યાપક છે તે વિષે ગોતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી વંદણા નમસ્કાર કરીને શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું: જે, જીવરૂપ હડી તે કર્મરૂપ બેડીએ કરી ૪ ગતિ, ૨૪ દંડક, ૮૪ લાખ જીવાજોનીમાં વારવાર પરિભ્રમણ કરે પણ સંસારનો પાર પામે નહિ.–

બીજા ગુણઠાણાના લક્ષણ કહે છે–જેમ કોઇ પુરૂષ ખીરખાંડનું ભોજન જમ્યો, પછી વમન કર્યું, ત્યારે કોઇક પુરૂષે પૂછ્યું, ભાઇ! કાંઈ સ્વાદ રહ્યો? એટલે કહે જે થોડા સ્વાદ રહ્યો તે સમાન સમકિત અને વમ્યો તે સમાન મિથ્યાત્વ ૧. બીજું દૃષ્ટાંત કહે છે—જેવો ઘંટાનો નાદ પહેલો ગહેર ગંભીર પછી રણકો રહી ગયો. ગહેરગંભીર સમાન સમકિત અને રણકો રહી ગયો તે સમાન મિથ્યાત્વ ૨ ત્રીજું દૃષ્ટાત આંબાનું—જીવરૂપ આંબો તેના પ્રમાણરૂપ ડાળથી સમકિતરૂપ ફળ મોહરૂપ વાયરે કરી તુટયુ, મિથ્યાત્વરૂપ ધરતીએ આવી પડયું નથી, વચમા છે ત્યાં સુધી સાસ્વાદાન કહીએ અને ધરતીએ આવી

પડયું ત્યારે મિથ્યાત્વ. તે વિષે ગૌતમ સ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંત કહે, કૃષ્ણપક્ષી હતો તે શુકલપક્ષી થયો, અર્દ્ધ પુદ્ગલ સંસાર ભોગવવો રહ્યો. જેમ કોઇ પુરૂષને માથે લાખ કોડનું દેણું હતું તે પરદેશ જઇને કમાઇ આવ્યો. દેણું દેતાં એક અધેલીનું દેણું રહ્યું તેહનું વ્યાજ થયું; અર્દ્ધ પુદ્ગલ સંસાર ભોગવવો રહ્યો સાસ્વાદાન સમકિત પાંચવાર આવે.

ત્રીજા ગુણઠાણાનાં લક્ષણ કહે છે—ત્રીજું મિશ્રગુણઠાણું તે બે વસ્તુ મળીને મિશ્ર શીખંડને દ્રષ્ટાંતે જેમ શીખંડ ખાટો ને મીઠો, તેમ મીઠાશ સમાન સમકિત ને ખટાશ સમાન મિથ્યાત્વ. તે જિનમાર્ગ પણ રૂડો જાણે તથા અન્ય માર્ગ પણ રૂડો જાણે જેમકે નગર બહાર સાધુ મહાપુરૂષ પધાર્યા છે તેહને શ્રાવક વાંદવા જાય છે તેવામાં મિશ્રદ્રષ્ટિવાળો મિત્ર મળ્યો. તેણે પૂછ્યું, ક્યાં જાઓ છો? શ્રાવક કહે, સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જાઈએ છીએ. એટલે મિશ્રદ્રષ્ટિવાળો કહે, તેહને વાંદ્યે શું થાય? શ્રાવક કહે જે મહા લાભ થાય તેથી તે કહેનું પણ આવું છું કહીને મિશ્રગુણઠાણાવાળો વાંદવાને પણ ઉપડ્યો. એટલામાં બીજો મહા મિથ્યાત્વી મિત્ર મળ્યો, તેણે પૂછ્યું કે ક્યાં જાઓ છો? મિશ્રગુણઠાણાવાળો કહે કે, સાધુ મહાપુરૂષને વાંદવા જઈએ છીએ ત્યારે મહા મિથ્યાત્વી કહે કે તેહને વાંદે શું [illegible]

ભમીને પણ દેશે ઉણું અર્દ્ધ પુદ્ગળ પરાવર્ત્તનમાં ઉત્કૃષ્ટો સંસારનો પાર પામશે.

ચોથું અવિરતિ સમ્યક્ત્વદૃષ્ટિ ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે. ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ, ૫ સમ્યક્ત્વ મોહિનીય, ૬ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૭ મિશ્ર મોહનીય. એ ૭ પ્રકૃતિ કાંઇક ઉદય આવે તેહને ક્ષય કરે અને સત્તામાં દળ છે તેહને ઉપશમાવે, તેને ક્ષયોપશમ સમ્યક્ત્વ કહીયે. તે સમ્યક્ત્વ અસંખ્યાતીવાર આવે અને, ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ઉપશમાવે, ઢાંકે તેને ઉપશમસમકિત કહીયે. તે સમકિત પાંચવાર આવે, અને ૭ પ્રકૃતિના દળને સર્વથા ક્ષય કરે તેને ક્ષાયક સમકિત કહીયે. તે સમ્યક્ત્વ ૧ વાર આવે, ચોથે ગુણઠાણે આવ્યો થકો જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી ૧, ક્ષેત્રથી ૨, કાળથી ૩, ભાવથી ૪, નોકારસીઆદિ છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પરૂપે પણ ફરસી શકે નહિ તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા. સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો? શ્રી ભગવંત કહે-હે ગૌતમ! તે જીવ સમકિત વ્યવહારપણે શુદ્ધ પ્રવર્તતો જઘન્ય ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો પંદર ભવે મોક્ષ જાય, વેદક સમકિત એક વાર આવે, એક સમયની સ્થિતિ છે. પૂર્વે જો આયુષ્યનો બંધ પડયો ન હોય તો ૭ બોલમાં બંધ પાડે નહિ. ૧ નરકનું આયુષ્ય, ૨ ભવનપતિનું આયુષ્ય, ૩ તિર્યંચનું આયુષ્ય, ૪ વાણવ્યંતરનું આયુષ્ય, ૫ જ્યોતિષીનું આયુષ્ય, ૬ સ્ત્રી વેદ, ૭ નપુંસક વેદ, એ ૭ બોલમાં આયુષ્યનો બંધ પાડે નહિ, તે જીવ, ૮ આચાર સમકિતના આરાધી ચતુર્વિધ સંઘની વત્સલતા પરમાર્થ અને ભક્તિભર કરતો થકો જઘન્ય પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત્૰ બારમે દેવલોકે ઉપજે પન્નવણાની સાખે, પૂર્વ કર્મને ઉદયે કરીને વ્રત પચ્ચખાણ કરી ન શકે, પણ અનેક વરસની શ્રમણોપાસકની પ્રવજ્યાના પાળક કહીયે, દશાશ્રુત સ્કંધે શ્રાવક કહ્યા છે તે માટે દર્શન શ્રાવકને અવિરય સમદૃષ્ટી કહીયે.

પાંચમું દેશવિરતિ ગુણઠાણું. તેનું શું લક્ષણ—અગીયાર પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે. ૭ પૂર્વે કહી તે અને ૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ એમ ૧૧ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયકસમકિત કહીયે, ઢાંકે-ઉપશમાવે તો ઉપશમસમકિત કહીયે. અને કાંઈક ઢાંકે ને કાંઈક ક્ષય કરે તો ક્ષયોપશમસમકિત કહીયે. પાંચમે ગુણઠાણે આવ્યો થકો જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી કાળથી, ભાવથી, નોકારશી આદિ દઈને છમાસી તપ જાણે, સરદહે, પરૂપે, શક્તિ પ્રમાણે ફરસે. એક પચખાણથી માંડીને, ૧૨ વ્રત, ૧૧ શ્રાવકની પડીમા આદરે, યાવત્ સંલેખણા સુધી અનશન કરી આરાધે, તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપજ્યો? ત્યારે શ્રી ભગવંતે કહ્યું, જ૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉ૦ ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય. જ૦ પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત્કૃ૦ ૧૨ મે દેવલોકે ઉપજે. તે સાધુના વ્રતની અપેક્ષાએ દેશવિરતી કહીયે, પણ [illegible] ભગવતની ક્રિયા ઉતરી ગઈ છે. અલ્પારંભી, અલ્પઆરંભ, અલ્પપરિગ્રહી, સુશીલ, સુવ્રતી, ધર્મિષ્ઠ, ધર્મવ્રતી, [illegible], [illegible], ઉદાસી, વૈરાગ્યવંત, એકાંતઆર્ય, [illegible] [illegible], [illegible], ઉત્તમ ક્રિયાવાદી, આસ્તિક, આરાધક, જૈન[illegible] [illegible] અરિહંતના શિષ્ય કહ્યા છે. [illegible] [illegible] સિદ્ધાંતની સાખ છે, [illegible]

છઠ્ઠું પ્રમત્ત સંયતિ ગુણઠાણું. તેનું શું લક્ષણ—૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે. ૧૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા, ૪ લોભ એવં ૧૫ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તો ક્ષાયકસમકિત કહીયે, [illegible] [illegible] [illegible]

જીવાદિક નવ પદાર્થને તથા નોકારસી આદિ છમાસી તપ આદિ સરદહે, પરૂપે, ફરસે. સાધુપણું એક ભવમાં નવસેંવાર આવે. એ જીવ જઘન્ય ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્૦ ૧૫ ભવે મોક્ષ જાય. આરાધક જીવ જઘ૦ પહેલે દેવલોકે ઉપજે, ઉત૦ અનુત્તર વિમાને ઉપજે. ૧૭ ભેદે સંજમ નિર્મળ પાળે, ૧૨ ભેદે તપસ્યા કરે, પણ યોગ ચપળ, કષાય ચપળ, વચન ચપળ, દ્રષ્ટિ ચપળતાનો અંશ છે; તેણે કરીને યદ્યપિ ઉત્તમ અપ્રમાદિક રહે છે, તો પણ પ્રમાદ રહે છે માટે પ્રમાદપણે કરી તથા કૃષ્ણાદિક લેશા, અશુભ જોગ કોઇક કાળે પ્રણમે છે, માટે ક્યારેક પ્રકૃષ્ટમત્ત થઈ જાય છે. તેને પ્રમત્ત સંજતિ ગુણઠાણું કહીયે.

સાતમું અપ્રમત્ત સંજતી ગુણઠાણું, તેહનું શું લક્ષણ—પાંચ પ્રમાદ છાંડે ત્યારે સાતમે ગુણઠાણે આવે. તે ૫ પ્રમાદનાં નામ (ગાથા) ૧ મદ, ૨ વિષય, ૩ કષાય, ૪ નિંદા, ૫ વિકથા પંચમા ભણિયા; એ એ પંચ પમાયા, જીવ પડંતી સંસારે ૧ એ ૫ પ્રમાદ છાંડે અને ૧૬ પ્રકૃતિને ઉપશમાવે તે ૧૫ પૂર્વે કહી તે અને સંજલનો ક્રોધ, એમ ૧૬ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તેને શું ગુણ નીપન્યો ? જીવાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી તથા નોકારસી આદિ દેઈને છમાસી તપ ધ્યાન જુગતપણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય તે જ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્કૃષ્ટો ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. ગતિ તો પ્રાયઃ કલ્પાતીતની થાય ધ્યાનને વિષે, અનુષ્ઠાનને વિષે, અપ્રમત્ત ઉદ્યત થકા રહે છે, તથા શુભ લેશ્યાપણે જ કરીને નથી પ્રમત્ત કષાય જેને તેને અપ્રમત્ત સંજતી ગુણઠાણું કહીયે.

આઠમું નીયટ્ટે બાદર ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે સોળ પૂર્વે કહી તે અને સંજલનું માન મળી ૧૭ પ્રકૃતિને ક્ષયોપશમાવે તે વિષે ગોતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો ? શ્રી ભગવંતે કહ્યું—પરિણામધારા, અપૂર્વ કરણ જે કેઈ કાળે જીવને કોઈ દિને આવ્યું નથી તે

શ્રેણી ચુગત ઈત્યાદિ પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, [illegible] આદિ દઈ છમાંથી [illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. તે જીવ જઘન્ય તેજ ભવે મોક્ષ જાય, ઉત્૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. અહીંથી શ્રેણી ૨ કરે— ૧ ઉપશમશ્રેણી ને ૨ ક્ષપકશ્રેણી. ઉપશમ શ્રેણીવાળો જીવ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ઉપશમાવતો અગ્યારમા ગુણઠાણા સુધી જાય, પડિવાઈ પણ થાય, હાયમાન પરીણામ પણ પરીણમે અને ક્ષપકશ્રેણીવાળો જીવ તે મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિના દળને ખપાવતો. શુદ્ધ [illegible] નિર્જરા કરતો, નવમે, દશમે ગુણઠાણે થઈને બારમે ગુણઠાણે જાય, અપડિવાઈ જ હોય વર્દ્ધમાન પરીણામ પરીણમે. હવે નીવૃત્તિ બાદરનો અર્થ તે નિવર્ત્યો છે બાદર કષાયથી બાદર સંપરાય ક્રિયાથી શ્રેણી કરવે. અપ્રમત્ત પરીણામે, અધ્યવસાય સ્થિર થઈ, બાદર સંપરાયથી નિવર્ત્યો છે માટે નીવૃત્તિ બાદર ગુણઠાણું કહીએ. તથા બીજું નામ અપૂર્વ કરણ ગુણઠાણું પણ કહીએ, કારણ કે કોઈ કાળે જીવે પૂર્વે શ્રેણી કરી નહોતી અને તે ગુણઠાણે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અપૂર્વકરણ ગુણઠાણું કહીએ.

નવમું અનીવૃત્તિબાદર [illegible]

યદ્દિબાદર ગુણઠાણું કહીયે. " આઠમા, નવમા ગુણઠા
શબ્દાર્થ ઘણા ગંભીર છે તે અન્ય પંચસંગ્રહાદિક ગ્રંથ
સિદ્ધાંતથી સમજવા. "

દશમું સૂક્ષ્મ સંપરાય ગુણઠાણું, તેનું શું લક્ષણ—૨૭
તિને ક્ષયોપશમાવે. ૨૧ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ હ
૨ રતી, ૩ અરતી, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા. એ ૨૭ પ્ર
ક્ષયોપશમાવે. તે વિષે ગૌતમસ્વામી હાથ જોડી માન મોડી
ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા, સ્વામીનાથ! તે જીવને શું ગુણ
ન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું, તે જીવ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કા
ભાવથી, જીવાદિક પદાર્થ તથા નોકારસી આદિ દઈને છ
તપ, નિરભિલાષ, નિર્વાંછના, નિર્વેદકતાપણે, નિરાશી, અન્યા
અવિભ્રમપણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે. તે જીવ જઘન્ય
ભવે મોક્ષ જાય, ઉત૦ ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. સૂક્ષ્મ-થો
લગારેક પાતળોશી સંપરાય ક્રિયા રહી છે, તેને સૂક્ષ્મસં
ગુણઠાણું કહીયે.

અગ્યારમું ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું, તેનું શું લક્ષણ-
પ્રકૃતિને ઉપશમાવે, તે ૨૭ પ્રકૃતિ પૂર્વે કહી તે અને ૧ સંજ
લોભ, એવં ૨૮ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિને ઉપશમાવે-સ
ઢાંકે. (ભસ્મભારી પ્રછન્ન અગ્નિવત્) તે વિષે ગૌતમસ્
હાથ જોડી માન મોડી શ્રી ભગવંતને પૂછવા લાગ્યા. સ્વા
નાથ! તે જીવને શું ગુણ નીપન્યો? શ્રી ભગવંતે કહ્યું:-તે
જીવાદિક પદાર્થ દ્રવ્યથી, ક્ષેત્રથી, કાળથી, ભાવથી, નોકા
આદિ દઈને છમાસી તપ વીતરાગ ભાવે, યથાખ્યાત ચારિ
પણે જાણે, સરદહે, પરૂપે, ફરસે, એવામાં જો કાળ કરે
અનુત્તર વિમાનમાં જાય, પછી મનુષ્ય થઈ મોક્ષ જાય અને
સૂક્ષ્મ લોભનો ઉદય થાય તો કષાય અગ્નિ પ્રગટે, પછી ૧
દશમાથી સર્વથા પડે તો પહેલે ગુણઠાણે જાય, પણ અગ્યારમે
ચઢવું તો નથી ઉપશાંત તે ઉપશમ્યો છે મોહ સર્વથા

કરી અગ્નિ ઓલવ્યાની પેઠે. ટાળ્યો નહિ, ઢાંક્યો છે માટે ઉપશાંતમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

બારમું ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું, તેનું શું લક્ષણ—૨૮ પ્રકૃતિને સર્વથા ખપાવે. ક્ષપકશ્રેણી, ક્ષાયક ભાવ, ક્ષાયકસમકિત, ક્ષાયક-યથાખ્યાત ચારિત્ર, કરણસત્ય, જોગસત્ય, ભાવસત્ય, અમાયી, અકષાયી, વીતરાગી, ભાવનિર્ગ્રંથ, સંપૂર્ણ સંવુડ, સંપૂર્ણ-ભાવિતાત્મા, મહાતપસ્વી, મહાસુશીલ, અમોહી, અવિકારી, મહાજ્ઞાની, મહાધ્યાની, વર્દ્ધમાન પરિણામી, અપડીવાઈ થઈ, અંતર્મુહુર્ત રહે. એ ગુણઠાણે કાળ કરવો નથી, પુનર્ભવ છે નહિ, છેલ્લે સમયે પાંચ જ્ઞાનાવરણીય, નવ દર્શનાવરણીય, પંચવિધ અંતરાય ક્ષય કરીઉપશમ કરી. તેરમા ગુણઠાણાને પહેલે સમયે ક્ષય કરી કેવળ જ્યોતિ પ્રકટે તે માટે ક્ષીણમોહ ગુણઠાણું કહીયે.

તેરમું સજોગી કેવળી ગુણઠાણું, તેનું શું લક્ષણ—દશ બોલ સહિત તેરમે ગુણઠાણે વિચરે. ૧ સજોગી, ૨ સશરીરી, ૩ સલેશી, ૪ શુક્લલેશી, ૫ યથાખ્યાતચારિત્ર, ૬ ક્ષાયકસમકિત, ૭ પંડિતવીર્ય, ૮ શુક્લધ્યાન, ૯ કેવળજ્ઞાન, ૧૦ કેવળ દર્શન એ દશ બોલ સહિત જઘન્ય અંતર્મુહુર્ત ઉત્કૃષ્ટ દેશેઊણું પૂર્વ ક્રોડી સુધી વિચરે, ઘણા જીવને તારી, પ્રતિબોધી, ત્યાર પછી ત્રીજા ચોથા શુક્લધ્યાનના પાયાને ધ્યાવે [illegible], સજોગી તે શુભ મન વચન કાયાના જોગ સહિત છે. [illegible] પાતળાં છે, ગમનાગમનાદિક ક્રિયા સહિત છે. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ઉપયોગ [illegible] અવિચ્છિન્નપણે શુદ્ધ સ્વરૂપે છે તે માટે સજોગી કેવળી ગુણઠાણું કહીયે.

ચૌદમું અજોગી કેવળી ગુણઠાણું તેનું શું લક્ષણ—[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] સહિત વિચરે. તેમાં ૧૦ [illegible] ૧ અજોગી,

૨ સલેશી, ૩ શુકલલેશી. એ ત્રણ વર્જિને શેષ ૭ બોલ સહિત સકલ ગિરીનો રાજા મેરૂ તેની પેઠે અડોલ, અચલ, સ્થિર અવસ્થાને પામે. શૈલેશીપણે રહી પંચ લઘુ અક્ષર ઉચ્ચારપ્રમાણ કાળ રહી શેષ ૧ વેદનીય, ૨ આયુષ્ય, ૩ નામ, ૪ ગોત્ર એ ચાર કર્મ ક્ષીણ કરીને મુક્તિપદ પામે. શરીર ઉદારિક, તેજસ, કાર્મણ, સર્વથા છાંડીને સમશ્રેણી, ઋજુગતિ, અન્ય આકાશ પ્રદેશ અણઅવગાહતો, અણફરસતો, એક સમય માત્રમાં ઉર્ધ્વગતિ, અવિગ્રહગતિએ તીહાં જાય. "એરંડબીજ બંધન મુક્તવત, નિર્લેપ તુંબીવત, કોદંડમુક્તબાણવત, ઇંધનવન્હિમુક્ત ધૂમ્રવત." તીહાં સિદ્ધ ક્ષેત્રે જઈ સાકારોપયોગે સિદ્ધ થાય, બુદ્ધ થાય, પારંગત થાય, પરંપરાગત થાય, સકલકાર્ય અર્થ સાધી કૃતકૃતાર્થ નિષ્ઠિતાર્થ અતુલ્ય સુખસાગર નિમગ્ન સાદી અનંત ભાગે સિદ્ધ થાય. એ સિદ્ધ પદનો ભાવસ્મરણ ચિંતન મનન કદાકાળે મુજને હોશે? સો ઘડી, પળ ધન્ય સફળ હોશે. અજોગી તે જોગ રહિત કેવળ સહિત વિચરે તેને અજોગી કેવળી ગુણઠાણું કહીયે.

ત્રીજો સ્થિતિદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાની સ્થિતિ ૩ પ્રકારની છે—અણાદીઆ અપજ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી ને અંત પણ નથી તે અભવ્યજીવ આશ્રિ મિથ્યાત્વ ૧ અણાદિઆ સપજ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ નથી પણ અંત છે તે ભવ્ય જીવના મિથ્યાત્વ આશ્રિ ૨. સાદીઆસપજ્જવસીઆ તે જે મિથ્યાત્વની આદિ પણ છે ને અંત પણ છે તે પડીવાઈ સમકિતીના મિથ્યાત્વ આશ્રિ. તેની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત ઉત્૦ અર્દ્ધ પુદ્ગલ પરાવર્તન દેશે ઉણી. પછી અવશ્ય સમકિત પામીને મોક્ષ જાય ૩. ૧. બીજા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ ૧ સમય, ઉ૦ ૬ આવલીકા ને ૭ સમયની ૨. ત્રીજા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ ઉ૦ અંતર્મુહૂર્તની ૩ ચોથા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ અંત૦; ઉ૦ ૬૬ સાગરોપમ ઝાઝેરાની તે ૨૨ સાગરોપમની સ્થિતિએ ત્રણવાર બારમે દેવલોક ઉપજે ત્રણ પૂર્વકોડી અધિક મનુષ્યના

બર આશ્રી જાણવી, તથા બે વાર અનુત્તર વિમાનમાં ૩૩ સાગરોપમની સ્થિતિએ ઉપજે. ૬૬ કે છાસઠ સાગરોપમ ને પૂર્વકોડી અધિક મનુષ્યના ભવ આશ્રિ જાણવી ૪. પાંચમા, છઠ્ઠા, તેરમા ગુણઠાણાની સ્થિતિ જ૦ અંત૦ ઉ૦ દેશે ઉણી તે આઠ-આઠ વર્ષે ઉણી પૂર્વકોડીની. સાતમાથી અગીઆરમા ગુ૦ સુધી જ૦ ૧ સમય૦ ઉ૦ અંત૦. બારમા ગુ૦ ની સ્થિતિ જઘન્ય ઉ૦ અંત૦. ચઉદમા ગુણઠાણાની સ્થિતિ પાંચ હ્રસ્વ અક્ષર અ ઇ ઉ ઋ લૃ બોલવા પ્રમાણે જાણવી.

ચોથો ક્રિયાદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે ૨૪ ક્રિયા લાભે, ઇરિયાવહી ક્રિયા વર્જીને. બીજે ચોથે ગુ૦ ૨૩ ક્રિયા લાભે. ઇરિયાવહી ૧ ને મિથ્યાત્વની ૨, એ બે વર્જીને પાંચમે ગુ૦ ૨૨ ક્રિયા લાભે. મિથ્યાત્વ ૧, અવિરતિ ૨, ઇરિયાવહી ૩ એ ૩ વર્જીને છઠ્ઠે ગુ૦ ૨ ક્રિયા-આરંભીઆ ૧, માયાવત્તિય ૨ લાભે. સાતમે, અગીઆરમે, બારમે, તેરમે ગુ૦ ૧ ઇરિયાવહી ક્રિયા લાભે. ચૌદમે ગુ૦ કોઈ ક્રિયા લાભે નહિ.

પાંચમો સત્તાદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે અગીઆરમા ગુ૦ સુધી આઠ કર્મની સત્તા, બારમે સાત કર્મની સત્તા, મોહનીય કર્મ વર્જીને, તેરમે ચઉદમે ગુ૦ ૪ કર્મની સત્તા-વેદનીય ૧, આયુષ ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪.

છઠ્ઠો [illegible] કહે છે.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

સાતમો વેદ ને આઠમો ઉદયદ્વાર ભેળો કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી તે દશમા ગુ૦ સુધી ૮ કર્મ વેદે ને ૮નો ઉદય, અગીઆરમે, બારમે ૭ કર્મ વેદે ને ૭ નો ઉદય, મોહનીય વર્જિને. તેરમે, ચઉદમે ૪ કર્મ વેદે ને ૪ નો ઉદય, વેદનીય ૧, આયુષ ૨, નામ ૩ ગોત્ર ૪.

નવમો ઉદીરણાદ્વાર કહે છે.

પહેલા ગુણઠાણાથી માંડીને સાતમા ગુ૦ સુધી ૮ કર્મની ઉદીરણા તથા ૭ ની કરે તો આયુષ્ય વર્જિને. આઠમે નવમે ગુ૦ સાત કર્મની ઉદીરણા તે આયુષ્ય વર્જિને તથા ૬ ની કરે તો આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨ એ ૨ વર્જિને. દશમે ૬ ની ઉદીરણા કરે આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, એ ૨ વર્જિને અને ૫ ની કરે તો આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, વેદનીય ૩ એ ૩ વર્જિને અગીઆરમે બારમે ૫ ની ઉદીરણા આયુષ્ય ૧, મોહનીય ૨, વેદનીય ૩ એ ૩ વર્જિને તથા ૨ ની કરે તો નામ ૧, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની. તેરમે ગુ૦ ૨ કર્મની ઉદીરણા નામ ૧, ગોત્ર ૨ એ ૨ ની કરે. ચૌદમે ગુ૦ ઉદીરણા કરે નહિ. (ચેવ કે૦) નિશ્ચયે.

દશમો નિર્જરાદ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે અગીઆરમા ગુણઠાણા સુધી ૮ કર્મની નિર્જરા, બારમે ૭ કર્મની નિર્જરા, મોહનીય વર્જિને. તેરમે ચૌદમે ૪ કર્મની નિર્જરા—વેદનીય ૧, આયુષ્ય ૨, નામ ૩, ગોત્ર ૪.

અગિયારમો ભાવદ્વાર કહે છે.

૧ ઉદયભાવ, ૨ ઉપશમભાવ, ૩ ક્ષાયકભાવ, ૪ ક્ષયોપશમભાવ, ૫ પારિણામિકભાવ, ૬ સંનીવાઈભાવ, પહેલે ને ત્રીજે ગુણઠાણે ૩ ભાવ–૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ પારિણામિક, બીજે ગુ૦ ચોથે ગુ૦ પાંચમે ગુ૦ છઠે ગુ૦ સાતમે ગુ૦ આઠમેથી તે અગ્યારમા ગુણઠાણા સુધી ઉપશમ શ્રેણીવાળાને, ૪ ભાવ–૧ ઉદય, ૨ ઉપશમ, ૩ ક્ષયોપશમ, ૪ પારિણામિક તથા કોઈક ઉપશમને ઠેકાણે ક્ષાયક પણ કહે છે અને ૮ માથી માડીને બારમા સુધી

ક્ષપક શ્રેણીવાળાને, ૪ ભાવ–૧ ઉદય, ૨ ક્ષયોપશમ, ૩ ક્ષાયક, ૪ પારિણામિક. તેરમે ચઉદમે ગુ૦ ૩ ભાવ–૧ ઉદય, ૨ ક્ષાયક, ૩ પારિણામિક. સિદ્ધમાં ૨ ભાવ–ક્ષાયક અને પારિણામિક.

બારમો કારણદ્વાર કહે છે.

કારણ (૫)—૧ કર્મબંધના મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ, ૩ પ્રમાદ, ૪ કષાય, ૫ જોગ. પહેલે ત્રીજે ગુ૦ ૫ કારણ લાભે. બીજે ચોથે, ૪ કારણ લાભે મિથ્યાત્વ વર્જિને. પાંચમે છઠે ગુણ૦ ૩ કારણ લાભે. ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અવિરતિ વર્જિને. સાતમેથી તે દશમા ગુણઠાણા સુધી, ૨ કારણ લાભે ૧ કષાય, ૨ જોગ. અગ્યારમે બારમે તેરમે, ૧ કારણ લાભે તે જોગ. ચઉદમે કોઈ કારણ નથી.

તેરમો પરીષહદ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે ચોથા ગુણઠાણા સુધી બાવીશ પરિષહ ૨૨ લાભે પણ દુઃખરૂપ છે, નિર્જરારૂપ પ્રવૃત્તિ નહિ. સંયમથી તે ૯ મા ગુણઠાણા સુધી ૨૨ પરીષહ લાભે, એક સમયે ૨૦ વેદે. શીતનો ત્યાં તાપનો નહિ, તાપનો ત્યાં શીતનો નહિ. ચાલવાનો ત્યાં બેસવાનો નહિ. બેસવાનો ત્યાં ચાલવાનો નહિ. દશમે અગ્યારમે બારમે ૧૪ પરીષહ લાભે આઠ તે મોહનીય કર્મને ઉદયે હતા તે ગયાં કહે છે, ૧ અચેલનો, ૨ અરતિનો, ૩ સ્ત્રીનો, ૪ નૈષેધિકીનો, ૫ આક્રોશનો, ૬ [illegible]

૧ સમયે ૯ વેદ, ટાઢનો ત્યાં તાપનો નહિ, તાપનો ત્યાં ટાઢનો નહિ, ચાલવાનો ત્યાં સ્થાનકનો નહિ; સ્થાનકનો ત્યાં ચાલવાનો નહિ

ચઉદમો માર્ગણાદ્વાર કહે છે.

પહેલે ગુણઠાણે માર્ગણા ૪–ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે, સાતમે જાય. બીજે ગુણ૦ માર્ગણા ૧, પડે તો પહેલે આવે, પણ ચડવું નથી. ત્રીજે માર્ગણા ૪, પડે તો પહેલે આવે અને ચડે તો ચોથે, પાંચમે અને સાતમે જાય. ચોથે માર્ગણા ૫, પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે આવે અને ચડે તો પાંચમે, સાતમે જાય. પાંચમે માર્ગણા ૫. પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. છઠે માર્ગણા ૬–પડે તો પહેલે, બીજે, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે આવે અને ચડે તો સાતમે જાય. સાતમે માર્ગણા ૩, પડે તો છઠે, ચોથે આવે અને ચડે તો આઠમે જાય. આઠમે માર્ગણા ૩–પડે તો સાતમે ચોથે આવે, ચડે તો નવમે જાય. નવમે માર્ગણા ૩, પડે તો આઠમે ચોથે આવે, અને ચડે તો દશમે જાય. દશમે માર્ગણા ૪, પડે તો નવમે ચોથે આવે, ચડે તો અગ્યારમે બારમે જાય. અગ્યારમે માર્ગણા ૨, કાળ કરે તો અનુત્તર વિમાને જાય, પડે તો દશમે તથા પહેલે આવે. ચડવું નથી. બારમે માર્ગણા ૧–તેરમે જાય, પડવું નથી. તેરમે માર્ગણા ૧, ચઉદમે જાય, પડવું નથી. ચઉદમે માર્ગણા એકે નથી, મોક્ષ જાય.

પંદરમો આત્માદ્વાર કહે છે.

આત્મા ૮. દ્રવ્યઆત્મા ૧, કષાય આત્મા ૨, યોગ આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪, જ્ઞાન આત્મા ૫ દર્શન આત્મા ૬, ચારિત્ર આત્મા ૭, વીર્ય આત્મા ૮. પહેલે ત્રીજે ગુણ૦ ૬ આત્મા, જ્ઞાન ૧, ચારિત્ર ૨ એ ૨ વર્જીને. બીજે, ચોથે ગુણ૦ ૭ આત્મા, ચારિત્ર વર્જીને પાંચમે ગુણઠાણે પણ ૭ આત્મા, દેશથી ચારિત્ર છે. છઠાથી દશમા ગુણઠાણા સુધી આઠ. આત્મા. અગ્યારમે, બારમે, તેરમે ૭ આત્મા, કષાય વર્જીને. ચૌદમે ૬ આત્મા

કષાય ને જોગ વર્જિને. સિદ્ધમાં ૪ આત્મા—જ્ઞાન આત્મા ૧, દર્શન આત્મા ૨, દ્રવ્ય આત્મા ૩, ઉપયોગ આત્મા ૪.

સોળમો જીવભેદદ્વાર કહે છે.

પહેલે ગુણઠાણે ૧૪ ભેદ લાભે. બીજે ગુણ૦ ૬ ભેદ લાભે બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચોરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીતિર્યંચ પંચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા, ને સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એ ૬. ત્રીજે ગુણ૦ ૧ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો લાભે. ચોથે ગુણઠાણે ૨ ભેદ લાભે, સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો ૧ અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો. પાંચમાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી ૧ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયનો પર્યાપ્તો લાભે.

સત્તરમો જોગદ્વાર કહે છે.

પહેલે, બીજે ને ચોથે ગુણઠાણે જોગ ૧૩ લાભે—તે આહારકના વર્જિને. ત્રીજે ગુણ૦ ૧૦ જોગ લાભે, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રિયનો એ ૧૦ લાભે. પાંચમે ગુણઠાણે ૧૧ જોગ, ૨ આહારકના ને ૧ કાર્મણનો એ ૩ વર્જિને. છઠે ગુણ૦ ૧૪ જોગ લાભે ૧ કાર્મણનો વર્જિને. સાતમે ગુણ૦ ૧૧ જોગ, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઉદારિકનો, ૧ વૈક્રિયનો, ૧ આહારકનો એવં ૧૧. આઠમાથી માંડીને ૧૨ મા ગુણઠાણા સુધી જોગ ૯ લાભે ૪ મનના, ૪ વચનના ને ૧ ઉદારિકનો. તેરમે ગુણઠાણે ૭ જોગ લાભે, બે મનના, બે વચનના, ઉદારિકનો ૧ ઉદારિકમિશ્ર ૧, કાર્મણજોગ ૧ એવં ૭. ચૌદમે ગુણઠાણે જોગ નથી.

અઢારમો ઉપયોગદ્વાર કહે છે.

[illegible]

ઓગણીશમો લેશાદ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે છઠ્ઠા ગુણુઠાણા સુધી ૬ લેશા લાભે, સાત ગુણ૦ ઉપલી ૩ લેશા લાભે. આઠમેથી માંડીને બારમા ઠાણુ સુધી શુકલલેશા લાભે. તેરમે ગુણુઠાણે ૧ પરમ શુ લેશા લાભે. ચૌદમે ગુણુઠાણે લેશા નથી.

વીશમો ચારિત્ર દ્વાર કહે છે.

પહેલાથી તે ચોથા ગુણુઠાણા સુધી કોઈ ચારિત્ર પાંચમે ગુણુઠાણે દેશથી સામાયક ચારિત્ર છે. છઠે, સાતમે ગુણ ઠાણે ૩ ચારિત્ર લાભે, સામાયક ચારિત્ર ૧, છેદોપસ્થાપની ચારિત્ર ૨, પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર ૩, એ ૩ લાભે. આઠ નવમે ગુણુઠાણે ૨ ચારિત્ર લાભે, સામાયક ૧, છેદોપસ્થાપની ૨. દશમે ગુણ૦ ૧ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર લાભે. અગ્યારમેથી ચૌદમા ગુણઠાણા સુધી ૧ યથાખ્યાત ચારિત્ર લાભે.

એકવીશમો સમકિતદ્વાર કહે છે.

પહેલે ને ત્રીજે ગુણુઠાણે સમકિત નથી. બીજે ગુણુ૦ ૧ સાસ્વાદાન સમકિત લાભે. ચોથેથી તે સાતમા ગુણુઠાણા સુધી ૪ સમકિત લાભે. ઉપશમ ૧, ક્ષયોપશમ ૨, વેદક ૩ ક્ષાયક સમકિત ૪. આઠમે, નવમે ગુણુઠાણે ૩ સમકિત લાભે, ઉપશમ ૧, ક્ષયોપશમ ૨, ક્ષાયક ૩. દશમે, અગીઆરમે ગુણુઠાણે ૨ સંમકિત લાભે, ઉપશમ ૧, ક્ષાયક ૨. બારમે, તેરમે, ચૌદમે ગુણુઠાણે તથા સિદ્ધમાં ૧ ક્ષાયક સમકિત લાભે.

બાવીશમો અલ્પબહુત્વદ્વાર કહે છે.

સર્વથી થોડા અગ્યારમા ગુણુઠાણાવાળા, એક સમયે ઉપશમશ્રેણીવાળા ૫૪ જીવ લાભે ૧. તેથી બારમા ગુણુઠાણાવાળા જીવ સંખ્યેજગુણા, એક સમયે ક્ષપકશ્રેણિવાળા એકસો ને આઠ લાભે ૨. તેથી આઠમા, નવમા, દશમા ગુણુઠાણાવાળા સંખ્યેજગુણા. જ૦ બસેં ઉ૦ નવસેં લાભે ૩. તેથી તેરમા ગુણઠાણાવાળા સંખ્યેજગુણા–જઘ૦ બે ક્રોડી, ઉત૦ નવ ક્રોડી લાભે ૪.

તેથી સાતમા ગુણઠાણાવાળા સંખ્યેજગુણા, જઘન્ય બસેં ક્રોડી ઉત્કૃષ્ટ નવસેં ક્રોડી લાભે ૫. તેથી છઠ્ઠા ગુણઠાણાવાળા સંખ્યેજગુણા, જઘન્ય બે હજાર ક્રોડી ઉત્કૃષ્ટ નવ હજાર ક્રોડી લાભે ૬. તેથી પાંચમા ગુણઠાણાવાળા અસંખ્યેજગુણા, તિર્યંચ શ્રાવક ભળ્યા ૭. તેથી બીજા ગુણઠાણાવાળા અસંખ્યેજગુણા, ૪ ગતિમાં લાભે ૮. તેથી ત્રીજા ગુણઠાણાવાળા અસંખ્યેજગુણા ૪ ગતિમાં વિશેષ છે ૯. તેથી ચોથા ગુણઠાણાવાળા અસંખ્યેજગુણા, ઘણી સ્થિતિ છે ૧૦. તેથી ચૌદમા ગુણઠાણાવાળા ને સિદ્ધભગવંતજી અનંતગુણા ૧૧. તેથી પહેલા ગુણઠાણાવાળા અનંતગુણા, એકેંદ્રિય પ્રમુખ સર્વ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે તે માટે ૧૨.

ઇતિ ગુણઠાણાના ૨૨ દ્વાર સમાપ્ત.

હવે છ ભાવ કહે છે.

૧ ઉદય ભાવ, ૨ ઉપશમ ભાવ, ૩ ક્ષાયક ભાવ, ૪ ક્ષયોપશમ ભાવ, ૫ પારિણામિક ભાવ, ૬ સન્નિપાત ભાવ. ઉદયભાવના ૨ ભેદ—૧ જીવ ઉદયનિષ્પન્ન, ને ૨ અજીવ ઉદયનિષ્પન્ન. જીવઉદયનિષ્પન્નના ૩૩ બોલ પામે ૪ ગતિ, ૬ કાય, ૬ લેશ્યા, ૪ કષાય, ૩ વેદ, એવં ૨૩ ને ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ અજ્ઞાન, ૩ અવિરતિ, ૪ અસંજ્ઞીપણું, ૫ આહારિકપણું, ૬ છદ્મસ્થપણું, ૭ સજોગીપણું, ૮ સંસારપણું, ૯ અસિદ્ધ, ૧૦ અકેવળી. એવં ૩૩. અજીવ ઉદયનિષ્પન્નના [illegible]

[illegible]

દર્શનમોહનીયની. ૧ ચારિત્રમોહનીયની, ૪ આયુષની, ૨ નામની, ૨ ગોત્રની, ૫ અંતરાયની, એવં ૩૭ પ્રકૃતિને ક્ષય કરે તેહને ક્ષાયક ભાવ કહીયે; તે ૯ બોલ પામે-૧ ક્ષાયક સમકિત, ૨ ક્ષાયક યથાખ્યાત ચારિત્ર, ૩ કેવળજ્ઞાન, ૪ કેવળદર્શન અને ક્ષાયક દાનાદિક લબ્ધિના ૫ ભેદ એમ ૯.

ક્ષયોપશમભાવે ૩૦ બોલ છે-૪ જ્ઞાન પ્રથમ, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, ૩ દૃષ્ટિ, ૪ ચારિત્ર પ્રથમ, ૧ ચરિત્તાચરીત્તે તે શ્રાવકપણું પામે, ૧ આચાર્યની પદવી, ૧ ચૌદ પૂર્વ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ, ૫ ઇંદ્રિયની ૫ લબ્ધિ, ૫ દાનાદિલબ્ધિ. એવં સર્વ મળી ૩૦ બોલ.

પારિણામિક ભાવના ૨ ભેદ—૧ સાદિપારિણામિક, ૨ અનાદિપારિણામિક. સાદિ વિણશે, અનાદિ વિણશે નહિ. સાદિપારિણામિકના અનેક ભેદ છે, જુનો સુરા મદિરા, જુનો ગોળ, તંદુલ એ આદિ ૭૩ બોલ ભગવતીની સાખે છે. અનાદિપારિણામિકભાવના ૧૦ બોલ—૧ ધર્માસ્તિકાય, ૨ અધર્માસ્તિકાય, ૩ આકાશાસ્તિકાય, ૪ પુદ્ગલાસ્તિકાય, ૫ જીવાસ્તિકાય, ૬ કાળ, ૭ લોક, ૮ અલોક, ૯ ભવ્ય, ૧૦ અભવ્ય, એવં ૧૦.

સન્નિવાઈ ભાવના ૨૬ ભાંગા—૧૦ દ્વિકસંજોગીના, ૧૦ ત્રિકસંજોગીના, ૫ ચોકસંજોગીના, ૧ પંચસંજોગીનો. એવં ૨૬ ભાંગા. એહનો વિચાર શ્રી અનુયોગદ્વાર સિદ્ધાંતથી જાણવો ૬. ઇતિ.

૧૪ ગુણઠાણા ઉપર ૧૦ ક્ષેપકદ્વાર ઉતારે છે.

૧ હેતુદ્વાર—૨૫ કષાય, ૧૫ જોગ, એવં ૪૦ ને ૬ કાય, ૫ ઇંદ્રિય, ૧ મન એ ૧૨ અવ્રત, એવં ૫૨ ને ૫ મિથ્યાત્વ, એવં ૫૭ હેતુ. પહેલે ગુણઠાણે ૫૫ હેતુ તે આહારકના ૨ વર્જિને ૧. બીજે ગુ૦ ૫૦ હેતુ તે ૫૫ માંથી ૫ મિથ્યાત્વ ટળ્યા ૧. ત્રીજે ગુ૦ ૪૩ હેતુ તે ૫૭ માંથી ચાર અનંતાનુબંધીના, ૧ ઉદારિકનો મિશ્ર, ૧ વૈક્રેયનો મિશ્ર ૨ આહારકના, ૧ કાર્મણના, ૫ મિથ્યાત્વના એવ ૧૪ વર્જ્યા શેષ ૪૩ ૩ ચોથે ગુ૦ ૪૬ હેતુ તે પૂર્વે ૪૩ કહ્યા તે અને ૧ ઉદારિકનો મિશ્ર, ૨ વૈક્રેયનો મિશ્ર, ૩ કાર્મણકાયજોગ, એ ૩ વધ્યા સર્વ મળીને ૪૬. ૪. પાંચમે ગુ૦ ૪૦

હેતુ તે પૂર્વે ૪૬ કહ્યા તેમાંથી ૪ અપ્રત્યાખ્યાનીની ચોકડી, ૧ ત્રસકાયનો અવ્રત, ૧ કાર્મણકાયયોગ, એવં ૬ ઘટ્યા, શેષ ૪૦ હેતુ. ૫. છઠે ગુણ૦ ૨૭ હેતુ, પૂર્વે ૪૦ કહ્યા તેમાંથી ૪ પ્રત્યાખ્યાનાવરણીયની ચોકડી, ૫ સ્થાવરનો અવ્રત, ૫ ઇંદ્રિયનો અવ્રત ને એક મનનો અવ્રત, એવં ૧૫ વર્જ્યા, શેષ ૨૫ રહ્યા ને ૨ આહારકના વધ્યા, એવં સર્વ મળી ૨૭ હેતુ ૬. સાતમે ગુણ૦ ૨૪ હેતુ તે પૂર્વે ૨૭ કહ્યા તેમાંથી ૧ ઔદારિક મિશ્ર, ૨ વૈક્રેય મિશ્ર, ૩ આહારક મિશ્ર, એ ૩ વર્જ્યાં, શેષ ૨૪ હેતુ ૭. આઠમે ગુણ૦ ૨૨ હેતુ તે પૂર્વે ૨૪ કહ્યા તેમાંથી ૧ વૈક્રેયનો, ૧ આહારકનો, એ બે વર્જ્યાં, શેષ ૨૨ હેતુ. ૮. નવમે ગુણ૦ ૧૬ હેતુ. તે પૂર્વે ૨૨ કહ્યા તેમાંથી ૧ હાસ્ય, ૨ રતિ, ૩ અરતિ, ૪ ભય, ૫ શોક, ૬ દુગંછા, એ ૬ વર્જ્યાં, શેષ ૧૬ હેતુ ૯. દશમે ગુણ૦ ૧૦ હેતુ તે ૯ યોગ ને ૧ સંજ્વલનો લોભ, એવં ૧૦ હેતુ ૧૦. અગીઆરમે બારમે ગુણ૦ ૯ હેતુ તે ૯ યોગ જાણવા. ૧૧. ૧૨. તેરમે ગુણ૦ ૭ હેતુ તે ૭ યોગ જાણવા. ચઉદમે ગુ૦ હેતુ નથી.

૨ દંડકદ્વાર—પહેલે ગુણ૦ ૨૪ દંડક, બીજે ગુણ૦ ૧૯ દંડક તે ૫ સ્થાવરના વર્જ્યા, ત્રીજે ચોથે ગુણ૦ ૧૬ દંડક તે ૩ વિકલેંદ્રિય વર્જ્યાં, પાંચમે ગુણ૦ ૨ દંડક—૧ સંજ્ઞિમનુષ્ય, ૨ સંજ્ઞિતિર્યંચ [illegible] ગુણઠાણા સુધી ૧ મનુષ્યનો દંડક.

૩ [illegible]

૪ [illegible]

પ ધ્યાનદ્વાર—પહેલે બીજે ત્રીજે ગુણ૦ ૨ ધ્યાન પહેલાં, ચોથે પાંચમે ગુણ૦ ૩ ધ્યાન પહેલાં, છઠે ગુણ૦ ૨ ધ્યાન, ૧ આર્ત્ત ને ૨ ધર્મ. સાતમે ગુણ૦ ૧ ધર્મધ્યાન. આઠમેથી માંડીને ચઉદમા ગુણઠાણા સુધી ૧ શુકલધ્યાન.

૬ સ્પર્શનાદ્વાર—પહેલું ગુણઠાણું ૧૪ રાજલોક સ્પર્શે. બીજું ગુણ૦ હેઠું પંડગવનથી તે ૬ ઠ્ઠી નરક લગે સ્પર્શે તથા ઉંચું અધોગામ વિજયથી તે ૯ ગ્રૈવેયક સુધી સ્પર્શે. ત્રીજું ગુણ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે. ચોથું ગુણ૦ અધોગામ વિજયથી ૧૨ મા દેવલોક સુધી સ્પર્શે. પાંચમું ગુણ૦ પણ એમજ સ્પર્શે. છઠ્ઠાથી તે અગ્યારમા ગુણઠાણાવાળા અધોગામ વિજયથી પ અનુત્તર વિમાન સુધી સ્પર્શે. બારમું ગુણ૦ લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે. તેરમું ગુણ૦ સર્વે લોક સ્પર્શે. ચઉદમું ગુણઠાણું લોકનો અસંખ્યાતમો ભાગ સ્પર્શે.

૭ તીર્થંકર ગોત્ર, ૪ ગુણઠાણે બાંધે—ચોથે, પાંચમે, છઠે ને સાતમે. શેષ ગુણઠાણે ન બાંધે. તીર્થંકર દેવ ૯ ગુણઠાણા સ્પર્શે તે ૪, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૨, ૧૩, ૧૪, એ ૯.

૮ ગુણઠાણા ૧૪ માં–૧, ૪, ૫, ૬, ૧૩. એ ૫ શાશ્વતા, શેષ ૯ ગુણઠાણા અશાશ્વતા.

૯ ગુણઠાણા ૧૪ માં–૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, એ ૭ ગુણઠાણે ૬ સંઘયણ, આઠમાથી તે ૧૪ મા ગુણઠાણા સુધી એક વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણ.

૧ આર્યાજી, ૨ અવેદિ, ૩ પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રવંત, ૪ પુલાકલબ્ધિવંત, ૫ અપ્રમાદિ સાધુ, ૬ ચઉદપૂર્વી સાધુ, ૭ આહારક શરીરી, એનું કોઈ દેવતા સાહારણ કરી શકે નહિ.

ઇતિ ક્ષેપકદ્વાર અને ગુણઠાણાદ્વાર સમાપ્ત.

અથ શ્રી મ્હોટો બાસઠીઓ.

[અનુષ્ટુપવૃત્ત]

जीव १ गइ २ इंदिय ३ काए ४ । जोग ५ वेद ६ कसाय ७ लेसा ८ ॥ सम्मत ९ नाण १० दंसण ११ । संजय १२ उवओग १३ आहारे १४ ॥ १ ॥ भासग १५ परित्त १६ पज्जत्त १७ । सुहुम १८ सन्नि १९ भवत्थि २० चरिमेय २१ ॥ जीवेयरोसपएहिं । गुणठाणाहिंउपएहिं ॥ २ ॥

એ બે ગાથાનો વિસ્તાર કહે છે.

૧ જીવદ્વાર.

૧ સમુચ્ચય ભાંગા—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણાં ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ ગતિદ્વાર.

૧ નરક ગતિમાં—જીવના ભેદ ૩-૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો ને ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ગુણઠાણાં ૪ પ્રથમ, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ વૈક્રિય, ૧ વૈક્રિયનો મિશ્ર, ૧ કાર્મણકાયજોગ, જોગ ૧૧, ઉપયોગ ૯-૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૩ પ્રથમ.

[illegible] તિર્યંચ [illegible] ગતિમાં—જીવના ભેદ ૧૪, [illegible] ૫ પ્રથમ, જોગ ૧૩ [illegible] ઉપયોગ ૯-૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

[illegible]

[illegible]

૫ મનુષ્યાણીમાં—જીવના ભેદ ૨, સંજ્ઞીના. ગુ૦ ૧૪, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.
૬ દેવતાની ગતિમાં—જીવના ભેદ ૩—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૪ પહેલા, જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ વૈક્રેયના, ૧ કાર્મણનો. ઉપયોગ ૯, લેશા ૬.
૭ દેવાંગનામાં—જીવના ભેદ ૨—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૪ પ્રથમ; જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ વૈક્રેયના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૯, લેશા ૪.
૮ સિદ્ધગતિમાં—જીવના ભેદ નથી, ગુણઠાણા નથી, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨—૧ કેવળજ્ઞાન, ૨ કેવળદર્શન, લેશા નથી.

એ આઠ ભેદનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડી મનુષ્યણી ૧. તેથી મનુષ્ય સમુર્છિમ ભેળતાં અસંખેજ્જગુણા ૨, તેથી નારકી અસંખેજ્જગુણા ૩. તેથી તિર્યંચાણી અસંખેજ્જગુણી ૪ તેથી દેવતા અસંખેજ્જગુણા ૫. તેથી દેવી સંખેજ્જગુણી ૬. તેથી સિદ્ધભગવંત અનંતગુણા ૭. તેથી તિર્યંચ અનંતગુણા ૮.

૩ ઇંદ્રિયદ્વાર.

૨ સઇંદ્રિયામાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ તે ૧ કેવળજ્ઞાન, ૨ કેવળદર્શન એ ૨ વર્જીને, લેશા ૬.
૨ એકેંદ્રિયમાં—જીવના ભેદ ૪—૧ સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને ૨ પર્યાપ્તો, ૩ બાદર એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૫, ઉદારિક ૧, ઉદારિકનો મિશ્ર ૨, વૈક્રેય ૩, વૈક્રેયનો મિશ્ર ૪, કાર્મણ કાયજોગ ૫, ઉપયોગ ૩—૨ અજ્ઞાન ને ૧ અચક્ષુદર્શન; લેશા ૪.
૫ બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨ ચઉરેંદ્રિય એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૨ પોતપોતાનો અપર્યાપ્તો ૧ ને પર્યાપ્તો ૨, ગુ૦ ૨ પહેલા, જોગ ૪—૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો. ઉપયોગ-બેઇંદ્રિય તેઇંદ્રિયમાં—૫—૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન

ને ૧ અચક્ષુદર્શન અને ચઉરેંદ્રિયમાં ૬ તે ૧ ચક્ષુદર્શન વધ્યું, લેશ્યા ૩.

૬ પંચેંદ્રિયમાં—જીવના ભેદ ૪—૧ સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો, ૨ પર્યાપ્તો, ૩ અસંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને ૪ પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦. કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ એ ૨ વર્જ્યાં, લેશ્યા ૬.

૭ અણિંદિયામાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૨ તેરમું ને ચઉદમું, જોગ ૭–૨ મનના તે સત્ય મન ૧, વ્યવહાર મન ૨, બે વચનના તે સત્ય વચન ૧, વ્યવહાર વચન ૨ અને ઉદારિકનો ૫, ઉદારિકનો મિશ્ર ૬, કાર્મણકાયજોગ ૭. ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ લેશ્યા ૧ શુક્લ.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પંચેંદ્રિયા ૧, તેથી ચઉરેંદ્રિયા વિશેષાધિકા ૨, તેથી તેઇંદ્રિયા વિશેષાધિકા ૩, તેથી બેઇંદ્રિયા વિશેષાધિકા ૪, તેથી અણિંદિયા અનંતગુણા ૫, તેથી એકેંદ્રિયા અનંતગુણા ૬, તેથી સઇંદ્રિયા વિશેષાધિકા ૭.

૪ કાય દ્વાર.

૧ સકાયમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૪ પૃથ્વીકાય ૧, અપકાય ૨, વનસ્પતિકાય ૩ એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૪, ગુણ૦ ૧, જોગ ૩, ઉપયોગ ૩, લેશ્યા ૪.

૬ તેઉકાય ૧, વાઉકાય ૨ એ ૨ માં—જીવના ભેદ ૪, ગુણ ૧, જોગ તેઉકાયમાં ૩ ને વાઉકાયમાં ૫ તે ૨ વૈક્રિયના વધ્યા, ઉપયોગ ૩, લેશ્યા ૩.

૭ ત્રસકાયમાં—જીવના ભેદ ૧૦ તે ૪ એકેંદ્રિયના વર્જ્યા, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૮ અકાયમાં—જીવના ભેદ નહીં, ગુણઠાણું નહીં, જોગ નહીં, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નહીં.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા ત્રસકાયા ૧, તેથી તેઉકાય અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી પૃથ્વીકાય વિશેષાધિકા ૩, તેથી અપ-

કાયા વિશેષાહિયા* ૪, તેથી વાઉકાય વિશેષાહિયા ૫, તે અકાયા અનંતગુણા ૬, તેથી વનસ્પતિકાયા અનંતગુણા તેથી સકાયા વિશેષાહિયા ૮.

૫ જોગ દ્વાર.

૧ સજોગીમાં જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧ ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ મનજોગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૧ જોગ ૧૪ એક કાર્મણનો વર્જીને, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૩ વચનજોગીમાં—જીવના ભેદ ૫, બેઈંદ્રિય ૧, તેઈંદ્રિય ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૫ એના પર્યાપ્તા. ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧૪, કાર્મણ વર્જી ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૪ કાયજોગીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩, જોગ ૧ ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૫ અજોગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠા ૧ ચઉદમું, જોગ નહિ, ઉપયોગ ૨ કેવળજ્ઞાન ને કેવળદર્શ લેશ્યા નથી.

એહનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા મનજોગી ૧, તે વચનજોગી અસંખેજ્જગુણા ૨, તેથી અજોગી અનંતગુણા તેથી કાયજોગી અનંતગુણા ૪, તેથી સજોગી વિશેષાહિયા ૫.

૬ વેદદ્વાર.

૧ સવેદીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૯ પ્રથમ, જોગ ૧ ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ વર્જીને લેશ્યા ૬.

૩ સ્ત્રી વેદ ૧, પુરૂષવેદ ૨, એ ૨ માં—જીવનાભેદ ૨ સંજ્ઞી ગુણ૦ ૯, જોગ ૧૫, પુરૂષવેદમાં અને સ્ત્રીવેદમાં ૧૩ તે આહારકના વર્જીને, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.

૪ નપુંસકવેદમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૯, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨, વર્જીને. લેશ્યા ૬.

*વિશેષાહિયાર્નાવિશેષ અધિક ;

૫ અવેદીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૬, નવમાથી તે ૧૪ મા સુધી, જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧. ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૧. શુકલ.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પુરૂષવેદી ૧, તેથી સ્ત્રીવેદી અસંખ્યગુણા ૨, તેથી અવેદી અનંતગુણા ૩. તેથી નપુંસકવેદી અનંતગુણા ૪, તેથી સવેદી વિશેષાધિક ૫.

૭ કષાયદ્વાર.

૧ સકષાયીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧૦ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, કેવળજ્ઞાન ૧, કેવળદર્શન ૨ વર્જીને, લેશ્યા ૬.

૪ ક્રોધ ૧, માન ૨, માયા ૩, એ ૩ માં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૯, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.

૫ લોભકષાયીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૦ પહેલાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૬.

૬ અકષાયીમાં—જીવનો ભેદ ૧, સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો. ગુણ૦ ૪ ઉપલા, જોગ ૧૧—૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપયોગ ૯—૫ જ્ઞાન, ૪ દર્શન એવં ૯, લેશ્યા ૧

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અકષાયી ૧, તેથી માનકષાયી અનંતગુણા ૨, તેથી ક્રોધકષાયી વિશેષાધિક ૩, તેથી માયાકષાયી વિશેષાધિક ૪, તેથી લોભકષાયી વિશેષાધિક ૫, તેથી સકષાયી વિશેષાધિક ૬

૮ લેશ્યાદ્વાર.

૧ કૃષ્ણલેશીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણું ૬, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશ્યા ૧

૨ કૃષ્ણ ૧, નીલ ૨, કાપોત ૩, એ ૩ લેશ્યામાં—જીવના ભેદ ૧૪ ગુણઠાણું ૪ [illegible] જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ [illegible] [illegible]

૫ તેજુલેશીમાં—જીવના ભેદ ૩, સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ૧, પર્યાપ્તો ૨, બાદર એકેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ૩, ગુણ૦ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૧ તેજુ.

૬ પદ્મલેશીમાં જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ૭ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૧ પદ્મ.

૭ શુકલલેશીમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ૧૩ પ્રથમ, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૧ શુકલ.

૯ અલેશીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો. ગુણ૦ ૧ ચઉદમું, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨—કેવળજ્ઞાન ૧ ને કેવળ દર્શન ૨, લેશા નથી.

એહનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા શુકલલેશી ૧, તેથી પલેશ્રશી સંખેજ્જગુણા ૨, તેથી તેજુ લેશી સંખેજ્જગુણા ૩, તેથી અલેશી અનંતગુણા ૪, તેથી કાપુતલેશી અનંતગુણા ૫, તેથી નીલલેશી વિશેષાહિયા ૬, તેથી કૃષ્ણલેશી વિશેષાહિયા ૭, તેથી સલેશી વિશેષાહિયા ૮.

૯ સમકિતદ્વાર.

૧ સમુચ્ચય સમ્યકત્વદૃષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૬, બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા અને સંજ્ઞીપંચેંદ્રિયનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવં ૬, ગુણ૦ ૧૨ પહેલું ત્રીજું વર્જિને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જિને, લેશા ૬.

૨ સાસ્વાદાન સમ્યકત્વદૃષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૬. ગુણ૦ બીજું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જિને, ઉપયોગ ૬—૩ જ્ઞાન, ૩ દર્શન લેશા ૬.

૩ ઉપશમ સમ્યકત્વદૃષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ ૮, ચોથાથી ૧૧ મા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૭-૪ જ્ઞાન, ૩ દર્શન. લેશા ૬

૪ ક્ષયોપશમ ને વેદક સમ્યક્તદૃષ્ટિમાં-જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણ૦ ક્ષયોપશમ સમ્યકત્વદૃષ્ટિમાં ૪ થો નવમા સુધી અને

વેદકમાં ૪થી સાતમા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપ૦ ૭, લેશ્યા ૬.

૫ ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણઠાણા ૧૧ ચોથાથી તે ચૌદમા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૬.

૬ મિથ્યાત્વદૃષ્ટિમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩, આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૬—૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૭ સમામિથ્યાત્વ દૃષ્ટિમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણું ૧ ત્રીજું, જોગ ૧૦—૪ મનના, ૪ વચનના, ૧ ઔદારિકનો, ૧ વૈક્રિયનો એવં ૧૦, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સાસ્વાદન સમકિતી ૧, તેથી ઉપશમ સમકિતી સંખ્યેજગુણા ૨, તેથી મિશ્રદૃષ્ટિ સંખ્યેજગુણા ૩, તેથી ક્ષયોપશમ સમકિતી સંખ્યેજગુણા, ૪ તેથી વેદક સમકિતી અસંખ્યેજગુણા ૫. તેથી ક્ષાયક સમકિતી અનંતગુણા ૫. તેથી સમુચ્ચય સમકિતી વિશેષાધિકા ૭, તેથી મિથ્યાત્વ દૃષ્ટિ અનંતગુણા ૮.

૧૦ જ્ઞાનદ્વાર.

૧ સમુચ્ચય જ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૬, બેઇંદ્રિય ૧, તેઇંદ્રિય ૨, ચઉરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ના અપર્યાપ્તા ને સંજ્ઞીનો અપર્યાપ્તો ને પર્યાપ્તો એવં ૬, ગુણઠાણા ૧૨ પહેલું ત્રીજું વર્જીને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯—૫ જ્ઞાન ને ૪ દર્શન, લેશ્યા ૬

૨ [illegible]

૪ [illegible]

૫ [illegible]

૬ કેવળજ્ઞાનીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨, તેરમું ને ચોદમું, જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશા ૧ પરમશુક્લ.
૭ અજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણાં ૨ પહેલું ને ત્રીજું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૬–૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશા ૬.
૯ મતિશ્રુત અજ્ઞાનીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૨. પહેલું ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.
૧૦ વિભંગજ્ઞાનીમાં-જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુણઠાણા ૨ પહેલું ને ત્રીજું, જોગ ૧૩, ઉપયોગ ૬, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા મનપર્યવજ્ઞાની ૧, તેથી અવધિજ્ઞાની અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી મતિજ્ઞાની ને શ્રુતજ્ઞાની માંહોમાંહિ તુલ્ય ને વિશેષાહિયા ૪, તેથી વિભંગ જ્ઞાની અસંખ્યાતગુણા ૫, તેથી કેવળજ્ઞાની અનંતગુણા ૬, તેથી જ્ઞાની વિશેષાહિયા ૭, તેથી મતિશ્રુતઅજ્ઞાની માંહોમાંહિ તુલ્ય અનંતગુણા ૯, તેથી અજ્ઞાની વિશેષાહિયા ૧૦.

૧૧. દર્શનદ્વાર.

૧ ચક્ષુદર્શનીમાં—જીવના ભેદ ૬ ચોરેંદ્રિય ૧. અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૨, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૩, એ ૩ ના અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા ગુણઠાણા ૧૨ પ્રથમ, જોગ ૧૪ કાર્મણનો વર્જીને, ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વર્જ્યા, લેશા ૬.
૨ અચક્ષુદર્શનીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૨, જોગ ૧૫ ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૬.
૩ અવધિદર્શનીમાં—જીવના ભેદ ૨ ગુણઠાણા ૧૨, જોગ ૧૫ ઉપયોગ ૧૦, લેશા ૬
૪ કેવળદર્શનીમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૨ તેરમું, ચોદમું, જોગ ૭, ઉપયોગ ૨, લેશા ૧.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અવધિદર્શની ૧, તેથી ચક્ષુદર્શની અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી કેવળદર્શની અનંતગુણા ૩, તેથી અચક્ષુદર્શની અનંતગુણા ૪.

૧૨ સંજમદ્વાર.

સંજતિમાં-જીવનો ભેદ ૧. સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણા ૯, છઠ્ઠાથી તે ૧૪ મા સુધી, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૬.

સામાયક ૧, છેદોપસ્થાપનીય ૨, એ બે ચારિત્રમાં— જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણઠાણા ૪, છઠ્ઠાથી ૯ મા સુધી, જોગ ૧૪, કાર્મણનો વર્જીને, ઉપયોગ ૭–૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્રમાં-જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૨, છઠ્ઠું ને સાતમું, જોગ ૯–૪ મનના, ૪ વચનના, ને ૧ ઉદારિકનો, ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૩ ઉપલી.

૫ સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણું ૧ દશમું, જોગ ૯, ઉપયોગ ૭, લેશ્યા ૧ શુક્લ.

૬ યથાખ્યાત ચારિત્રમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણા ૪ ઉપલા, જોગ ૧૧, ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૯, ૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૧.

૭ સંયમાસંયમમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુણઠાણું ૧ પાંચમું, જોગ ૧૨, આહારકના ૨ ને ૧ કાર્મણનો વર્જીને, ઉપયોગ ૬, ૩ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૮ અસંજતિમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૪ પ્રથમ, જોગ ૧૩ તે આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૯–૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, લેશ્યા ૬.

૯ નો સંજતિ, નો અસંજતિ, નો સંજતાસંજતિ—જીવનો ભેદ ૦, ગુણ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

[illegible]

સંજતિ અસંખ્યાતગુણા ૭, તેથી નોસંજતિ, નોઅસંજતિ, નોસંજતાસંજતિ અનંતગુણા ૮, તેથી અસંજતિ અનંતગુણા ૯.

૧૩ ઉવઓગદ્વાર.

૧ સાગારોવઉત્તામાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અણાગારોવઉત્તામાં—જીવના ભેદ ૧૪. ગુણઠાણા ૧૩ દશમું વર્જિને, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અણાગારોવઉત્તા ૧, તેથી સાગારોવઉત્તા સંખેજ્જગુણા ૨.

૧૪ આહારદ્વાર.

૧ આહારકમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૩ પહેલાં, જોગ ૧૪, કાર્મણનો વર્જિને, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

૨ અણાહારકમાં—જીવના ભેદ ૮, સાત અપર્યાપ્તા સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુણ૦ ૫ પહેલું, બીજું, ચોથું, તે ચૌદમું એ ૫, જોગ ૧ કાર્મણનો. ઉપયોગ ૧૦ મ ज्ञान ૧ ને ચક્ષુદર્શન ૨, એ વર્જિને, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અણાહારક ૧, આહારક અસંખેજ્જગુણા ૨.

૧૫ ભાસગદ્વાર.

૧ ભાસગામાં—જીવના ભેદ ૫. બેઇંદ્રિ ૧ તેઇંદ્રિ ૨, ચૌરેં અસંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૪, સંજ્ઞીપંચેંદ્રિય ૫, એ ૫ ના ગુણઠાણા ૧૩ પ્રથમ, જોગ ૧૪ કાર્મણનો વર્જિને, ૧૨, લેશા ૬.

૨ અભાસગામાં—જીવના ભેદ ૧૦, તે ૧૪ માંથી બેઇ તેઇંદ્રિય ૨, ચૌરેંદ્રિય ૩, અસંજ્ઞીપચેંદ્રિય ૪, એ ૪ ગુણ૦ ૫ તે પહેલું ૧, બીજું ૨, ચોથું ૩, તેરમું ૪, ૫, જોગ ૫ [illegible] ઔદારિકના, ૨ વૈક્રિયના ને કા ઉપયોગ [illegible] લેશા ૬

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા ભાસગા ૧, તેથી અભાસગા અનંતગુણા ૨.

૧૬ પરિત્તદ્વાર

૧ પરિત્તસંસારીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
૨ અપરિત્તસંસારીમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પહેલું, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૬—અજ્ઞાન ૩, દર્શન ૩, લેશ્યા ૬.
૩ નોપરિત્ત નોઅપરિત્તમાં-જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા પરિત્ત ૧, તેથી નોપરિત્ત નોઅપરિત્ત અનંતગુણા ૨, તેથી અપરિત્ત અનંતગુણા ૩.

૧૭ પર્યાપ્તદ્વાર.

૧ પર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૭, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.
૨ અપર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૭, ગુણ૦ ૩ તે પહેલું, બીજું ને ચોથું, જોગ ૫ તે ૨ ઔદારિકના ૨ વૈક્રિયના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપ૦ ૯—૩ જ્ઞાન, ૩ અજ્ઞાન, ૩ દર્શન, [illegible] ૬, લેશ્યા ૬
૩ નોપર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તામાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦, જોગ નથી, ઉપ૦ ૨, લેશ્યા નથી

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા નોપર્યાપ્તા નોઅપર્યાપ્તા ૧, તેથી અપર્યાપ્તા અનંતગુણા ૨, તેથી પર્યાપ્તા સંખ્યાતગુણા ૩

૧૮ સુક્ષ્મદ્વાર.

૧ સુક્ષ્મમાં—જીવના ભેદ ૨, [illegible] ૧ [illegible] ૩—[illegible] ૧ [illegible] ૧ [illegible]
૨ [illegible] ૧૪ [illegible] ૧૨, લેશ્યા ૬ [illegible]

૩ નો સૂક્ષ્મ, નો બાદરમાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦ ૦, જોગ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા નોસૂક્ષ્મ નોબાદર ૧, તેથી બાદર અનંતગુણા ૨, તેથી સૂક્ષ્મ અસંખેજ્જગુણા ૩.

૧૯ સંજ્ઞાદ્વાર.

૧ સંજ્ઞીમાં—જીવના ભેદ ૨, ગુણઠાણા ૧૨ પહેલાં, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૦ કેવળના ૨ વર્જ્યા, લેશ્યા ૬.

૨ અસંજ્ઞીમાં—જીવના ભેદ ૧૨ તે ૨ સંજ્ઞીના વર્જ્યા, ગુણ૦ પ્રથમ, જોગ ૬—૨ ઉદારિકના, ૨ વૈક્રેયના, ૧ કાર્મણનો ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૬, ઉપ૦ ૬—૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન ૨ દર્શન એવં ૬, લેશ્યા ૪ પ્રથમ.

૩ નોસંજ્ઞી નોઅસંજ્ઞીમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨ તેરમું ચઉદમું, જોગ ૭. ઉપ૦ ૨, લેશ્યા ૧ પરમ શુક્લ

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા સંજ્ઞી ૧, તેથી નોસંજ્ઞી નોઅસંજ્ઞી અનંતગુણા ૨, તેથી અસંજ્ઞી અનંતગુણા ૩.

૨૦ ભવ્યઅભવ્યદ્વાર.

૧ ભવ્યમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા૦ ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ અભવ્યમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૬, લેશ્યા ૬.

૩ નોભવ્ય નોઅભવ્યમાં—જીવના ભેદ ૦, ગુણ૦-૦, જોગ ૦ નથી, ઉપયોગ ૨, લેશ્યા નથી.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અભવ્ય ૧, તેથી નોભવ્ય નોઅભવ્ય અનંતગુણા ૨ તેથી ભવ્ય અનંતગુણા ૩.

૨૧ ચરમદ્વાર.

૧ ચરમમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશ્યા ૬.

૨ અચરમમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણ૦ ૧ પ્રથમ, જોગ ૧૩ આહારકના ૨ વર્જીને, ઉપયોગ ૯, લેશ્યા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા અગ્યરમ ૧, તેથી ચરમ અનંતગુણા ૨.

૧ ચતુર્ગ્રવ દેવલીમાં—જીવના ભેદ ૨ સંજ્ઞીના, ગુ૦ ૧૧ ઉપલા, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૯—૩ અજ્ઞાન વર્જીને, લેશ્યા ૬.

૨ વીતરાગીમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુ૦ ૪, તે બારમાથી ચોદમા સુધી, જોગ ૧૧, ઉપયોગ ૯, લેશ્યા ૧.

૩ જુગલિયામાં—જીવના ભેદ ૨, સંજ્ઞીના, ગુ૦ ૨ પહેલું ને ચોથું, જોગ ૧૧ તે ૪ મનના, ૪ વચનના, ૨ ઉદારીકના ને ૧ કાર્મણનો એવં ૧૧, ઉપ૦ ૬—બે જ્ઞાન, બે અજ્ઞાન, બે દર્શન એવં ૬, લેશ્યા ૪ પ્રથમ.

૪ અસંજ્ઞી તિર્યંચમાં—જીવના ભેદ ૬, ગુ૦ ૨ પ્રથમ, જોગ ૪ તે ૨ ઉદારિકના, ૧ કાર્મણનો ને ૧ વ્યવહાર વચનનો એવં ૪, ઉપયોગ ૬ તે ૨ જ્ઞાન, ૨ અજ્ઞાન ૨ દર્શન, લેશ્યા ૩ પ્રથમ.

૫ સમુર્છિમ મનુષ્યમાં—જીવનો ભેદ ૧, ગુ૦ ૧ પહેલું, જોગ ૩ તે ૨ ઉદારિકના ને ૧ કાર્મણનો, ઉપયોગ ૪ તે ૨ અજ્ઞાન ને ૨ દર્શન, લેશ્યા ૩

એહનો અલ્પબહુત્વ સર્વથી થોડા જુગલીયા ૧, તેથી સમુર્છિમ મનુષ્ય અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી અસંજ્ઞી તિર્યંચ અસંખ્યાતગુણા ૩, તેથી વીતરાગી અનંતગુણા ૪, તેથી [illegible] દેવલી વિશેષાધિક ૫

૧ [illegible]—જીવના ભેદ ૧૪, ગુ૦ ૧૪, જોગ ૧૫, [illegible] ૧૨, લેશ્યા ૬

૨ [illegible]

૩ આહારક શરીરમાં—જીવનો ભેદ ૧ સંજ્ઞીનો પર્યાપ્તો, ગુ૦ ૨ છઠું ને સાતમું, જોગ ૧૨ તે ૨ વૈક્રેયના ને કાર્મણનો એ ૩ વર્જ્યા, ઉપ૦ ૭ તે ૪ જ્ઞાન ને ૩ દર્શન, લેશા ૬.
૫ તેજસ, કાર્મણ શરીરમાં—જીવના ભેદ ૧૪, ગુણઠાણા ૧૪, જોગ ૧૫, ઉપયોગ ૧૨, લેશા ૬.

એનો અલ્પબહુત્વ, સર્વથી થોડા આહારક શરીરી ૧, તેથી વૈક્રેય શરીરી અસંખ્યાતગુણા ૨, તેથી ઉદારિક શરીરી અસંખ્યાતગુણા ૩, તેથી તેજસ કાર્મણ શરીરી માંહોમાંહિ તુલ્ય ને અનંતગુણા ૫. ઇતિ મ્હોટો બાસઠીઓ સમાપ્ત.

અથ શ્રી ચાર કષાયનો થોકડો.

શ્રી પન્નવણાજી સૂત્ર પદ ચૌદમે કષાયનો વર્ણવ ચાલ્યો છે. કષાય ૧૬ પ્રકારે કહી છે–૧. પોતાને માટે, ૨. પરને માટે, ૩. તદુભયા કહેતાં બન્ને માટે, ૪. ખેત કહેતાં ઉઘાડી જમીનને માટે, ૫. વથ્થુ કહેતાં ઢાંકી જમીનને માટે, ૬. શરીર માટે, ૭. ઉપધિને માટે, ૮ નિરર્થકપણે, ૯. જાણતાં, ૧૦. અજાણતાં, ૧૧. ઉપશાંતપણે, ૧૨ અણુપશાંતપણે, ૧૩. અનંતાનુબંધી ક્રોધ, ૧૪. અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૫. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ, ૧૬. સંજ્વલનો ક્રોધ, એવં ૧૬. તે ૧૬ સમુચ્ચય જીવઆશ્રી અને ચોવીશ દંડક આશ્રી એમ ૨૫ ને ૧૬ સોલે ગુણતાં ૪૦૦ થયા. હવે કષાયનાં દળીયા કહે છે–ચણીઆ, ઉપચણીઆ, બાંધ્યા, વેદ્યા, ઉદીરીયા, નિર્જર્યા એવં ૭. તે ભૂતકાળ, વર્તમાનકાળ અને ભવિષ્યકાળ આશ્રી એમ ૬ ને ૩ ત્રણે ગુણતાં ૧૮ થાય તે એક જીવ આશ્રી અને ૧૮ બહુ જીવ આશ્રી એવં ૩૬ થાય તે સમુચ્ચય જીવ આશ્રી, અને ચોવીશ દંડક આશ્રી, એમ ૩૬ ને ૨૫ સે ગુણતાં ૯૦૦ થાય. અને ૪૦૦ ઉપર કહ્યા તે મળી કુલ ૧૩૦૦ ક્રોધના, ૧૩૦૦ માનના, ૧૩૦૦ માયાના અને ૧૩૦૦ લોભના, એવ સર્વ મળી ૫૨૦૦ થાય.

શ્રી અઠ્ઠાણું બોલનો અલ્પ બહુત્વદ્વાર.

૧ સર્વથી થોડા ગર્ભજ મનુષ્ય.
૨ મનુષ્યાણી સંખ્યાતગુણી
૩ બાદર તેઉકાયના પર્યાપ્તા અસંખ્યાતગુણા.
૪ અનુત્તર વિમાનના દેવતા અ૦
૫ ઉપલી ત્રિકના દેવતા સં૦
૬ મધ્યમ ત્રિકના દેવતા સં૦
૭ હેઠલી ત્રિકના દેવતા સં૦
૮ બારમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૯ અગિયારમા દેવ૦ દેવતા સં૦
૧૦ દશમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૧૧ નવમા દેવલોકના દેવતા સં૦
૧૨ સાતમી નરકના નારકી અસં૦
૧૩ છઠ્ઠી નરકના નારકી અસં૦
૧૪ આઠમા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૧૫ સાતમા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૧૬ પાંચમી નરકના નારકી અસં૦
૧૭ છઠ્ઠા દેવલોકના દેવતા અસં૦
૧૮ ચોથી નરકના નારકી અસં૦
૧૯ પાંચમા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૦ ત્રીજી નરકના નારકી અસં૦
૨૧ ચોથા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૨ ત્રીજા દેવ૦ દેવતા અસં૦
૨૩ બીજી નરકના નારકી અસં૦
૨૪ [illegible]
૨૫ [illegible]
૨૬ [illegible]
૨૭ પહેલા દેવલોકના દેવતા સં૦
૨૮ પહેલા દેવલોકની દેવી સં૦
૨૯ ભવનપતિ દેવતા અસં૦
૩૦ ભવનપતિની દેવી સં૦
૩૧ પહેલી નરકના નારકી અસં૦
૩૨ ખેચર પુરૂષ અસં૦
૩૩ ખેચરની સ્ત્રી સં૦
૩૪ થળચર પુરૂષ સં૦
૩૫ થળચર સ્ત્રી સં૦
૩૬ જળચર પુરૂષ સં૦
૩૭ જળચર સ્ત્રી સં૦
૩૮ વ્યંતર દેવતા સં૦
૩૯ વ્યંતર દેવી સં૦
૪૦ જ્યોતિષી દેવતા સં૦
૪૧ જ્યોતિષીની દેવી સં૦
૪૨ ખેચર નપુંસક સં૦
૪૩ થળચર નપુંસક સં૦
૪૪ જળચર નપુંસક સં૦
૪૫ ચૌરેંદ્રિય પર્યાપ્તા સં૦
૪૬ [illegible]
૪૭ [illegible]
૪૮ [illegible]
૪૯ [illegible]
૫૦ [illegible]
૫૧ [illegible]
૫૨ [illegible]

પ૦ અસં૦
૫૪ બાદર નિગોદીયા પ૦ અસં૦
૫૫ પુઢવિકાયા પ૦ અસં૦
૫૬ બાદર અપકાયા પ૦ અસં૦
૫૭ બાદર વાઉકાયા પ૦ અસં૦
૫૮ બાદર તેઉકાયા પ૦ અસં૦
૫૯ બાદર પ્રત્યેક શરીરી વન-
સ્પતિ અપ૦ અસં૦
૬૦ બા૦ નિગોદીયા અપ૦ અસં૦
૬૧ બાદર પુઢવી૦ અપ૦ અસં૦
૬૨ બા૦ અપકાય અપ૦ અસં૦
૬૩ બાદર વાઉ૦ અપ૦ અસં૦
૬૪ સૂક્ષ્મ તેઉ૦ અપ૦ અસં૦
૬૫ સૂક્ષ્મ પુઢવી૦ અપ૦ અસં૦
૬૬ સૂક્ષ્મ અપ૦ અપ૦ વિ૦
૬૭ સૂક્ષ્મ વાઉ૦ અપ૦ વિ૦
૬૮ સૂક્ષ્મ તેઉ૦ પ૦ સં૦
૬૯ સૂક્ષ્મ પુઢવી૦ પ૦ સં૦
૭૦ સૂક્ષ્મ અપ૦ પ૦ વિ૦
૭૧ સૂક્ષ્મ વાઉ૦ પ૦ વિ૦
૭૨ સૂક્ષ્મ નિગોદિયા અપ૦ અસં૦
૭૩ સૂક્ષ્મ નિગોદીયા પ૦ સં૦
૭૪ અભવ્ય અનંતગુણા.
૭૫ પડિવાઇ સમદિઠી અનં૦
૭૬ સિદ્ધ ભગવંતજી અનં૦
૭૭ બાદર વનસ્પતિ પ૦ અનં૦
૭૮ બાદર પ૦ વિ૦
૭૯ બા૦ વનસ્પતિ અપ૦ અસં૦
૮૦ બાદર અપ૦ વિ૦
૮૧ સમુચ્ચય બાદર વિ૦
૮૨ સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ અપ૦
૮૩ સૂક્ષ્મ અપ૦ વિ૦
૮૪ સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ પ૦ સં૦
૮૫ સૂક્ષ્મ પ૦ વિ૦
૮૬ સમુચ્ચય સૂક્ષ્મ વિ૦
૮૭ ભવ્ય સિદ્ધીયા વિ૦
૮૮ નિગોદીયા જીવ વિ૦
૮૯ વનસ્પતિ જીવ વિ૦
૯૦ એકેંદ્રિયા જીવ વિ૦
૯૧ તિર્યંચ જીવ વિ૦
૯૨ મિથ્યાદ્દષ્ટિ જીવ વિ૦
૯૩ અવિરતિ જીવ વિ૦
૯૪ સકષાયા જીવ વિ૦
૯૫ છદ્મસ્થા જીવ વિ૦
૯૬ સજોગી જીવ વિ૦
૯૭ સંસારસ્થા જીવ વિ૦
૯૮ સર્વ જીવ વિ૦

ઇતિ શ્રી અઠ્ઠાણું બોલનો અલ્પબહુત્વ સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી ચોવીશ જિનાંતરાં.



૧. અઢાર ક્રોડાક્રોડ સાગરને આંતરે પહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થંકર વનીતા નગરીને વિષે થયા. નાભિરાજા પિતા, મરૂદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, વૃષભ લંછન, પાંચસેં ધનુષ દેહમાન, ચોરાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ, વીશ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ત્રેસઠ લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી એક હજાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને ચોરાશીમી ગણધરની પેઢી આપીને, ત્રીજા આરાના ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના બાકી રહ્યા ત્યારે મહા વદ તેરશને દહાડે દશ હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૨. પહેલા શ્રી આદિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ-મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પચાસ લાખ ક્રોડ સાગરને આંતરે બીજા અજિતનાથ તીર્થંકર અયોધ્યા નગરીને વિષે થયા. જિતશત્રુ રાજા પિતા, વિજયારાણી માતા, હેમવર્ણે, [illegible] હસ્તીનું લંછન, સાડાચારસેં ધનુષ્યનું દેહમાન, બહોંતેર લાખ પૂર્વનું આયુષ, અઢાર લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ત્રેપન લાખ પૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વમાં [illegible] પ્રવજ્યા પાળી, પ્રવજ્યા લીધા પછી બાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, [illegible] ગણધરની પેઢી આપીને [illegible] નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા.

૩. [illegible]

પાળી. પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચઉદ વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૪. ત્રીજા સંભવનાથ તીર્થંકર મોક્ષે પહોંચ્યા પછી દશ લાખ કોડ સાગરોપમને આંતરે ચોથા અભિનંદન તીર્થંકર વનીતા નગરીને વિષે થયા. સંવર રાજા પિતા, સિદ્ધાર્થા રાણી માતા, હેમવર્ણે, વાનરનું લંછન, સાડાત્રણસેં ધનુષનું દેહિમાન, પચ્ચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં સાંડાબાર લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, સાડીછત્રીસ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી અઢાર વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૫. ચોથા અભિનંદન તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ લાખ કોડ સાગરને આંતરે પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર કુંથપુરી નગરીને વિષે થયા મેઘરથ રાજા પિતા, સુમંગલા રાણી માતા, હેમવર્ણે, ક્રૌંચ પંખીનું લંછન, ત્રણસેં ધનુષ દેહિમાન, ચાળીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં દશ લાખ પૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, ઓગણત્રીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી વીશ વર્ષે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ, ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૬. પાંચમા સુમતિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ–મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નેવું હજાર કોડ સાગરને આંતરે છઠ્ઠા પદ્મપ્રભુ તીર્થંકર કૌસંબી નગરીને વિષે થયા શ્રીધર રાજા પિતા, સુસિમા રાણી માતા, રાતે વર્ણે, પદ્મકમળનું લંછન, અઢીસેં ધનુષ દેહિમાન, ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, સાડાસાત લાખ પૂર્વ કુંવ

પદે રહ્યા, સાડીએકવીશ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી છઠે મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘતીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને ત્રહુંતેર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૭ છઠ્ઠા શ્રીપદ્મપ્રભુ તીર્થંકર નિર્વાણ-મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ હજાર ક્રોડ સાગરને આંતરે સાતમા સુપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર વણારસી નગરને વિષે થયા. પ્રતિષ્ઠ રાજા પિતા, પૃથ્વી દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, સાથીયાનું લંછન, બસેં ધનુષનું દેહમાન, વીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં પાંચ લાખ પૂર્વ કુંવરપદે રહ્યા, ચઉદ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી નવ માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ, ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને, દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા

૮ સાતમા શ્રી સુપાર્શ્વનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવસેં ક્રોડ સાગરને આંતરે આઠમા ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકર ચંદ્રપુરી નગરીને વિષે થયા. મહસેન રાજા પિતા, લક્ષ્મણા દેવી રાણી માતા, ઉજ્જ્વલ વર્ણ, ચંદ્રમાનું લંછન, દોઢસેં ધનુષનું દેહમાન, દશ લાખ પૂર્વનું આયુષ, તેમાં [illegible] પૂર્વ કુંવરપદે રહ્યા, [illegible] લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી [illegible] મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને [illegible] સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૯ આઠમા શ્રી ચંદ્રપ્રભ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા [illegible]

અર્ધ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, એક લાખ પૂર્વ પ્રવર્જ્યા પાળી પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચાર મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું: સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એકહજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા

૧૦. નવમા શ્રીસુવિધિનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ ક્રોડ સાગરને આંતરે દશમા શ્રી શીતળનાથ તીર્થંકર ભદ્દીલપુર નગરીને વિષે થયા. દશરથ રાજા પિતા, નંદાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, શ્રીવત્સ સાથીયાનું લંછન, નેવું ધનુષ્ય દેહિમાન, એક લાખ પૂર્વનું આયુષ-તેમાં પા લાખપૂર્વ કુંવરપણે રહ્યા, અર્ધ લાખ પૂર્વ રાજ પાળ્યું, પા લાખ પૂર્વની પ્રવર્જ્યા પાળી પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રણ માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા

૧૧. દશમા શ્રી શીતળનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ પહોંચ્યા પછી એક ક્રોડ સાગરમાં એકસો સાગર, છાસઠ લાખ, છવિશ હજાર વરસને ઉણે આંતરે, અગ્યારમા શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર સિંહપુરી નગરીને વિષે થયા. વિષ્ણુ રાજા પિતા અને વિષ્ણુ દેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, ગેંડાનું લંછન, એંસી ધનુષનું દેહિમાન, ચોરાશી લાખ વરસનું આયુષ-તેમાં ૨૧ લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ૪૨ લાખ વરસ રાજ પાળ્યું, ૨૧ લાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી બે માસે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા

૧૨. અગ્યારમા શ્રી શ્રેયાંસનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ૫૪ સાગરને આંતરે, બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકર ચંપાપુરી નગરીને વિષે થયા વસુપૂજ્ય રાજા પિતા, જયાદેવી રાણી માતા, રાતેવર્ણ, ભેંસનું લંછન, સિત્તેર ધનુષનું દેહિમાન, બોહોતેર લાખ વરસનું આયુષ-તેમાં અઢાર લાખ વરસ કુંવરપણે રહ્યા, ચોપનલાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી એક

મહિને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી શ્રુતની પેઠી આપીને છસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા.

૧૩. બારમા શ્રી વાસુપૂજ્ય તીર્થંકર નિર્વાણ-મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રીશ સાગરને આંતરે તેરમા શ્રી વિમળનાથ તીર્થંકર કંપીલપુર નગરને વિષે થયા. કૃતવર્મા રાજા પિતા, શ્યામાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, સુવરનું લંછન, સાઠ ધનુષ્યનું દેહમાન, સાઠ લાખ વરસનું આયુષ, તેમાં પંદર લાખ વરસ કુંવરપદે રહ્યા, ત્રીશ લાખ વરસ રાજ્ય પાળ્યું, ૧૫ લાખ વરસની પ્રવ્રજ્યા પાળી. પ્રવ્રજ્યા લીધા પછી બે મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ-તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી શ્રુતની પેઠી આપીને ૬૦૦ સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ મોક્ષ પધાર્યા.

૧૪. તેરમા શ્રી વિમળનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી નવ સાગરને આંતરે ચઉદમા અનંતનાથ તીર્થંકર અયોધ્યા નગરીને વિષે થયા. સિંહસેન રાજા પિતા, સુયશાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણ, [illegible]નું લંછન, પચાસ ધનુષ્યનું દેહમાન, ૩૦ લાખ વરસનું આયુષ, તેમાં સાડાસાત લાખ વરસ કુંવરપદે રહ્યા, પંદર લાખ વરસ રાજ પાળ્યું, સાડાસાત લાખ વરસ પ્રવ્રજ્યા પાળી, પ્રવ્રજ્યા લીધા પછી ૩ મહિને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી શ્રુતની પેઠી આપીને [illegible] સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા.

૧૫. ચઉદમા શ્રી અનંતનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ-મોક્ષ પહોંચ્યા પછી [illegible]

પ્રવર્જ્યા લીધા પછી બે મહિને કેવળજ્ઞાન પામ્યા. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને આઠસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૧૬. પંદરમા શ્રી ધર્મનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ–મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ત્રણ સાગર તેમાં પોણાપલ્યને ઉણે આંતરે સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર હસ્તીનાગપુર નગરને વિષે થયા. વિશ્વસેન રાજા પિતા, અચિરાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, મૃગનું લંછન, ચાળીસ ધનુષનું દેહિમાન, એક લાખ વરસનું આયુષ તેમાં પા લાખ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, અર્ધ લાખ વરસ રાજ પાળ્યું, પા લાખ વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી એક મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને નવસેં સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૧૭. સોળમા શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી અર્દ્ધ પલ્યને આંતરે સત્તરમા શ્રી કુંથુનાથ તીર્થંકર ગજપુરનગરીને વિષે થયા. સુરરાજા પિતા, સુરાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, છગલ કહેતાં બોકડાનું લંછન, પાંત્રીશ ધનુષનું દેહિમાન, પંચાણું હજાર વરસનું આયુષ, તેમાં પોણી ચોવીશ હજાર વરસ કુંવરપણે રહ્યા, પોણી ચોવીશ હજાર વરસ રાજ પાળ્યું, પોણી ચોવીશ હજાર વરસ ચક્રવર્ત્તીની પદવી ભોગવી, પોણી ચોવીશ હજાર વરસની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી સોળ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ પધાર્યા.

૧૮. સત્તરમા શ્રી કુંથુનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ–મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પા પલ્યમાંથી એક ક્રોડ ૧ હજાર વર્ષને ઉણે આંતરે ૧૮ મા શ્રી અરનાથ તીર્થંકર નાગપુર નગરીને વિષે થયા સુદર્શન રાજા પિતા, દેવકીદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, નંદાવર્ત્ત સાથીયાનું લંછન, ત્રીસ ધનુષનું દેહિમાન, ચોરાશી હજાર વરસનું આયુષ,

તેમાં ૨૧ હજાર વરસ કુંવરપદે રહ્યા, ૨૧ હજાર વર્ષ રાજ્ય પાળ્યું. ૨૧ હજાર વર્ષ ચક્રવર્તીની પદવી ભોગવી, ૨૧ હજાર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રણ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ-તીર્થ સ્થાપી દાદાઓની નહીની પેઠી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્થાપી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા.

૧૯. અઢારમા અરનાથ તીર્થંકર નિર્વાણ-મોક્ષ પહોંચ્યા પછી એક ક્રોડ ને એક હજાર વરસને આંતરે ૧૯ મા મલ્લિનાથ તીર્થંકર મિથિલા નગરીને વિષે થયા. કુંભ રાજા પિતા, પ્રભાવતી રાણી માતા, નીલવર્ણ, કળશાનું લાંછન, પચીશ ધનુષનું દેહમાન, પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ, તેમાં સો વરસ કુંવરપદે રહ્યા, બાકી પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ત્રીજે પહોરે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ-તીર્થ સ્થાપી દાદાઓની નહીની પેઠી આપીને પાંચસેં સાધુ અને પાંચસો સાધ્વી સંઘાતે સ્થાપી નિર્વાણ-મોક્ષ પામ્યાં.

૨૦ ઓગણીશમા મલ્લિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી ચોપન લાખ વરસને આંતરે વીશમા શ્રી મુનિસુવ્રત તીર્થંકર રાજગ્રહી નગરીને વિષે થયા. સુમિત્ર રાજા પિતા. પદ્માવતી રાણી માતા, શ્યામવર્ણ, કાચબાનું લાંછન, વીશ ધનુષનું દેહમાન, [illegible]

૨૧ [illegible]

હજાર વર્ષનું આયુષ, અઢી હજાર વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સાડા છ હજાર વર્ષ રાજ પાળ્યું, એક હજાર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી નવ મહીને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક,શ્રાવીકારૂપ, ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપી એક હજાર સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૨૨. એકવીશમા શ્રી નમિનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પાંચ લાખ વર્ષને આંતરે ૨૨ મા નેમનાથ તીર્થંકર સોરીપુર નગરને વિષે થયા. સમુદ્રવિજય રાજા પિતા, શીવાદેવી રાણી માતા, શ્યામવર્ણે, શંખનું લંછન, દશ ધનુષનું દેહિમાન, એક હજાર વર્ષનું આયુષ, તેમાં ત્રણસેં વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સાતસેં વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચોપન દહાડે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને પાંચસેં ને છત્રીશ સાધુ સંઘાતે સ્વામી નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૨૩. બાવીશમા શ્રી નેમનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી પોણી ચોર્યાસી હજાર વર્ષને આંતરે ૨૩ મા પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર વણારસી નગરીને વિષે થયા. અશ્વસેન રાજા પિતા, વામાદેવી રાણી માતા, નીલવર્ણે, સર્પનું લંછન, નવ હાથનું દેહિમાન, સો વર્ષનું આયુષ, તેમાં ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, સિત્તેર વર્ષ પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી ચોર્યાસી દહાડે કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવીકારૂપ ચાર તીર્થ સ્થાપી દ્વાદશાંગી ગણીની પેટી આપીને એક હજાર સાધુ સંઘાતે નિર્વાણ–મોક્ષ પધાર્યા.

૨૪. ત્રેવીશમા શ્રી પાર્શ્વનાથ તીર્થંકર મોક્ષ પહોંચ્યા પછી અઢીસેં વર્ષને આંતરે ચોવીશમા શ્રી મહાવીર તીર્થંકર ક્ષત્રિયકુંડગ્રામ નગરને વિષે થયા. સિદ્ધાર્થ રાજા પિતા, ત્રિશલાદેવી રાણી માતા, હેમવર્ણે, સિંહનું લંછન, સાત હાથનું દેહિમાન, બહોતેર વર્ષનું આયુષ, તેમાં ૩૦ વર્ષ કુંવરપણે રહ્યા, ૪૨ વર્ષની પ્રવર્જ્યા પાળી, પ્રવર્જ્યા લીધા પછી સાડા બાર વર્ષ ને એક

પખવાડીએ કેવળજ્ઞાન ઉપન્યું. સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘ તીર્થ સ્થાપીને દ્વાદશાંગી સૂત્રોની પેટી આપીને આસો વદ અમાવાસ્યાની રાત્રે પાવાપુરી નગરીને વિષે ચોથા આરાના ત્રણ વર્ષ ને સાડા આઠ મહિના બાકી રહ્યા, ત્યારે સ્વામીનાથ એકાકિપણે, બે દિવસનું અણસણ કરી નિર્વાણ-મોક્ષ પધાર્યા.

પહેલા તીર્થંકર શ્રીઋષભદેવ સ્વામી અને ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી એ બેઉ વચ્ચે એક ક્રોડાક્રોડ સાગરોપમનું આઝેરૂં તેમાં ૪૨ હજાર વર્ષ ઉણાનું આંતરૂં જાણવું.

ઇતિ શ્રી ચોવીશ તીર્થંકરનાં આંતરાં સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી શ્વાસોશ્વાસનો થોકડો.

શ્રી પન્નવણા સૂત્ર પદ સાતમે શ્વાસોશ્વાસનો અધિકાર ચાલ્યો છે, [illegible]

નંબર	તીર્થંકરના નામ.	પિતાનું નામ	માતાનું નામ.	લંછન.	ધનુષ. શરીરમાન.	આયુમાન.	યક્ષનાં નામ.	નામ યક્ષણીનાં
૧	શ્રી ઋષભદેવ	નાભીકુલકર.	મરૂદેવા	વૃષભ.	૫૦૦	૮૪ લાખ પૂર્વ.	ગોમુખ.	ચક્રેશ્વરી.
૨	શ્રી અજીતનાથ	જિતશત્રુ.	વિજયા	હસ્તિ.	૪૫૦	૭૨ ,, ,,	મહાયક્ષ.	અજીતબાલા.
૩	શ્રી સંભવનાથ	જિતારી.	સેનાદેવી	અશ્વ.	૪૦૦	૬૦ ,, ,,	ત્રિમુખ.	દુરીતારી.
૪	શ્રી અભિનંદન	સંવરરાજા.	સિદ્ધાર્થા.	વાંદર.	૩૫૦	૫૦ ,, ,,	નાયક.	કાલીકા.
૫	શ્રી સુમતિનાથ	મેઘરાજા.	મંગળા.	ક્રૌંચપક્ષી.	૩૦૦	૪૦ ,, ,,	તુંબરૂ.	મહાકાલી.
૬	શ્રી પદ્મપ્રભ.	શ્રીધરરાજા.	સુશીમા.	પદ્મ.	૨૫૦	૩૦ ,, ,,	કુસમય.	શ્યામા.
૭	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ	પ્રતિષ્ઠરાજા	પૃથ્વી.	સાથીઓ.	૨૦૦	૨૦ ,, ,,	માતંગ.	શાન્તા.
૮	શ્રી ચંદ્રપ્રભ.	મહાસેનરાજા.	લક્ષ્મણા.	ચંદ્ર	૧૫૦	૧૦ ,, ,,	વિજય.	ભૃકુટી.
૯	શ્રી સુવિધિનાથ	સુગ્રીવરાજા.	રામારાણી.	મગરમચ્છ.	૧૦૦	૨ ,, ,,	અજીત.	સુતારિકા.
૧૦	શ્રી શીતળનાથ	દ્રઢરથ.	નંદા.	શ્રીવત્સ.	૯૦	૧ ,, ,,	બ્રહ્મા.	અશોકા.
૧૧	શ્રી શ્રેયાંસનાથ	વિષ્ણુ	વિષ્ણુ	ગેંડો.	૮૦	૮૪ લાખ વર્ષ.	જક્ષેત.	માનવી.
૧૨	શ્રી વાસુપૂજ્ય	વસુપૂજ્ય.	જયા.	પાડો.	૭૦	૭૨ ,, ,,	કુમાર.	ચંડા.
૧૩	શ્રી વિમળનાથ	કૃતવર્મા.	શ્યામા.	વરાહ.	૬૦	૬૦ ,, ,,	ષણ્મુખ.	વિદિતા.
૧૪	શ્રી અનંતનાથ	સિંહસેન.	સુયશા.	સીચાણો.	૫૦	૩૦ ,, ,,	પાતાળ.	અંકુશા.
૧૫	શ્રી ધર્મનાથ	ભાનુ.	સુવ્રતા.	વજ્ર	૪૫	૧૦ ,, ,,	કિન્નર.	કંદર્પ.
૧૬	શ્રી શાંતિનાથ	વિશ્વસેન.	અચિરા.	હરિણ.	૪૦	૧ ,, ,,	ગરૂડ.	નિર્વાણી.
૧૭	શ્રી કુંથુનાથ	સૂર.	સુરાદેવી.	બકરો.	૩૫	૯૫ હજાર વર્ષ.	ગંધર્વ.	બલા.
૧૮	શ્રી અરનાથ	સુદર્શન.	દેવકીરાણી	નંદાવર્ત.	૩૦	૮૪ ,, ,,	યક્ષેંદ.	ધારણી.
૧૯	શ્રી મલ્લિનાથ	કુંભ	પ્રભાવતી.	કળશ.	૨૫	૫૫ ,, ,,	કુબેર.	ધરણપ્રિયા.
૨૦	શ્રી મુનિસુવ્રત	સુમિત્ર.	પદ્માવતી.	કાચબો.	૨૦	૩૦ ,, ,,	વરૂણ.	નરદત્તા.
૨૧	શ્રી નમીનાથ	વિજય	વિપ્રા.	કમળ.	૧૫	૧૦ ,, ,,	ભૃકુટી.	ગંધારી.
૨૨	શ્રી નેમનાથ	સમુદ્રવિજય.	શિવાદેવી	શંખ.	૧૦	૧ ,, ,,	ગોમેધ.	અંબિકા
૨૩	શ્રી પાર્શ્વનાથ	અશ્વસેન.	વામાદેવી	સર્પ.	૯હાથ.	૧૦૦ વર્ષ.	પાર્શ્વ.	પદ્માવતી
૨૪	શ્રી મહાવીર.	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

અથ શ્રી કર્મ પ્રકૃતિના બોલ.

---

૧ પહેલું જ્ઞાનાવરણીય કર્મ તે આંખના પાટા સમાન, ૨ બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ તે રાજાના પોળીયા સમાન, ૩ ત્રીજું વેદનીય કર્મ તે મધ તથા અફીણે ખરડ્યા ખડ્ગ સમાન, ૪ ચોથું મોહનીય કર્મ તે મદિરાપાન સમાન, ૫ પાંચમું આયુષ કર્મ તે હેડ સમાન, ૬ છઠું નામ કર્મ તે ચિતારા સમાન, ૭ સાતમું ગોત્ર કર્મ તે કુંભારના ચાકડા સમાન, ૮ આઠમું અંતરાય કર્મ તે રાજાના ભંડારી સમાન. ૧ જ્ઞાનાવરણીય કર્મે અનંત જ્ઞાન ગુણ ઢાંક્યો છે. ૨ દર્શનાવરણીય કર્મે અનંત દર્શનગુણ ઢાંક્યો છે. ૩ વેદનીય કર્મે અનંત અવ્યાબાધા આત્મિક સુખ રોક્યું છે. ૪ મોહનીય કર્મે ક્ષાયક સમકિત ગુણ રોક્યો છે. ૫ આયુષ કર્મે અક્ષય સ્થિતિ ગુણ રોક્યો છે ૬ નામ કર્મે અમૂર્તિ ગુણ રોક્યો છે ૭ ગોત્ર કર્મે અગુરુ લઘુ ગુણ રોક્યો છે. ૮ અંતરાય કર્મે અનંત આત્મિક શક્તિ ગુણ રોક્યો છે

૧. જ્ઞાનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાંધે: પહેલે બોલે નાણપડિણીયાએ તે જ્ઞાનીના ભુંડા બોલે, બીજે બોલે નાણનિન્હવણીયાએ તે જ્ઞાનીનો ઉપકાર ઓળવે, ત્રીજે બોલે નાણઅચ્ચાસાયણાએ તે જ્ઞાનીની આશાતના કરે, ચોથે બોલે નાણઅંતરાએણં તે જ્ઞાનીને અંતરાય પાડે, પાંચમે બોલે નાણપઓસેણં તે જ્ઞાની ઉપર દ્વેષ કરે, છઠે બોલે નાણવિસંવાયણાજોગેણં તે જ્ઞાની સાથે ખોટા વિખવાદ કરે, એ છ પ્રકારે બાંધે. [illegible]

વરણે, ૧૦ ફાસવિન્નાણાવરણે, એ ૧૦ પ્રકારે ભોગવે. જ્ઞાનાવરણ કર્મની સ્થિતિ, જઘ૦ અંતર્મુહુર્ત્તની ઉત૦ ત્રીશ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમની અને અબાધા કાળ કરે તો ત્રણ હજાર વરસની સ્થિતિ.

૨. બીજું દર્શનાવરણીય કર્મ ૬ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે ૧ પહેલે બોલે દંશણપડિણીયાએ, ૨ દંશણનિન્હવણયાએ, ૩ દંશણઆસાયણાએ, ૪ દંશણઅંતરાએણં, ૫ દંશણપઉસેણં, ૬ દંશણવિસંવાયણાજોગેણં એ છ પ્રકારે બાંધે, તે ૯ પ્રકારે ભોગવે તે કહે છે. ૧ ચક્ષુદર્શનાવરણીય, ૨ અચક્ષુદર્શનાવરણીય ૩ અવધિદર્શનાવરણીય, ૪ કેવળદર્શનાવરણીય, ૫ નિદ્રા, ૬ નિદ્રાનિદ્રા, ૭ પ્રચલા, ૮ પ્રચલાપ્રચલા. ૯ થીણદ્ધિનિદ્રા, એ ૯ પ્રકારે ભોગવે. દર્શનાવરણીય કર્મની સ્થિતિ જઘ૦ અંતર્મુહુર્ત્તની, ઉત૦ ૩૦ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમની અને અબાધા કાળ કરે તો ત્રણ હજાર વરસની સ્થિતિ.

૩ ત્રીજું વેદનીય કર્મ તેના બે ભેદ. ૧ સાતા વેદનીય ૨ અસાતા વેદનીય, તેમાં સાતા વેદનીય દશ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે. ૧ પાણાણુકંપયાએ, ૨ ભુયાણુકંપયાએ, ૩ જીવાણુકંપયાએ, ૪ સત્તાણુકંપયાએ, ૫ બહુણં પાણાણં ભુયાણં જીવાણં સત્તાણં અદુખણયાએ, ૬ અસોયણાએ, ૭ અઝુરણયાએ, ૮ અટિપ્પણયાએ. ૯ અપીટ્ટણયાએ, ૧૦ અપરિયાવણયાએ, એ ૧૦ પ્રકારે બાંધે, તે આઠ પ્રકારે ભોગવે. ૧ મણુણાસદ્દા, ૨ મણુણારૂવા, ૩ મણુણાગંધા, ૪ મણુણારસા, ૫ મણુણાફાસા, ૬ મણુસુહયા, ૭ વયસુહયા, ૮ કાયસુહયા એ ૮. તેની સ્થિતિ જઘ૦ ૨ સમયની ઉત૦ ૧૫ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમની અબાધા કાળ કરે તો દોઢ હજાર વરસની સ્થિતિ અસાતાવેદનીય ૧૨ પ્રકારે બાંધે તે કહે છે. ૧ પરદુખણયાએ, ૨ પરસોયણયાએ, ૩ પરઝુરણયાએ, ૪ પરટિપ્પણયાએ ૫ પરપિટ્ટણયાએ, ૬ પરપરિયાવણયાએ, ૭ બહુણં પાણાણં ભુયાણં જીવાણં સત્તાણં દુખણયાએ, ૮ સોયણયાએ, ૯ ઝુરણયાએ, ૧૦ ટિપ્પણયાએ, ૧૧ પિટ્ટણયાએ, ૧૨ પરિયાવણયાએ, એ ૧૨ પ્રકારે

બાંધે, તે આઠ પ્રકારે ભોગવે. ૧ અમનોજ્ઞશબ્દા, ૨ અમનોજ્ઞરૂપા, ૩ અમનોજ્ઞગંધા, ૪ અમનોજ્ઞરસા, ૫ અમનોજ્ઞફાસા, ૬ મનદુહયા, ૭ વયદુહયા, ૮ કાયદુહયા, તેની સ્થિતિ જઘ૦ એક સાગરના સાત ભાગ કરીએ એવા ૩ ભાગ એક પલ્યને અસંખ્યાતમે ભાગ ઉણાની, ઉત૦ ત્રીશ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમની. એનો અબાધા કાળ ત્રણ હજાર વરસનો.

૪. ચોથું મોહનીય કર્મ ૭ પ્રકારે બાંધે. ૧ તિવ્રક્રોધે, ૨ તિવ્રમાને, ૩ તિવ્રમાયાએ, ૪ તિવ્રલોભે, ૫ તિવ્રદંસણમોહણિજે, ૬ તિવ્રચરિત્તમોહણિજે, એ પ્રકારે બાંધે, તે ૨૮ પ્રકારે ભોગવે, ૧ અનંતાનુબંધી ક્રોધ તે પર્વતની ફાટ સમાન, ૨ અનંતાનુબંધી માન તે પથ્થરના સ્તંભ સમાન, ૩ અનંતાનુબંધી માયા તે વાંસની ગાંઠ સમાન, ૪ અનંતાનુબંધી લોભ તે કિરમજના રંગ સમાન, એ ચારે ગતિ નરકની કરે, સ્થિતિ જાવજીવની કરે, ઘાત સમકિતની કરે. ૧ અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ તે તળાવના [illegible] સમાન, ૨ અપ્રત્યાખ્યાની માન તે હાડકાના સ્તંભ સમાન, ૩ અપ્રત્યાખ્યાની માયા તે [illegible] સમાન, ૪ અપ્રત્યાખ્યાની લોભ તે [illegible] સમાન, એ ચારે ગતિ તિર્યંચની કરે, [illegible]

દુગંછા ૨૩ સ્ત્રીવેદ ૨૪ પુરૂષવેદ ૨૫ નપુંસકવેદ, એ ચારિ મોહનીયની ૨૫ પ્રકૃતિ. હવે દંસણ મોહનીયની ૩ પ્રકૃતિ કહે છે, ૧ સમકિત મોહનીય, ૨ મિથ્યાત્વ મોહનીય, ૩ સમામિથ્યાત્વ મોહનીય, એવં સર્વ મળી ૨૮ પ્રકૃતિ. તેની સ્થિતિ જઘ૦ અંત મુંહૂર્તની, ઉત્૦ ૭૦ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમની, અબાધા કાલ કરે તો ૭ હજાર વરસની સ્થિતિ.

૫ પાંચમું આયુષ્ય કર્મ સોળ પ્રકારે બાંધે, તેમાં નારકિનું આયુષ્ય ૪ પ્રકારે બાંધે, તે ૧ મહાઆરંભયાએ, ૨ મહા પરિગ્ગહિયાએ, ૬ કુણિમંસાહારેણું ૪ પંચિંદિયવહેણું. તિર્યંચનું આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ માઇલયાએ, ૨ નિયડિલયાએ, ૩ અલિ યવયણેણું, ૪ કુડતોલે કુડમાણે. મનુષ્યનું આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે ૧ પગઇભદ્દિયાએ, ૨ પગઇવિણીયાએ, ૩ સાણુક્કોસયાએ. ૪ અમ છરિયાએ. દેવતાનું આયુષ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ સરાગસંજ મેણું, ૨ સંજમાસંજમેણું, ૩ બાલતવોકમેણું, ૪ અકામનિજ રાએ. એ સોળ પ્રકારે બાંધે, તે ૪ પ્રકારે ભોગવે. નારકી અને દેવતાનું આયુષ જઘ૦ ૧૦ હજાર વર્ષ ને અંતર્મુહુર્ત અધિ કનું, ઉત્૦ ૩૩ સાગર ને પૂર્વક્રોડિનો ત્રીજો ભાગ અધિક. મનુષ્ય અને તિર્યંચનું આયુષ જઘ૦ અંતર્મુહુર્ત, ઉત્૦ ૩ પલ્ય ને પૂર્વ ક્રોડનો ત્રીજો ભાગ અધિક.

૬. છઠું નામ કર્મ તેના બે ભેદ. ૧ શુભનામ, ૨ અશુ ભનામ; શુભનામ કર્મ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ કાયુજ્જુયાએ, ૨ ભાસુ જ્જુયાએ, ૩ ભાવજ્જુયાએ, ૪ અવિસંવાયણાજોગેણું, તે ૧૪ પ્રકારે ભોગવે, ૧ ઇઠાસદ્દા, ઇઠારૂવા, ૩ ઇઠાગંધા–ઇઠાજ્જો કિત્તી, ૧૦ ઇઠિઉઠાણ કમ્મબલવિરિય પુરિસાકાર પરક્કમ્મે, ૧૧ ઇઠસ્ રયા, ૧૨ કંતસરયા, ૧૩ પિયસરયા, ૧૪ મણુણ્ણસરયા, એ ૧૪ પ્રકારે ભોગવે. અશુભનામ કર્મ ૪ પ્રકારે બાંધે, ૧ કાયઅણુ જ્જુયાએ, ૨ ભાસાણુજ્જુયાએ, ૩ ભાવાણુજ્જુયાએ, ૪ વિસંવાય ણાજોગેણું, તે ૧૪ પ્રકારે ભોગવે, ૧ અણિઠાસદ્દા, ૨ અણિઠારૂવા ૩ અણિઠાગંધા, ૪ અણિઠારસા, ૫ અણિઠાફાસા, ૬ અણિઠા

ગી, ૭ અણિટ્ઠઠિઇ, ૮ અણિટ્ઠલાવણે, ૯ અણિટ્ઠજસોકિત્તિ, ૧૦ અણિટ્ઠઉટ્ઠાણ કમ્મબલ વીરિયપુરિસાકાર પરક્કમે, ૧૧ હિણસ્સરયા, ૧૨ દિણસ્સરયા, ૧૩ અણિટ્ઠસ્સરયા, ૧૪ અકંતસ્સરયા, એ ૧૪ પ્રકારે ભોગવે, હવે નામ કર્મની ૯૩ પ્રકૃતિ કહે છે-૧ નરકગતિ, ૨ તિર્યંચગતિ. ૩ મનુષ્યગતિ, ૪ દેવગતિ, ૫ એકેંદ્રિય જાતિ ૬ બેઇંદ્રિય, જાતિ, ૭ તેઇંદ્રિય જાતિ, ૮ ચઉરેંદ્રિય જાતિ, ૯ પંચેંદ્રિય જાતિ, ૧૦ ઉદારિકશરીર, ૧૧ વૈક્રેયશરીર, ૧૨ આહારક શરીર, ૧૩ તેજસશરીર, ૧૪ કાર્મણશરીર, ૧૫ ઉદારિક અંગોપાંગ ૧૬ વૈક્રેયઅંગોપાંગ. ૧૭ આહારકઅંગોપાંગ, ૧૮ ઉદારિકબંધન, ૧૯ વૈક્રેયબંધન, ૨૦ આહારકબંધન, ૨૧ તૈજસબંધન, ૨૨ કાર્મણબંધન. ૨૩ ઉદારીકસંઘાતન, ૨૪ વૈક્રેયસંઘાતન, ૨૫ આહારકસંઘાતન, ૨૬ તેજસસંઘાતન ૨૭ કાર્મણસંઘાતન, ૨૮ વજ્રઋષભનારાચસંઘયણ, ૨૯ ઋષભનારાચસંઘયણ, ૩૦ નારાચસંઘયણ, ૩૧ અર્દ્ધનારાચસંઘયણ. ૩૨ કિલકાસંઘયણ, ૩૩ છેવટ્ઠસંઘયણ, ૩૪ સમચઉરંસસંઠાણ, ૩૫ નિગ્રોધપરિમંડલસંઠાણ, ૩૬ સાદિસંઠાણ, ૩૭ વામનસંઠાણ, ૩૮ કુબ્જસંઠાણ ૩૯ હુંડકસંઠાણ, ૪૦ કાળોવર્ણ, ૪૧ નીલોવર્ણ, ૪૨ રાતોવર્ણ, ૪૩ પીળોવર્ણ, ૪૪ ધોળોવર્ણ, ૪૫ સુરભીગંધ, ૪૬ દુરભીગંધ, ૪૭ તિક્તરસ, ૪૮ કડવોરસ, ૪૯ કષાયેલોરસ ૫૦ ખાટોરસ, ૫૧ મીઠોરસ, ૫૨ [illegible] (૧૧૭) ૫૩ [illegible]

[illegible]

નામ, ૮૪ સ્થાવરનામ, ૮૫ સૂક્ષ્મનામ, ૮૬ સાધારણનામ, ૮૭ અપર્યાપ્તનામ, ૮૮ અસ્થિરનામ, ૮૯ અશુભનામ, ૯૦ દોર્ભાગ્યનામ, ૯૧ દુસ્વરનામ, ૯૨ અનાદેયનામ, ૯૩ અજશોકીર્તિનામ, એ ૯૩ પ્રકૃતિ થઈ તેમાં ૧૦ બંધનની અધિક ભેળવતાં ૧૦૩ પ્રકૃતિ પણ ગ્રંથવાળા કહે છે; અથવા નામકર્મની ૪૨ પણ ખરી. ૧ ગતિ, ૨ જાતિ, ૩ શરીર, ૪ અંગોપાંગ, ૫ બંધન, ૬ સંઘાતન, ૭ વર્ણ, ૮ ગંધ, ૯ રસ, ૧૦ ફરસ, ૧૧ સંઘયણ, ૧૨ સંઠાણ, ૧૩ અનુપૂર્વી, ૧૪ વિહાયગતિ, એ ૧૪ અને પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮, ત્રશનો દશકો ૧૦ સ્થાવરનો દશકો ૧૦, એવં ૪૨ થઈ તથા વિસ્તારે ચઉદની ૬૫ તથા પ્રત્યેક પ્રકૃતિ ૮, ત્રશનો દશકો ૧૦, સ્થાવરનો દશકો ૧૦ એવં વિસ્તારે ૯૦ પ્રકૃતિ થઈ. નામકર્મની સ્થિતિ જઘન્ય આઠ મુહુર્ત્તની ઉત૦ વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની, અબાધા કાળ ૨ હજાર વરસનો.

૭. હવે ગોત્રકર્મના ૨ ભેદ. ૧ ઉંચ ગોત્ર, ૨ નીચ ગોત્ર, તેમાં ઉંચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાંધે, ૧ જાઇઅમદેણું, ૨ કુલઅમદેણું, ૩ બળઅમદેણું, ૪ રૂવઅમદેણું, ૫ તવઅમદેણું, ૬ સુયઅમદેણું, ૭ લાભઅમદેણું, ૮ ઇસ્સરિયઅમદેણું, એ આઠ મદ અણકરવે કરી ઉંચગોત્ર બાંધે, તે ૮ પ્રકારે ભોગવે. ૧ જાઈવીસીઠીયા, ૨ કુલવીસીઠીયા, ૩ બળવીસીઠીયા, ૫ રૂવવીસીઠીયા, ૫ તવવીસીઠીયા, ૬ સુયવીસીઠીયા, ૭ લાભવીસીઠીયા ૮ ઇસ્સરિયવીસીઠીયા એ આઠ પ્રકારે ભોગવે. ૧. હવે નીચગોત્ર ૮ પ્રકારે બાંધે તે. ૧ જાઈમએણું, ૨ કુલમએણું, જાવ ઇસ્સરિયમએણું, એ વગેરે ઉપર કહ્યા તે ૮ મદે કરી નીચગોત્ર બાંધે, તે ૮ પ્રકારે ભોગવે. જાઇવીહીણયાથી જાવ ઇસ્સિરિય વીહીણયા સુધી ઉપર કહ્યા તે. ગોત્રકર્મની સ્થિતિ જઘ૦ ૮ મુહુર્ત્તની ઉત૦ વીશ કોડાકોડી સાગરોપમની, અબાધા કાળ બે હજાર વર્ષનો.

૮. આઠમું અંતરાયકર્મ, પાંચ પ્રકારે બાંધે. ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ ભોગાંતરાય, ૪ ઉવભોગાંતરાય, ૫ વી-

ર્યાંતરાય, એ પાંચ અંતરાય પાડવે કરી અંતરાયકર્મ બાંધે, તે પાંચ પ્રકારે ભોગવે. ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ ભોગાંતરાય, ૪ ઉપભોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય, એ પાંચ પામે નહિ. એ અંતરાયકર્મની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્તની ઉત્કૃ૦ ત્રીશ કોડાકોડિ સાગરોપમની, અબાધા કાળ ૩ હજાર વર્ષનો.

આઠ કર્મ બાંધવાની ૮૫ પ્રકૃતિ—૬ જ્ઞાનાવરણીયની, ૬ દર્શનાવરણીયની, ૨૨ વેદનીયની, ૬ મોહનીયની, ૧૬ આયુષ્યની, ૮ નામની, ૧૬ ગોત્રની, ૫ અંતરાયની, એવં સર્વ મળી ૮૫ પ્રકૃતિ બાંધવાની આશ્રી અને ભોગવવાની ૯૩ પ્રકૃતિ. તે ૧૦ જ્ઞાનાવરણીયની, ૯ દર્શનાવરણીયની, ૧૬ વેદનીયની, ૫ મોહનીયની, તે ૧ સમ્યક્ત્વવેદનીય, ૧ મિથ્યાત્વવેદનીય, ૩ સમ્યક્મિથ્યાત્વવેદનીય, ૪ કષાયવેદનીય, ૫ નોકષાયવેદનીય, એ ૫. આયુષ્યની ૪, નામની ૨૮, ગોત્રની ૧૬, અંતરાયની ૫, એ સર્વ મળી ૯૩ પ્રકૃતિ ભોગવવાની આશ્રી. અથવા ૧૪૮ પ્રકારે પણ ભોગવે:—જ્ઞાનાવરણીયની ૫, દર્શનાવરણીયની ૯, વેદનીયની ૨, મોહનીયની ૨૮, આયુષ્યની ૪, નામકર્મની ૯૩, ગોત્રકર્મની ૨, અંતરાયની ૫, એવં સર્વ મળીને ૧૪૮ પ્રકૃતિ આશ્રી તથા બંધન નામકર્મની પ્રકૃતિ ગ્રંથાંતરે કહી છે તે [illegible] ૧૪૮ પ્રકૃતિ પણ બંધ અથવા મૂળ પ્રકૃતિ ૮ તેની ઉત્તર પ્રકૃતિ ૩૩, જ્ઞાનાવરણીયની ૫, દર્શનાવરણીયની ૬, વેદનીયની ૨, મોહનીયની ૬, આયુષ્યની ૪, નામની ૬, ગોત્રની ૨, અંતરાયની ૫, એવં ૩૩ પ્રકૃતિ [illegible] વિસ્તાર ૧૪૮ પ્રકૃતિ આશ્રી [illegible] વિસ્તાર કહ્યું છે.

ઇતિ કર્મપ્રકૃતિના બોલ [illegible]

અથ શ્રી છ આરાના બોલ.

(૧) પહેલો આરો–૪ ક્રોડાક્રોડી સાગરોપમનો, સુસમ સુસમ એટલે એકલું સુખમાં સુખ; ૩ ગાઉનું દેહમાન, ૩ પલ્યોપમનું આઉખું; ૨૫૬ પાંસળી; ધરતીની સરસાઈ સાકર સરખી; (દરેક આરો ઉતરતાંનું દેહમાન, આઉખું, પાંસળી તથા ધરતીની સરસાઈ, તે પછીનો આરો બેસતાં જે હોય તે જાણવી); વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણ; સમચઉરસ સંઠાણ, ત્રણ દિવસને આંતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે; અને તેમાં ૧૦ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષ મનવંછિત સુખ પહોંચાડે; ત્રણ આરા સુધી જુગલીયાં (એક પ્રકારનાં મનુષ્ય યુગલ) હોય છે; તેનાં આઉખાં આઠ છ માસ રહે ત્યારે પરભવનું આઉખું બાંધે, ત્યારે જુગલણી એક જોડલું પ્રસવે, તે છોરૂનું પ્રતિપાલન ૪૯ દિવસ કરે. સ્ત્રી પુરૂષને ક્ષણ માત્રનો વિયોગ ન પડે. એકને છીંક ને એકને બગાસું આવે એટલે મરીને દેવતાની ગતિમાં જાય. તેમનાં શરીરનું નિહરણ દેવતા કરે. તેમને વેર, વિરોધ, ઈર્ષ્યા, ઝેર હોતાં નથી.

(૨) બીજો આરો–બેસતાં વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શના પર્યવ અનંતા હીણા થયા; ૩ ક્રો૦ સા૦ નો, સુસમ એટલે એકલું સુખ; બે ગાઉનું દેહમાન, બે પલ્યોપમનું આ૦; ૧૨૮ પાંસળી, બે દિવસને આંતરે આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ખાંડ સરખી; ૧૦ પ્રકારના કલ્પવૃક્ષ મનવંછિત સુખ પહોંચાડે; સંઘયણ, સંઠાણ અને બાકીના બોલ પહેલા પ્રમાણે; પરંતુ છોરૂની પ્રતિપાલણા ૬૪ દિવસ કરે

(૩) ત્રીજો આરો:—બેસતાં વર્ણ૦ ના પર્યવ અનંતા હીણા થયા; આરો ૨ ક્રો૦ સા૦ નો, સુસમ દુસમ એટલે સુખ ઘણું ને દુઃખ થોડું; ૧ ગાઉનું દે૦ ને ૧ પલ્યોપમનું આ૦; ૬૪ પાંસળી, એકાંતર આહારની ઇચ્છા ઉપજે, ત્યારે શરીર પ્રમાણે આહાર કરે, ધરતીની સરસાઈ ગોળ સરખી, બાકીના બોલ બીજા આરા પ્રમાણે, પરંતુ છોરૂનું પ્રતિપાલન ૭૯ દિવસ કરે.

એ ત્રણ આરામાં જરા, રોગ, કુરૂપ હોય નહીં. સંપૂર્ણ અંગોપાંગ, વિષય સુખ પામે, તે કાલ્પવૃક્ષનાં ફળ જાણવાં. ત્રીજા આરામાં ૮૪ લાખ પૂર્વ, ૩ વર્ષ ને ૮॥ માસ બાકી રહ્યા ત્યારે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન થકી, ૩૩ સાગરનું આઉ ભોગવીને વનિતા નગરી, નાભીકુલકર રાજા પિતા, મરૂદેવી માતાની કુંખે શ્રીઋષભદેવ સ્વામી ઉપન્યા, ૯ા માસે જન્મ્યા. પ્રથમ ઋષભનું સ્વપ્ન દેખીને ઋષભદેવ નામ દીધું. તેમણે જુગલીયા-ધર્મ નિવારીને અસિ, મસિ, કૃષિ આદિ ૭૨ કળા શીખવી; અનુકંપા નિમિત્તે ૨૦ લાખપૂર્વ સુધી કુંવરપણે રહ્યા ને ૬૩ લાખપૂર્વ રાજ્ય પાળ્યું. ભરતને રાજ્ય આપીને ૪૦૦૦ સાધુ સાથે સંજમ લીધો તે એક લાખ પૂર્વ પાળ્યો. કેવળ પામીને અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પદ્માસને બેસીને ૧૦૦૦૦ સાધુ સાથે મોક્ષ પધાર્યા. ત્રીજા આરામાં ગતિ ૫ જાણવી.

(૪) ચોથો આરો—વિશ્વતાં અનંતા ષટ્ગ-ચક્રી વિગેરેના દુઃખા ઘણા એ આરો ૧ ક્રોડ ક્રોડ સાગરમાં ૪૨૦૦૦ વર્ષ ઉણાં (ઓછા) નો જાણવો. દુખમ સુખમ એટલે દુઃખ ઘણું ને સુખ થોડું; ૫૦૦ ધનુષ્યનું દેહમાન, ક્રોડ પૂર્વનું આઉખું, ૭ સંઘયણ ને ૬ સંઠાણ, ૩૨ પાંસળી, દિન દિન પ્રત્યે (દિવસે દિવસ) આહારની ઈચ્છા ઉપજે [illegible] પુરુષ ૩૨ [illegible] ને [illegible] [illegible] આહાર કરે, [illegible] [illegible] એ આરાનાં [illegible] [illegible] વર્ષ ને ૮॥ માસ [illegible] [illegible] [illegible] ૨૦ [illegible] [illegible] [illegible] (ક્ષત્રિયકુંડ)માં [illegible] [illegible] [illegible] દેવાનંદાની કુંખે શ્રી મહાવીર સ્વામી ઉપન્યા [illegible] [illegible] ૭૨ વર્ષનું આઉખું [illegible] [illegible]

(૫) પાંચમો આરો—[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ૨૧૦૦૦ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

પાંચમાં આરાનાં લક્ષણ:—૧. મોટા નગર તે ગામડાં સરખાં થશે, ૨. ગામ તે મસાણ સરીખાં; ૩. ભલા કુળના છોરૂ તે દાસ-દાસીપણું કરશે; ૪. પ્રધાન તે લાલચુ થાશે, ૫ રાજા તે જમાં સરખા; ૬. ભલા કુળની સ્ત્રી તે લજ્જા રહિત થશે, ૭ રૂડા કુળની સ્ત્રી વેશ્યા સરખી થશે, ૮. પુત્રો સ્વચ્છંદી થશે, ૯. શિષ્ય ગુરૂનો અપવાદ બોલશે, ૧૦ દુર્જન સુખી થશે, ૧૧ સજ્જન દુઃખી થશે, ૧૨ દુર્ભક્ષ ને દુકાળ ઘણાં પડશે, ૧૩ ઉંદર, સર્પાદિકની ઘણી થશે, ૧૪ બ્રાહ્મણ અર્થના લોભી થશે, ૧૫ હિંસાધર્મના પરૂપક ઘણાં થશે; ૧૬ એક ધર્મનાં ઘણા ભેદ થશે; ૧૭. મિથ્યાત્વી દેવતા ઘણાં પૂજાશે; ૧૮ મિથ્યાત્વી લોક ઘણાં થશે; ૧૯. માણસને દેવદર્શન દુર્લભ થશે; ૨૦. વિદ્યાધરના વિદ્યાના પ્રભાવ થોડા હોશે; ૨૧. ગોરસ, દૂધ, દહીમાં સરસાઈ થોડી હોશે; ૨૨ બળદ પ્રમુખનાં બળ–આઉખાં થોડા હોશે, ૨૩ સાધુ સાધ્વીને માસ કલ્પ તથા ચાતુર્માસ કર્યા જેવાં ક્ષેત્ર થોડાં હોશે, ૨૪. શ્રાવકની ૧૧ પડિમા ને સાધુની ૧૨ પડિમા વિચ્છેદ જાશે, ૨૫. ગુરૂ શિષ્યને ભણાવશે નહીં, ૨૬ શિષ્ય અવિનિત, કલેશકારી હોશે; ૨૭ અધર્મી, ઝગડા કરનારા કુમાણસ ઘણાં હોશે; ૨૮. સુમાણસ થોડાં; ૨૯ આચાર્ય પોતપોતાના ગચ્છની પરંપરા સામાચારી જુદી જુદી પ્રવર્તાવશે તથા મૂઢ-મૂર્ખ જનને મોહ પમાડીને મિથ્યાત્વ પાસમાં પાડશે, ઉત્સૂત્ર ભાંખશે; પોતપોતાની પ્રશંસામાં રાચશે; નિંદક કુબુદ્ધિ હોશે; ૩૦. સરલ, ભદ્રિક, ન્યાયી, પ્રમાણિક માણસ થોડાં; ૩૧ મ્લેચ્છનાં રાજ્ય ઘણાં; હિંદુ રાજા અલ્પ ઋદ્ધિવાળા ને થોડા; ૩૨ મોટા કુળના રાજા નીચ કામ કરશે, અન્યાય, અધર્મ, કુવ્યસનમાં ઘણાં રાચશે.

આ આરામાં ધાતુ સર્વે વિચ્છેદ જાશે, લોઢાની ધાતુ રહેશે; ચામડાની મ્હોરો ચાલશે, એવી મ્હોરો જેની પાસે હશે તે ધનવંત કહેવાશે; ૧ ઉપવાસ કરશે તે માસખમણ સરખો થાશે; જ્ઞાન તથા સૂત્ર સર્વે વિચ્છેદ જાશે; તેમાં દશવૈકાલીકનાં પહેલા ૪ અધ્યયન રહેશે, તે ઉપર ૪ જીવ એકાવતારી થાશે. તેનાં નામઃ—૧. 'દુપ્-

સહ' નામે સાધુ, ૨. 'ફાલ્ગુણી' નામનાં સાધ્વી, ૩. નાગિલ શ્રાવક, ૪. નાગશ્રી શ્રાવિકા; અષાઢ શુદ ૧૫ ને દિને શક્રેંદ્રનું આસન ચળશે, ત્યારે શક્રેંદ્ર ઉપયોગ મૂકી જોશે, કે આજ પાંચમો આરો ઉતરી કાલે છઠો આરો બેસશે; ત્યારે શક્રેંદ્ર આવી ઉપર કહ્યા ૪ જીવને કહેશે કે કાલે છઠો આરો બેસશે, માટે આલોવો, પડિક્કમો ને નિઃશલ્ય થાઓ; એટલે તે જીવ સર્વ જીવને ખમાવીને સંથારો કરશે, ત્યારે મહા સંવર્તક વાયરો થાશે, તેણે કરીને પહાડ, પર્વત, મઠ, બેટ, કોઠા, વાવ, કુવા, સરોવર, સર્વે વિસરાલ થાશે, વૈતાઢ પર્વત, ગંગા, સિંધુ, ઋષભકુટ ને લવણની ખાડી એ ૫ વર્જીને સર્વ સ્થાનક ગુટી પડશે; તે ૪ જીવ સમાધિ પ્રમાણે કાળ કરીને દેવલોકમાં જાશે, ત્યારે ૪ બોલ વિચ્છેદ જાશે:—૧ પહેલે પહોરે જૈન ધર્મ, ૨ બીજે પહોરે ૩૬૩ પાખંડીના મિથ્યાત્વી ધર્મ, ૩ ત્રીજે પહોરે રાજનીતિ, ૪. ચોથે પહોરે બાદર અગ્નિ વિચ્છેદ જાશે.

(૬) છઠો આરો:—[illegible] વર્ણ [illegible] અનંતા પર્યવ હીણા થયા; ૨૧૦૦૦ વર્ષનો; 'દુષમ દુષમ' એટલે એકલું દુઃખમાં દુઃખ; ૧ હાથનું દેહ, ૨૦ વર્ષનું આઉખું, ઉતરતે આરે મુંઢાહાથની કાયા; ૧૬ વર્ષનું આઉખું, ૧ છેવટું સંઘયણ ને હુંડ સંઠાણ, ૮ પાંસળી, ઉતરતે આરે ૪ પાંસળી; [illegible] વર્ષની સ્ત્રી ગર્ભ ધરશે, તે [illegible]

[illegible]

અથ શ્રી ત્રેવીસ પદવીના બોલ.



તેના નામ કહે છે. પ્રથમ ૭ એકેંદ્રિયરત્ન, ૭ પંચેંદ્રિય રત્ન, ૯ મહોટિ પદવી. તેહમાં ૭ એકેંદ્રિય રત્નના નામ કહે છે. ચક્ર રત્ન ૧, છત્ર રત્ન ૨, ચર્મ રત્ન ૩, દંડ રત્ન ૪, અસિ રત્ન ૫, મણિ રત્ન ૬, કાંગણિ રત્ન ૭, એ ૭ એકેંદ્રિય રત્નના નામ કહયા. હવે પંચેંદ્રિય રત્નના નામ કહે છે. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, સ્ત્રી ૫, અશ્વ ૬, ગજ ૭, એ પંચેંદ્રિય રત્નના નામ કહ્યાં. હવે ૯ મહોટિ પદવીના નામ કહે છે–અરિહંતની ૧, ચક્રવર્તિની ૨, બલદેવની ૩, વાસુદેવની ૪, કેવલિની ૫, સાધુની ૬, શ્રાવકની ૭, સમ્યક્દ્રષ્ટિની ૮, મંડલિક રાજાની ૯, એ ૯ મહોટિ પદવી કહી. એવં સર્વ મળી ૨૩ પદવી. હવે ૧૪ રત્ન શું શું કામ કરે તે–ચક્ર રત્ન ષટ્ખંડ સાધતાં માર્ગ બતાવે ૧; છત્ર રત્ન તે ૪૮ કોશ પ્રમાણે છાયા કરે ૨, ચર્મરત્ન તે નદી આદિ પાર ઉતારે ૩, દંડરત્ન તે તમસ ગુફાના બાર ઉઘાડે ૪, અસિરત્ન તે શત્રુને હણે ૫, મણિરત્ન તે ઉદ્યોત કરે ૬, કાંગણિ રત્ન તે ૪૯ માંડલા આલેખે તથા તોલા માપ વધારે ૭, સેનાપતિ તે દેશ સાધે ૮, ગાથાપતિ તે ધાન, રસવંતી નિપજાવે ૯, વાર્દ્ધિક તે આવાસ, ઘર નિપજાવે ૧૦, પુરોહિત તે ઘાવ સાજા કરે તથા શાન્તિકર્મ કરે. વિઘ્ન ટાળે, ૧૧, સ્ત્રીરત્ન તે ભોગ સાધનને કામ આવે ૧૨, અશ્વ ને ગજ બેઉ ચડવાને કામ આવે ૧૪, હવે ૧૪ રત્ન કયાં કયાં ઉપજે તે કહે છે–ચક્ર ૧, છત્ર ૨, અસિ ૩, દંડ ૪, એ ૪ આયુધશાળામાં ઉપજે. ચર્મ, મણિ ને કાંગણિ ૩ લક્ષ્મીના ભંડારમાં ઉપજે. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, એ ૪ પોતાના નગરમાં ઉપજે સ્ત્રી વિદ્યાધરની શ્રેણિમાં ઉપજે અશ્વ ને ગજ એ ૨ વૈતાડને મૂલે ઉપજે. હવે ૧૪ રત્નની કાયાનું પરિમાણ કહે છે:–ચક્ર, છત્ર ને દંડ એ

વામ પ્રમાણે, વામ તે ૪ હાથ પ્રમાણે. ચર્મરત્ન તે ૨ હાથ પ્રમાણે; ખડ્ગરત્ન તે ૫૦ અંગુલનું લાંબુ, ૧૬ અંગુલનું પહોળું, ને અર્ધ અંગુલનું જાડું. મણિરત્ન ૪ અંગુલનું લાંબુ ને ૨ અંગુલનું પહોળું. કાંગણિરત્નને ૭ તળાં, આઠ ખુણાં, બાર હાંસો, સોનીની અહિરણને સંઠાણે, ૧ અંગુલનું લાંબુ, પહોળું ને ઉંચું. સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્ધિક ૩, પુરોહિત એ ૪ ની અવગાહના ચક્રવર્તિ પ્રમાણે ઉંચી જાણવી. સ્ત્રીરત્ન ચક્રવર્તિથી ૪ અંગુલ નીચી હોય. અશ્વરત્ન ૧૦૮ અંગુલનો લાંબો-પાનના મુખથી તે પુંછના મુળ લગે, અને ૮૦ અંગુલનો ઉંચો, ગજરત્ન ચક્રવર્તિથી બમણો ઉંચો હોય. એ ૨૩ પદવી. હવે જે ગતિમાંથી નીકળ્યો તે કેટલી પદવી પામે તે કહે છે. પહેલી નરકના નીકળ્યા ૧૬ પદવી પામે તે ૨૩ માંહેથી ૭ એકેંદ્રિ રત્ન વર્જ્યાં ૧, બીજી નરકના નીકળ્યા ૧૫ પદવી પામે. પૂર્વે ૧૬ કહી તેહમાંથી ૧ ચક્રવર્તિની વર્જી ૨, ત્રીજી નરકના નીકળ્યા તેર પદવી પામે તે ૧૫ માંહી બળદેવ ને વાસુદેવ એ બે વર્જ્યાં ૩, ચોથી નરકના નીકળ્યા ૧૨ પદવી પામે તે તેરમાંથી ૧ તીર્થંકર વર્જ્યાં ૪, પાંચમી નરકના નીકળ્યા અગિયાર પદવી પામે તે ૧૨ માંહેથી ૧ કેવલ વર્જ્યાં ૫, છઠ્ઠી નરકના નીકળ્યા [illegible] પદવી પામે તે [illegible] વર્જ્યાં ૬. સાતમી નરકના નીકળ્યા ૩ પદવી પામે [illegible] [illegible]

પહેલા કિલ્વિષીના નીકલ્યા ૧૮ પદવી પામે. તે ૨૩ માંથી ૪ ઉત્તમ પુરૂષ ને ૧ કેવલિ વર્જ્યા. ઉપલ્યા ૨ કિલ્વિષીના નીકલ્યા ૧૧ પદવી પામે તે ૧૮ માંથી ૭ એકેંદ્રિય વર્જ્યા, શેષ ૧૧ પામે સુધર્મ ૧, ઈશાન ૨, એ બે દેવલોકના નીકલ્યા ૨૨ પદવી પામે ત્રિજાથી તે આઠમા દેવલોક સુધીના તથા નવ લોકાંતિકના નીકલ્યા ૧૬ પદવી પામે તે ૨૩ માંથી ૭ એકેંદ્રિય વર્જ્યા, શેષ ૧૬ પામે. નવમાથી નવ ગ્રૈવેયક સુધીના નીકલ્યા ચોદ પદવી પામે તે ૧૬ માંથી અશ્વ ૧ ને ગજ ૨, એ ૨ વર્જ્યા શેષ ૧૪ પામે. પાંચ અનુત્તર વિમાનના નીકલ્યા ૮ પદવી પામે તે ૨૪ માંથી ૧૪ રત્ન ને ૧ વાસુદેવ વર્જ્યા. શેષ ૮ પામે. સંજ્ઞિમાંહિ ૧૫ પદવી લાભે તે ૨૩ માંથી ૭ એકેંદ્રિ ને ૧ કેવલિની એ ૮ વર્જી, શેષ ૧૫ લાભે. અસંજ્ઞિમાંહિ ૮ પદવી લાભે તે ૭ એકેંદ્રિય ને ૧ સમકીતની એ ૮ લાભે. તીર્થંકર તથા ચક્રવર્તિમાં ૬ પદવી લાભે તે તીર્થંકરની ૧, ચક્રવર્તિની ૨, મંડલિકની ૩, સમકિતની ૪, સાધુની ૫, કેવલિની એ ૬ લાભે. વાસુદેવમાં ૩ પદવી લાભે—વાસુદેવની ૧, સમકિતની ૨, મંડલિકની ૩, એ ૩ લાભે. બલદેવમાં પાંચ પદવી લાભે. બલદેવની ૧, મંડલિકની ૨, સાધુની ૩, કેવલિની ૪, સમકિત દ્દષ્ટિની ૫, એ ૫ લાભે. મનુષ્યમાંહિ પદવી ૧૩ લાભે નવ મહોટિ પદવી ને સેનાપતિ ૧, ગાથાપતિ ૨, વાર્દ્ધિક ૩, પુરોહિત ૪, એવં સર્વ મળી ૧૩ પદવી લાભે. મનુષ્યાણીમાંહિ પદવી ૫ લાભે. સમકિતની ૧, શ્રાવિકાની ૨, સાધ્વીની ૩, કેવલિની ૪, સ્ત્રીરત્નની ૫, એ ૫. ઇતિ ૨૩ પદવીના બોલ સમાપ્ત.

—ખરેખરા જ્ઞાનના ભંડાર રૂપ પુસ્તકશાળા જ, બીજી બધી દોલત અને સંપત્તિ કરતાં વધારે કિંમતી છે.

—શુદ્ધ ચારિત્રમય જીવન જ આ મનુષ્યભવની મોંઘી કમાણી છે.

—અજ્ઞાન રૂપી અંધકારનો નાશ કરી જ્ઞાન રૂપી અમૃતનું પાન કરો



અથ શ્રી વિરહ દ્વાર.

મનુષ્ય ચાર ગતિનો વિરહકાળ: જઘન્ય ૧ સમયનો, [illegible]ષ્ટો ૧૨ મુહુર્તનો. હવે પહેલી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ [illegible]૪ મુહુર્તનો. ૧ બીજી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૭ દિનનો. [illegible], ત્રીજી નરકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૧૫ દિનનો ૩, ચોથી [illegible]રકે જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૧ માસનો ૪, પાંચમી નરકે જ૦ [illegible] સમયનો ઉ૦ ૨ માસનો. ૫, છઠ્ઠી નરકે જ૦ ૧ સમયનો, [illegible]૦ ૪ માસનો ૬, સાતમી નરકે જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૬ માસનો. ૭, ઉપજવાનો તથા મરવાનો વિરહ પડે. હવે ભુ[illegible]નપતિનો જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૨૪ મુહુર્તનો. પાંચ સ્થા[illegible] [illegible] સંખ્યાતાને કાળે સંખ્યાતા ઉપજે, અસંખ્યા[illegible]ને કાળે અસંખ્યાતા ઉપજે, અનંતાને કાળે અનંતા ઉપજે. સમય સમય ઉપજે. સમય સમય ચવે. બેઇંદ્રિયનો જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ અંતર્મુહુર્તનો સમુર્છિમ તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ અંતર્મુહુર્તનો, ગર્ભજ તિર્યંચ પંચેંદ્રિયનો જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૧૨ મુહુર્તનો સમુર્છિમ મનુષ્યનો જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ ૨૪ મુહુર્તનો. ગર્ભજ મનુષ્યનો જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ ૧૨ મુહુર્તનો, વાણવ્યંતર, જ્યોતિષી અને પેહેલા બે દેવલોક, [illegible] જ૦ ૧ સમયનો [illegible] મુહુ[illegible]

[illegible]

૨૨

સમયનો ઉ૦ સંખ્યાતા વરસનો, જ્યાં લગે સો વરસ
પહેલી ત્રીકે જ૦ ૧ સમયનો ઉ૦ સંખ્યાતા વર્ષના સેંક
લગે હજાર વરસ ન હોય. બીજી ત્રિકે જ૦ ૧ સમય
સંખ્યાતા હજાર વરસ, જ્યાં લગે લાખ વરસ ન હોય.
ત્રીકે જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ સંખ્યાતા લાખ વરસ
લગે ક્રોડ વરસ ન હોય. ચાર અનુત્તર વિમાનમાં જ૦
યનો, ઉ૦ પલ્યના અસંખ્યાતમા ભાગનો વિરહ કાલ. સર્વાર્થ
જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ પલ્યના સંખ્યાતમા ભાગનો વિ
સિદ્ધનો વિરહ જ૦ ૧ સમયનો, ઉ૦ છ માસનો વિરહ ક
ગતિમાં પંચેંદ્રિય આશ્રી વિરહ કાલ જ૦ ૧ સમયનો,
મુહુર્ત્તનો. સર્વ ઇંદ્ર સ્થાનકનો વિરહ જ૦ ૧ સમયનો
માસનો. ઇતિ શ્રી વિરહ દ્વાર સમાસં.

અથ શ્રી પ્રમાણ બોધનો થોકડો.

ભવ્ય જીવના બોધને અર્થે ત્રણ પ્રકારના અં
ત્રણ પ્રકારના પલ્યોપમનું માન સૂત્ર અનુયોગદ્વારથી
તેમાં પ્રથમ ત્રણ પ્રકારના અંગુલના નામ:-આત્મ અ
ઉત્સેધાંગુલ ૨, પ્રમાણાંગુલ ૩, આત્મ અંગુલનું માન ક
ભરતાદિ ૧૫ ક્ષેત્ર છે, તિહાં જે કાળે જે આરે જે મનુષ્
તે મનુષ્ય પોતપોતાને ૧૨ અંગુલે ૧ મુખ થાય, અને
એક પુરૂષનું ઉંચપણાનું માન થાય; એટલે ૧૨ મ
આત્મ અંગુલનો પુરૂષ ઉંચો હોય. તે પુરૂષને પ્ર
કહિયે. ૧ માનયુક્ત પુરૂષ કેહને કહિયે-પુરૂષ પ્રમાણે ઉં
હોય તેને જળે કરી પરિપૂર્ણ ભરીયે તેમાં પુરૂષ બેસે.
એક દ્રોણ પ્રમાણે જળ કુંડો માહિથી બાહિર નીકળે ત
દ્રોણ પ્રમાણે જળે કરી કુંડી ઉણી હોય તે કુંડિમાં
બેસે. પરિપૂર્ણ જળે ભરાય તેને માનોપેત પુરૂષ કહિ

દેવરા હોય તે કહે છે—બે અસલીયે ૧ પસલી થાય, બે પસ-
લે ૧ સઈ થાય, ચાર સઈએ ૧ કુડવ થાય, ચાર કુડવે ૧
પા થાય, ચાર પાથે ૧ આઢો થાય, ચાર આઢે ૧ દ્રોણ થાય.
દ્રોણનું માન કહ્યું. એ રીતે માનોપેત પુરૂષ કહિયે ૨. ઉન્મા-
નયુક્ત પુરૂષ કેહને કહિયે—જે પુરૂષ તોળ્યો થકો અર્દ્ધ ભાર
થાય તેને ઉન્માનયુક્ત પુરૂષ કહિયે. અર્દ્ધ ભારનું માન કહે છે.
[illegible] હજાર ને પચાશ પલે અર્દ્ધ ભાર થાય. એ અર્દ્ધ ભારનું
માન કહ્યું ૩. પ્રમાણ માન ઉન્માનયુક્ત લક્ષણ, [illegible]
વ્યંજન, પ્રશ તીલાદિક ગુણ, ક્ષમા, દાનાદિક સહિત જે પુરૂષ
હોય તે ઉત્તમ પુરૂષ જાણવો. ઉત્તમ પુરૂષ ૧૦૮ આત્મ અંગુ-
લનો ઉંચો હોય ૧. મધ્યમ પુરૂષ ૧૦૪ આત્મ અંગુલનો ઉંચો
હોય ૨. જે પુરૂષ ૧૦૮ આત્મ અંગુલથી ન્યુનાધિક હોય, ક્રૂર
ચારિત્ર વચન ૧, સત્યહીન ૨, [illegible]
[illegible]

[illegible]

અતિ તીક્ષ્ણ શસ્ત્રે કરી દેવતાની શકિતએ છેદતા, એક ખંડનો બીજો ખંડ ન થાય. તેને તત્વજ્ઞાતા પરમાણુ કહે છે. એહવા અનંતા વ્યવહારી પરમાણુ એકઠા મળે તેવારે ૧ ઉષ્ણસન્નિયે થાય. આઠ ઉષ્ણસન્નિયે ૧ સણુસન્નિયો થાય. આઠ સણુસન્નિયે ૧ ઉર્દ્ધરેણુ થાય. આઠ ઉર્દ્ધરેણુયે ૧ ત્રસરેણુ, બેંદ્રિયાદિક ત્રસ જીવને ચાલતા રજ ઉડે તે ત્રસરેણુ કહેવાય, આઠ ત્રસરેણુયે ૧ રથરેણુ–રથાદિક હિંડતા રજ ઉડે તે રથરેણુ થાય. આઠ રથરેણુએ ૧ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલીયા મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના વાળાગ્રે ૧ હરિવાસ, રમ્યકવાસ ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ હરિવાસ, રમકવાસના વાળાગ્રે ૧ હેમવય, હિરણ્યવય ક્ષેત્રના જુગલિયાના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય, આઠ હેમવય, હિરણ્યવયના વાળાગ્રે ૧ પૂર્વ પશ્ચિમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. આઠ પૂર્વ, પશ્ચિમ મહાવિદેહના વાળાગ્રે ૧ ભરત, ઇરવતના મનુષ્યના વાળાગ્રનું જાડપણું થાય. એહવા ૮ વાળાગ્રે ૧ લિખ થાય, આઠ લિખે ૧ જુ થાય, આઠ જુયે ૧ જવમધ્ય થાય, આઠ જવ મધ્યે ૧ અંગુલ થાય, છ અંગુલે ૧ પગ થાય, ૧૨ અંગુલે ૧ વેંત થાય. ૨૪ અંગુલે ૧ હાથ થાય, ૪૮ અંગુલે ૧ કુક્ષિ થાય, ૯૬ અંગુલે ૧ ધનુષ થાય, ૨ હજાર ધનુષે ૧ ગાઉ થાય, ૪ ગાઉએ ૧ જોજન થાય, એ ઉત્સેધાંગુલે ૨૪ દંડકની અવઘેણા વર્ણવી છે. પ્રમાણાંગુલનું માન કહે છે. ભરતાદિ ચક્રવર્તિનું કાંગણિ રત્ન હોય. તે ૮ સોનઇયા ભાર છે. સોનઇયાનું તોલ કહે છે–૪ મધુર ત્રિફલે ૧ શ્વેત સરસવ થાય, ૧૬ સરસવે ૧ અડદ થાય, ૨ અડદે ૧ ગુંજા થાય, ૫ ગુંજાયે ૧ માસો થાય, ૧૬ માસે ૧ સોનઇયો થાય, એહવા ૮ સોનઇયા ભારનું કાંગણિ રત્ન હોય. તેને ૭ તળા, ૮ ખુણા, ૧૨ હાંશ છે સોનીની અહિરણને સંઠાણે છે. તે કાંગણિ રત્નની એકેકી હાંશ ઉત્સેધાંગુલની પહોળી છે. અને જે ઉત્સેધાંગુલ તે સમણ ભગ-વત મહાવીરનું અર્દ્ધ અંગુલ થાય. તેને હજારગુણું કરીયે ત્યારે

૧ પ્રમાણાંગુલ થાય. એટલે મહાવીર સ્વામીના પાંચસે આત્મ-અંગુલે ૧ પ્રમાણાંગુલ થાય. એટલા ૬ પ્રમાણાંગુલે ૧ પગ થાય, ૧૨ અંગુલે ૧ વેંત થાય, ૨૪ અંગુલે ૧ હાથ થાય. ૪૮ અંગુલે ૧ કુક્ષિ થાય, ૯૬ અંગુલે ૧ ધનુષ થાય, ૨ હજાર ધનુષે ૧ ગાઉ થાય. ૪ ગાઉએ ૧ જોજન થાય, એ પ્રમાણાંગુલે પૃથ્વી, પર્વત, વિમાન, નરકાવાસા, દ્વિપ, સમુદ્ર, નરક, દેવલોક, લોક, અલોક, શાશ્વતી જમીન રત્ન પ્રભાદિક ૨૮ બોલનું તથા દ્વિપ-સમુદ્રાદિ ૨૮ બોલનું લાંબપણું, પહોળપણું, ઉંચપણું, ઉંડપણું, પરિધિ પ્રમુખના માન મપાય છે. ૩. એ ૩ પ્રકારના અંગુલ કહ્યા, તે પ્રત્યેક પ્રત્યેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ-સૂચિઅંગુલ ૧, પ્રતરાંગુલ ૨, ઘનાંગુલ ૩ તીહાં આકાશપ્રદેશની શ્રેણી તે અસંખ્યાતા જોજન કોડાકોડી પ્રમાણે લાંબી, અને એક આકાશ-પ્રદેશની પહોળી, જાડપણે લોકાંત સુધી હોય તેને શ્રેણી કહીયે ૧. તે શ્રેણીને શ્રેણી ગુણા કરીયે તેને પ્રતર કહીયે ૨ તે પ્રતરને શ્રેણી ગુણા કરીયે તેને ઘન કહીયે ૩ તે ઘનીકૃત લોકને સંખ્યાતગુણો કરીયે ત્યારે સંખ્યાતા લોક [illegible] થાય તે [illegible] લોકને [illegible]

[illegible]

ભરીયે કે અગ્નિમાંહિ બળે નહિ, વાયરે કરી ઉડે નહિ, પાણીયે કરી સડે નહિ, પોલારના અભાવથી વિધ્વંશે નહિ, દુર્ગંધ થાય નહિ, ચક્રવર્તિનું સૈન્ય ઉપર ચાલે તોપણ નમે કે ડોલે નહિ, ગંગાનદીનો પ્રવાહ ઉપર ચાલે તોપણ પાણીમાંહિ ભેદાય નહિ પાલામાંથી સમયે સમયે એક એક વાળાગ્ર કાઢીયે, એમ કાઢતાં જેટલે કાળે પાલો ખાલી થાય, બાકી એકે રજ રહે નહિ તેટલા કાળને બાદર ઉદ્ધાર-પલ્યોપમ કહીયે. તે પલ્યોપમ સંખ્યાત સમયનો જાણવો. એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે બાદર ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય. કેવળ પરૂપણા માત્ર છે. એ બાદર ઉદ્ધાર પલ્યોપમ-૧, સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્યોપમનું માન કહે છે-જેમ એક જોજનનો પાલો કલ્પિયે તે પૂર્વવત તે પાલામાંહિ દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂના જુગલીયાના માથાના કેશ એક દિનથી સાત દિનના ઉગ્યા વાલાગ્ર લઇયે. એકેકા વાલાગ્રના અસંખ્યાતા ખંડ કરીયે, તે ખંડ કેવડા નાના થાય-ચક્ષુ ઇંદ્રિયની અવઘેણાથી અસંખ્યાતમે ભાગે અને નાના સૂક્ષ્મ વનસ્પતિ જીવના શરીરની અવઘેણાથી અસંખ્યાતગુણા મ્હોટા, અને જેવડું એક બાદર પૃથ્વીકાયના જીવનું શરીર તેવડા વાલાગ્રના ખંડ નાના થાય. તે વાલાગ્રના ખંડ અગ્નિયે બળે નહિ, વાયરે ઉડે નહિ તે વાલાગ્રને ખંડ કરી પાલો ઠાંસી-ઠાંસીનેભરીયે, તે પાલામાંહિથી સમયે સમયે એકેકા વાલાગ્રનો ખંડ કાઢીયે. એમ કાઢતાં જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર-પલ્યોપમ કહીયે. એ પલ્યોપમ અસંખ્યાત સમયનો થાય. એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર સાગરોપમ થાય એ સાગરોપમે દ્વિપ સમુદ્રનું માન વર્ણવ્યું છે. અઢી ઉદ્ધાર સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા દ્વિપ સમુદ્ર ત્રિછા લોકમાં છે. જંબુદ્વિપ એક લાખ જોજનને લાંબો ને પહોળો એમ ઠામ બમણો લવણ સમુદ્ર બે લાખ જોજનનો ધાતકી ખંડ ૪ લાખ જોજનનો, એમ ઠામ બમણ અસંખ્યાતા દ્વિપ સમુદ્ર જાણવા એ સૂક્ષ્મ ઉદ્ધાર પલ્યોપમ ૨

અદ્ધા પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે, તેના ૨ ભેદ-સુક્ષ્મ ને બાદર. તેમાં બાદર અદ્ધા પલ્યોપમ કેહને કહીયે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો ચારે હાંથે સરખો પૂર્વવત પાલો કલ્પીયે દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ જુગળીયા મનુષ્યના વાળાગ્રે કરી પાલો ઠાંસી-ઠાંસીને ભરીયે. પછી સો સો વરસે એકેકો વાલાગ્ર કાઢીયે એમ કાઢતાં જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને બાદર અદ્ધા પલ્યોપમ કહીયે. એ પણ સંખ્યાતા કોડિ વરસે થાય. એહવા દસ કોડાકોડી બાદર અદ્ધા પલ્યોપમે ૧ બાદર અદ્ધા સાગરોપમ થાય. કેવલ પ્રરૂપણા માત્ર છે. ૧. સુક્ષ્મ અદ્ધા પલ્યોપમનું સ્વરૂપ કહે છે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો પાલો પૂર્વવત કલ્પીયે. તેહમાં પૂર્વવત દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુગલીયાના વાલાગ્રને અસંખ્યાતા ખંડ કરી ભરીયે, પાલામાંથી સો સો વરસે એકેક ખંડ કાઢીયે, જેટલે કાળે તે પાલો ખાલી થાય, તેટલા કાળને સુક્ષ્મ અદ્ધા પલ્યોપમ કહીયે એહવા દશ કોડાકોડી પલ્યોપમે ૧ સુક્ષ્મ અદ્ધા સાગરોપમ થાય, એ સાગરોપમે નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવતા એ ૪ ગતિના આયુષ્ય મપાય છે. ૩ ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કહે છે:-ક્ષેત્ર પલ્યોપમના ૨ ભેદ-સુક્ષ્મ ને બાદર. તેમાં બાદર ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કેહને કહીયે. એક જોજનનો લાંબો, પહોળો ને ઉંડો પૂર્વવત પાલો કલ્પીયે, તેમાં પૂર્વવત દેવકુરૂ, ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રના જુગલીયાના [illegible]

પાલા માંહિલા વાળાગ્રના ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશ તથા અણફરસ્યા આકાશ પ્રદેશ છે, તે ફરસ્યા અણ ફરસ્યા આકાશ પ્રદેશને સમયે સમયે અપહરીયે. જેટલે કાળે પાલો ખાલી થાય તેટલા કાળને ૧ સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમ કહીયે. એહવા દશ ક્રોડાક્રોડી સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર પલ્યોપમે ૧ સુક્ષ્મ ક્ષેત્ર સાગરોપમ થાય એ સાગરોપમના દૃષ્ટિવાદ સૂત્રે ભાવ વર્ણવ્યા છે. ૨. એ ત્રણ પ્રકારના અંગુલ તથા ત્રણ પ્રકારના પલ્યોપમનું માન કહ્યું. ઇતિ.

અથ શ્રી પચીસ બોલનો થોકડો.

૧ પહેલે બોલે મહાવીર પ્રભુએ એકાએક દીક્ષા લીધી અને મોક્ષ પણ એકાએક ગયા. ઉર્ધ્વલોકે સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાન એક લાખ જોજનનું છે, ત્રિછા લોકે જંબુદ્વીપ એક લાખ જોજનનો છે, અધો લોકે સાતમી નરકે અપઇઠાણ નરકાવાસો એક લાખ જોજનનો છે. ચિત્રા નક્ષત્ર, શાંતિ નક્ષત્ર, આર્દ્રા નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્રનો એકેકો તારો કહ્યો છે. ૨ બીજે બોલે ધર્મકરણી કરતી વખતે બે દીશા સન્મુખ બેસી કરવી તે પૂર્વ અને ઉત્તર. બે પ્રકારે ધર્મ કહ્યો છે; ગૃહસ્થ ધર્મ અને સાધુ ધર્મ. બે પ્રકારે જીવ કહ્યા છે, સિદ્ધના જીવ અને સંસારી જીવ. બે પ્રકારે દુઃખ કહ્યું છે, તે શારીરિક દુઃખ અને માનસિક દુઃખ. પૂર્વાફાલ્ગુણી નક્ષત્ર, ઉત્તરાફાલ્ગુણી નક્ષત્ર, પૂર્વાભાદ્રપદ અને ઉત્તરાભાદ્રપદ એ ચાર નક્ષત્રના બબે તારા કહ્યા છે. ૩ ત્રીજે બોલે શ્રાવક ત્રણ મનોરથ ચિંતવે તે એવી રીતે કે, હે ભગવાન! હું આરંભ અને પરિગ્રહ કયારે છાંડીશ? હે ભગવાન! હું પંચ મહાવ્રતધારી કયારે થઇશ? હે ભગવાન! હું આલોયણા કરી સંથારો કયારે કરીશ? તે વખતને ધન્ય છે ત્રણ પ્રકારના જિન કહ્યા:—૧ અવધિજ્ઞાની જિન, ૨ મન.પર્યવજ્ઞાની જિન. ૩. કેવળ-

જ્ઞાની જિન. ત્રણ પ્રકારના પાત્ર સાધુને ખપે તે-૧. માટીનું, ૨. તુંબડાનું, ૩. કાષ્ઠનું. સાત નક્ષત્રના ત્રણ ત્રણ તારા કહ્યા છે. અભિચ, શ્રવણ, અશ્વની, ભરણી, મૃગશર, પુષ્ય, જ્યેષ્ઠા એ સાત નક્ષત્ર ૪ ધાધે ભોટે શ્રાવકને ચાર વીસામા કહ્યા છે. ભાર વહેનારને દષ્ટાંતે. એવી રીતે કે ભાર એક ખભેથી બીજે ખભે લે તે એક વીસામો ૧, કોઈ જગ્યાએ ઓટલે કે ચોતરે બેસે. મુકીને પીશાબ કરવા જાય કે ઝાડે ફરવા જાય તે બીજો વીસામો ૨, ગામ દૂર હોય, રસ્તામાં ધર્મશાળા કે યક્ષનું દેરૂં આવે ત્યાં રાત રહે તે ત્રીજો વીસામો. ૩, પોતાને કે ધણીને ત્યાં ભાર મુકે તે ચોથો વીસામો, ૪. હવે એ દષ્ટાંત શ્રાવકના ઉપર ઉતારે છે. તે જેમ ભાર લીધો તેમ શ્રાવકને લાગે તે અઢાર પાપ રૂપ. તેના ચાર વીસામા નીચે પ્રમાણે-શ્રાવક આઠમ, પાખી ઉપવાસ, બેઆસણું કરે તે પાપ રૂપ ભાર-એક ખાંધેથી બીજે ખાંધે લેવા રૂપ તે પહેલો વીસામો કેમકે ઉપવાસ કર્યો તે પોતાની જાતને માટે ખાવાનું બંધ કર્યું અથવા ખપ બંધ કર્યું પણ બીજાને માટે કરવું પડે છે, તેથી પહેલો વીસામો જાણવો. ૧, શ્રાવક એક સામાયક, બે સામાયક અથવા બે ઘડીનું, ચાર ઘડીનું દેસાવગાસિક કરે તે બીજો વીસામો જાણવો કેમકે એટલો વખત પાપથકી ટળ્યો. ૨, આઠમ પાખીના પોષધ કરે તે રાત રહેવા રૂપ ત્રીજો વીસામો. ૩, શ્રાવક આલોયણા કરી સંથારો કરે [illegible]

[illegible]

અશુદ્ધ. ૩ અજવાળી જગ્યાએ રાંધે અને અજવાળી જગ્યાએ ખાય તે શુદ્ધ ૪. પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર, અનુરાધા નક્ષત્ર, એ ત્રણના ચાર ચાર તારા કહ્યા છે. ૫ પાંચમે સંમકિતના લક્ષણ પાંચ. સંમ ૧, સંવેગ ૨, નિર્વેદ ૩, અનુકંપા ૪, આસ્તા ૫ પાંચ સમકિતના દુષણ કહ્યા છે મિથ્યાત્વીએ બોલાવ્યા પહેલાં પોતે તેને બોલાવે તે. ૧, મિથ્યાત્વીના સામું વારંવાર જોવું તે. ૨, મિથ્યાત્વીને પહોંચાડવા જવું તે. ૩. કામ વિના તેનાં મકાન ઉપર જવું તે. ૪. વારંવાર તેને મકાન ઉપર જવું તે. ૫. એ પાંચ દુષણ. પાંચ સમકિતનાં ભૂષણ કહે છે. ધર્મને વિષે ચતુરાઈ રાખે તે સમકિતનું ભૂષણ. ૧. જિનશાસનને અનેક રીતે દીપાવે તે ૨. સાધુની સેવા કરે તે. ૩. ધર્મથી ડગતાને સ્થિર કરે તે. ૪. સાધુ, સ્વધર્મીની વૈયાવચ્ચ કરે તે. ૫. એ પાંચ ભૂષણ જાણવા. શરીરમાંહિથી પાંચ ઠેકાણેથી જીવ નીકળે તે કહે છે. પગને તળીએથી નીકળે તે નરકે જાય ૧ જાંગેથી નીકળે તે તિર્યંચમાં જાય. ૨. છાતીએથી નીકળે તે મનુષ્યમાં જાય, ૩. મસ્તકેથી નીકળે તે દેવલોકમાં જાય ૪ અને સર્વાંગથી નીકળે તે મોક્ષ જાય. ૫, પાંચ પ્રકારે જીવ ધર્મ ન પામે તે કહે છે. અહંકારી ૧, ક્રોધી ૨, રોગી ૩, પ્રમાદી ૪. આળસુ ૫. પાંચ નક્ષત્રના પાંચ પાંચ તારા કહ્યા છે તે રોહીણી ૧, પુનર્વસુ ૨, ધનિષ્ટા ૩, વિશાખા ૪, હસ્ત ૫. છઠે બોલે. છ પ્રકારે સાધુ આહાર કરે તે કહે છે–ક્ષુધાવેદની સમાવવાને માટે. ૧, વૈયાવચ્ચ કરવાને માટે. ૨, ઈરીયાસુમતિ શોધવાને માટે, ૩, સંયમના નિર્વાહને માટે. ૪, આયુષ્ય નિભાવવાને માટે. ૫, રાત્રીએ ધર્મ જાગરણ કરવાને માટે. ૬. છ ધર્મના દેવ ગુરૂના નામ કહે છે–જૈન ધર્મમાં દેવ અરિહંત, ગુરૂ નિર્ગ્રંથ. ૧, બોદ્ધ મતમાં દેવ બુદ્ધ, ગુરૂ કુંગી ૨, શીવ મતમાં દેવ રૂદ્ર, ગુરૂ યોગી, ૩ દેવી મતમાં દેવી ધર્મ, ગુરૂ વૈરાગી ૪ ન્યાય મતમાં દેવ જગત્કર્તા, ગુરૂ સંન્યાસી ૫, સાંખ્યમત

...માં દેવ અક્ષણ, ગુરૂ દરવેશ. ૬, સમકિતની ૭ જતના કહે
અન્યતીર્થીના ગુણગ્રામ ન કરે. ૧, અન્યતીર્થીને માને,
... ને પૂજે નહિ ૨, અન્યતીર્થીને બોલાવ્યા વિના પોતે
... નહિ, ૩, વારંવાર એ સાથે અલાપ સલાપ કરે નહિ. ૪,
અન્યતીર્થીને તરણતારણ માની અન્ન પાણી આપે નહિ (દયા-
...દિ, અનુકંપાનો આગાર) ૫, અન્યતીર્થીને ધર્મબુદ્ધિએ વસ્ત્ર,
પાત્ર આપે નહિ. સાતા નિમિત્તે આપે. ૬, ૭ લેશ્યાના વિસ્તાર
... કે. કૃષ્ણ લેશ્યાવાળાને ક્રૂર હિંસા કરવાની ઇચ્છા હોય
... નીલ લેશ્યાવાળાને ચોરીની ઇચ્છા હોય. ૨, કાપુત લેશ્યા-
વાળાને મૈથુનની ઇચ્છા હોય ૩, તેજુ લેશ્યાવાળાને તપશ્ચર્યા
કરવાની ઇચ્છા હોય. ૪, પદ્મ લેશ્યાવાળાને દાન દેવાની ઇચ્છા
...ય. ૫, શુક્લ લેશ્યાવાળાને મોક્ષની ઇચ્છા હોય. ૬, દ્રષ્ટિ,
...દેખા એ જે નક્ષત્રના ૭ ૭ તારા છે ૭ શાનમે જોવે સાત
... પ્રધાન કહ્યા. પ્રાણાતિપાત તજાતે ૧, મૃષાવાદ તજાતે,
... અદત્તાદાન તજાતે ૩, [illegible] તેનો
[illegible] ૪, [illegible] ૫, [illegible]
[illegible]

નામ-ક્રોધી હોય તે એકલો રહે. ૧, અહંકારી હોય તે એકલો રહે. ૨, કપટી હોય તે એકલો રહે. ૩, લોભી હોય તે એકલો રહે. ૪, પાપ કરવામાં આશક્ત હોય તે એકલો રહે. ૫, ઠઠ્ઠા હસી-મશ્કરો હોય તે એકલો રહે, ૬, ધુતારો હોય તે એકલો રહે. ૭, માઠા આચારનો ધણી હોય તે એકલો રહે, ૮, આઠ ગુણનો ધણી એકલો હોય તેના નામ-સંયમને વિષે દ્રઢ પ્રશ્નમનો ધણી ગુરૂની આજ્ઞા લઈ એકલો રહે. ૧, ઘણા સૂત્રનો જાણ એકલો રહે, ૨, જઘન્ય દશ પૂર્વનો ભણેલો ઉત્કૃષ્ટ ચઉદ પૂર્વનો ભણેલો એકલો રહે, ૩, ચાર જ્ઞાનનો ધણી એકલો રહે, ૪, મહા બળનો ધણી એકલો રહે, ૫, કલેશ રહિત હોય તે એકલો રહે ૬, સંતોષી હોય તે એકલો રહે, ૭, ધૈર્યવંત હોય તે એકલો રહે, ૮, આઠ ઠેકાણે મનુષ્યને ઘેલાપણું ઉત્પન્ન થાય તે કહે છે-નરનારી પરસ્પર વાતો કરે ત્યારે ઘેલા, ૧, બાળકને રમાડે ત્યારે ઘેલા, ૨, કલેશ કરે ત્યારે ઘેલા, ૩, દારૂ, ભાંગ, કેફી પદાર્થ પીએ ત્યારે ઘેલા, ૪, પેચબંધ પાઘડી બાંધીને ફરે ત્યારે ઘેલા, ૫, અરીસામાં મુખ જુએ ત્યારે ઘેલા, ૬, શુકન સમય ઘેલા, ૭, હોળીમાં પુરૂષો અને અષાઢી પુનમે સ્ત્રીઓ, ૮, દેખતા આઠ પ્રકારે અંધ કહ્યા તે કહે છે, કામાંધ ૧, ક્રોધાંધ ૨, કૃપણાંધ ૩, માનાંધ ૪, મદાંધ ૫, ચોરાંધ ૬, જુગટયાંધ ૭, ચુગલ્યાંધ ૮, એ આઠ આંધળા જાણવા. આઠ મહા પાપી કહે છે-આત્મઘાતી મહા પાપી, ૧, વિશ્વાસઘાતી મહા પાપી, ૨, ગુણ ઓળવનાર મહા પાપી ૩, ગુરૂ-દ્રોહી મહા પાપી, ૪, કુડી સાક્ષી પૂરે તે મહા પાપી, ૫, ખોટી સલાહ આપે તે મહા પાપી, ૬, પચ્ચખાણ વારંવાર ભાંગે તે મહા પાપી, ૭, હિંસામય ધર્મ પરૂપે તે મહા પાપી, ૮, નવમે બોલે નવ પ્રકારે શરીરમાં રોગ ઉપજે તે કહે છે-ઘણું ખાય તો રોગ ઉપજે. ૧, અજીરણમાં ખાય તથા ઘણું બેસી રહે તો રોગ ઉપજે, ૨, ઘણું ઉંઘે તો રોગ ઉપજે, ૩, ઘણું જાગે તો રોગ ઉપજે ૪, દિશા રોકે તો રોગ ઉપજે, ૫, પિશાબ રોકે તો રોગ ઉપજે, ૬, ઘણું ચાલે તો રોગ ઉપજે, ૭, અણગમતી

ુ ભોગવે તો રોગ ઉપજે. ૮, વારંવાર વિષય સેવે તો રોગ જે. ૯. નવ બોલ સમજવાના કહ્યા તે કહે છે—રજપુતને પ ઘણો. ૧, ક્ષત્રીયને માન ઘણું. ૨, વણીકને માયા ઘણી, બ્રાહ્મણને લોભ ઘણો. ૪, મિત્રને રાગ ઘણો. ૫, સ્ત્રીને ષ ઘણો. ૬, જુગારીને શોગ ઘણો. ૭, ચોરની માતાને ચિંતા ણી. ૮, કાયરને ભય ઘણો. ૯. દશમે બોલે નારકીના જીવને દશ પ્રકારની વેદના કહે છે—અનંતી ભૂખ. ૧, અનંતી તરસ. ૨, અનંતી ટાઢ ૩, અનંતી ગરમી. ૪, અનંતો દાઘ. ૫, અનંતો ભય ૬, અનંતો જ્વર. ૭, અનંતી ખરજ. ૮, અનંતુ પરવશપણું. ૯, અનંતો શોક ૧૦. દશ પ્રકારે શ્રાવકને પસ્તાવું પડે તે કહે છે—સાધુની જોગવાઈ હોય અને પ્રશ્નાદિક પૂછે નહિ તો સાધુ વિહાર કર્યા પછી પસ્તાવું પડે. ૧, વખાણ વાણી સાંભળે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૨, સામાયિક-પ્રતિક્રમણ કરે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૩, આહાર પાણી અસુઝતો હોય તો પસ્તાવું પડે. ૪, જ્ઞાનની જોગવાઈ હોય અને ભણે નહિ તો પસ્તાવું પડે ૫, સ્વધર્મીની ખબર લે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૬, ધર્મ આવશ્યક ભણે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૭, સાધુની વિન-યભક્તિ કરે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૮, સાધુની સાર સંભાળ લે નહિ તો પસ્તાવું પડે. ૯, સાધુ વિહાર કરી જાય ને [illegible] ન પડે તો પસ્તાવું પડે ૧૦ દશ પ્રકારે દેવતાનું આયુષ્ય [illegible] દશ પ્રકારે જ્ઞાનની વૃદ્ધિ [illegible] નક્ષત્રમાં [illegible] ૧, આર્દ્રા ૨, પુષ્ય ૩, પૂર્વાભાદ્રપદ ૪, પૂર્વાષાઢા ૫, પૂર્વા-ફાલ્ગુની ૬, મૂળ ૭, અશ્લેષા ૮, હસ્ત ૯, ચિત્રા ૧૦, એ દશ નક્ષત્રમાં જ્ઞાન [illegible]

[illegible]

વધે. ૨, ઉણોદરી કરે તો જ્ઞાન વધે. ૩, થોડું બોલે તો જ્ઞાન વધે. ૪, પંડિતની સોબત કરે. તો જ્ઞાન વધે. ૫, વિનય કરે તો જ્ઞાન વધે. ૬, કપટરહિત તપ કરે. તો જ્ઞાન વધે. ૭, સંસાર અસાર જાણે તો જ્ઞાન વધે. ૮, માંહોમાંહી ચર્ચા-વાર્તા કરે તો જ્ઞાન વધે. ૯, જ્ઞાની પાસે ભણે તો જ્ઞાન વધે. ૧૦, ઇંદ્રિયોના વિષયનો ત્યાગ કરે તો જ્ઞાન વધે, ૧૧, મૂળ નક્ષત્રના અગીઆર તારા છે. ૧૨-બારમે બોલે બાર કારણે આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય તે કહે છે-સમકિત નિર્મળ પાળે તો આત્માનું પરમ કલ્યાણ થાય-શ્રેણીક રાજાની પેરે ૧, નિયાણારહીત કરણી કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-તામલી તાપસની પેરે ૨, મન વચન કાયાના જોગ કબજે રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ગજસુકુમાલ મુનિની પેરે. ૩, છતી શક્તિએ ક્ષમા કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-પરદેશી રાજાની પેરે. ૪, પાંચ ઇંદ્રિ દમન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધર્મરૂચી અણુગારની પેરે. ૫, સાધુનો શુદ્ધ આચાર પાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-ધના અણુગારની પેરે. ૬, ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા-પ્રતિત રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-વરૂણ નાગ નતુયાના મિત્રની પેરે. ૭, માયા કપટ છાંડે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મલ્લિનાથના છ મિત્રની પેરે. ૮, આશ્રવમાં સંવર નીપજાવે તો પરમ કલ્યાણ થાય-સંજતિ રાજાની પેરે. ૯, રોગ આવે હાય ઓય ન કરે તો પરમ કલ્યાણ થાય-અનાથી નિર્ગ્રંથની પેરે. ૧૦, પરિસહ આવ્યા સમભાવ રાખે તો પરમ કલ્યાણ થાય-મેતારજ મુનિની પેરે. ૧૧, તૃષ્ણા ઉત્પન્ન થઇ તેને પાછી વાળે તો પરમ કલ્યાણ થાય-કંપીલ કેવળીની પેરે. ૧૨. ૧૩-તેરમે બોલે તેર તણખા કહે છે-જન્મરૂપી રૂ અને મરણરૂપી તણખો. ૧, સંજોગરૂપી રૂ અને વિજોગરૂપી તણખો ૨, શાતારૂપી રૂ અને અશાતારૂપી તણખો. ૩, સંપદારૂપી રૂ અને આપદારૂપી તણખો ૪, હરખરૂપી રૂ અને શોગરૂપી તણખો ૫, શીલરૂપી રૂ અને કુશીલરૂપી તણખો ૬, જ્ઞાનરૂપી રૂ અને અજ્ઞાનરૂપી તણખો ૭, સમકિતરૂપી રૂ અને

મિથ્યાત્વરૂપી તણખો. ૮, સંજમરૂપી રૂ અને અસંજમરૂપી તણખો, ૯, તપસ્વીરૂપી રૂ અને ક્રોધરૂપી તણખો, ૧૦, વિવેકરૂપી રૂ અને અભિમાનરૂપી તણખો. ૧૧, સ્નેહરૂપી રૂ અને માયારૂપી તણખો, ૧૨, સંતોષરૂપી રૂ અને લોભરૂપી તણખો, ૧૩, એ તેર તણખા. હવે તેર કાઠીઆ કહે છે. જુગાર ૧, આળસ ૨, શોક ૩, ભય ૪, વિકથા ૫, કૌતક ૬, ક્રોધ ૭, કૃપણ બુદ્ધિ ૮, અજ્ઞાન ૯, વહેમ ૧૦, નિદ્રા ૧૧, મદ ૧૨, મોહ ૧૩, એ તેર કાઠીઆ. ૧૪—ચૌદમે બોલે વ્યાખ્યાન સાંભળનારના ૧૪ ગુણ કહે છે—ભક્તિવંત હોય ૧, મીઠા બોલો હોય ૨, ગર્વ રહીત હોય ૩, સાંભળ્યા ઉપર રૂચી હોય ૪, ચપળતારહિત એકાગ્ર ચિત્તે સાંભળનાર હોય ૫, જેવું સાંભળે તેવું પૂછનારને બરાબર કહે ૬, પાઠીને આશ્રયમાં રાખનાર હોય ૭, ઘણાં શાસ્ત્ર સાંભળીને તેના રહસ્યનો જાણ હોય ૮, ધર્મકાર્યમાં આળસ ન કરનાર હોય ૯, ધર્મ સાંભળતા નિદ્રા ન કરનાર હોય ૧૦, બુદ્ધિવંત હોય ૧૧, દાતાર ગુણ હોય ૧૨, જેની પાસે ધર્મ સાંભળે તેના ગુણનો ફેલાવો કરનાર હોય ૧૩, કોઈની નિંદા ન કરે તેમજ તેમનો વાદવિવાદ ન કરે ૧૪. ૧૫ પંદરમે બોલે વિનીત શિષ્યના પંદર ગુણ કહે છે—[illegible] હોય ૧, ચપળતા રહિત હોય ૨, માયા રહિત હોય ૩, કુતુહલ રહિત હોય ૪, કઠોર વચનરહિત હોય ૫, [illegible]

સકલિંગે વચન-કપટ, કમળ, નેત્ર. ૬, અતીતકાળ વચન (ગ
કાળ)-કરેલું, થએલું, ૭ અનાગતકાળ વચન (આવતો કાળ
કરશે, થશે, ભાંગશે. ૮, વર્તમાનકાળ વચન-કરે છે, થાય,
ભણે છે. ૯ પરોક્ષ વચન-એ કાર્ય તેણે કર્યું ૧૦, પ્રત્યક્ષ વચ
એમજ છે ૧૧, ઉપનિત વચન-એ પુરૂષ રૂપવંત છે ૧
અપનીત વચન-જેમ એ પુરૂષ કુરૂપવંત છે ૧૩, ઉપનીત અ
નીત વચન-જેમ એ રૂપવંત પણ કુશીલિઓ છે ૧૪, અપનીત ઉ
નીત વચન-જેમ એ પુરૂષ કુશીલિઓ પણ રૂપવંત છે ૧
અધ્યાત્મ વચન-ભગ્ન બોલે (તુટેલું વચન), ૩ વાણીઓ
પેરે ૩ પા. ૧૬. સત્તરમે બોલે સત્તર પ્રકારનો સંયમ કહે છે
પૃથ્વીકાયની દયા પાળવી તે સંયમ ૧, અપકાયની દયા પાળવી
સંયમ ૨, તેઉકાયની ૩, વાયુકાયની ૪, વનસ્પતિકાયની ૫, બેઇં
દ્રિયની ૬, તેઇંદ્રિયની ૭, ચઉરેંદ્રિયની ૮, પંચેંદ્રિયની
અજીવકાયની ૧૦, પેહાની ૧૧, ઉપેહાની ૧૨, પમજણાની ૧
પરીઠાવણીયા ૧૪, મન ૧૫, વચન ૧૬, કાયા ૧૭, એ સત
પ્રકારનો સંયમ. ૧૭ અઢારમે બોલે અઢાર દ્રવ્ય દીશા કહે
પૂર્વ ૧, પશ્ચિમ ૨, ઉત્તર ૩, દક્ષિણ ૪, ઈશાન ખુણો ૫, અગ્નિ
ખુણો ૬, નૈઋત્ય ખુણો ૭, વાયવ્ય ખુણો ૮, વિદીશીના આ
આંતરા એ બધા થઇને સોળ, ઉંચી સત્તર અને નીચી અઢા
એ અઢાર. અઢાર ભાવ દિશા કહે છે-પૃથ્વી ૧, અપ ૨, તે
૩, વાયુ ૪, અગ્રબીઆ ૫, મૂળબીઆ ૬, પોરબીઆ ૭, ખંધ
બીઆ ૮, બેઇંદ્રિય ૯, તેઇંદ્રિય ૧૦, ચઉરેંદ્રિય ૧૧, પંચે
દ્રિય ૧૨, તિર્યંચ ૧૩, કર્મભૂમિ ૧૪, અકર્મભૂમિ ૧૫, છપ
અંતરદ્વીપા ૧૬, દેવતા ૧૭, નારકી ૧૮. એ અઢાર. ૧૯-ઓગ
ણીસમે બોલે કાઉસગ્ગના ઓગણીશ દોષ કહે છે ઠીચણ ઉપ
એક પગ રાખીને કાઉસગ્ગ કરે તો દોષ ૧, કાયા આપોઆપ
હલાવે તો દોષ ૨, ઉંચી ગરદન કરે તો દોષ ૩, માથુ નમાવી ઉભો
રહે તો દોષ ૪, બે હાથ ઉંચા રાખે તો દોષ ૫, મોઢે મા
આરે તો દોષ ૬, પગ ઉપર પગ રાખે તો દોષ ૭, શરી

ાંધુ રાખે તો દોષ ૮, ચાપુની બરાબર રહે તો દોષ ૯, ાલણી ઉપની પેરે ઉસો રહે તો દોષ ૧૦, કેરથી નીચો ઉસો રહે તો દોષ ૧૧, રજોહરણ ઉંચો રાખે તો દોષ ૧૨, એક આસને ન રહે તો દોષ ૧૩, આંખ ઠેકાણે ન રાખે તો દોષ ૧૪, માથું હલાવે તો દોષ ૧૫, ખોંખારો કરે તો દોષ ૧૬, ડીલ હલાવે તો દોષ, ૧૭, ડીલ ખરડે તો દોષ ૧૮, શુન્ય ચિત્ત રાખે તો. દોષ ૧૯, ૨૦ વીસમે બોલે વીસ પ્રકારે જીવ તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે તે કહે છે:-અરિહંતના ગુણગ્રામ કરે તો કર્મની કોડ ખપાવે, ઉત્કૃષ્ટ રસ આવે તો તીર્થંકર ગોત્ર બાંધે ૧, સિદ્ધના ગુણગ્રામ કરે તો ૨, સિદ્ધાંતના ગુણગ્રામ કરે તો ૩, ગુરૂના ગુણગ્રામ કરે તો ૪, સ્થિવરના ગુણગ્રામ કરે તો ૫, બહુસૂત્રીના ગુણગ્રામ કરે તો ૬, તપસ્વીના ગુણગ્રામ કરે તો ૭, જ્ઞાન ઉપર ઉપયોગ વારંવાર રાખે તો ૮, શુદ્ધ સમકિત પાળે તો ૯, વિનય કરે તો ૧૦, બે વખત પ્રતિક્રમણ કરે તો ૧૧, પચ્ચખાણ ચોખ્ખાં પાળે તો ૧૨, ધર્મધ્યાન, શુકલધ્યાન ધ્યાવે તો ૧૩, બાર ભેદે તપ કરે તો ૧૪, સુપાત્રને દાન દે તો ૧૫, વૈયાવચ્ચ કરે તો ૧૬, સર્વ જીવને સુખ ઉપજાવે તો ૧૭, અપૂર્વ જ્ઞાન ભણે તો ૧૮, શ્રુતની ભક્તિ કરે તો ૧૯, તીર્થંકરનો માર્ગ દીપાવે તો ૨૦, [illegible]

સાથે ૮, ચોર સાથે ૯, જુગારી સાથે ૧૦, રોગી સાથે ૧૧, ક્રોધી સાથે ૧૨, જુઠાબોલા સાથે ૧૩, કુસંગી સાથે ૧૪, રાજા સાથે ૧૫, શીતળ લેશાવાળા સાથે ૧૬, તેજુ લેશાવાળા સાથે ૧૭, મોઢે મીઠાબોલા સાથે ૧૮, દાનેશ્રી સાથે ૧૯, જ્ઞાની સાથે ૨૦, ગુણકા સાથે ૨૧, બાળક સાથે ૨૨, એ બાવીસ.

ત્રેવીસમે બોલે પાંચ ઇંદ્રિયના ત્રેવીશ વિષય કહે છે:-શ્રોતેંદ્રિયના ત્રણ વિષય-જીવ શબ્દ ૧, અજીવ શબ્દ ૨, મિશ્ર શબ્દ ૩; ચક્ષુ ઇંદ્રિયના પાંચ વિષય-કાળો ૧, પીળો ૨, લીલો ૩ રાતો ૪, ધોળો ૫, ઘ્રાણેંદ્રિયના બે વિષય-સુર્ભી ગંધ ૧ દુર્ભી ગંધ ૨, કુલ દશ. ફરસ ઇંદ્રિયના આઠ વિષય તે ખર ખરો ૧૧, સુંહાળો ૧૨, હલકો ૧૩, ભારે ૧૪, ટાઢો ૧૫ ઉનો ૧૬, લુખો ૧૭, ચીકણો ૧૮, રસઇંદ્રિયના પાંચ વિષય તીખો ૧૯, કડવો ૨૦, કષાયલો ૨૧, ખાટો ૨૨, મીઠો ૨૩

૨૪-ચોવીસમે બોલે ચોવીસ ટોટા કહે છે:-ભણવા ગણવામાં આળસ કરે તો જ્ઞાનનો ટોટો-બહુસૂત્રીની શાખ ૧, સાધુ સાધ્વીના દર્શન ન કરે તો સમકિતનો ટોટો-સોમિલ બ્રાહ્મણ સાખ ૨, વખતસર પ્રતિક્રમણ ન કરે તો વ્રત-પચ્ચખાણનો ટોટો ઉત્તરાધ્યયન અધ્યયન ૨૫ ની શાખ ૩, સાધુ-સાધ્વી માંહોમાંહે વૈયાવચ્ચ ન કરે તો તીર્થનો ટોટો-ઠાણાંગની શાખ ૪, તપસ્યા ને આચારની ચોરી કરે તો દેવતામાં ઉંચી પદવીનો ટોટો દશવૈકાલિક. ભગવતીની શાખ ૫, કઠણ કલુશ ભાવ રાખે તો શીતળતાનો ટોટો-સમાવાયંગની શાખ ૬, અજતનાથી ચાલે તો જીવ-દયાનો ટોટો-દશવૈકાલીકની શાખ ૭, રૂપનો ને યૌવનનો મદ કરે તો શુભ કર્મનો ટોટો-પન્નવણાની શાખ ૮, મોટાને વિનય ન કરે તો તીર્થંકરની આજ્ઞાનો ટોટો-વ્યવહાર સૂત્રની શાખ ૯, માયા કપટ કરે તો જશ-કીર્તિનો ટોટો-આચારાંગની શાખ ૧૦, પાછલી રાત્રે ધર્મ જાગિકા ન જાગે તો ધર્મધ્યાનનો ટોટો, નીશીથની શાખ ૧૧, ક્રોધ કલેશ કરે તો સ્નેહભાવનો ટોટો ચડા કુંપિકની શાખ ૧૨, [illegible] ઉંચું નીચું કરે તો

મલકનો ટોટો-ભૃગુ પુરોહિતની શાખ ૧૩, ઓના લાલચુને પ્રશ-
ર્ષનો ટોટો-ઉત્તરાધ્યયનની શાખ ૧૪, સાધુ-સાધ્વી, શ્રાવક-
શ્રાવિકા માંહોમાંહી જૈન મેળાપ ન રાખે તો જૈન ધર્મનો ટોટો-
શંખ પોખલીજીની શાખ ૧૫, સુપાત્રને ઉલટ ભાવે દાન ન
આપે તો પુણ્ય પ્રકૃતિનો ટોટો-કપોલા દાસીની શાખ ૧૬, સાધુ
ગામ નગર વિહાર ન કરે તો ધર્મ કથાનો ટોટો-શેલક રાજ-
ઋષિની શાખ ૧૭, ભણે ગણે નહિ તો જીનશાસનનો ટોટો-
સમાચારીની શાખ ૧૮, વ્રત પચ્ચખાણની આલોયણા કરે નહિ
તો મોક્ષના સુખનો ટોટો-પાર્શ્વનાથની ત્રણસેં છપ્પન સાધ્વીની
શાખ ૧૯, અરિહંત, ધર્મ ને ચાર તીર્થના અવર્ણવાદ બોલે તો
જૈન ધર્મનો ટોટો-ગોશાળાની શાખ ૨૦, સાધુનું વચન માને નહિ
તો ઉંચી ગતિનો ટોટો-[illegible] શાખ ૨૧, સાધુ-સાધ્વી,
ગુરૂ-ગુરૂણીની આજ્ઞા લોપે તો આરાધકપણાનો ટોટો-કુલવાલી-
[illegible] શાખ ૨૨, [illegible]
[illegible] ટોટો-[illegible] શાખ
૨૩, [illegible] નહિ તો [illegible] ટોટો-
[illegible]
[illegible] નથી ૧,
[illegible] નથી ૨, [illegible] નથી ૩, [illegible]
[illegible] નથી ૪, [illegible] નથી ૫. [illegible]
[illegible] નથી ૬. [illegible] નથી ૭. [illegible]
[illegible] નથી ૮. [illegible] નથી ૯.
[illegible] નથી ૧૦, [illegible] નથી
૧૧, [illegible] નથી ૧૨, [illegible]
[illegible] ૧૩ [illegible] ૧૪, [illegible]
[illegible] નથી ૧૫, [illegible]
[illegible]

પાટણ દેશ-કાંડાવતી નગરી ૨૩, કુણાલ દેશ-સાવથી નગરી ૨૪, સોરઠ દેશ-દ્વારકા નગરી ૨૫. કેકાર્ધ દેશ-શ્વેતાંબીકા નગરી ૨૬, એ સાડીપચીસ આર્ય દેશ. ઇતિ શ્રી પચીસ બોલ.

અથ શ્રી શ્રોતા અધિકાર.

શ્રી નંદિસૂત્રમાં શ્રોતા અધિકાર નીચે મુજબ છે:—

ગાથા-[1]સેલ ઘણ, [2]કુડગ, [3]ચાલણી, [4]પરિપુણગ, [5]હંસ, [6]મહિસ, [7]મેસે ય; [8]મસગ, [9]જલુગ, [10]બિરાલી. [11]જાહગ, [12]ગા, [13]ભેરિ, [14]આભીરી સા. ૧

ચૌદ પ્રકારના શ્રોતા છે, તેમાં.

૧. સેલ ઘણ—તે પત્થર ઉપર જેમ મેઘ વરસે પણ પત્થર પાણીથી ભીંજાય નહિ, તેમ એકેક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિક સાંભળે પણ સમ્યક્ જ્ઞાન પામે નહિ, શુદ્ધ થાય નહિ.

દૃષ્ટાંત—કુશિષ્ય રૂપી પત્થર, સદ્‌ગુરૂ રૂપી મેઘ અને બોધ રૂપ પાણી: મુંગશેલીઆ તથા પુષ્કરાવર્ત્ત મેઘનું દૃષ્ટાંતઃ જેમ પુષ્કરાવર્ત્ત મેઘથી મુંગશેલીઓ પલળ્યો નહિ તેમ એકેક કુશિષ્ય મહાન્ સંવેગાદિક ગુણયુક્ત આચાર્યના પ્રતિબોધ્યા પણ સમજે નહિ, વૈરાગ્ય રંગ પામે નહિ, માટે તે શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે. એ અવિનિતનું દૃષ્ટાંત જાણવું.

જેમ કાળી ભૂમિને વિષે મેઘ વરસે તો તે ઘણી ભીંજે તથા પાણી પણ રાખે તથા ગોધૂમાદિક (ઘઉં પ્રમુખ) ની ઘણી નિષ્પત્તિ કરે તેમ વિનિત સુશિષ્ય પણ ગુરૂની ઉપદેશરૂપ વાણી સાંભળી હૃદયમાં ધારી રાખે, વૈરાગ્યે કરી ભીંજાય અને અનેક બીજા ભવ્ય જીવને વિનય ધર્મ વિષે પ્રવર્તાવે, માટે તે શ્રોતા આદરવાયોગ્ય છે. ૧

૨ કુડગઃ—કુંભનું દૃષ્ટાંત. તે કુંભના આઠ ભેદ છે, તેમાં પ્રથમ ઘડો સંપૂર્ણ ઘડાના ગુણે કરી વ્યાપ્ત છે તેના ત્રણ ગુણ. ૧ તે મધ્યે પાણી ભર્યો-થકાં કિંચિત્ બહાર જાય નહિ. ૨ પોતે શીતળ છે માટે બીજાની પણ તૃષા ઉપશમાવે-શીતલ કરે. ૩ પરની મલિનતા પણ પાણીથી દૂર કરે. તેમ એકેક શ્રોતા વિનયાદિ ગુણે કરી સંપૂર્ણ ભર્યા છે તે ત્રણ ગુણ કરે. ૧ ગુર્વાદિકનો ઉપદેશ સર્વ ધારી રાખે-કિંચિત વિસારે નહિ. ૨ પોતે જ્ઞાન પામી શીતલ દશા પામ્યા છે અને ભવ્ય જીવને ત્રિવિધ તાપ સમાવી શીતળ કરે. ૩ ભવ્ય જીવની સંદેહ રૂપી મલિનતા ટાળે. એ શ્રોતા આદરવાયોગ્ય છે

૨ એક ઘડો પડખે કાણો છે તેમાં પાણી ભરે તો અડધું પાણી રહે ને અડધું પાણી વહી જાય. તેમ એક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો અડધું ધારી રાખે-અડધું વિસરી જાય.

૩ એક ઘડો હેઠે કાણો છે તેમાં પાણી ભરે તો સર્વ પાણી વહી જાય, પણ રહે નહિ, તેમ એક શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળે તો સર્વ વિસારે, પણ ધારે નહિ.

૪ એક ઘડો નવો છે તેમાં પાણી ભરે તો થોડે થોડે ઝમીને ખાલી થાય, તેમ એક શ્રોતા જ્ઞાનાદિ અભ્યાસ કરે પણ થોડે થોડે જ્ઞાન વિસારે.

૫ એક ઘડો દુર્ગંધે વાસિત છે, તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણને બગાડે, તેમ એક શ્રોતા મિથ્યાત્વાદિ દુર્ગંધે કરી વાસિત છે તેમને [illegible] જ્ઞાનના ગુણને વિણાસે.

૬ એક ઘડો સુગંધે કરી વાસિત છે તેમાં પાણી ભરે તો પાણીના ગુણને વધારે, તેમ એક શ્રોતા સમકિતાદિ સુગંધે કરી વાસિત છે તેમને [illegible] જ્ઞાનના ગુણને દીપાવે.

૭ એક ઘડો કાચો છે તેમાં પાણી ભરે તો તે ઘડો ગળીને વિણસી જાય, તેમ એક શ્રોતા અલ્પ બુદ્ધિવાળાને [illegible] તે નયભંગને નહિ [illegible] તે હાનિકારક થાય. [illegible]

૮ એક ઘડો [illegible]

[illegible]

[illegible]

શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિ સાંભળતાં ઉપદેશક તથા સૂત્રના ગુણ ગુણ જાતા દે, અને સ્ખલના પ્રમુખ અવગુણ રૂપ કચરો ગ્રહી રાખે, માટે તે છાંડવાયોગ્ય છે.

૪ પરિપુણગ:—તે સુઘરી પક્ષીના માળાનું દૃષ્ટાંત. સુઘરી પક્ષીના માળાથી ઘૃત (ઘી) ગાળતાં ઘૃત ઘૃત નીકળી જાય અને કીટી પ્રમુખ કચરો ગ્રહી રાખે, તેમ એકેક શ્રોતા આચાર્ય પ્રમુખના ગુણ ત્યાગ કરી અવગુણ ગ્રહણ કરે એ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૫ હંસ—હંસને દૂધ પાણી એકઠાં કરી પીવા માટે આપ્યાં હોય, તો તે પોતાની ચાંચમાં ખટાશના ગુણે કરી દૂધ પીએ ને પાણી ન પીએ, તેમ વિનિત શ્રોતા ગુર્વાદિકના ગુણ ગ્રહે ને અવગુણ ન લે, એ આદરણીય છે.

૬ મહિષ—ભેંસો જેમ પાણી પીવા માટે જલાશયમાં જાય; પાણી પીવા જલમાં પ્રથમ પ્રવેશ કરે, પછી મસ્તક પ્રમુખે કરી પાણી ડોહળે ને મલમૂત્ર કરી પછી પોતે પીવે, પણ શુદ્ધ જલ પોતે ન પીએ, અન્ય યૂથને પણ પીવા ન દે; તેમ કુશિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિકમાં કલેશરૂપ પ્રશ્નાદિકે કરી વ્યાખ્યાન ડોહળે, પોતે શાંતપણે સાંભળે નહિ ને અન્ય સભાજનોને શાંત રસથી સાંભળવા ન દે, એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૭ મેષ—બકરાં જેમ પાણી પીવા જલસ્થાનકે નદી પ્રમુખમાં જાય, ત્યારે કાંઠે રહી પગ નીચા નમાવી પાણી પીએ, ડોહળે નહિ, ને અન્ય યૂથને પણ નિર્મલું પીવા દે, તેમ વિનિત શિષ્ય શ્રોતા વ્યાખ્યાનાદિક નમ્રતા તથા શાંત રસથી સાંભળે, અન્ય સભાજનોને સાંભળવા દે, એ આદરણીય છે.

૮ મસગ—તેના બે પ્રકાર-૧ મસગ તે ચામડાની કોથલી તેમાં વાયરો ભરાય ત્યારે અત્યંત ફૂલેલી દેખાય પણ તૃષા શમાવે નહિ, પણ વાયરો નીકળી જાય ત્યારે ખાલી થાય, તેમ એકેક શ્રોતા અભિમાનરૂપ વાયરે કરી શુષ્ક જ્ઞાનીવત્ તડાકા મારે પણ પોતના તથા અન્યના આત્માને શાંત રસ પમાડે નહિ, એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૨. મસગ તે મચ્છર નામે જંતુ અન્યને ચટકા મારી પરિતાપ ઉપજાવે પણ ગુણ ન કરે અને અવગુણ ઉત્પન્ન કરે, તેમ એકેક કુશ્રોતા [illegible]

[illegible]

૯ જલુગ—તેના બે પ્રકાર-૧. જળો નામે જંતુ-ગાય પ્રમુખના સ્તનમાં વળગે ત્યારે લોહી પીએ પણ દૂધ ન પીએ, તેમ કોઈ અવિનિત કુશિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિકની સાથે રહ્યા થકા તેમનાં છિદ્રો જોવે પણ ક્ષમાદિક ગુણ ન ગ્રહણ કરે; માટે અયોગ્ય છે.

૨. જળો નામે જંતુ ગુમડા ઉપર મુકીએ ત્યારે ગડો માટે ને દુઃખ ઉતારે અને મુરદાર (બગડેલું) લોહી પીએ ને પછી શાંતિ કરે, તેમ કોઈ વિનિત શિષ્ય શ્રોતા આચાર્યાદિક સાથે રહ્યા થકા પ્રથમ વચનરૂપ ગડો ભરે-ડાંસે, આગળ બહુ અભ્યાસ કરતાં મહેનત કરાવે-પછી ધીરેધીરે વિકાર કાઢી ગુરવાદિકને શાંતિ ઉપજાવે-એટલે રાજીકરે, એ આદરવાયોગ્ય છે.

૧૦ બિલાડી—બિલાડી દૂધનું વાસણ શીંકાથી ભોંયપર નીચું નાંખીને રજધૂળ સહિત દૂધ પીએ, તેમ કોઈ શ્રોતા આચાર્યાદિક પાસેથી શ્રુતાદિ અભ્યાસ કરતાં અવિનય બહુ કરે, તથા પર પાસે પ્રશ્ન પૂછતી વખતે ત્યારે પણ પોતે વિનય કરી શકે નહિ. માટે તે શ્રોતા અયોગ્ય છે.

૧૧ જાહક—[illegible]

[illegible]

[illegible]

પ્રમુખ વૈયાવત્યની વિધિએ કરી ગુર્વાદિકને શાતા ઉપજાવે તો તેમને જ્ઞાનમાં વધારો થાય ને તે કીર્તિને પામે, એ શ્રોતા આદરવાયોગ્ય છે.

૧૩ **ભેરી**—તેના બે પ્રકાર–૧ એ છે જે, ભેરીનો વગાડનાર પુરૂષ રાજાના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે તો રાજા ખુશી થઈ તેને પુષ્કળ દ્રવ્ય આપે, તેમ વિનિત શિષ્ય તિર્થંકર તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સત્રાદિકની સ્વાધ્યાય તથા ધ્યાન પ્રમુખ અંગીકાર કરે તો કર્મરૂપ રોગ મટે, અને સિદ્ધ ગતિમાં અનંત લક્ષ્મી પામે; એ આદરવાયોગ્ય છે

૨. જેમ ભેરીનો વગાડનાર પુરૂષ રાજાના હુકમ પ્રમાણે ભેરી વગાડે નહિ, તો રાજા કોપાયમાન થઈ દ્રવ્ય આપે નહિ, તેમ અવિનિત શિષ્ય તીર્થંકરની તથા ગુર્વાદિકની આજ્ઞા પ્રમાણે સત્રાદિકની સ્વાધ્યાય ધ્યાન કરે નહિ, તો તેમનો કર્મરૂપ રોગ મટે નહિ અને સિદ્ધ ગતિનું સુખ પામે નહિ, એ છાંડવાયોગ્ય છે.

૧૪ **આભીરી**—તેના બે પ્રકાર—૧. આભીર સ્ત્રી–પુરૂષ એક ગ્રામથી પાસેના શહેરમાં ચાલતા ગાડામાં ઘૃત ભરી વેચવા ગયાં. ત્યાં બજારમાં ઉતારતાં ઘૃતનું ભાજન–વાસણ ફૂટી ગયું ઘૃત ઢળી ગયું. પુરૂષે સ્ત્રીને ઘણા ઠપકાવાળા કુવચનો કહ્યાં, ત્યારે સ્ત્રીએ પણ તે ભર્તારને સામાં કુવચનો કહ્યાં. આખરે ઘૃત બધું ઢોળાઈ ગયું ને બન્ને બહુ શોક કરવા લાગ્યાં. જમીનપરનું ઘૃત પાછળથી લુછી લીધું ને વેચ્યું. કીમત મળી, તે લઈ સાંજે ગામ જતાં, ચોરોએ લૂટી લીધી. બહુ નિરાશ થયા. લોકોએ પૂછવાથી સર્વ વૃત્તાન્ત કહ્યો. લોકોએ ઠપકો દીધો. તેમ ગુરૂએ વ્યાખ્યાન ઉપદેશમાં આપેલ સાર-ઘૃતને લડાઈ-ઝગડો કરી ઢોળી નાંખે ને ઉલટો ક્લેશ કરી દુર્ગતિ પામે. આ શ્રોતા છાંડવાયોગ્ય છે.

૨. ઘૃત ભરી શહેરમાં જતાં બજારમાં ઉતારતાં વાસણ ફૂટ્યું કે તરતજ એકદમ મળી બેઉ થઈ તે ઘૃત ભરી લીધું પણ બહુ નુકશાન થવા દીધું નહિ, તે ઘૃતને વેચી પૈસા મેળવી સારા સથવાર સાથે ગામમાં સુખે સુખે જેમ અન્ય સુજ્ઞ પુરૂષો પહોંચે, તેમ વિનીત શિષ્ય શ્રોતા ગુરૂ પાસેથી વાણી સાંભળી શુદ્ધ ભાવપૂર્વક તે અર્થ–સૂત્રને ધારી રાખે, સાચવે, અપ્રમત્ત કરે વિસ્મૃતિ થાય તો ગુરુ પાસે ફરી ફરી માફ માગી ધારે, પૂછે, પણ કદાગ્રહ ઝગડો કરે નહિ, જે કરે ગુરુ પ્રસન્ન થાય, સંયમ-જ્ઞાનની [illegible] આદરવાયોગ્ય છે

પાંત્રીશ બોલ.

પહેલે બોલે—ગતિ ચાર, ૧ નારકી, ૨ તિર્યંચ, ૩ મનુષ્ય, ૪ દેવતા.

બીજે બોલે—જાતિ પાંચ. ૧ એકેંદ્રિય, ૨ બેઇંદ્રિય, ૩ તેઇંદ્રિય. ૪ ચઉરેંદ્રિય, ૫ પંચેંદ્રિય.

ત્રીજે બોલે—કાય છ, ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપકાય, ૩ તેઉકાય, ૪ વાયુકાય, ૫ વનસ્પતિકાય, ૬ ત્રસકાય.

ચોથે બોલે—ઇંદ્રિય પાંચ. ૧ શ્રોતેંદ્રિય, ૨ ચક્ષુરિંદ્રિય, ૩ ઘ્રાણેંદ્રિય, ૪ રસેંદ્રિય, ૫ સ્પર્શેંદ્રિય.

પાંચમે બોલે—પર્યાપ્તિ છ. ૧ આહાર, ૨ શરીર, ૩ ઇંદ્રિય, ૪ શ્વાસોશ્વાસ, ૫ ભાષા, ૬ મન.

છઠ્ઠે બોલે—પ્રાણ દશ. પાંચ ઇંદ્રિયના ૫ પ્રાણ, ૬ મનબળ, ૭ વચનબળ, ૮ કાયાબળ, ૯ શ્વાસોશ્વાસ, ૧૦ આયુષ્ય.

સાતમે બોલે—શરીર પાંચ, ૧ ઔદારિક ૨ વૈક્રિય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ, ૫ કાર્મણ

આઠમે બોલે—જોગ પંદર. ૧ સત્ય મનજોગ, ૨ અસત્ય મનજોગ, ૩ મિશ્ર મનજોગ, ૪ વ્યવહાર મનજોગ, ૫ સત્ય વચનજોગ, ૬ અસત્ય વચનજોગ, ૭ મિશ્ર વચનજોગ, ૮ વ્યવહાર વચનજોગ, ૯ ઔદારિક કાયજોગ, ૧૦ ઔદારિક મિશ્ર કાયજોગ, ૧૧ વૈક્રિય કાયજોગ, ૧૨ વૈક્રિય મિશ્ર કાયજોગ, ૧૩ આહારક કાયજોગ, ૧૪ આહારક મિશ્ર કાયજોગ, ૧૫ કાર્મણ કાયજોગ.

[illegible]

[illegible]

અગીયારમે બોલે—ગુણઠાણાં ચૌદ. ૧ મિથ્યાત્વ, ૨ સાસ્વાદ ૩ મિશ્ર, ૪ અવિરતી સમ્યફ્દષ્ટિ. ૫ દેશવિરતી, (શ્રાવક) ૬ પ્ર સંજતિ, ૭ અપ્રમત્ત સંજતિ, ૮ નિવૃત્તિ બાદર, ૯ અનિવૃત્તિ બા ૧૦ સુક્ષ્મ સંપરાય, ૧૧ ઉપશાંત મોહનીય. ૧૨ ક્ષીણ મોહનીય, સયોગી કેવળી, ૧૪ અયોગી કેવળી.

બારમે બોલે—પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષય ૨૩. શ્રોતેંદ્રિયનો વિષય. ૧ શબ્દ. ચક્ષુઇંદ્રિયના પાંચ વિષય. ૧ કાળો, ૨ નીલો, લાલ, ૪ પીળો, ૫ ધોળો ઘ્રાણેંદ્રિયના બે વિષય ૧ સુરભિગંધ, દુરભિગંધ, રસેંદ્રિયના પાંચ વિષય–૧ કડવો, ૨ કસાયલો, ૩ ખાં ૪ મીઠો, ૫ તીખો. સ્પર્શેંદ્રિયના આઠ વિષય. ૧ સુંવાળો, ૨ ખરો, ૩ હલકો, ૪ ભારે, ૫ ઉષ્ણ, ૬ ટાઢો, ૭ લુખો, ૮ ચોપડ

તેરમે બોલે—પચીસ પ્રકારનું મિથ્યાત્વ. ૧ અભિગ્ર મિથ્યાત્વ, ૨ અનાભિગ્રહિક મિથ્યાત્વ, ૩ અભિનિવેશિક મિથ્યા ૪ સાંશયિક મિથ્યાત્વ, ૫ અણાભોગ મિથ્યાત્વ, ૬ લૌકિક મિથ્યા ૭ લોકોત્તર મિથ્યાત્વ, ૮ કુપ્રાવચન મિથ્યાત્વ, ૯ જિન માર્ગથી ઓ પરૂપે તે મિથ્યાત્વ, ૧૦ જિન માર્ગથી અધિક પરૂપે તે મિથ્યાત્વ, જિન માર્ગથી વિપરીત પરૂપે તે મિથ્યાત્વ, ૧૨ ધર્મને અધર્મ તે મિથ્યાત્વ, ૧૩ અધર્મને ધર્મ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૪ જીવને અજ કહે તે મિથ્યાત્વ ૧૫ અજીવને જીવ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૬ જિ માર્ગને અન્યમાર્ગ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૭ અન્યમાર્ગને જિનમાર્ગ તે મિથ્યાત્વ, ૧૮ સાધુને કુસાધુ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૧૯ કુસાધુને સ કહે તે મિથ્યાત્વ, ૨૦ આઠ કર્મથી મુકાણા તેને નથી મુકાણા કહે મિથ્યાત્વ ૨૧ આઠ કર્મથી નથી મુકાણા તેને મુકાણા કહે તે મિથ્યા ૨૨ અવિનય મિથ્યાત્વ, ૨૩ અક્રિયા મિથ્યાત્વ, ૨૪ અજ્ઞાન મિથ્યા ૨૫ અશાતના મિથ્યાત્વ.

ચૌદમે બોલે—નવતત્વના જાણપણાના ૧૧૫ બોલ ચૌદ ભે જીવના. ૧ સુક્ષ્મ એકેંદ્રિય, ૨ બાદર એકેંદ્રિય, ૩ બેઇંદ્રિય ૪ તેઇંદ્રિ ૫ ચઉરેંદ્રિય, ૬ અસન્ની પંચેંદ્રિ, ૭ સન્ની પંચેંદ્રિય તે દરેક અપર્યાપ્તા ને પર્યાપ્તા એ ચૌદ ભેદ. અજીવના—ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય આકાશાસ્તિકાય ના [illegible] દેશ, [illegible] ના, અને કાળ

મળી ૧૪ ભેદ અરૂપી અજીવના તથા પુદ્ગલાસ્તિકાય (રૂપી અજીવ) ના ચાર ભેદ. સ્કંધ, દેશ, પ્રદેશ, પરમાણુ. નવ ભેદ પુણ્યનાં. અન્નપુન્ને, પાણપુન્ને, લયણપુન્ને, સયણપુન્ને, વત્થપુન્ને, મનપુન્ને, વચનપુન્ને, કાયપુન્ને, નમસ્કાર પુન્ને એ ૯. અઢાર ભેદ પાપના તે, અઢાર પાપસ્થાનક. વીશ ભેદ આશ્રવના-મિથ્યાત્વ, અવ્રત, પ્રમાદ, કષાય, અશુભયોગ, પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિગ્રહ, શ્રોતેંદ્રિય-ચક્ષુઇંદ્રિય-ઘ્રાણેંદ્રિય, રસેંદ્રિય, સ્પર્શેંદ્રિય એ પાંચને મોકળી મૂકી તે; મન-વચન-કાયાને મોકળાં મૂક્યાં તે. ભંડોપકરણની અજતના કરે તે; સુચિ કુશગ્ર કરે તે. વીશ ભેદ સંવરના-સમકિત, વ્રત પચ્ચખ્ખાણ, અપ્રમાદ, અકષાય, શુભયોગ, દયા, સત્યવચન, અદત્તાદાન ત્યાગ, મૈથુનત્યાગ, અપરિગ્રહ એ દશ તથા પાંચ ઇંદ્રિય ને મન વચન કાયા સંવરવું તે; ભંડ ઉપકરણ ઉપધિ જતનાએ લેવે મૂકે તે; સુચિ કુશગ્ર ન કરે તે. બાર ભેદ નિર્જરાના-અણસણ, ઉણોદરી, ભિક્ષાચરી, રસપરિત્યાગ, કાયક્લેશ, પ્રતિસંલીનતા, પ્રાયશ્ચિત, વિનય, વૈયાવચ્ચ, સજ્ઝાય, ધ્યાન, કાઉસગ્ગ. ચાર ભેદ બંધના-પ્રકૃતિબંધ, સ્થિતિબંધ, અનુભાગબંધ, પ્રદેશબંધ. ચાર ભેદ મોક્ષના-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ. એમ ૧૧૫ ભેદ થયા.

પંદરમે બોલે [illegible]

સોળમે બોલે [illegible]

[illegible]

[illegible]

ઓગણીસમે બોલે—ધ્યાન ચાર. આર્તધ્યાન, રૂદ્રધ્યાન, ધર્મધ્યાન, શુક્લધ્યાન.

વીશમે બોલે—૭ દ્રવ્યના ત્રીશ બોલ. તેમાં પાંચ બોલ ધર્માસ્તિ કાયના-દ્રવ્યથકી એક,, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી ચલણ સહાય. પાંચ બોલ અધર્માસ્તિકાયના-દ્રવ્ય થકી એક, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળ થકી અનાદિ અનંત, ભાવ થકી અરૂપી, ગુણથકી સ્થિરસહાય. પાંચ બોલ આકાશાસ્તિ કાયના:-દ્રવ્ય થકી એક, ક્ષેત્ર થકી લોકાલોક પ્રમાણે, કાળ થકી અનાદિ અનંત, ભાવ થકી અરૂપી, ગુણ થકી ભાજનગુણ (અવકાશ) પાંચ બોલ કાળના. દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી અઢીદ્વીપ પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી વર્તવાનો ગુણ. પાંચ બોલ પુદ્‌ગલના-દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી લોક પ્રમાણે, કાળથકી અનાદિ અનંત, ભાવથકી રૂપી, ગુણથકી ગળે ને મળે. પાંચ બોલ જીવના-દ્રવ્યથકી અનંત, ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, કાળથકી આદિ અંતરહિત, ભાવથકી અરૂપી, ગુણથકી ચૈતન્ય ગુણ.

એકવીશમે બોલે—રાશિ બે. જીવરાશિ, અજીવરાશિ.

બાવીશમે બોલે—શ્રાવકના વ્રત બાર. તેના ભાંગા ૪૯.

ત્રેવીશમે બોલે—સાધુના પાંચમહાવ્રત. તેનાં ભાંગા ૨૫૨.

ચોવીશમે બોલે—પ્રમાણ ચાર. પ્રત્યક્ષ, અનુમાન, આગમ, ઉપમાન.

પચીશમે બોલે—ચારિત્ર પાંચ:-સામાયિક ચારિત્ર, છેદોપસ્થાપનીય ચારિત્ર, પરિહારવિશુદ્ધ ચારિત્ર, સૂક્ષ્મસંપરાય ચારિત્ર, યથાખ્યાત ચારિત્ર.

છવીશમે બોલે—સાત નય. નૈગમનય, સંગ્રહનય, વ્યવહારનય, ઋજુસૂત્રનય, સમભિરૂઢનય, શબ્દનય, એવંભૂતનય.

સત્તાવીશમે બોલે—નિક્ષેપા ચાર. નામનિક્ષેપ, સ્થાપનાનિક્ષેપ, દ્રવ્યનિક્ષેપ, ભાવનિક્ષેપ.

અઠ્ઠાવીશમે બોલે—સમકિત પાંચ ઉપશમસમકિત, ક્ષયોપશમસમકિત, ક્ષાયિક સમકિત, સાસ્વાદાનસમકિત, વેદસમકિત.

ઓગણત્રીશમે બોલે—રસ નવ શૃંગારરસ, વીરરસ, કરૂણારસ, હાસ્યરસ, રૌદ્રરસ, ભયાનકરસ, અદ્‌ભુતરસ, બિભત્સરસ, શાંતરસ.

ત્રીશમે બોલે—ભાવના બાર. અનિત્યભાવના, અશરણભાવના, સંસારભાવના, એકત્વભાવના, અન્યત્વભાવના, અશુચિભાવના, આશ્રવ-

ભાવના, સંવરભાવના, નિર્જરાભાવના, લોકસ્વરૂપ ભાવના, બોધિભાવના, ધર્મભાવના.

એકત્રીશમે બોલે—અનુયોગ ચાર છે. દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરણકરણાનુયોગ, ધર્મકથાનુયોગ.

બત્રીશમે બોલે—દેવતત્ત્વ, ગુરુતત્ત્વ, ધર્મતત્ત્વ, એ ત્રણ તત્ત્વ.

તેત્રીશમે બોલે—સમવાય પાંચ. કાળ, સ્વભાવ, નિયત, પૂર્વકૃત (કર્મ), પુરુષાકાર (ઉદ્યમ).

ચોત્રીશમે બોલે—પાખંડીના ત્રણસો ત્રેસઠ ભેદ-ક્રિયાવાદીના ૧૮૦, અક્રિયાવાદીના ૮૪, વિનયવાદીના ૩૨, અજ્ઞાનવાદીના ૬૭.

પાંત્રીશમે બોલે—શ્રાવકનાં ગુણ એકવીશ ૧ અક્ષુદ્ર, ૨ રૂપવંત, ૩ સૌમ્ય પ્રકૃતિવાળો, ૪ લોકપ્રિય, ૫ અક્રૂર, ૬ પાપભીરુ, ૭ [illegible], ૮ [illegible], ૯ [illegible], ૧૦ દયાળુ, ૧૧ મધ્યસ્થપરિણામી, ૧૨ સુદ્રષ્ટિવાળો, ૧૩ ગુણાનુરાગી, ૧૪ સારો પક્ષ ધારણ કરનાર, ૧૫ [illegible], ૧૬ વિશેષજ્ઞ, ૧૭ આચારવંત, ૧૮ વિનીત, ૧૯ કૃતજ્ઞ, ૨૦ પરહિતકારી, ૨૧ લબ્ધલક્ષી.

પાંત્રીસ બોલ સમાપ્ત

સિદ્ધ દ્વાર

૧ [illegible]

૨ [illegible]

૩ [illegible]

૪ [illegible]

૫ [illegible]

૬ [illegible]

૭ પૃથ્વીકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ ચાર સિદ્ધ થાય.

૮ અપકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ચાર સિદ્ધ થાય.

૯ વનસ્પતિકાયના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૭ સિદ્ધ થાય.

૧૦ તિર્યંચ ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૧ તિર્યંચાણીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૨ મનુષ્ય ગર્ભજના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૩ મનુષ્યાણીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૪ વાણવ્યંતરના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૫ વાણવ્યંતરની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, પાંચ સિદ્ધ થાય.

૧૬ જ્યોતિષીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૧૭ જ્યોતિષીની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૧૮ વૈમાનિકના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૧૯ વૈમાનિકની દેવીના નીકળેલ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૨૦ સ્વલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૧ અન્યલિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૨૨ ગૃહસ્થ લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ાર સિદ્ધ થાય.

૨૩ સ્ત્રી લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ીસ સિદ્ધ થાય.

૨૪ પુરુષ લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૫ નપુંસક લિંગી, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, શ સિદ્ધ થાય.

૨૬ ઊંચે લોકમાં એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ાર સિદ્ધ થાય.

૨૭ નીચે લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ીસ સિદ્ધ થાય.

૨૮ તિર્યક (તીછો) લોકમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૨૯ જઘન્ય અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૩૦ મધ્યમ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩૧ ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાના, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ થાય.

૩૨ સમુદ્રમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય. ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ થાય.

૩૩ નદી પ્રમુખ જળમાં, એક સમયે, જઘન્ય એક સિદ્ધ થાય, ઉત્કૃષ્ટ, ત્રણ સિદ્ધ થાય.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

૩૮ સ્વયંબોધ સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૩૯ પ્રતિબોધ સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૪૦ બુધબોહી સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૪૧ એક સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, એક સિદ્ધ થાય.

૪૨ અનેક સિદ્ધ થાય તો, એક સમયે, જઘન્ય, બે સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૪૩ વિજય વિજય પ્રતિ, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, વીશ સિદ્ધ થાય.

૪૪ ભદ્રશાલ વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૫ નંદન વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૬ સોમનસ વનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ચાર સિદ્ધ થાય.

૪૭ પંડગવનમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, બે સિદ્ધ થાય,

૪૮ અકર્મભૂમિમાં; એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૪૯ કર્મભૂમિમાં, એક સમયે, જઘન્ય; એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૫૦ પહેલે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, દશ સિદ્ધ થાય.

૫૧ બીજે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ દશ સિદ્ધ થાય.

૫૨ ત્રીજે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિદ્ધ થાય.

૫૩ ચોથે આરે એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય

૫૪ પાંચમે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૨૦ સિધ્ધ થાય.

૫૫ છઠ્ઠે આરે, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૨૦ સિધ્ધ થાય.

૫૬ અવસર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૭ ઉત્સર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

૫૮ નોઉત્સર્પિણીમાં, નોઅવસર્પિણીમાં, એક સમયે, જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ, ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.

એ ૫૮ બોલ અંતર સહિત, એક સમયે, જઘન્ય, ઉત્કૃષ્ટ સિધ્ધ થાય તે કહ્યા.

હવે અંતર રહિત, આઠ સમય સુધી, સિદ્ધ થાય તો કેટલા સિધ્ધ થાય તે.

૧ પહેલા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૮ સિધ્ધ થાય.
૨ બીજા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૧૦૨ સિધ્ધ થાય.
૩ ત્રીજા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૯૬ સિધ્ધ થાય.
૪ ચોથા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૮૪ સિધ્ધ થાય.
૫ પાંચમા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૭૨ સિધ્ધ થાય.
૬ છઠ્ઠા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૬૦ સિધ્ધ થાય.
૭ સાતમા સમયે જઘન્ય, એક સિધ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૪૮ સિદ્ધ થાય.
૮ આઠમા સમયે જઘન્ય, એક સિદ્ધ થાય; ઉત્કૃષ્ટ ૩૨ સિદ્ધ થાય.

આઠ સમય પછી અંતર પાડ્યા વિના સિધ્ધ થાય નહિ.

ઇતિ સિદ્ધ દ્વાર સંપૂર્ણ.

જંબૂદ્વીપ વિચાર.

[illegible]

છે, ૪. તેની પરિધી ૩ લાખ, ૧૬ હજાર, ૨૨૭ યોજન, ૩ કોશ, ૧૨૮ ધનુષ ને ૧૩॥ આંગુલ અધિક છે. જંબુદ્રીપના ૧૦ દ્વારની

ગાથા.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭
ખંડા જોયણ વાસા, પવ્વય કુડા ય તિત્થ સેઢિઓ;
૮ ૯ ૧૦
વિજય દહ સલિલાઓ, પિંડઓ હોઇ સંઘહણી.

એ દશ દ્વાર છે. તેમાં પ્રથમ ખંડ દ્વાર છે. જંબૂદ્વીપના ભરત સરખા ૧૯૦ ખંડ છે. ભરતક્ષેત્રનો ૧, સુલહિમવંત પર્વતના ૨, હેમવંતક્ષેત્રના ૪, મહાહિમવંત પર્વતના ૮, હરિવર્ષ ક્ષેત્રના ૧૬, નિષધ પર્વતના ૩૨, મહાવિદેહ ક્ષેત્રના ૬૪, નીલવંત પર્વતના ૩૨, રમકવર્ષ ક્ષેત્રના ૧૬, રૂપી પર્વતના ૮, હિરણ્યવંત ક્ષેત્રના ૪, શિખરી પર્વતના ૨, ઐરવત ક્ષેત્રનો ૧, એ પ્રમાણે સર્વ મળીને પહોળપણે દક્ષિણ ઉત્તરે થઈને ભરત જેવડા પહોળપણે ૧૯૦ ખંડ છે. ઇતિ પહેલો ખંડદ્વાર સમાપ્ત. ૧.

૨ જો યોજનદ્વારઃ—જંબૂદ્વીપના ચારે હાંશે યોજન-યોજનનાં ખંડ કરીએ ત્યારે સાતસેં નેવુ કોડિ, છપન લાખ, ચોરાણું હજાર, એકસો ને પચાસ ચતુરંસ થાય. ઉપર ૧ કોશ ને પનરસેં પનર ધનુષ્ય વધે. ઉપર ૬૦ અંગુલ વધે. ઇતિ ૨ જો યોજન-દ્વારે સમાપ્ત. ૨.

૩ જો વર્ષદ્વારઃ—જંબૂદ્વીપને વિષે ૭ વર્ષ-ક્ષેત્ર છે. તે ભરત ૧, હેમવંત ૨, હરિવર્ષ ૩, મહાવિદેહ ૪, રમકવર્ષ ૫, હિરણ્યવંત ૬, ઐરવત ૭, એ ૭ ક્ષેત્ર તથા એક મહાવિદેહના ૪ ભાગ ગણીએ તો પૂર્વ મહાવિદેહ, પશ્ચિમ મહાવિદેહ ૮, દેવકુરૂ ૯, ઉત્તરકુરૂ ૧૦, એ પ્રમાણે ૧૦ ક્ષેત્ર થાય. તેનું વિષ્કંભપણું ૧, બાંહા ૨, જીવા, ૩, ધનુષપિઠ ૪ એ ૪ કહે છે:— ભરતક્ષેત્રના ૨ ભેદઃ—દક્ષિણ ભારત ૧, ઉત્તર ભરત ૨, દક્ષિણભરતનું વિષ્કંભપણું ૨૩૮ જોજન ને ૩ કળાનું. એની બાંહા નથી. તેની જીવા ૯૭૪૮ જોજન ને ૧૨ કલા તેની ધનુષપિઠ ૯૭૬૬ જોજન ને ૧ કલા અધિક (૧) ઉત્તરભરતનું વિષ્કંભપણું ૨૩૮ જોજન ને ૩ કલાનું. બાંહા ૧૮૯૨ જોજન ને સાડીસાત કલાની. તેની જીવા ૧૪૪૭૧ જો ને ૬ કલામા કાંઈક ન્યૂન, તેની ધનુષપિઠ ૧૪૫૨૮ જોજન ને ૧૧ કલા (૨) એજ પ્રમાણે ઐરવત ક્ષેત્રનુ પણ જાણવું (૩) હેમવત ૧, હિર

પર્વત ૨, એ ૨ ક્ષેત્રનું પહોળપણું ૨૧૦૫ જોજન ને ૫ કળાનું, તેની બાંહા ૬૭૫૫ જોજન ને ૩ કળા. તેની જીવા ૩૭૬૭૪ જોજન ને ૧૬ કળા. તેની ધનુપિઠ ૩૮૭૪૦ જોજન ને ૧૦ કળા (૪). હરિવર્ષ ૧, રમ્યકવર્ષ ૨, એ ૨ ક્ષેત્રનું વિષ્કંભપણું ૮૪૨૧ જોજન ને ૧ કળા. તેની બાંહા ૧૩૩૬૧ જોજન ને ૬ કળા. તેની જીવા ૭૩૯૦૧ જોજન ને ૧૭ કળા. તેની ધનુપિઠ ૮૪૦૧૬ જોજન ને ૪ કળા (૫). મહાવિદેહ ક્ષેત્રનું વિષ્કંભપણું ૩૩૬૮૪ જોજન ને ૪ કળા. તેની બાંહા ૩૩૭૬૭ જોજન ને ૭ કળા. તેની જીવા ૧ લાખ જોજનની. તેની ધનુપિઠ ૧૫૮૧૧૩ જોજન ને ૧૬ કળા અધિક (૬). દેવકુરૂ ઉત્તરકુરૂ એ ૨ ક્ષેત્રનું વિષ્કંભપણું ૧૧૮૪૨ જોજન ને ૨ કળાનું તેની બાંહા નથી. તેની જીવા ૫૩૦૦૦ જોજનની. તેની ધનુપિઠ ૬૦૪૧૮ જોજન ને ૧૨ કળા (૭). ઇતિ ૩ જો ક્ષેત્રદ્વાર સમાપ્ત. ૩.

૪ થો પર્વતદ્વારઃ—જંબૂદ્વીપને વિષે ૨૬૯ પર્વત છે. વર્ષધર પર્વત ૬, મેરૂ ૧, ચિત્ર ૧, વિચિત્ર ૧, યમક ૨, કંચનગિરિ ૨૦૦, વખાર પર્વત ૧૬, ગજદંતા ૪, લાંબા વૈતાઢ્ય ૩૪, વર્તુલ વૈતાઢ્ય ૪, એ સર્વ મળીને ૨૬૯ પર્વત છે. તેનું ઉંચપણું, ઉંડપણું, વિષ્કંભપણું, બાંહા, જીવા, ધનુપિઠ આ પ્રમાણે—ચુલહિમવંત ૧, શિખરી ૨. એ બે પર્વત સો સો જોજનના ઉંચા છે, અને પચીસ પચીસ જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે. તેમનું પહોળપણું ૧૦૫૨ જોજન ને ૧૨ કળાનું છે. તેમની બાંહા ૫૩૫૦ જોજન ને ૧૫ કળા. તેમની જીવા ૨૪૯૩૨ જોજન ને અર્ધ કળામાં કાંઈ ન્યૂન. તેમની ધનુપિઠ ૨૫૨૩૦ જોજન ને ૪ કળા (૮). મહાહિમવંત ને રૂપી એ બે પર્વત બસેં બસેં જોજનના ઉંચા, અને પચાસ પચાસ જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે. તેમનું વિષ્કંભપણું ૪૨૧૦ જોજન ને ૧૦ કળાનું, તેમની બાંહા ૯૨૭૬ જોજન ને ૯ કળા, તેમની જીવા ૫૩૯૩૧ જોજન ને ૬ કળા, અર્ધ કળા. તેમની ધનુપિઠ ૫૭૨૯૩ જોજન ને ૧૦ કળા. (૯) નિષધ ૧, નીલવંત ૨, એ બે પર્વત ચારસેં ચારસેં જોજન ઉંચા છે. અને સો સો જોજન ધરતીમાં ઉંડા છે. તેમનું વિષ્કંભપણું ૧૬૮૪૨ જોજન ને ૨ કળા. તેમની બાંહા ૨૦૧૬૫ જોજન ને ૨ કળા. તેમની જીવા ૯૪૧૫૬ જોજન ને ૨ કળા. તેમની ધનુપિઠ ૧૨૪૩૪૬ જોજન ને ૯ કળા. [illegible]

જોજન વજ્ર હીરામય છે, ૨૫૦ જોજન શર્કર પૃથ્વીમય છે; એમ ૧૦૦૦ જોજનનો ઉડો છે. એ પ્રથમ કાંડ. તે ઉપર નવાણું હજાર જોજનનો મેં ઉંચો છે, તેમાં પોણાસોલ હજારજોજન અંકરત્નમય છે, પોણાસોલ હજાર જોજન સ્ફટિક રત્નમય છે, પોણાસોલ હજાર જોજન પીળા સુવર્ણમય છે, પોણાસોલ હજાર જોજન રૂપામય છે, એ ૬૩ હજાર જોજનનો બીજો કાંડ તે ઉપર ત્રીજો કાંડ. છત્રીસ હજાર જોજનનો જાંબૂનદ રાતા સુવર્ણમય છે. એ સર્વ મળીને ૧ લાખ જોજનનો મેરૂ પર્વત છે. તે મૂળે ૧૦૦૯૦ જોજન ને એક જોજનના ૧૧ ભાગ કરીએ તેવા ૧૦ ભાગ એટલો ધરતીએ મૂળે પહોળો છે. દશ હજાર જોજનનો ધરતીને સમભૂતળે લાંબો પહોળો છે. ધરતીથકી અગ્યાર હજાર જોજન ઉંચા જઇએ ત્યાં નવ હજાર જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે, એમ અગ્યાર અગ્યાર હજારે ૧ હજાર ઘટતો શિખરે ૧ હજાર જોજનનો લાંબો પહોળો છે. તેની ત્રિગુણી અધિક પરિધિ છે. મેરૂને ૪ વન છેઃ ભદ્રશાલ વન ૧, નંદન વન ૨, સૌમનસ વન ૩, પંડગ વન ૪. ભદ્રશાલ વન તે મેરૂને ચારે બાજુ ધરતી ઉપર છે. તે પૂર્વ પશ્ચિમે બાવીશ હજાર જોજન લાંબુ છે, અને અઢીસો જોજન ઉત્તર દક્ષિણે પહોળું છે. તેને એક પદ્મવરવેદિકા ને એક વન ખંડ. સઘળે ચારે બાજુએ છે. મેરૂ પર્વત થકી પૂર્વ દિશાએ ૫૦ જોજન વનમાં જાય, ત્યાં એ સિદ્ધાયતન છે. તે ૫૦ જોજનનું લાંબુ ને ૨૫ જોજનનું પહોળું છે અને ૩૬ જોજનનું ઉંચું છે. અનેક સ્તંભ છે. તે સિદ્ધાયતનને ૩ બારણાં છે. પૂર્વે ૧, દક્ષિણે ૨, ઉત્તરે ૩. તેના દરવાજા આઠ આઠ જોજનના ઉંચા છે ને ૪ જોજનના પહોળા છે. તે સિદ્ધાયતનના ઘણું મધ્ય દેશ વિભાગને વિષે એક મણિમય પિઠિકા છે, તે ૮ જોજનની લાંબી ને પહોળી છે, ૪ જોજનની જાડપણે છે, ને સર્વ રત્નમય છે. તે ઉપર ૧ દેવછંદો (ગભારો) છે તે ૮ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે, અને ૮ જોજનનો અધિક ઉંચો છે. ત્યાં જિનપ્રતિમા છે તેનું વર્ણન આ પ્રમાણે છેઃ—દેવછંદાજાવ ધૂપના કડુછા છે. એક કહ્યું તેમ ચારે દિશે ૪ સિદ્ધાયતન છે. ચારે દિશે એ પર્વતથી ૫૦ જોજન ઇશાન કોણે વનમાં જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ છે. મે પર્વતથી ૫૦ જોજન અગ્નિ કોણે વનમાં જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ છે. મે પર્વતથી ૫૦ જોજન નૈઋત્ય કોણે વનમાં જાય ત્યાં ૪ વાવડીઓ છે. મે પર્વતથી ૫૦ જોજન વાયવ્ય કોણે વનમા જાય ત્યા ૪ વાવડીઓ છે, એ એકકી વાવડી ૫૦ જોજનની લાંબી અને ૨૫ જોજનની પહોળી છે, અને દશ દશ જોજનની ઉંડી છે. તેઓ ચારે દિશે તોરણસહિત છે. તે ચારચાર

વાવડીઓના મધ્યમાં એક એક મહેલ છે ને તે દક્ષિણની બે બાજુમાં—(અગ્નિ ને નૈઋત્યખૂણામાં) સૌધર્મેંદ્રના ને ઉત્તરની બે બાજુમાં (ઈશાન ને વાયવ્યમાં) ઈશાનેંદ્રના મહેલ છે. તે ચારે પાંચસો પાંચસો જોજનના ઉંચા છે, અને અઢીસો અઢીસો જોજનના લાંબા ને પહોળા છે તથા ઉંચા શિખરબંધ છે ભદ્રશાલ વનમાં ૮ દિગ્હસ્તિ કૂટ છે. ભદ્રશાલ વનથી પાંચસેં જોજન મેરૂ ઉપર જઈએ ત્યાં નંદનવન આવે. તે નંદનવન ૫૦૦ જોજન ચક્રવાલ વિષ્કંભપણે ફરતું વર્તુળ-વલયને આકારે છે. તે મેરૂપર્વતની મેખલા છે, ત્યાં ઘણા દેવ દેવીના ક્રીડાસ્થાન રહેલ છે. ત્યાં પણ ૪ સિદ્ધાયતન છે, ૧૬ વાવડીઓ છે, ૪ મહેલ છે, પહેલાની પેઠે છે, પણ ત્યાં ૯ કૂટ છે. વળી નંદનવનથી સાડીબાસઠ હજાર જોજન ઉંચા જઈએ ત્યાં સૌમનસ વન આવે, તે ૫૦૦ જોજન ચક્રવાલ વિષ્કંભપણે ફરતું વર્તુળ-વલયને આકારે છે. મેરૂને વીંટી રહ્યું છે. ૪ સિદ્ધાયતન છે. ૧૬ વાવડીઓ છે, ૪ મહેલ છે. ત્યાંથી ૩૬ હજાર જોજન મેરૂને શિખરે જઈએ ત્યાં પંડગવન આવે, તે ૪૯૪ જોજન ચક્રવાલ વિષ્કંભપણે ફરતું વર્તુળ-વલયને આકારે છે. મેરૂની ચૂલિકાને વીંટી રહ્યું છે પંડગ વનને વિષે એક ચૂલિકા છે, તે ૪૦ જોજનની ઉંચી છે, ૧૨ જોજનની મૂળે પહોળી છે, અને ૪ જોજનની મથાળે પહોળી છે. ૮ જોજનની વચમાં પહોળી છે. ગાયના પૂંછડાને આકારે છે. ત્યાં વૈડુર્ય રત્નમય છે. એને એક [illegible] ઉપર [illegible] ચૂલિકા ઉપર એક સિદ્ધાયતન છે [illegible] [illegible]

જન્મ મહોત્સવ કરે છે. જંબૂદ્વીપમાં જઘન્ય ૨ તીર્થંકરનો ને ઉત્કૃષ્ટ ૪ તીર્થંકરનો જન્મ મહોત્સવ એકી વખતે થાય છે. મેરૂનાં ૧૬ નામઃ-મંદર ૧, મેરૂ ૨, મનોરમ ૩, સુદર્શન ૪, સ્વયંપ્રભ ૫ ગિરિરાજ ૬, રત્નોચ્ચય ૭, તિલકોપમ, ૮, લોકમધ્ય ૯, લોકનાભિ ૧૦, રત્ન ૧૧, સૂર્યાવર્ત ૧૨, સૂર્યાવરણ ૧૩, ઉત્તમ ૧૪, દિશાદિ ૧૫, અવતંશ ૧૬. ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૨, એ બે પર્વત દેવકુરૂક્ષેત્રમાં છે. નિષધ પર્વતથી ઉત્તરે ૮૩૪ જોજન ને એક જોજનના ૭ ભાગ કરીએ તેવા ૪ ભાગ જઈએ ત્યાં સિતોદા નદીને પૂર્વ પશ્ચિમને કાંઠે છે. ૨ યમક પર્વત ઉત્તર કુરૂક્ષેત્રમાં છે. નીલવંત પર્વતથી દક્ષિણે ૪૩૪ જોજન ને એક જોજનના ૭ ભાગ કરીએ તેવા ૪ ભાગ જઈએ ત્યાં સિતા નદીને પૂર્વ પશ્ચિમને કાંઠે છે. ચિત્ત ૧, વિચિત્ત ૧, યમક ૨, એ ૪ પર્વત ૧ હજાર જોજનના ઉંચા છે અને અઢીસો જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે. એક હજાર જોજનના મૂળે લાંબા પહોળા છે. સાડાસાતસેં જોજનના વચમાં લાંબા પહોળા છે. ઉપર પાંચસો જોજનના લાંબા પહોળા છે. તેની ત્રિગુણી અધિક પરધી છે. બસેં કંચનગિરિ પર્વત સિતા સિતોદા નદીની વચ્ચે પાંચ પાંચ દ્રહની બે બાજુએ છે. તે એકેક દ્રહ પાસે એકેકી કોરે દશ પર્વત છે. એમ બીજી પાસે પણ દશ દશ પર્વત છે. એ ૧૦ દ્રહને બેઉ કોરે બસેં કંચનગિરિ પર્વત છે. તે સો જોજનના ઉંચા છે, પચીસ પચીસ જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે, મૂળે સો જોજનના લાંબા ને પહોળા છે, વચ્ચે પોણોસો જોજનના લાંબા ને પહોળા છે, ઉપર પચાશ જોજનના લાંબા ને પહોળા છે. તેમની ત્રિગુણી અધિક પરિધી છે. (૨૧૧). ૪ ગજદંતા કહે છેઃ-ગંધમાદન ૧, માલવંત ૨, વિદ્યુતપ્રભ ૩, સૌમનસપ્રભ ૪. નિષધથી બે, નીલવંતથી બે ગજદંતા નિકળીને મેરૂ પાસે ચારે આવીને અડકી રહ્યા છે. તે ૩૦૨૦૯ જોજન ને ૬ કલાના લાંબા છે. નિષધ ને નીલવંતને અડતાં ચારસો ચારસો જોજનના ઉંચા છે, અને સો સો જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે, અને પાંચસો પાચસો જોજનના પહોળા છે. મેરૂ પાસે જઈએ ત્યા પાંચસો પાચસો જોજનના ઉંચા છે અને સવાસો સવાસો જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે [illegible] અંગુલને અસંખ્યાતમે ભાગે [illegible] (૨૧૪) [illegible] પર્વત [illegible] ૧, [illegible] ત્રિકૂટ ૫, વૈશ્રમણ [illegible] ૮, [illegible] ૯, [illegible] ૧૦ [illegible] ૧૧ [illegible] ૧૫, દેવ ૧૬,

૧૧ તે ૧૧૫૯૨ જોજન ને ૨ કળાના લાંબા છે. પાંચસો પાંચસો જોજનના પહોળા છે. નિષધ નીલવંતથી નિકળતા ચારસો ચારસો જોજનના ઉંચા છે, અને સો સો જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે. સિતા સિતોદા નદીની પાસે પાંચસો પાંચસો જોજનના ઉંચા છે, અને સવાસો સવાસો જોજનના ધરતીમાં ઉંડા છે. પાંચસો પાંચસો જોજનના પહોળા છે. વખારા પર્વત પોતાના ખંધને આકારે છે. (૨૩૧). ચોત્રીસ લાંબા વૈતાડ્યઃ-તેમાં ૧ ભરતનો વૈતાડ્ય, ૧ ઇરવતનો વૈતાડ્ય અને ૩૨ વિજયના, એ ૩૪ વૈતાડ્ય તે પચીસ પચીસ જોજનના ઉંચા છે અને સવા છ જોજનના ધરતિમાં ઉંડા છે. પચાસ પચાસ જોજનના પહોળા છે. તેમની બાહા ૪૮૮ જોજન ને ૧૬ કળા ઝાઝેરી છે. તેમની જીવા ૧૦૭૨૦ જોજન ને ૧૨ કળાની. તેમની ધનુપિઠ ૧૦૭૪૩ જોજન ને ૧૫ કળા. એક વૈતાડ્યે બે બે ગુફા છે; તમિસગુફા ૧. ખંડપ્રપાતગુફા ૨. એ ૨ ગુફાઓ પચાસ પચાસ જોજનની લાંબી છે, અને ૧૨ જોજનની પહોળી છે, અને આઠ જોજનની ઉંચી છે. તેમાં બે બે નદી છે, તેનાં નામઃ—ઉમગજળા ૧, નિમગજળા ૨. [illegible]

[illegible]

ગુણતાં ૭૫૧ કુટ થાય. ચુલહિમવંત ને શિખરી એ ૨ પર્વત ઉપર અગ્યાર અગ્યાર કુટ છે. એ ૨૨ થયા. મહાહિમવંત ને રૂપી એ ૨ પર્વત ઉપર આઠ આઠ કુટ છે. એ ૧૬ કુટ. સોલ વખારા પર્વત ઉપર ચાર ચાર કુટ છે, એ ૬૪ કુટ. સૌમનસ ૧, ગંધમાદન ૨, એ ૨ વખાર ગજદંત ઉપર સાત સાત કુટ છે, એ ૧૪ કુટ. એ સર્વ મળીને ૪૬૭ કુટ પર્વત ઉપરના થયા; અને શેષ ૫૮ કુટ ભૂમિ ઉપરના છે, તે કહે છે:–૩૪ ઋષભકુટ તે ૧ ભરતનો, ૧ ઈરવતનો, અને ૩૨ વિજયના એ ૩૪, અને ભદ્રશાલ વનના ૮, દેવકુરૂના ૮, ઉત્તરકુરૂના ૮, એ સર્વ મળીને ૫૮ કુટ ભૂમિ ઉપરના થયા. એ સર્વ મળીને ૫૨૫ કુટ થયા. ઈતિ ૫ મો કુટદ્વાર સમાપ્ત. ૫.

૬ ઠો તીર્થ દ્વારઃ—જંબુદ્વીપમધ્યે ૧૦૨ તીર્થ છે, તે ૩૨ વિજય, ૧ ભરત, ૧ ઈરવત, એ ૩૪. તેમાં દરેકમાં ત્રણ ત્રણ તીર્થ છેઃ માગધ ૧, વરદામ ૨, પ્રભાસ ૩. એ ૩ તે અગ્નિકોણે ૧, નૈરત્યકોણે ૨, વાયવ્યકોણે ૩, એ ૩૪ ત્રિ ૧૦૨ તીર્થ થાય. ઈતિ ૬ ઠો તીર્થદ્વાર સમાપ્ત. ૬.

૭ મો શ્રેણિદ્વારઃ—જંબુદ્વીપમાં ૧૩૬ શ્રેણિઓ છે, તે વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર દશ દશ જોજન ઉંચા ચઢિયે ત્યાં ૧ દક્ષિણે ને ૧ ઉત્તરે એ બે વિદ્યાધરની શ્રેણીઓ છે તેમાં ભરતના વૈતાઢ્ય ઉપર ગગન વલ્લભાદિક ૫૦ નગર દક્ષિણની શ્રેણીએ છે, અને રથ ચક્રવાલાદિક ૬૦ નગર ઉત્તરની શ્રેણીએ છે. એમજ ઇરવતના વૈતાઢ્ય ઉપર ૬૦ નગર દક્ષિણની શ્રેણીએ છે, અને ૫૦ નગર ઉત્તરની શ્રેણીએ છે. મહાવિદેહના ૩૨ વૈતાઢ્ય ઉપર દક્ષિણ ઉત્તરની શ્રેણીએ પંચાવન પંચાવન નગર છે સર્વ મળીને ૩૭૪૦ નગર વિદ્યાધરની શ્રેણીએ છે. એ ૩૪ દુ ૬૮ વિદ્યાધરની શ્રેણિ. વળી વિદ્યાધરની શ્રેણીથી ૧૦ જોજન ઉંચા ચઢીએ ત્યાં અભિયોગ દેવની બે શ્રેણી આવે, દક્ષિણે ૧ ને ૧ ઉત્તરે, એ પ્રમાણે ૩૪ દુ ૬૮ શ્રેણી અભિયોગ દેવની છે, એ સર્વ મળીને ૬૮ વિદ્યાધરની ને ૬૮ દેવની એ ૧૩૬ શ્રેણીઓ છે. ઈતિ ૭ મો શ્રેણીદ્વાર સમાપ્ત ૭.

૮ મો વિજયદ્વાર—વિજય કહેતા જંબુદ્વીપમા ૩૪ વિજયરૂપ સ્થાનક છે, તેનાં નામ—કચ્છ ૧, સુકચ્છ ૨, મહાકચ્છ ૩, કચ્છાવતી ૪, આવર્તા ૫ મંગલા ૬, પુષ્કલા ૭ પુષ્કલાવતી ૮, એ ૮ વિજય સિતા મહાનદીને ઉત્તર દિશે પૂર્વ મહાવિદેહને વિષે શ્રી મેરૂપર્વતથી માંડીને જિતા-

મુખવનસુધી પ્રથમ આંકડું જાણવું. (૧). વત્સા ૯, સુવત્સા ૧૦, મહાવત્સા ૧૧, વત્સાવતી ૧૨, રમ્યા ૧૩, રમ્યક ૧૪, રમણિક ૧૫, મંગલાવતી ૧૬, એ ૮ વિજય સીતા નદીને દક્ષિણ પાસે સીતામુખવનથી માંડીને મેરૂસુધી માલ્યવંત વખારા પર્વતસુધી બીજું આંકડું જાણવું. (૨) પદ્મા ૧૭, સુપદ્મા ૧૮, મહાપદ્મા ૧૯, પદ્માવતી ૨૦, શંખા ૨૧, કુમુદા ૨૨, નલીના ૨૩, નલીનાવતી ૨૪. એ ૮ વિજય સિતોદા નદીને દક્ષિણને કાંઠે વિદ્યુત્પ્રભ ગજદંત પછી અંકાવતી વખારાપર્વતથી તે સિતોદામુખ વનસુધી ત્રીજું આંકડું જાણવું. (૩). વપ્રા ૨૫, સુવપ્રા ૨૬, મહાવપ્રા ૨૭, વપ્રાવતી ૨૮, વલ્ગુ ૨૯, સુવલ્ગુ ૩૦, ગંધિલા ૩૧, ગંધિલાવતી ૩૨, એ ૮ વિજય તે સિતોદા મુખવનથી માંડીને સિતોદા નદીને કાંઠે દેવ વખારાપર્વતસુધી ચોથું આંકડું જાણવું. (૪). એ ૩૨ વિજય મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે. તે દરેક વિજય ૧૬૫૯૨ જોજન ને ૨ કળાની ઉત્તર દક્ષિણે લાંબી છે, અને ૨૨૧૩ જોજનમાં કાંઈક ન્યૂનની પૂર્વ પશ્ચિમે પહોળી છે. ૧ ભરત, ૧ ઐરવત, એ ૩૪. ત્યાં ૩૨ વિજયની, ૧ ભરતની, ૧ ઐરવતની એ ૩૪ રાજધાની છે તે. ને ૩૪ તમિસ્રગુફા, ૩૪ ખંડપ્રપાતગુફા, ૩૪ ઋષભકૂટ, એટલા શાશ્વત છે. ઇતિ ૯ મા વિજયદ્વાર સમાપ્ત. ૮.

૯ મો દ્રહદ્વાર:—જંબુદ્વીપમાં ૧૬ દ્રહ છે, તેનાં નામ—પદ્મદ્રહ ૧, મહાપદ્મદ્રહ ૨, પુંડરીકદ્રહ ૩, મહાપુંડરીકદ્રહ ૪, તિગિચ્છદ્રહ ૫, કેસરિદ્રહ ૬. એ ૬ દ્રહ વર્ષધર પર્વતો. ૫ દ્રહ દેવકુરૂ વિષે છે:—નિષધદ્રહ ૧, દેવકુરૂદ્રહ ૨, સૂર્યદ્રહ ૩, સુલસદ્રહ ૪, વિદ્યુત્પ્રભદ્રહ ૫. એ ૫ દ્રહ દેવકુરૂમાં સિતોદા નદીમાં આવે છે, એમજ ઉત્તરકુરૂને વિષે સિતાનદીએ ૫ દ્રહ છે તેનાં નામ—નીલવંતદ્રહ ૧, ઉત્તરકુરૂદ્રહ ૨, ચંદ્રદ્રહ ૩, ઐરાવતદ્રહ ૪, માલ્યવંતદ્રહ ૫ એ ૧૦ ને ૬ ઉપરનાં એ પ્રકારે ૧૬ [illegible]

કોટનાં છે, ૪૦ લાખ કમલ ત્રયલા કોટનાં છે, ૪૮ લાખ કમલ મહેલ્લા કોટનાં છે. એ સર્વ મળીને ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલ થયાં. તેમાં મોટું કમલ ૧ જોજનનું લાંબું ને પહોળું છે, અર્ધ જોજનનું જાડું છે, ૧૦ જોજનનું પાણીમાં ઉંડું છે, ૨ કોશ પાણીથી ઉંચું છે, ૧૦ જોજન અધિક સર્વાગે છે. તે કમલનું વજ્ર રત્નમય મૂળ છે, રિષ્ટ રત્નમય કંદ છે, વૈરૂર્ય રત્નમય નીલવર્ણાં બહારનાં પાંદડાં છે, જંબુનદ રાતા રત્ન સુવર્ણમય માંહેલા પાંદડાં છે, તપાવ્યા સોનામય કેશરા છે, નાના પ્રકારની મણિમય જે ઉપર પાંખડિયો છે, સોનાની કર્ણિકા છે, બે કોશની કર્ણિકા લાંબી ને પહોળી છે, એક કોશનો જાડપણે ડોડો છે, તે ઉપર ઘણું રમણિક છે, ઘણુંજ મધ્યદેશ ભાગે શ્રીદેવીનું ઘર છે, તે ૧ કોશનું લાંબુ ને અર્ધ કોશનું પહોળું છે અને દેશે ઉણું કોશ ઉંચું છે. અનેક સ્તંભા છે, ઘડાયો સુવર્ણે કરી તે જોવાયોગ્ય છે. તે ભુવનને ૩ બારણાં છેઃ પૂર્વે ૧, દક્ષિણે ૨, ઉત્તરે ૩. તે બારણાં ૫૦૦ ધનુષનાં ઉંચાં છે, અઢીસેં ધનુષનાં પહોળાં છે, તે ભુવનમાં એક મણિપિઠિકા છે તે ૫૦૦ ધનુષની લાંબી ને પહોળી છે, ૨૫૦ ધનુષની ઉંચી છે, તે મણિપિઠિકા ઉપર ૧ દેવશય્યા રહેવાનો પલંગ છે. મહાપદ્મદ્રહ ૧, મહાપુંડરિકદ્રહ ૨. એ ૨ દ્રહ એકેકો ૨ હજાર જોજનનો લાંબો ને ૧ હજાર જોજનનો પહોળો છે, અને ૧૦ જોજનનો ધરતીમાં ઉંડો છે. મહાપદ્મદ્રહમાં હ્રીદેવી રહે છે. મહાપુંડરિકદ્રહમાં બુદ્ધિદેવી રહે છે. એનાં કમલ શ્રીદેવીની પેઠે જાણવાં, પણ કમલનું માન બમણું જાણવું. તેમાં મોટું કમલ ૨ જોજનનું લાંબુ ને પહોળું છે અને ૧ જોજનનું જાડું છે. તિગિછદ્રહ ૧, કેશરીદ્રહ ૨, એ ૨ દ્રહ એકેકો ૪ હજાર જોજનનો લાંબો ને ૨ હજાર જોજનનો પહોળો છે, ૧૦ જોજનનો ધરતીમાં ઉંડો છે. તિગિછદ્રહમાં ધૃતિદેવી રહે છે, કેશરી દ્રહમાં કીર્તિદેવી છે. એનું મોટું કમલ ૪ જોજનનું લાંબું ને પહોળું છે અને ૨ જોજનનું જાડું છે. કમલ શ્રીદેવીની પેઠે જાણવાં. એમ સોલે દ્રહના ૧૨૦૫૦૧૨૦ કમલને ૧૬ ગુણા કરતાં શાશ્વતાં ૧૯૨૮૦૧૯૨૦ કમલ થાય. ૫ દ્રહ દેવકુરમાં ૫ ઉત્તરકુરમાં એ ૧૦ દ્રહ ધરતી ઉપર છે. તેને નામે દેવનાં નામ છે એક પલ્યનું આયુષ્ય છે, અને ચુલ્લહિમવંત પર્વત ઉપર પદ્મદ્રહ છે ત્યાં શ્રીદેવીનો વાસ છે શિખરીપર્વત ઉપર પુંડરિકદ્રહ છે, ત્યાં લક્ષ્મીદેવીનો વાસ છે. મહાહિમવંત પર્વત ઉપર મહાપદ્મદ્રહ છે ત્યાં હ્રીદેવીનો વાસ છે રૂપીપર્વત ઉપર મહા પુંડરિક દ્રહ છે, ત્યાં બુદ્ધિદેવીનો વાસ છે નિષધપર્વત ઉપર તિગિછદ્રહ છે, ત્યાં ધૃતિદેવીનો વાસ છે. નીલવંતપર્વત ઉપર કેશરીદ્રહ છે, ત્યાં કીર્તિદેવીનો

વાસ છે. એ ૬ દેવીઓ ભવનપતિની જાતિની જાણવી. તેનું આયુષ્ય ૧ પલ્યનું છે. ઇતિ ૯ મા દ્રહદ્વાર સમાપ્ત. ૯.

૧૦ મા સલિલા દ્વારઃ—જંબૂદ્વીપ મધ્યે ૧૪૫૬૦૯૦ નદીઓ છે. તેમાં પદ્મદ્રહને પૂર્વદિશિને તોરણેથી ગંગા નીકળી ૫૦૦ જોજન પૂર્વ વાહિની થઇ. ત્યાં ગંગાવર્તન કુટ છે ત્યાં આવીને, ત્યાંથી દક્ષિણ દિશિ વળી, તે ૫૨૩ જોજન ને ૩ કલા દક્ષિણ દિશિ પર્વત ઉપર ગઇ. ત્યાં મોટા ઘડાના મુખમાંથી પાણી પડે તેમ મોતીના હાર સરખું મહામગરમચ્છના મુખને આકારે પરનાલી જીભિકામાંથી સાધિક ૧૦૦ જોજન ઉંચેથી પાણી પડે છે, તે જીભિકા અર્ધ જોજનની લાંબી છે અને સવાછ જોજનની પહોળી છે. પ્રનાલી મગરમચ્છના મુખ વિકસ્યા તેને સંસ્થાને છે, સર્વ વજ્રમય છે. [illegible] તેજવંત છે. તેમાંથી પાણી પડે છે ત્યાં મોટો ગંગાપ્રપાત નામે કુંડ છે. તે કુંડ ૬૦ જોજનનો લાંબો ને પહોળો છે. ૧૦ જોજનનો ઉંડો છે. તે કુંડની પ્રમાણ ઉપરાંત પાળી છે [illegible]

[illegible]

લવણસમુદ્રમાં મળી. એમજ સિંધુ પણ પશ્ચિમ દિશે જાણવી. જંબૂદ્વીપમાં ૧૪૫૬૦૯૦ નદીઓ છે. તેનું વિવરણ:—ગંગા ૧, સિંધુ ૨, રક્તા ૩, રક્તાવતી ૪, એ ૪ નદીઓ મૂળથકી નિકળતાં સવાછ જોજનની પહોળી અને અર્ધ ગાઉની ઉંડી છે. છેડે સમુદ્રમાં મળતાં સાડીબાસઠ જોજનની પહોળી અને સવા જોજનની ઉંડી છે. એકેકીનો ચઉદ ચઉદ હજાર નદીઓનો પરિવાર જાણવો. સર્વ મળીને ૧૪ ચોકું ૫૬૦૦૦ નદીઓ થઈ. રોહિતા ૧, રોહિતાંશા ૨, એ ૨ નદીઓ હેમવય ક્ષેત્રમાં છે, અને સુવર્ણકુલા ૧ ને રૂપકુલા ૨ એ ૨ નદીઓ હરિણ્યવય ક્ષેત્રમાં છે. એ ૪ નદી નિકળતાં સાડીબાર જોજનની પહોળી અને ૧ ગાઉની ઉંડી છે. છેડે સમુદ્રમાં મળતાં સવાસો જોજનની પહોળી અને અઢી જોજનની ઉંડી છે. એકેકીનો અઠાવિશ અઠાવિશ હજાર નદીઓનો પરિવાર જાણવો. સર્વ મળીને એક લાખ ને ૧૨ હજાર નદીઓ થઈ. હરિકાંતા ૧, હરિસલિલા ૨, એ ૨ નદીઓ હરિવાસ ક્ષેત્રમાં છે, અને નરકંતા ૧, નારીકાંતા ૨, એ ૨ નદીઓ રમકવાસ ક્ષેત્રમાં છે. એ ૪ નદીઓ મૂળે નિકળતાં પચીશ પચીસ જોજનની પહોળી છે અને ૨ ગાઉની ઉંડી છે. છેડે સમુદ્રમાં મળતાં અઢીસો અઢીસો જોજનની પહોળી છે અને પાંચ પાંચ જોજનની ઉંડી છે. એકેકી નદીનો પરિવાર છપન હજાર નદીઓનો જાણવો. એ ૪ થઈને ૨ લાખ ને ૨૪ હજાર નદીઓ થઈ. સિતા ૧, સિતોદા ૨, એ ૨ નદીઓ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં છે. તે મૂળે ૫૦ જોજનની પહોળી છે. ચાર ચાર ગાઉની ઉંડી છે. છેડે સમુદ્રમાં મળતાં પાંચસો પાંચસો જોજનની પહોળી છે, દશ દશ જોજનની ઉંડી છે, એકેકીનો પાંચલાખ ને બત્રિશ હજારનો પરિવાર છે. એ ૨ નો પરિવાર ૧૦ લાખ ને ૬૪ હજાર નદીઓનો જાણવો. મહાવિદેહ ક્ષેત્રની ૧૬ વિજયમાં ગંગા ૧, સિંધુ ૨ છે તે ૧૬ ને બત્રિસ થઇ, અને ૧૬ વિજયમાં રક્તા ૧, રક્તાવતી ૨ છે તે પણ ૧૬ ને ૩૨ થઇ. એમ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ૬૪ નદીઓ છે. ૬૪નું પહોળપણું ભરતની ગંગાની પેરે જાણવું. તે એકેકીનો ચઉદ ચઉદ હજાર નદીઓનો પરિવાર જાણવો ચોસઠ ને ૧૪ હજારે ગુણતાં ૮ લાખ ને ૯૬ હજાર નદીઓ થાય, અને દેવકુરની ૮૪ હજાર અને ઉત્તરકુરની ૮૪ હજાર એ ૧ લાખ ને ૬૮ અને ૮ લાખ ને ૯૬ હજાર મેળવીએ એટલે ૧૦ લાખ ને ૬૪ હજાર થાય. એટલો પરિવાર સીતા સીતોદાનો જાણવો અને બાર ૧૨ નદીઓનો પરિવાર ૩ લાખ ને ૯૨ હજાર, એ સર્વ મળીને ૧૪ લાખ ૫૬ હજાર નદીઓ થાય. અને ૯૦ મોટી નદીઓ જાણવી ૭૮ ૧૨ અને ... નદીઓ

મહાવિદેહક્ષેત્રમાં છે, તે ૮ વિજયનું ૧ આંતરું તેમાં ૩ નદીઓ પૂર્વ મહાવિદેહને ઉત્તરને આંતરે અને દક્ષિણને આંતરે ૩, એ ૬; એમજ પશ્ચિમ મહાવિદેહને ઉત્તરને આંતરે ૩ અને દક્ષિણને આંતરે ૩, એમ ૧૨ અંતર નદીઓ છે. તે ચોડી સવાસો સવાસો જોજનની પહોળી છે, અને અઢી અઢી જોજનની ઊંડી છે. ૧૬૫૯૨ જોજન ને ૨ કળાની લાંબી છે. તે ૧૨ અંતર નદીનાં નામ કહે છેઃ—ગાહવતી ૧, દહાવતી ૨, પંકાવતી ૩, તપ્તજલા ૪, મત્તજલા ૫ ઉન્મત્તજલા ૬, ક્ષીરોદા ૭, સિંહસ્રોતા ૮, અંતોવાહિની ૯, ઊર્મિમાલિની ૧૦, ફેણમાલિની ૧૧, ગંભીરમાલિની ૧૨. એ સર્વ થઇ મોટી નદીઓ ૧૪. ૬૪. ૧૨ સર્વને ૯૦ નદીઓ થઇ. એનો પરિવાર સર્વ નદીઓ મળીને ૧૪૫૬૦૯૦ નદીઓ થાય ઇતિ ૧૭ મો સલિલાદ્વાર સમાપ્ત ૧૦.

ઇતિ જંબૂદ્વીપ વિચાર સંપૂર્ણ.

ગર્ભવિચાર.

ગુરૂ—હે શિષ્ય ! [illegible]

મન હમેશાં ચંચળ અને ચપળ છે અને તે કર્મસંચય કરવામાં અપ્રમાદી, અને કર્મ છોડવામાં પ્રમાદી છે. તેથી લોકમાં રહેલા જડ ચૈતન્યરૂપ પદાર્થો સાથે, રાગદ્વેષની મદદવડે, જોડાઈ જાય છે. તેથી તેને મન જોગ કહીને ઓળખાવાય છે. એવા મન જોગથી નવા કર્મની આવક આવે છે. તેનો પાંચ ઇંદ્રિયદ્વારે ભોગોપભોગ કરે છે. એમ એક પછી એક વિપાકનો ઉદય થાય છે, તે સર્વનું મૂળ મોહ છે. તે પછી મન, તે પછી ઇંદ્રિય વિષય, અને તેનાથી પ્રમાદ વધે છે. તેવા પ્રમાદને વશ પડેલો પ્રાણી, ઇંદ્રિયોનું પોષણ કરવાના રસ સિવાય, રત્નત્રયાત્મક અભેદાનંદના આનંદની લહેરનો રસીલો થઈ શકતો નથી. તે બદલ ઉંચ નીચ કર્મના ખેંચાણથી નરક વિગેરે ચારે ગતિમાં જા આવ કરે છે. તેમાં વિશેષે કરીને દેવ ગતિ સિવાય ત્રણ ગતિના જન્મ અશુચિથી ભરેલા છે. તેમાં પણ નરકકુંડમાં તો કેવળ મળ મૂત્ર અને માંસ રૂધીરનો કાદવ ભરેલો છે. તેમાં છેદન ભેદન થવાનું ભયંકર દુઃખ છે. તે દુઃખનો ચિતાર સુયગડાંગ સૂત્રથી જાણવો. ત્યાંથી મનુષ્ય તિર્યંચની ગતિમાં આવે છે. ત્યાં ગર્ભવાસ મળે છે. તે કેવળ અશુદ્ધ અને અશુચિનો ભંડાર છે. પાયખાનાની અપેક્ષાએ જોતાં તે કાયમ અખુટ કીચથી ભરેલો છે. તે ગર્ભસ્થાન નરકસ્થાનનું ભાન કરાવે છે, તેમજ ઉપજનારો જીવ નારકીના નમુનાનું ભાન કરાવે છે. ફેર માત્ર આટલો જ કે નરકમાં છેદન, ભેદન, તાડન, તરજણા, ખાંડણ, પીસણ અને દહન સાથે દશ પ્રકારની ક્ષેત્ર વેદના છે. તે ગર્ભમાં નથી, પણ ગતિના પ્રમાણમાં ભયંકર કષ્ટ ને દુઃખ છે.

ઉપજનારાની સ્થિતિનું તથા ગર્ભસ્થાનનું વિવેચન.

શિષ્ય—હે ગુરૂ! ગર્ભસ્થાનમાં આવી ઉપજનારો જીવ, ત્યાં કેટલા દિવસ, કેટલી રાત્રિ, કેટલી મુહૂર્ત રહે? અને તેટલા વખતમાં કેટલા શ્વાસોશ્વાસ લે છે?

ગુરૂ—હે શિષ્ય! તે ઉપજનારો જીવ બસેં ને સાડી સત્તોતેર અહોરાત્રિ રહે છે. વાસ્તવિક રીતે જોતાં એટલો જ ગર્ભનો કાળ છે. તે જીવ આઠ હજાર ત્રણસેં ને પચીસ મુહૂર્ત ગર્ભસ્થાનમાં રહે છે. ચૌદ લાખ દસ હજાર બસેંહ ને પચીસ શ્વાસોચ્છ્વાસ લે છે. તેમ છતાં વધઘટ થતી જણાય છે, તે સર્વ કર્મવિપાકનો વ્યાઘાત સમજવો. ગર્ભસ્થાનને માટે સમજવાનું કે માતાના નાભિમંડળ નીચે ફૂલને આકારે બે નાડી છે. તે

બેની નીચે ઉંધા ફૂલને આકારે એક ત્રીજી નાડી છે. તે યોનિ નાડી કહેવાય છે. તેમાં યોનિ નામે છે. તે યોનિ જીવને ઉપજવાનું ઠેકાણું છે. તે ઠેકાણામાં પિતા તથા માતાના પુદ્ગલનું મિશ્રણ થાય છે. તે યોનિરૂપ ફૂલની નીચે આંબાની માંજરને આકારે, એક માંસની પેશી હોય છે. તે પેશી દરેક મહીને પ્રવાહિત થવાથી, સ્ત્રી ઋતુધર્મમાં આવે છે. તે રૂધીર ઉપરની યોની નાડીમાં જઈ વાસ કરે છે, જેથી તે નાડી પુષ્પકોશ હોય છે. ચોથે દિવસે ઋતુસ્રાવ બંધ પડે છે, પણ અભ્યંતરથી સૂક્ષ્મ સ્રાવ રહે છે, ત્યારે સ્નાન કરી શુદ્ધિ થવાય છે. પાંચમે દિવસે યોનિ નાડીમાં સૂક્ષ્મ રૂધીરનો સંક્રમ હોય છે, તે જ વખતે વીર્યબિંદુની પ્રાપ્તિ થઈ હોય, તો તેટલા વખતને મિશ્ર યોનિ કહેવાય છે, અને તે ફળ પ્રાપ્ત થવા યોગ્ય ગણાય છે. તેનું મિશ્રણ બાર મુહૂર્ત પર્યંત છે. તેટલી ઘડીઓમાં જીવ ઉપજે છે, તેમાં એક બે અને ત્રણ વગેરે નવ લાખ સુધી ઉપજે છે. તેઓનું આયુષ્ય જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત, અને ઉત્કૃષ્ટ પણ પલ્યોપમ સુધીનું હોય છે. તે જીવો વિના યોગ્ય હોય છે, પણ ત્રીજી અપેક્ષાએ [illegible] સુધી [illegible] રહે છે. તે [illegible] નહિ પણ [illegible] સામે બેસી, સ્નાન કરવા વખતે, ઉપસ્થાયી [illegible] પુરૂષના બિંદુને [illegible] રાખવું, એવા કરિયાં [illegible] રીતે [illegible] જાય છે. [illegible]

[illegible]

દિવસ સુધી રૂતુસ્રાવ રહે છે. તે રોગીને નહિ, પણ નીરોગી શરીરવાળી સ્રીને તેમ થાય છે, અને તે પ્રજાપ્રાપ્તિને લાયક કહેવાય છે. તે સોળમાંથી પહેલા ત્રણ દિવસને ગ્રંથકારો નિષેધે છે. તેવો નીતિ માર્ગનો ન્યાય છે અને તે ન્યાય પુણ્યાત્મા જીવો કબુલ રાખે છે. બીજે મતે ચાર દિવસનો નિષેધ છે, કારણ કે ચોથે દિવસે ઉગેલો જીવ, થોડાજ વખતમાં મરે છે. તે જીવે તો શક્તિહીણ થાય, ને માબાપને બોજારૂપ નીવડે છે. પાંચમાથી સોળમા સુધીના દિવસો નીતિશાસ્રના ન્યાય મુજબ ગર્ભાધાન સંસ્કારના ગણાય છે. તેમાંનું એક પછી એક બાળ–બીજક ચડતા ચડતું બળીયાવર, રૂપમાં, તેજમાં, બુદ્ધિમાં અને એ વગેરે સર્વ સંસ્કારોમાં શ્રેષ્ઠ તથા દીર્ઘાયુષ્યવાળું અને કુટુંબપાળક નીવડે છે. પાંચથી સોળમી સુધીની અગીઆર રાત્રી છે, તેમાંથી છઠી, આઠમી, દશમી, બારમી, ને ચૌદમી એ પાંચ એકીની રાત્રીનું બીજક બહુવચને પુત્રીરૂપ ફળ આપે છે. તેમા વિશેષ એ છે કે પાંચમી રાત્રીમાં ઉપજેલી પુત્રી જન્મવા પછી ઘણી પુત્રીઓની માતા થાય છે. પાંચમી, સાતમી, નવમી, અગીયારમી, તેરમી, અને પંદરમી એ એકીની રાત્રીનું બીજક, પુત્રરૂપે જન્મી બહાર આવે છે. અને તે ઉપર કહેલા ગુણવાળું નીવડે છે. દિવસનું બીજક શાસ્રથી નિષેધ છે, તેમ છતાં થાય તો કુટુંબની અને વ્યાવહારિક સુખની તથા ધર્મની હાનિ કરનાર નીવડે છે.

બીજકની રીત—બિંદુના રજકણો વધારે અને રૂધીરના થોડા હોય તો પુત્રરૂપ ફળ નીપજે છે. રૂધીર વધારે ને બિંદુ થોડું હોય તો પુત્રીરૂપ ફળ નીપજે છે. બે સરખા હોય તો નપુંસકરૂપ ફળ નીપજે છે. (હવે તેનું ઠેકાણું કહે છે) માતાની જમણી કુખે પુત્ર, ડાબી કુખે પુત્રી અને બે કુખની વચ્ચે નપુંસક પાકે છે. (હવે તે ગર્ભની સ્થિતિ કહે છે) મનુષ્ય ઉત્કૃષ્ટો બાર વરસ ગર્ભમાં જીવતો રહી શકે છે. તે પછી મરે છે, પણ શરીર રહે છે. તે શરીર ચોવીસ વરસ સુધી રહી શકે છે. તે સુધા શરીરમાં ચોવીસમે વરસે નવો જીવ ઉપજે તો મહા મુસીબતે જન્મે, ન જન્મે તો માતા મરે. સંજ્ઞી તિર્યંચ આઠ વરસ સુધી ગર્ભમાં જીવતો રહી શકે છે. (હવે આહારની રીત કહે છે.) યોનિ કમળમાં આવી ઉપજનારો જીવ, પ્રથમ માતાપિતાનાં મળેલાં મિશ્ર પુદ્ગલનો આહાર કરીને પછી ઉપજે છે. તેનો અર્થ [illegible] જણાવ્યો [illegible] કે અહીંના આહારમાં માતા પિતાનાં પુદ્ગલ કહેલાં છે તે આહારથી સાત ધાતુ નીપજે છે તેમાં પહેલું રસ, બીજું લોહી, ત્રીજું માંસ, ચોથું હાડ.

ી હાડની મજ્જા, છઠ્ઠું ચર્મ, સાતમું વીર્ય ને નસા જાળ, એ સાતે
ી બીજક શરીર પર્યાય અર્થાત્ સૂક્ષ્મ પૂતળું કહેવાય છે. ૭ પર્યાય બંધાયા
તે બીજક સાત દિવસમાં ચોખાના ધોવણ જેવો તોલદાર થાય છે.
ા દિવસ સુધીમાં પાણીના પરપોટા જેવા આકારમાં આવે છે. એક
ા દિવસ સુધીમાં નાકના શ્લેષ્મ જેવો અને આડત્રીસમા દિવસ સુધીમાં
ાળીશ માસા જેટલો વજનદાર થાય છે. પુરે મહિને બોરના ઠળીઆ
, અગર મોટી કેરીની ગોટલી જેવો થાય છે. તેનું વજન એક કરખણ
એક પળનું થાય છે. તે પણ એને કહેવાય છે, કે સોળ માસાનું એક
ું તેવા ચાર કરખણના તોલને પળ કહેવાય છે. બીજે માસે કાચી
ેશી, ને ત્રીજે માસે પાકી કેરી જેવો થાય છે. તે વખતથી ગર્ભ
ું માતાને દોહદ (દોહદ-આશ) થાય છે. અર્થાત્ ત્યારે ગર્ભે ઉંચા
ાગે ગર્ભે નીચા મનોરથ થાય છે અને તે ગર્ભ પ્રમાણે હોય છે. તે
ી સારા નરસા ગર્ભની પરીક્ષા થાય છે. ચોથે માસે કઠણતા પીંડ
થાય, તેથી માતાનું શરીર પુષ્ટિ પામે છે. પાંચમે માસે પાંચ અંકુર
. તેમાં બે હાથ, બે પગ, પાંચમું મસ્તક. છઠે માસે રૂધિર નસા
નખ ને રોમની વૃદ્ધિ થાય છે. તેમાં સાડા ત્રણ કરોડ રોમ છે, તેમાંથી
[illegible]

મસ્તકની મજ્જા (ભેજો) એ ત્રણ અંગ માતાનાં છે, તેમજ હાડ, હાડની મજ્જા અને નખ, કેશ, રોમ, એ ત્રણ અંગ પિતાનાં છે. આઠમે માસે સર્વ અંગ ઉપાંગ પૂર્ણ નીપજી રહે છે. તે ગર્ભને લઘુ નીત, વડી નીત, શ્લેષ્મ, ઉધરસ, છીંક, બગાસું, ઓડકાર વિગેરે કાંઈ હોતું નથી. તે જે જે આહાર ખેંચે છે, તે આહારના રસવડે ઇંદ્રિયોને પુષ્ટિ મળે છે. હાડ, હાડની મજ્જા, ચરબી, નખ, કેશની વૃદ્ધિ થાય છે. તે આહાર લેવાની બીજી રીત એ છે કે માતાની તથા ગર્ભની નાભી ઉપરની રસહરણી નાડી એ બે પરસ્પર વાળાના આંટાની જેમ વીંટાઈ રહી છે. તેમાં ગર્ભની નાડીનું મોઢું માતાની નાભીમાં જોડાયેલું છે. માતાના કોઠામાં આહારનો પેલો કવલ પડે છે, નાભી પાસે અટકે છે, તેનો રસ બને છે, તે રસ, ગર્ભ પોતાની જોડા રસહરણી નાડીથી ખેંચી પુષ્ટ થાય છે. તે શરીરમાં બોંતેર કોઠા છે, તે પાંચ કોઠા મોટા છે. તેમાંથી શીયાળામાં બે કોઠા આહારના, એક પાણીનો, ઉનાળામાં બે કોઠા પાણીના, એક કોઠો આહારનો, ચોમાસામાં બે કોઠા આહારના અને બે કોઠા પાણીના કહેવાય છે. એક કોઠો સદા ખાલી રહે છે. સ્ત્રીને એક છઠો કોઠો વધારે છે, તેમાં ગર્ભ રહે છે. પુરુ બે કાન, બે ચક્ષુ, બે નાસિકા, મુખ, લઘુ નીત અને વડી નીત એ દ્વાર અપવિત્ર અને સદા કાળ વહેતાં રહે છે. સ્ત્રીને બે સ્તન અને ગર્ભ એ ત્રણ મળીને બાર દ્વાર સદાકાળ વહેતાં રહે છે. તે શરીરમાં અ પૃષ્ટકંડક નામની પાંસળીઓ છે તે વાંસાની કરોડ સાથે જોડાયલી છે. સિવાય બે પાંસાની બાર કંડક પાંસળીઓ છે, તે ઉપર સાત પડ ચામ મઢાયલાં છે. છાતીના પડદામાં બે કાળજાં છે, તેમાં એક પડદા જડાયલો ને બીજો કાંઈક લટકતો છે. પેટના પડદામાં બે અંતસ (ન ડલા છે, તેમાં પહેલો સ્થૂળ છે તે મળસ્થાન અને બીજો સૂક્ષ્મ છે તે નીત સ્થાન કહેવાય છે. વળી બે પ્રણવસ્થાન એટલે ભોજન, પાન પ્રગમ જગા છે. દક્ષિણ (જમણી પાસે) પરગમે તો દુઃખ ઉપજે છે, વામ (પાસે) પ્રગમે તો સુખ ઉપજે છે. સોળ આંતરા છે. ચાર આંગળની ક (ડોક) છે. ચાર પળની જીભ છે. બે પળની આંખો છે. ચાર પળનું મ છે. નવ આંગળની જીભ છે; બીજે મતે સાત આંગળની કહેવાય છે. પળનું હૃદય છે. પચીસ પળનું કાળજું છે. (હવે સાત ધાતુના પ્રમાણ–ગ્ર કહે છે.) તે શરીરમાં એક આઢો રૂધીરનો અને અડધો આઢો માંસનો હોય છે એક પાથો માથાનો ભેજો, એક આઢો લઘુનીત, એક પાથો વડી નીતનો છે કફ, પિત્ત, ને શ્લેષ્મ એ ત્રણનો એકેકો કલવ અને અડધો કલવ વીર્યનો

…ત છે. એ સર્વને મૂળ ધાતુ કહેવાય છે. એ ધાતુ ઉપર શરીરનો ટકાવ … એ સાતે ધાતુ પોતાના વજન પ્રમાણે રહે ત્યાં સુધી શરીર નીરોગી …ને આરોગ્યવાળું રહે છે.' તેમાં વધઘટ થવાથી શરીર રોગને આધીન …ય છે.

નાડીનું વિવેચન—તે શરીરમાં યોગશાસ્ત્રને ન્યાયે બોત્તેર હજાર …ડી છે. તેમાંથી નવસેં નાડી મોટી છે, તેમાંથી નવ નાડી ધમણી ને …ડી છે. તેના ધબકારા ઉપરથી રોગની તથા સર્વે શરીરની પરીક્ષા થાય … તે બે પગની ઘુંટી નીચે બે, એક નાભીની, એક હૃદયની, એક …ની, બે લમણાની અને બે હાથની, એ નવ, એ સર્વ નાડીઓની … [illegible] નાભી છે. તેની વિગત એ છે કે નાભીથી [illegible] ને [illegible] …ઓ, પેટ તથા હાથ ઉપર [illegible] ઊંચે મસ્તક સુધી પહોંચી છે. …ના બંધનથી મસ્તક સ્થિર રહે છે. તે નાડીઓ મસ્તકને નિયમ [illegible] …મ પહોંચાડે છે, તેથી મસ્તક [illegible], [illegible] રહે છે. તે નાડીઓમાં …વિકાર હોય ત્યારે આંખ, નાક, કાન, અને [illegible] એ સર્વ [illegible] થાય છે, … [illegible] છે, [illegible] વગેરે [illegible] થાય છે.

[illegible] નાડી નીચી જાય છે, તે પગનાં … સુધી પહોંચી છે, તેનાં [illegible]

[illegible]

[illegible]

છે, તે શ્લેષ્માની ધાતુને પુષ્ટિ આપે છે. તેની નુકસાનીથી શ્લેષ્મ, પીનસકે રોગ થાય છે. તેમજ બીજી પચીસ નાડી તે તરફ આવીને પિત્ત ધાતુને પુષ્ટિ આપે છે. તેની નુકસાનીથી પિત્તનો પ્રકોપ અને જ્વરાદિક રોગ થાય છે. તેમજ ત્રીજી દસ નાડી વીર્ય ધારણ કરનારી છે, તે વીર્યને પુષ્ટિ આપે છે. તેમાં નુકસાન થવાથી સ્વપ્નધાતુ, મુખલાળ, ખરાબ પેશાબ વિગેરેથી નબળાઈમાં વધારો થાય છે. એ સર્વે મળીને સાતસેં નાડી રસ પહોંચાડી પુષ્ટિ આપે છે અને તે શરીરને ટકાવી રાખનારી છે. તે નિયમિત રીતે ચાલવાથી નીરોગ, અને નિયમભંગ થવાથી રોગ થાય છે. તે સિવાય બસેં નાડી ગુપ્ત ને જાહેર રીતે શરીરનું પોષણ કરે છે, તેથી નવસેં નાડી કહેવાય છે.

ઉપરની રીતે નવમા માસની હદ સુધીમાં, સર્વ અવયવ સાથે શરીર મજબૂત થઈ જાય છે. જ્યારથી ગર્ભનું બીજક રોપાયાની ખબર પડે ત્યારથી જે સ્ત્રી બ્રહ્મચારિણી રહે છે તેનો ગર્ભ ઘણો ભાગ્યશાળી, મજબૂત બાંધાનો, બળીઆવર અને સ્વરૂપવાન થાય છે, તથા ન્યાય—નીતિવાન અને ધર્મી નીવડે છે. તે ઉભયના કુળનો ઉદ્ધાર કરી, માતા પિતાને યશ અપાવે છે, અને તે પાંચે ઇંદ્રિયો ચોકખી પામે છે. જે સ્ત્રી ગર્ભ રહ્યો જાણે છે, તેમ છતાં જન્મવાના છેલ્લા દિવસ સુધી, નિર્દય બુદ્ધિ રાખી કુશીળ સેવ્યા કરે, તેમાં જો પુત્રો ગર્ભમાં હોય તો, તેના માતા પિતા દુષ્ટમાં દુષ્ટ, પાપીમાં પાપી, રૌ રૌ નરકનાં અધિકારી થાય છે, તેમજ તે ગર્ભ મરણ પામે છે; તેમ છતાં જીવતા રહે તો કાણા, કુબડા, કોઢીઆ, લુલા, પાંગળા, બોબડા, મૂંગા, ઇંદ્રિયહીણ, કુરૂપ, દુબળા, શક્તિહીણ બાંધાના તથા ધાટ વગરના થઈ જાય છે, ક્રોધી, રીસાળ, કલેશી, પ્રપંચી અને ખોટી ચાલે ચાલનારાં નીવડે છે, એમ સમજી પોતાની પ્રજાનું ભલું ઇચ્છનારી જે માતાઓ ગર્ભકાળથી શિયળવંતી બને છે તેઓને ધન્ય છે.

વિશેષમાં ઉપર બતાવેલા ગર્ભવાસના સ્થાનકમાં, મહા કષ્ટ ને પીડા ભોગવવી પડે છે, તેનું દૃષ્ટાંત એ છે, કે જેમ કોઈ પુરૂષનું શરીર કોઢ તથા પતના રોગથી નીગળતું હોય, તેને સાડાત્રણ ક્રોડ સોય, અગ્નિમાં ધખાવીને તેના સાડાત્રણ ક્રોડ રૂવાડામાં પરોવે, તેના ઉપર ખાર ને ચુનાનું પાણી છાંટે, તે પછી આળા ચામડાથી જકડીને તડકે નાખે, અને હાથી જેમ અથડાવે, તે વખતના પીડાનું વર્ણન, કેટલું થાય? તે તો [illegible] તથા સર્વજ્ઞ પરમાત્મા જાણે દેખે છે. આવી ગર્ભવેદના પહેલી

...હિને ભોગવવી પડે છે. તેથી બીજે મહિને બમણી, ત્રીજે મહિને ત્રમણી, ...મ થતાં થતાં નવમે મહિને નવગણી પીડા થાય છે. અર્થાત્ દરેક ...વાડે નવનવ ગણી પરોવવાના ન્યાયની પીડા સમજવી. ગર્ભવાસની જગા ...ાની છે, અને ગર્ભનું સ્થૂળ મોટું છે, તેથી સજ્જડ ભીંસાઈને, કેરીની ...ાક ભેગે માથેલટકીને રહેવું પડે છે. તે વખતે બે હીંચણ છાતીમાં ભરાવેલા, ...ને બે હાથની મુઠી આંખો આડી દાબેલી હોય છે. કર્મજોગે બીજો ને ...ીજો ગર્ભ જોડે હોય તો, તે વખતની સંકડાશનું અને મુંઝવણનું તોલ ...રી શકાતું નથી. માતા જંગલ જાય ત્યારે ગર્ભના નાકની દાંડી ...પર થઈ નીસરી જાય છે. ખરાબમાં ખરાબ માર્ગોમાં પડેલો હોય છે. ...ીદી માતા ઉભી થાય, તે વખતે ગર્ભ જાણે છે, કે હું આસમાનમાં ...ોવાઈ ગયો છું. હેઠી બેસતી વખતે જાણે છે કે હું પાતાળમાં પટકાઈ ગયો ...ું. ચાલતી વખતે જાણે છે કે હું મશકમાં ભરેલા દહીંની માફક ઝોલાં ...ું. રસોઈ કરતા વખતે જાણે છે કે હું ઈંટની ભઠીમાં શેકાઈ ગયો છું. ...ંટીએ બેસતી વખતે જાણે છે કે હું કુંભારને ચાકડે ચડ્યો છું. માતા- ...ની સુવે ત્યારે ગર્ભ જાણે છે કે મારી છાતી પર કાશીમજ્જુની શિલા પડી ...ે. કુશીલ સમયમાં ગર્ભને ઉપજ્જ મુશળનો ન્યાય લાગે છે. એવી રીતે માતા [illegible]

કપટમાં જોડાઈ હોય તે વખતે તે ગર્ભનું મરણ થાય તો તે તિર્યંચમાં જાય છે. માતા મહાભક્તિક અને પ્રપંચ વગરના વિચારમાં જોડાઈ હોય, તે વખતે ગર્ભ મરે તો તે મનુષ્યમાં જાય છે. એમ ગર્ભમાંથી ચારે ગતિમાં જઈ શકે છે. ગર્ભકાળ પૂરો થાય, ત્યારે માતા તથા ગર્ભની નાભીની વિંટાવલી રસહરણી નાડી ઉખળી જાય છે, ત્યારે જન્મ થવાની તૈયારી થાય છે. તેમાં માતા તથા ગર્ભના પુન્યનું તથા આયુષ્યનું બળ હોય, તો સીધે રસ્તે જન્મ થઈ શકે છે. તે વખતે કેટલાક માથા તરફથી, તો કેટલાક પગ તરફથી જન્મે છે. પણ જો એ ભારે કર્મી હોય તો, ગર્ભ આડો પડી જાય છે, તેથી બેઉ મરણ પામે છે, અથવા માતાના બચાવની ખાતર પાપી ગર્ભના જીવપર, બેધ કરીને છરીના શસ્ત્રથી ખંડખંડ કરી જીંદગીપારની શિક્ષાએ પહોંચાડે છે. તેનો કોઇને શોક—સંતાપ થતો નથી. સીધે રસ્તે જન્મ લેનારાઓ સોના રૂપાના તાર જેવા છે. માતાનું શરીર જતરડો છે. જેમ સોની તાર ખેંચે, તેમ ગર્ભ ખેંચાઈ કોટી કષ્ટે બહાર આવે છે, અર્થાત્ નવમે મહિને કહેલી પીડાને ક્રોડ ગણી કરતાં જે દુઃખ થાય છે, તે દુઃખ જન્મ વખતે થાય છે, અને મરતી વખતે તે દુઃખને ક્રોડાક્રોડગણું કરતાં જે દુઃખ થાય છે, તે સર્વ દુઃખ બેહદ છે. તે સર્વ પોતાનાં કરેલાં પુન્ય પાપનાં ફળ છે, અને તે ઉદય કાળમાં ભોગવાય છે. એ સર્વ મોહિનીય કર્મના સંતાપ છે.

ઉપર મુજબ ગર્ભ કાળ, તથા ગર્ભસ્થાન, અને ગર્ભમાં ઉપજનારા જીવની સ્થિતિનું વિવેચન એ સર્વ તંદુલ ત્રિયાલીયા પયન્ના તથા ભગવતીજી અને અન્ય ગ્રંથાંતરના ન્યાય મુજબ ગુરૂએ શિષ્યને ઉપદેશમાં કહી બતાવ્યું. છેવટમાં કહ્યું, કે જન્મયા પછી ભંગીવાણીનો દરજ્જો લઈ માતાએ ઘણી સંભાળથી ઉછેરી પુખ્ત ઉમરનો કીધો છે, તે પ્રજાની આશામાં માતાનું યૌવન લુંટાયું છે, વ્યાવહારિક સુખપર જલાંજલિ કરી છે, તે સર્વને તથા ગર્ભવાસના અને જન્મવા વખતના દુઃખોને ભૂલી જઈ યૌવન–મદમાં છકેલાં પુત્રપુત્રીઓ, મહા ઉપકારી માતાને તિરસ્કારની દૃષ્ટિવડે ધિક્કાર આપી અનાદર કરે છે, વસ્ત્રાલંકારથી શોભિતાં બને છે, તેલ, ફુલેલ, ચુવા, ચંદન, ચંપા, ચમેલી, અગર, તગર, અમર અને અત્તર વિગેરેમાં ગરકાવ બની ફુલ હાર ને ગજરા ધારણ કરે છે, તેની સુગંધના અભિમાનની આંખોમાં એમ માનતા હશે, કે આ સર્વ શોભા અને સુગંધ બાગ બગીચામાંથી વીટાવેલા શરીરમાંથી બહાર આવતી હશે, તેવી શોભા અને સુગંધ માતા

પિતા વિગેરે કોઈના ગુમરામાં નથી, એવા મિથ્યાભિમાનની આંધીમાં પડેલા બેભાન અજ્ઞાન પ્રાણીને માટે ગર્ભવાસના તથા નરક નિગોદનાં અનંત દુઃખ તૈયાર છે; પણ એટલું તો સિદ્ધ છે કે સર્વ ભિખારી પાપી માતાની ગેર-સમજણના સ્વભાવનો અને કમભાગ્ય ઉપજનારા પાપી ગર્ભનો વક્ર કર્મનો છે. હવે બીજા પક્ષમાં વિવેકી અને ધર્માત્મા તથા શિયળવ્રત ધારણ કરનારી સગર્ભા માતાઓનાં પુત્ર પુત્રીઓ જન્મી ઉછરે છે, તેઓની જન્મક્રિયા પણ તેવી જ છે, પણ માત્ર સ્વભાવની બાધા પાળવાનો ફેર છે. તેવી માતાઓનાં સ્વભાવનું સ્તનપાન કરી, પુખ્ત ઉમરે પહોંચેલાં પુત્ર પુત્રીઓ પણ, પોત-પોતાના પુન્યના ઉદય મુજબ સર્વ વૈભવનો ઉપભોગ કરે છે, તેમ છતાં પોતાનાં માતા પિતા સાથે વિનયપૂર્વક વર્તે છે, ગુરૂ જનોનાં અભિપ્રાયણ નીવડે છે, જપ, તપ, ઇત્યાદિ શુભ કર્મો, અને પ્રભુભક્તિનાં આજ્ઞા ધરે છે, અભિમાનથી વિમુખ રહી, મૈત્રી—ભાવને સન્મુખ રાખે છે, જ્ઞાનીના સાર્થક યોગ્ય સત્સંગ કરી જ્ઞાન મેળવે છે, અને શરીર-સંપત્તિ વિશેષથી ઉત્તમ રહી આત્મધર્મનું જન્મથી પૂર્ણ કરે છે; કેવળ ગર્ભ ગાળે વિવેકદૃષ્ટિવાળા સૌ પુરુષોએ આ અનુક્રમથી જ્ઞાન દરેક માતા પિતાની નિષ્ઠા ઉપર ધ્યાન રાખી મમતા મટાડી જોઈએ, મિથ્યાભિમાનથી બચવું જોઈએ, પ્રભુ ભક્તીનું આરાધન કરવા માટે, કુળ કર્મો કરવામાં ઉદ્યોગ કરવો જોઈએ, જેથી ફરીને ઉંધા લટકી ગર્ભવાસનાં દુઃખને અનુભવવું ન પડે.

ઇતિ ગર્ભવિચાર સંપૂર્ણ.

અથ શ્રી બત્રીસ અસઝાય.

(આ બત્રીસ પ્રકારની અસઝાયને વખતે સૂત્ર સિદ્ધાંત વાંચવા નહીં.)

૧ નજીકમાં હાડકાં પડયાં હોય.
૨ માંસ પડ્યું હોય.
૩ લોહી પડયું હોય.
૪ વિષ્ટા પડી હોય.
૫ સ્મશાન હોય.
૬ ચંદ્રગ્રહણ હોય.
૭ સૂર્યગ્રહણ હોય.
૮ મોટું (પ્રખ્યાત) માણસ ગુજરી ગયું હોય.
૯ રાજ્યમાં વિઘ્ન હોય.
૧૦ નજીકમાં પંચેન્દ્રિનું કલેવર હોય.
૧૧ તારા ખર્યા હોય.
૧૨ દશે દિશા રાતી થઈ હોય (દિશાઓ પડી હોય.)
૧૩ અકાળે ગાજવીજ થાય.
૧૪ અકાળે વીજળી થાય.
૧૫ અકાળે કડાકા થાય.
૧૬ બાળ ચંદ્રમા વખતે. (બીજના ચંદ્રને રોજ ચાર ઘડી)
૧૭ આકાશમાં નવીન ચિન્હ થાય.
૧૮ ધુમસ પડતી હોય.
૧૯ હાર તથા ઝાકળ પડતો હોય.
૨૦ ઘણો તોફાની પવન વાતો હોય.
૨૧ અશાડ સુદ ૧૫ ને રોજ.
૨૨ અશાડ વદ ૧.
૨૩ ભાદરવા શુદ ૧૫.
૨૪ ભાદરવા વદ ૧.
૨૫ કારતક શુદ ૧૫.
૨૬ કારતક વદ ૧.
૨૭ ચૈત્ર શુદ ૧૫.
૨૮ ચૈત્ર વદ ૧.
૨૯ પ્રભાતે ૨ ઘડી સુધી (સૂર્ય ઉગ્યા પહેલાં).
૩૦ મધ્યાહ્નને બે ઘડી સુધી.
૩૧ સાંજે બે ઘડી સુધી (સૂર્ય અસ્ત થયા પછી).
૩૨ મધ્ય રાત્રે બે ઘડી સુધી.

સૂત્ર ભણનારાઓએ આ અસઝાય અવશ્ય જાણી તે પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. અર્થાત સૂત્રની મૂળ ગાથાઓ (પાઠ) નો સ્વાધ્યાય અસઝાય વખતે કરવો જોઈએ નહિ.

અધ્યયનો (અર્થ સાથે)

૧ શ્રી મહાવીર સ્તુતિ. (પુચ્છિસ્સુણં)

પુચ્છિસ્સુ ણં સમણા માહણા ય, આગારિણો યા પરતિત્થિયા ય:
સે કેઇ ણેગંત-હિયધમ્મમાહુ, અણેલિસં સાહુસમિક્ખયાએ. ૧

કહં ચ ણાણં કહં દંસણં સે, સીલં કહં નાયસુયસ્સ આસી;
જાણાસિ ણં ભિક્ખુ જહાતહેણં, અહાસુયં બૂહિ જહાણિસંતં. ૨

ખેયન્ને સે કુસલે મહેસી, અણંતણાણી ય અણંતદંસી:
જસંસિણો ચક્ખુપહે ઠિયસ્સ, જાણાહિ ધમ્મં ચ ધિઇં ચ પેહા. ૩

ઉડ્ઢં અહેયં તિરિયં દિસાસુ, તસા ય જે થાવર જે ય પાણા:
સે ણિચ્ચણિચ્ચેહિં સમિક્ખ પન્ને, દીવે વ ધમ્મં સમિયં ઉદાહુ. ૪

સે સવ્વદંસી અભિભૂયણાણી, ણિરામગંધે ધિઇમં ઠિયપ્પા:
અણુત્તરે સવ્વજગંસિ વિજ્જં, ગંથા અતીતે અભએ અણાઊ. ૫

સે ભૂઇપન્ને અણિએયચારી, ઓહંતરે ધીરે અણંતચક્ખુ:
અણુત્તરે તપ્પઇ સૂરિએ વા, વઇરોયણિંદે વ તમં પગાસે. ૬

અણુત્તરં ધમ્મમિણં જિણાણં, ણેયા મુણી કાસવ આસુપન્ને:
ઇંદે વ દેવાણ મહાણુભાવે, સહસ્સણેતા દિવિ ણં વિસિટ્ઠે. ૭

સે પન્નયા અક્ખયસાગરે વા, મહોદહી વા વિ અણંતપારે:
અણાઇલે વા અકસાઇ મુક્કે, સક્કે વ દેવાહિવઈ જુઇમં. ૮

[illegible] ૯

[illegible] ૧૦

[illegible] ૧૧

[illegible] ૧૨

મહીઇ મજ્ઝંમિ ઠિએ ણગિંદે, પન્નાયતે સૂરિય સુદ્ધલેસે;
એવં સિરિએઉ સ ભૂરિવન્ને, મણોરમે જોયઇ અચ્ચિમાલી. ૧૩
સુદંસણસ્સેવ જસો ગિરિસ્સ, પવુચ્ચઈ મહઓ પવ્વયસ્સ;
એતોવમે સમણે નાયપુત્તે, જાઇ-જસો દંસણ નાણ સીલે. ૧૪
ગિરિવરેવા નિસહો યયાણં, રૂયએવ સેટ્ઠે વલયાયતાણં,
તઓવમે સે જગભૂઇપન્ને, મુણીણ મજ્ઝે તમુદાહુ પન્ને. ૧૫
અણુત્તરં ધમ્મ-મુઇરઇત્તા, અણુત્તરં ઝાણવરં ઝિયાઈ;
સુસુક્કસુક્કં અપગંડસુક્કં, સંખિંદુવેગં તવદાતસુક્કં. ૧૬
અણુત્તરગ્ગં પરમં મહેસી, અસેસકમ્મં સ વિસોહઇત્તા;
સિદ્ધિગઈ સાઇમણંત પત્તે, નાણેણ સીલેણ ય દંસણેણ. ૧૭
રૂખેસુ ણાએ જહ સામલીવા, જંસી રઇં વેદયંતી સુવન્ના;
વણેસુવા નંદણ-માહુ સેટ્ઠં, નાણેણ સીલેણ ય ભૂઇપન્ને. ૧૮
થણિયંવ સદ્દાણ અણુત્તરેઉ, ચંદોવ તારાણ મહાણુભાવે;
ગંધેસુવા ચંદણ-માહુ સેટ્ઠં, એવં મુણીણં અપડિન્ન-માહુ. ૧૯
જહા સયંભૂ ઉદહીણ સેટ્ઠે, નાગેસુવા ધરણિંદ-માહુ સેટ્ઠે;
ખોઉદએવા રસવેજયંતે, તવોવહાણે મુણિ વેજયંતે. ૨૦
હત્થિસુ એરાવણ-માહુણાએ, સીહો મિયાણં સલિલાણ ગંગા;
પખિસુવા ગરૂલે વેણુદેવે, નિવ્વાણવાદીણિહ ણાયપુત્તે. ૨૧
જોહેસુણાએ જહ વીસસેણે, પુપ્ફેસુવા જહ અરવિંદ-માહુ;
ખત્તીણ સેટ્ઠે જહ દંતવક્કે, ઈસીણ સેટ્ઠે તહ વદ્ધમાણે. ૨૨
દાણાણ સેટ્ઠં અભયપ્પયાણં, સચ્ચેસુવા અણવજ્જં વયંતિ;
તવેસુવા ઉત્તમ બંભચેરં, લોગુત્તમે સમણે નાયપુત્તે. ૨૩
ઠિઇણ સેટ્ઠા લવસત્તમાવા, સભા સુહમ્માવ સભાણ સેટ્ઠા;
ણિવ્વાણ સેટ્ઠા જહ સવ્વધમ્મા, ણ ણાયપુત્તા પરમત્થિ નાણી. ૨૪
પુઢોવમે ધુણઈ વિગયગેહી, ન સન્નિહિં કુવ્વઈ આસુપન્ને;
તરિઉં સમુદં ચ મહાભવોઘં, અભયંકરે વીર અણંતચખુ. ૨૫
કોહં ચ માણં ચ તહેવ માયં, લોભં ચઉત્થ અજ્ઝત્થદોસા-
એઆણિ વંતા અરહામહેસી, ણ કુવ્વઈ પાવ ણ કારવેઇ. ૨૬
કિરિયા કિરિયં વેણઇયાણુવાય, અન્નાણિયાણં પડિયચ્ચ ઠાણં,
સે સવ્વવાયં ઈ નિવેદઇત્તા, ઉવટ્ઠિએ ધમ્મ સદીહરાય. ૨૭

સે વારિયા ઇત્થિ સરાઇભત્તં, ઉવહાણવં દુક્ખ ખયટ્ઠયાએ;
લોગં વિદિત્તા આરં પારં ચ, સવ્વં પભૂ વારિય સવ્વવારં. ૨૮

સોચ્ચા ય ધમ્મં અરિહંતભાસિયં, સમાહિયં અટ્ઠપદોવસુદ્ધં;
તં સદ્દહાણા ય જણા અણાઊ, ઇંદા વ દેવાહિવ આગમિસ્સંતિ. તિબેમિ. ૨૯

અર્થ—૧ શ્રી સુધર્મા સ્વામી પ્રત્યે જંબુસ્વામીએ પૂછ્યું કે, હે ભગવાન! શ્રમણો, બ્રાહ્મણો, ગૃહસ્થો અને પરતીર્થિકો મને પૂછે છે કે, એકાંત હિતકારી અને એના જેવો બીજો કોઇ છે નહિ એવો ધર્મ વધ વિરત કોણે કહ્યો છે ! ૨ તે જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીર દેવનું જ્ઞાન કેવું હતું ! વળી દર્શન કેવું હતું ! તેનો શીલાચાર કેવો હતો ? તે હે ભિક્ષુ ! તમે જાણો છો. તે જેમ તમે સાંભળ્યું હોય અને ધાર્યું હોય તેમ કહો ! ૩ તે (ભગવાન) સંસારી જીવોના દુઃખના જાણ, કર્મ કાપવામાં કુશળ, અનંતજ્ઞાની, અનંતદર્શી, મોટા યશસ્વી અને લોકના ચક્ષુભૂત એવા શ્રી મહાવીરદેવના પ્રરૂપેલા ધર્મને તથા તેમની ધીરજને જાણ અને દેખ. ૪ ઉંચી, નીચી અને તીરછી એ સર્વે દિશાઓને વિષે જે, ત્રસ અને સ્થાવર પ્રાણી છે તેને, ભગવંત મહાવીરદેવે, નિત્યાનિત્ય એ બન્ને પ્રકારે જાણીને સંસાર સમુદ્રમાં ખૂંચતા જીવોને [illegible] દીપસમાન અને સમ્યક્ રીતે ધર્મ કહ્યો છે. ૫ તે ભગવાન [illegible]

જળવાળો છે તેમ ભગવાનનું જ્ઞાન નિર્મળ છે. વળી તે ભગવંત કષાયરહિત તથા ભિક્ષાએ આજીવિકા કરનાર અને દેવતાના અધિપતિ શક્રેન્દ્રની પેઠે તેજસ્વી છે. ૯ તે ભગવાન બળે કરી પ્રતિપૂર્ણ બળવાન છે. સર્વ પર્વતોમાં મેરૂ પર્વત જેમ શ્રેષ્ઠ છે તેમ ભગવાન પણ વીર્યાદિક ગુણે કરી સર્વોત્તમ છે. મેરૂ પર્વત જેમ સ્વર્ગવાસી દેવોને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે છે તથા અનેક ગુણોએ કરી શોભે છે તેમ ભગવંત પણ અનેક ગુણોએ કરી શોભે છે. ૧૦ તે મેરૂ પર્વત એક લાખ જોજનનો છે. તેના એક ભૂમિમય, બીજો સુવર્ણમય અને ત્રીજો વૈડૂર્ય રત્નમય, એવા ત્રણ કાન્ડ છે, તથા તે મેરૂ પર્વતની ટોચ ઉપર પંડગવન ધ્વજાની માફક શોભી રહ્યું છે, તે મેરૂ પર્વત નવાણું હજાર જોજન ઉંચો અને એક હજાર જોજન નીચે જમીનમાં છે. ૧૧ તે મેરૂ પર્વત આકાશને સ્પર્શી રહ્યો છે, ભૂમિને અવગાહી રહ્યો છે, એટલે ઉંચા નીચા અને તિરછા લોકને સ્પર્શી રહ્યો છે. જે મેરૂ પર્વતની આસપાસ સૂર્ય પ્રમુખ જ્યોતિષી દેવો પ્રદક્ષિણા કરી રહ્યા છે, તે મેરૂ પર્વત સુવર્ણના જેવી કાંતિવાળો છે. તેના ઉપર ઘણાં એટલે ચાર નંદનવન છે, જેને વિશે મોટા ઈંદ્રો પણ આવીને રતિસુખ ભોગવે છે. ૧૨ વળી તે મેરૂ પર્વત—૧ મંદિર, ૨ મેરૂ, ૩, મનોરમાં, ૪ સુદર્શન, ૫ સ્વયંપ્રભ, ૬ ગિરિરાજ, ૭ રત્નોચ્ચય, ૮ તિલકોપમ, ૯ લોકમધ્ય, ૧૦ લોકનાભિ, ૧૧ રત્ન, ૧૨ સૂર્યાવર્ત, ૧૩ સૂર્યાવરણ, ૧૪ ઉત્તમ ૧૫ દિશાદિ અને ૧૬ અવતંસ એ સોળ નામે કરી મહા પ્રકાશવાન શોભે છે તથા સુવર્ણની પેઠે શુદ્ધ વર્ણવાળો, સર્વ પર્વતોમાં પ્રધાન, મેખલાએ કરી વિષમ અને વળી તે ગિરીરાજ મણિ અને ઔષધીઓએ કરી કહી દેદીપ્યમાન છે, તેથી જમીનની પેઠે ઝળઝળાયમાન થઇ રહે છે. ૧૩ પૃથ્વીના મધ્ય ભાગમાં રહેલો સર્વ પર્વતોનો ઇંદ્ર મેરૂ પર્વત સૂર્યની પેઠે શુદ્ધ લેશાવંત પ્રકર્ષે કરીને જણાય છે. ઉપર કહી એવી શોભાએ કરી તથા અનેક પ્રકારના રત્નોના વર્ણોએ કરી મનને આનંદ કરે છે અને સૂર્યની પેઠે સર્વ દિશાઓને દીપાવે છે. ૧૪ આ જશ મેરૂ ગિરિરાજ પર્વતના કહેવાય છે. એ પૂર્વોક્ત ઉપમાએ શ્રમણ ભગવાન જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ જાતિએ, યશે, દર્શને, જ્ઞાને એવં આચારે સર્વોત્તમ છે. ૧૫ લાંબા પર્વતોમાં નિષધ પર્વત મોટો છે, ગોળાકાર પર્વતોમાં રૂચક પર્વત શ્રેષ્ઠ છે તે ઉપમાએ શ્રી મહાવીરદેવ જગતમાં પ્રજ્ઞાએ કરી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે તથા સર્વ મુનીઓને વિશે પ્રજ્ઞાવંત કહ્યા છે. ૧૬ તે ભગવાન પ્રધાન ધર્મ પ્રકાશીને પ્રધાન, ઉજ્જવળમાં ઉજ્વળ, દોષરહિત ઉજ્જવળ, શંખ અને ચંદ્રમાની પેઠે એકાંત ઉજ્જવળ, સર્વ ધ્યાનમાં સર્વોત્તમ એવું શુક્લ ધ્યાન ધ્યાવે છે. ૧૮ તે મોટા ઋષીશ્વર (મહાવીરદેવ) સમસ્ત કર્મ ખપાવીને જ્ઞાને

કરી, ચારિત્રે કરી, દર્શને કરી, સર્વોત્તમ લોકને અગ્રભાગે ઉત્કૃષ્ટ સાદિ અ-
નંત ભાગે સિદ્ધિગતિને પામ્યા. ૧૮ જેમ વૃક્ષોને વિષે શાલ્મલી વૃક્ષ પ્રસિદ્ધ છે,
જે વૃક્ષને વિષે સુવર્ણકુમાર દેવતાઓ રતિસુખ વેદે છે. વનને વિષે જેમ નંદન-
વન શ્રેષ્ઠ કહ્યું છે તેમ શ્રી મહાવીરદેવ જ્ઞાને અને ચારિત્રે કરી પ્રધાન છે.
૧૯ શબ્દોમાં જેમ મેઘની ગર્જનાનો શબ્દ, તારાઓને વિષે જેમ ચંદ્રમા અને
સુગંધીઓમાં જેમ ચંદન શ્રેષ્ઠ છે તેમ મુનિઓમાં આશંસાવર્જિત એટલે આ-
લોક પરલોકની વાંછના રહિત શ્રી મહાવીરદેવ શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે. ૨૦ જેમ સર્વ
સમુદ્રોમાં સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર, નાગકુમાર દેવતાઓમાં ધરણેંદ્ર અને રસમાં
શેરડીનો રસ શ્રેષ્ઠ છે તેમ તપઉપધાને કરી મુનિઓમાં શ્રી મહાવીરદેવ શ્રેષ્ઠ
છે ૨૧ હાથીઓને વિષે જેમ ઐરાવત હાથી, મૃગાદિક જનાવરોમાં સિંહ,
પાણીમાં ગંગા નદીનું પાણી, પક્ષીઓને વિષે ગરૂડ પક્ષી (વેણુદેવ) પ્રધાન છે,
તેમ નિર્વાણવાદીઓમાં જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ પ્રધાન કહ્યા છે. ૨૨ યો-
દ્ધાઓમાં જેમ વિશ્વસેન (ચક્રવર્તી), ફૂલોમાં જેમ અરવિંદ કમળ,[1] ક્ષત્રિ-
યોમાં જેમ દાન્ત-વાક્ય (વચન) જાણનારો એવો જે ચક્રવર્તી તે શ્રેષ્ઠ છે તેમ
ઋષિઓને વિષે શ્રી વર્ધમાન સ્વામી શ્રેષ્ઠ કહ્યા છે. ૨૩ દાનમાં અભયદાન,
સત્ય વચનમાં અનવદ્ય[2] વચન અને તપને વિષે બ્રહ્મચર્ય શ્રેષ્ઠ કહ્યું છે, તેમ
સર્વ લોકમાં ઉત્તમ શ્રમણ જ્ઞાતપુત્ર શ્રી મહાવીરદેવ શ્રેષ્ઠ છે. ૨૪ સ્થિતિવાળા
દેવોમાં જેમ લવ સપ્તમ દેવ (પાંચ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવતા), સભા-
ઓમાં સૌધર્મ સભા, અને સર્વ ધર્મોમાં જેમ મોક્ષધર્મ શ્રેષ્ઠ છે તેમ જ્ઞાતપુત્ર
શ્રી મહાવીરદેવથી કોઈ ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાની નથી એટલે શ્રી મહાવીરદેવ સર્વથી
શ્રેષ્ઠ જ્ઞાની છે. ૨૫ જેમ પૃથ્વી સર્વ જન્તુને આધારભૂત છે તેમ શ્રી મહાવીર-
દેવ પણ પૃથ્વી સમાન તથા [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

૧ [illegible]

૨૮ તે ભગવાન રાત્રિ ભોજન રહિત, સ્ત્રીનું નિવારણ કરીને અષ્ટ કર્મરૂપ દુઃખનો ક્ષય કરવાને અર્થે ઉપધ્યાનવાન (તપસ્યાવડે દેહ સુકાવી નાંખ્યો એવા) થયા. વળી તે પ્રભુએ આ લોક અને પરલોકનાં સ્વરૂપ જાણીને સર્વ પ્રકારના પાપના સ્થાનકોને ઘણીવાર નિવારણ કર્યા. ૨૯ હે જંબુ! સમ્યક્ પ્રકારે અર્થ અને પદવડે શુદ્ધ એવા અરિહંત ભાષિત ધર્મને સાંભળીને સંદેહીને ઘણા લોકો અનાયુષ સિદ્ધ થયા અને જે લોકોને કર્મ બાકી હતાં તે લોકો દેવોનાં અધિપતિ તથા ઈંદ્રાદિક થઇ આગમીક કાળે સિદ્ધ એ રીતે હું (સુધર્મસ્વામી) જેવું મહાવીર સ્વામી પાસે સાંભળ્યું હતું (ત્તિબેમિ) કહું છું.

પઇચુરંણુ ગાથાઓ. (મૂળ)

પંચ મહવ્વય સુવ્વય મૂલં, સમણું મણાઇલ સાહુ સુચિણ્ણં;
વેર વિરામણુ પજ્જવસાણું; સવ્વ સમુદ્દ મહોદહિ તીર્થં. ૧
તીર્થંકરેહિં સુદેસિય મગ્ગં, નરગ તિરિય વિવજ્જિય મગ્ગં;
સવ્વં પવિત્ત સુનિમ્મિય સારં, સિદ્ધિ વિમાણું અવંગુય દારં.
ધમ્મા રામે ચરે ભિક્ખૂ, ધિઇમં ધમ્મ સાર હિ;
ધમ્મા રામે રએ દંતે, બંભચેર સમાહિએ.
દેવ નરિંદ નમંસિય પૂઇયં, સવ્વ જગુત્તમ મંગલ મગ્ગં;
દુદ્ધરિસં ગુણ નાયક-મેકં, મોખ પહરસ-વડંસગ ભૂયં. ૪
દેવ દાણુવ ગંધવ્વા, જખ રખંસ કિન્નરા;
બંભયારિ નમંસંતિ, દુક્કરં જે કરંતિ તે. ૫
એસ ધમ્મે ધુવે ણિયએ, સાસએ જિણદેસિએ;
સિઝા સિઝંતિ ચાણેણ, સિઝિસંતિ તહાવરે, ત્તિબેમિ. ૬
અરિહંત સિદ્ધ પવયણ; ગુરુ થેર બહુસુયે તવસ્સીસુ;
વચ્છલયા ય તેસિં, અભિખ નાણોવઓગે ય. ૭
દંસણ વિણય આવ—સ્સએ ય, સીલવ્વયે નિરઇયારે;
ખણલવ તવ ચ્ચિયાએ, વેયાવચ્ચે સમાહીએ. ૮
અપુવ્વ નાણગ્ગહણે, સુયભત્તી પવયણ પભાવણયા;
એએહિં કારણેહિં, તિથયરત્ત લહઇ જીવો. ૯
જિણવયણે અણુરત્તા, જિણવયણ જે કરંતિ ભાવેણ;
અમલા અસંકિલિટ્ઠા, તે હુંતિ પરિત્તસંસારી. ૧૦

એવં ખુ નાણિણો સારં, જં ન હિંસઇ કિંચણં,
અહિંસા સમયં ચેવ, એતાવંતં વિયાણિયા. ૧૧
જાઇં ચ વુડ્ઢિં ચ ઇહજ્જ પાસં, ભૂતેહિં જાણે પડિલેહ સાયં;
તમ્હાતિવિજ્જે પરમંતિ ણચ્ચા, સમ્મત્તદંસી ણ કરેઇ પાવં. ૧૨
ઉમુચ્ચ પાસં ઇહ મચ્ચિએહિં, આરંભજીવી ઉભયાણુપસ્સી;
કામેસુ ગિદ્ધા ણિચયં કરંતિ, સંસિચ્ચમાણા પુણરેંતિ ગબ્ભં. ૧૩
સવણે નાણે ય વિન્નાણે, પચ્ચક્ખાણે ય સંજમે;
અણણ્હએ તવે ચેવ, વોદાણે અકિરિયા સિદ્ધિ. ૧૪
સારં દંસણં નાણં, સારં તવ નિયમ સંજમં સીલં;
સારં જિણવર ધમ્મં, સારં સંલેહણા પંડિય મરણં. ૧૫
કમ્મખાણોવિ કારણી, દુક્ખઇ દુહ નિવારણી,
સંસાર જલ તારણી, એમંત દોઈ ઝવયા. ૧૬
આરંભે નત્થી દયા, મહિલા સંગેણ નાસઇ બંભં;
સંકાએ સમ્મત્તં નાસઇ, પવ્વજ્જા અથ ગહણેણં. ૧૭
મજ્જં વિસય કસાયા, નિદ્દા વિકહા ય પંચમા ભણિયા;
એએ એ પંચ પમાયા, જીવા પડંતિ સંસારે. ૧૮
સક્કંતિ વિમલા ભોએ, [illegible];
સક્કંતિ પુત્ત મિત્તં ચ, એગો પાવો ન સક્કઇ. ૧૯
[illegible]
[illegible] ૨૦
[illegible]
[illegible] ૨૧
[illegible]
[illegible] ૨૨
[illegible]
[illegible] ૨૩
[illegible]
[illegible] ૨૪
[illegible] ૨૫

દશવૈકાલિકસૂત્રનું પહેલું અધ્યયન

ધમ્મો મંગલ મુક્કિઠં, અહિંસા સંજમો તવો;
દેવા વિ તં નમંસંતિ, જસ્સ ધમ્મે સયા મણો. ૧

જહા દુમસ્સ પુપ્ફેસુ, ભમરો આવિયઇ રસં;
ન ય પુપ્ફં કિલામેઇ, સોય પીણેઇ અપ્પયં. ૨

એમે એ સમણા મુત્તા, જે લોએ સંતિ સાહુણો;
વિહંગમાવ પુપ્ફેસુ, દાણ ભત્તે સણે રયા. ૩

વયં ચ વિત્તિં લબ્ભામો, ન ય કોઇ ઉવહમ્મઇ;
અહાગડેસુ રિયંતે, પુપ્ફેસુ ભમરા જહા. ૪

મહુકાર સમા બુદ્ધા, જે ભવંતિ અણિસ્સિયા;
નાણા પિંડ રયા દંતા, તેણ વુચ્ચંતિ સાહુણો. ૫ (તિબેમિ.)

અર્થઃ—૧ ધર્મ-ઉત્કૃષ્ટ મંગળીક છે. જીવદયા; સત્તર ભેદે સંજમ અને બાર પ્રકારે તપ એ ધર્મનું લક્ષણ છે. એવા ધર્મને વિષે જેનું સદા મન છે, તેને દેવતા અને ચક્રવર્તિ આદિ મનુષ્યો નમસ્કાર કરે છે. ૨ જેમ વૃક્ષના ફુલને વિષે ભમરો મર્યાદાએ રસ પીને પોતાનાં આત્માને તૃપ્ત કરે છે, પણ ફુલને પીડા ઉપજાવતો નથી. ૩ તેમ લોકને વિષે પરિગ્રહથી મુક્ત એવા અને ચારિત્ર પાળનારા સાધુ ભમરાની માફક ગવેષણાને વિષે મળેલા ભાત પાણીથી સંતોષ માને છે. ૪ જેમ ભમરો ફુલને વિષે વિચરે છે તેમ ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે કીધેલા અને કોઇ પ્રાણી ન હણાય તેવી આહારની વૃત્તિને અમે પામશું. ૫ જે ભમરા સરખા, તત્વના જાણ સાધુ, નેશ્રા પ્રતિબંધ રહિત નાના પ્રકારના આહારને વિષે અનુરક્ત અને ઇંદ્રિયોના દમણહાર છે તેને ચારિત્રીયા સાધુ કહીએ, એમ હું કહું છું.

દશવૈકાલિક સૂત્રનું બીજું અધ્યયન

કહં નુ કુજ્જા સામણ્ણં, જો કામે ન નિવારએ,
પએ પએ વિસીયંતો, સંકપ્પસ્સ વસં ગઓ. ૧

વત્થગંધમલંકારં, ઇત્થીઓ સયણાણિ ય,
અચ્છંદા જે ન ભુંજંતિ ન સે ચાઇત્તિ વુચ્ચઇ. ૨

જે ય કંતે પિએ ભોએ, લદ્ધે વિપિટ્ઠિ કુવ્વઈ;
સાહીણે ચયઈ ભોએ, સે હુ ચાઈ ત્તિ વુચ્ચઈ. ૩

સમાઈ પેહાઈ પરિવ્વયંતો, સિયા મણો નિસ્સરઈ બહિદ્ધા;
ન સા મહં નોવિ અહં પિ તીસે, ઇચ્ચેવ તાઓ વિણએજ્જ રાગં. ૪

આયાવયા હી ચય સોગમલ્લં, કામે કમાહિ કમિયં ખુ દુક્ખં;
છિંદાહિ દોસં વિણએજ્જ રાગં, એવં સુહી હોહિસિ સંપરાએ. ૫

પક્ખંદે જલિયં જોઈં, ધૂમકેઉં દુરાસયં;
નેચ્છંતિ વંતયં ભોત્તું, કુલે જાયા અગંધણે. ૬

ધિરત્થુ તે જસોકામી, જો તં જીવિયકારણા;
વંતં ઇચ્છસિ આવેઉં, સેયં તે મરણં ભવે. ૭

અહં ચ ભોગરાયસ્સ, તં ચ સિ અંધગવણ્હિણો;
મા કુલે ગંધણા હોમો, સંજમં નિહુઓ ચર. ૮

જઇ તં કાહિસિ ભાવં, જા જા દિચ્છસિ નારીઓ;
વાયાવિદ્ધો વ્વ હડો, અટ્ઠિઅપ્પા ભવિસ્સસિ. ૯

તીસે સો વયણં સોચ્ચા, સંજયાએ સુભાસિયં;
અંકુસેણ જહા નાગો, ધમ્મે સંપડિવાઇઓ. ૧૦

એવં કરંતિ સંબુદ્ધા, પંડિયા પવિયક્ખણા;
વિણિયટ્ટંતિ ભોગેસુ, જહા સે પુરિસોત્તમો. ૧૧ (ત્તિબેમિ)

[illegible]

૧૭

વિષે સુખી થાય. ૬ રાજેમતી રહનેમિનું દૃષ્ટાંત કહે છે—અગંધન કુળમાં ઉપજેલા નાગ, જળઝળતી, તીક્ષ્ણ, ધુમાડાવાળી અને સહન ન થાય તેવી અગ્નિમાં પેસી બળી મરવું કબુલ કરશે પણ પોતાના વમેલાં ઝેરને રહીપણ પાછું લેવા ઈચ્છા કરશે નહિ. ૭ ધિક્કાર છે તુજને હે અપજશના કામી! જે તું અસંજમ જીવિતવ્યને કારણે વમેલા ભોગને પાછા લેવાની ઈચ્છા કરે છે! તેથી તુજને મરવું ભલું છે. ૮ હું ભોજક રાજાની પૌત્રી અને ઉગ્રસેન રાજાની પુત્રી છું; અને તું અંધક વિષ્નુનો પૌત્ર અને સમુદ્રવિજય રાજાનો પુત્ર છે; માટે રખે ગંધનકુળના સર્પ સરખો થા! અર્થાત વમ્યા ભોગને પાછા લેવાની ઈચ્છા કરીશ નહિ પણ સંજમ નિશ્ચળ મનથી પાળ. ૯ જો તું સ્ત્રીઓને દેખીને મનને વિષે ભોગની ઈચ્છા કરીશ તો જેમ વાયરે કરી હડ નામે વૃક્ષની મૂળ અસ્થિર થાય છે તેમ સ્ત્રીઓને દેખીને કામ ભોગની ઈચ્છાથી તારો આત્મા અસ્થિર થશે. ૧૦ જેમ અંકુશે કરી હાથી ઠેકાણે આવે તેમ સતી રાજેમતિનાં રૂડાં વચન સાંભળીને રહનેમિ ધર્મને વિષે સમ્યક્ પ્રકારે સ્થિર થયા. ૧૧ જેમ પુરૂષમાંહે ઉત્તમ રહનેમિ ભોગથી નિવર્ત્યા તેમ તત્વના જાણ, પંડિત, અતિશય ડાહ્યા તે પ્રમાણે કરે (ભોગથી નિવર્તે). એમ હું કહું છું ઇતિ.

દશવૈકાલિક સૂત્રનું ત્રીજું અધ્યયન

સંજમે સુટ્ઠિ અપ્પાણં, વિપ્પમુક્કાણ તાઇણં;
તેસિમેય-મણાઇન્નં, નિગ્ગંથાણં, મહેસિણં. ૧

ઉદ્દેસિયં કીયગડં, નિયાગં અભિહડાણિય;
રાઇભત્તે સિણાણેય, ગંધ મલ્લે ય વીયણે. ૨

સંનિહિ ગીહિમત્તે ય, રાયપિંડે કિ મિચ્છએ;
સંબાહણ દંત પહોયણાય, સંપુચ્છણ દેહ પલોયણાય. ૩

અટ્ઠાવએ ય નાલિએ, છત્તસ ય ધારણ ઠાએ;
તિગિચ્છં પાહણા પાએ, સમારંભં ચ જોઇણો. ૪

સિજ્જાયર પિંડ ચ, આસંદી પલી યકએ;
ગિહંતર નિસિજ્જા ય, ગાયસ્સુ વટ્ટણાણિય ૫

ગિહિણો વેયાવડીય જાય આજીવ વત્તિયં,
તત્તાનિવુડ ભોઇત્ત, આઉર સ્સરણાણી ય ૬

મૂલએ સિંગબેરે ય, ઉચ્છુ ખંડે અનિવ્વુડે;
કંદે મૂલે ય સચિત્તે, ફલે બીએ ય આમએ. ૭

સોવચ્ચલે સિંધવેલોણે, રોમાલોણે ય આમએ;
સામુદ્દે પંસુ ખારે ય, કાલાલોણે ય આમએ. ૮

ધૂવણેત્તિ વમણે ય, વત્થિકમ્મ વિરેયણે;
અંજણે દંતવણે ય, ગાયા ભંગ વિભૂસણે. ૯

સવ્વ-મેય-મણાઇણ્ણં, નિગ્ગંથાણ મહેસિણં;
સંજમંમિ ય જુત્તાણં, લહુભૂય વિહારિણં. ૧૦

પંચાસવ પરિન્નાયા, તિગુત્તા છસુ સંજયા;
પંચ નિગ્ગહણા ધીરા, નિગ્ગંથા ઉજ્જુદંસિણો. ૧૧

આયાવયંતિ ગિમ્હેસુ, હેમંતેસુ અવાઉડા;
વાસાસુ પડિસંલીણા, સંજયા સુસમાહિયા. ૧૨

પરીસહ રિઊ દંતા, ધુયમોહા જિઇંદિયા;
સવ્વ દુક્ખ પહીણટ્ઠા, પક્કમંતિ મહેસિણો. ૧૩

દુક્કરાઇં કરિત્તાણં, દુસ્સહાઇં સહિત્તુ ય;
કેઇત્થ દેવલોએસુ, કેઇ સિજ્ઝંતિ નીરયા. ૧૪

ખવિત્તા પુવ્વ કમ્માઇં, સંજમેણ તવેણ ય;
સિદ્ધિ-મગ્ગ-મણુપ્પત્તા, તાઇણો પરિનિવ્વુડે. ૧૫ ત્તિબેમિ.

[illegible]

જનને કારણે ચોપાટ, ગંજીપા અને શેત્રંજ આદિ રમત રમવી તે ત[illegible] જુગટે રમે તે, ૧૯ છત્રકંબલ આદિ માથે રાખે, રખાવે તે, ૨૦ વૈદું કરવું કરાવવું તે, ૨૧ પગમાં પગરખાં પહેરવાં તે (કપડાંના અથવા ચામડાંના) ૨૨ આરંભ કરે તે, ૨૩ અગ્નિનો આરંભ કરે તે. ૫ ૨૪ સ્થાનકનાં ધણી[illegible] આહારાદિક લે તે, ૨૫ ઢોલીઆ, પલંગ અને ખુરશીપર બેસે તે, ૨૬ ગૃહસ્થને ઘેર બેસે તે, ૨૭ શરીરના, ગાત્રને વીલેપન કરવાં તે (પીઠી પ્રમુખન[illegible]) ૬ ૨૮ ગૃહસ્થની વૈયાવચ્ચ કરે તે, ૨૯ પોતાની જાતિ જણાવી આજીવિ[illegible] કરવી તે, ૩૦ મિશ્ર એટલે કાંઇક જીવના પ્રદેશ રહી ગયા હોય તેવાં કા[illegible] પાકાં આહાર પાણી ભોગવવાં તે, ૩૧ ભૂખ તૃષાદિક અથવા રોગાદિક પી[illegible] ઉપજવાથી ગૃહસ્થનું શરણુ લે તે. ૭ ૩૨ કાચા મુળા, ૩૩ કાચું આ[illegible] ૩૪ શેરડીના કટકા ભોગવે તે, ૩૫ સુરણ આદિ કંદ ભોગવે તે, ૩૬ વૃક્ષ[illegible] મૂળ સચિત ભોગવે તે, ૩૭ તે કાચાં ફળ, ૩૮ કાચાં બીજ લેવાં તે. ૮ ૩[illegible] સંચળ, સિંધવ, ૪૦ મીઠું, ૪૧ અગરનું કાચું મીઠું ભોગવવું તે, ૪૨ [illegible] સમુદ્રનું મીઠું. ૪૩ ખારી ધૂળથી નીપજેલું મીઠું ૪૪ કાળુ મીઠું કાચું ભોગ[illegible]વવું તે, ૯ ૪૫ વસ્ત્રાદિકને ધુપ દેવો અથવા ધોવાં તે. ૪૬ ઔષધથી વમ[illegible] કરવું તે, ૪૭ ગળાંથી નીચેના વાળ સમારવા તે, ૪૮ જુલાબ લેવો તે. ૪[illegible] આંખમાં અંજન કરવું તે, ૫૦ દાતણ કરવું તે, ૫૧ શરીરે તૈલાદિક વિલેપ[illegible] કરવું તે, ૫૨ શરીરની શુશ્રુષા કરવી તે અનાચાર દોષ, ૧૦ એ સર્વ અના[illegible]ચરણ દોષ નિર્ગ્રંથ મોટા ઋષિવર, સંજમને વિષે જોડાયેલા, અપ્રતિબંધપણે વિચરનારને આચરવા યોગ્ય નહિ. ૧૧ પાંચ આશ્રવ માઠા જાણી છોડનાર ત્રણ ગુપ્તિ ગોપવનાર, છકાય જીવની સમ્યક્ પ્રકારે યતના કરનાર, પાંચ ઈ[illegible] દ્રિયનો નિગ્રહ કરનાર, ધૈર્યવંત, નિર્ગ્રંથ, સરલ દૃષ્ટિએ સંયમ પાળનાર. ૧[illegible] ઉનાળાની ઋતુને વિષે આતાપના લીએ, શીયાળાની ઋતુને વિષે વસ્ત્ર દૂર મુ[illegible] ટાઢ સહન કરે, વર્ષાકાળે અંગોપાંગને સમરી એક ઠામે બેસે, સમ્યક્ પ્ર[illegible] યતનાના કરણહાર, ભલી સમાધીવંત, જ્ઞાનાદિકના ધરણહાર. ૧૩ જેણે પ[illegible] રિસહરૂપ વેરીને દમ્યા, મોહને દૂર કર્યો, ઇંદ્રિને જીત્યાં, એવા મોટા ઋષીશ્વર શારીરિક અને માનસિક દુઃખ ટાળવાને અર્થે ઉદ્યમ કરે છે. ૧૪ દુષ્કર કા[illegible] [illegible] કરીને દુષ્કર સહી ન શકાય તેવા પરિસહ સહીને તે માંહેલા કેટલા [illegible] [illegible]

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું ત્રીજું અધ્યયન

ચત્તારિ પરમંગાણિ, દુલ્લહાણીહ જંતુણો;
માણુસત્તં સુઇ સદ્ધા, સંજમમ્મિ ય વીરિયં. ૧

સમાવન્ના ણ સંસારે, નાણાગોત્તાસુ જાઇસુ;
કમ્મા નાનાવિહા કટ્ટુ, પુઢો વિસ્સંભિયા પયા. ૨

એગયા દેવલોએસુ, નરએસુ વિ એગયા;
એગયા આસુરં કાયં, અહાકમ્મેહિં ગચ્છઇ. ૩

એગયા ખત્તિઓ હોઇ, તઓ ચંડાલબુક્કસો;
તઓ કીડપયંગો ય, તઓ કુંથુપિવીલિયા ૪

એવમાવટ્ટજોણીસુ, પાણિણો કમ્મકિબ્બિસા;
ન નિવિજ્જન્તિ સંસારે, સવ્વટ્ઠેસુ વ ખત્તિયા. ૫

કમ્મસંગેહિં સંમૂઢા, દુક્ખિયા બહુવેયણા;
અમાણુસાસુ જોણીસુ વિણિહમ્મન્તિ પાણિણો. ૬

કમ્માણં તુ પહાણાએ, આણુપુવ્વી કયાઇ ઉ;
જીવા સોહિમણુપ્પત્તા, આયયન્તિ મણુસ્સયં. ૭

માણુસ્સં વિગ્ગહં લદ્ધું, સુઇ ધમ્મસ્સ દુલ્લહા;
જં સોચ્ચા પડિવજ્જન્તિ, તવં ખન્તિમહિંસયં. ૮

આહચ્ચ સવણં લદ્ધું, સદ્ધા પરમદુલ્લહા;
સોચ્ચા નેઆઉયં મગ્ગં, બહવે પરિભસ્સઇ. ૯

સુઇં ચ લદ્ધું સદ્ધં ચ, વીરિયં પુણ દુલ્લહં.
બહવે રોયમાણા વિ નો ય ણં પડિવજ્જએ. ૧૦

માણુસત્તમ્મિ આયાઓ, જો ધમ્મં સોચ્ચ સદ્દહે
તવસ્સી વીરિયં લદ્ધું, સંવુડે નિદ્ધુણે રયં. ૧૧

સોહી ઉજ્જુયભૂયસ્સ, ધમ્મો સુદ્ધસ્સ ચિટ્ઠઇ
નિવ્વાણં પરમં જાઇ, ઘયસિત્તિ વ્વ પાવએ ૧૨

વિગિંચ કમ્મુણો હેઉં, જસં સંચિણુ ખન્તિએ,
પાઢવં સરીરં હિચ્ચા, ઉડ્ઢં પક્કમઇ દિસં ૧૩

વિસાલિસેહિં સીલેહિં, જક્ખા ઉત્તર ઉત્તરા
મહાસુક્કા વ દિપ્પન્તા, મન્નન્તા અપુણચ્ચવં ૧૪

અપ્પિયા દેવકામાણં, કામરૂવવિઉવ્વિણો;
ઉડ્ઢં કપ્પેસુ ચિટ્ઠન્તિ, પુવ્વા વાસસયા બહૂ. ૧૫

તત્થ ઠિચ્ચા જહાઠાણં, જક્ખા આઉક્ખએ ચુયા;
ઉવેન્તિ માણુસં જોણિં, સે દસઙ્ગે ડભિજાયએ. ૧૬

ખેત્તં વત્થું હિરણ્ણં ચ, પસવો દાસપોરુસં;
ચત્તારિ કામખન્ધાણિ, તત્થ સે ઉવવજ્જઈ. ૧૭

મિત્તવં નાયવં હોઇ, ઉચ્ચગોએ ય વણ્ણવં;
અપ્પાયઙ્કે મહાપન્ને અભિજાએ જસો બલે. ૧૮

ભોચ્ચા માણુસ્સએ ભોએ, અપ્પડિરૂવે અહાઉયં;
પુવ્વિં વિસુદ્ધસદ્ધમ્મે, કેવલં બોહિ બુજ્ઝિયા. ૧૯

ચઉરંગ દુલ્લહં નચ્ચા, સંજમં પડિવજ્જિયા;
તવસા ધુયકમ્મંસે, સિધ્ધે હવઇ સાસએ. ૨૦ ત્તિ બેમિ.

અર્થ:–૧ મોક્ષ પામવાનાં ઉત્કૃષ્ટાં ચાર અંગ, તે–૧ મનુષ્યપણું ૨ સુત્રનું સાંભળવું, ૩ ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા અને ૪ સંયમને વિષે બળનું ફોરવવું. એ ચાર મોટાં કારણ આ સંસારમાં જીવને મળવા દુર્લભ છે. ૨ સંસારમાં રહેલા જીવોએ નાના (અનેક) પ્રકારનાં ગોત્ર તથા જાતિને વિષે જ્ઞાનાવરણાદિક અનેક પ્રકારનાં કર્મે કરી જૂદી જૂદી એકેંદ્રિયાદિક જાતિથી સર્વ લોક ભર્યો છે, ૩ એકદા શુભ કર્મે કરી જીવ દેવલોકમાં જાય. એકદા પાપકર્મે કરી નરક-ગતિમાં જાય અને એકદા અસુરની જાતિમાં જાય, એ પ્રમાણે જેવાં કર્મ કરે તેવી ગતિએ જાય છે. ૪ એકદા ક્ષત્રી (રાજા) થાય છે, ત્યારપછી ચંડાળ થાય, બુક્કસ[1] થાય, કીડો થાય, પતંગીઓ થાય અને કીડી થાય છે. ૫ એ પ્રમાણે જીવ ચોરાશીલક્ષ જીવાજોનીમાં પરિભ્રમણ કરે છે. કર્મરૂપ મેલથી મલિન થયેલા જીવો સંસાર સમુદ્રથી નિવર્તે નહિ; જેમ સર્વ અર્થને વિષે રાજા પાછો હઠે નહિ તેમ કર્મ કરવામા જીવ પાછો હઠે નહિ ૬ કર્મને યોગે જીવ મૂઢ થાય, દુઃખીઓ થાય, ઘણી વેદના ભોગવવાવાળો થાય અને મનુષ્યથી ઉતરતી યોનિમા વિશેષ હણાય છે ૭ અનેક ભવ પરિભ્રમણ કરી કેટલેક કાળે જીવ અશુભ કર્મને હણી વિશુદ્ધકર્મને પામવાથી મનુષ્યપણું અંગીકાર કરે છે. મનુષ્યનું વગેરે પામીને ધર્મ સાંભળવાનું મળવું દોહીલું છે. જે

[1] માતા બ્રાહ્મણી, પિતા ચંડાળ હોય તેને બુક્કસ કહીએ.

ધર્મ સાંભળવાથી જીવ બાર પ્રકારે તપ, ક્ષમા અને દયા અંગીકાર કરે છે. ૯ કદાચ ધર્મનું સાંભળવું પામે તો ધર્મમાં શુદ્ધ શ્રદ્ધા થવી અતિ દુર્લભ છે, કેમકે ન્યાયમાર્ગ (મોક્ષમાર્ગ) સાંભળીને પણ જમાલી પ્રમુખ ઘણા લોકો ભ્રષ્ટ થાય છે. ૧૦ વળી ધર્મનું સાંભળવું અને શ્રદ્ધા પામે પણ સંયમને વિષે બળ ફોરવવું દુર્લભ છે, કેમકે શ્રેણિકાદિ ઘણા લોકો ધર્મને ચાહતા થકા પણ ચારિત્રધર્મ અંગીકાર કરી શકતા નથી. ૧૧ મનુષ્ય ભવ પામીને જે કોઈ ધર્મ સાંભળીને શ્રદ્ધે અને તપસ્વી થઈ સંયમને વિષે બળ ફોરવે તે પુરુષ આશ્રવ રોકી કર્મરૂપ રજને ટાળે. ૧૨ વળી કષાયરૂપ મેલ ટાળીને નિર્મળ થઈ, જિન ભાષિત શુદ્ધધર્મને વિષે નિશ્ચળપણે રહે અને તે કરી મોક્ષગતિને પામે. ઘીએ સીંચ્યા અગ્નિની પેઠે તપ તેજે કરી દીપે. ૧૩ મિથ્યાત્વાદિ કર્મના હેતુને ટાળે. એ પ્રમાણે ક્ષમા આદિકને સંયમનો સંચય કરે તે, પાછીલા [illegible] મેલું (ઔદારિક) શરીર છાંડીને મોક્ષ, દેવલોકાદિ ઉચ્ચ ગતિએ જાય. ૧૪ અનેક પ્રકારની ભારી ક્રિયાઓ કરીને બહુ ઉંચામાં ઉંચા દેવતાઓ થાય છે. ચંદ્રમા સૂર્યની માફક અતિ તેજે દીપતા થકા, ફરીને નથી ચવવું એવું માની [illegible] કરે છે. ૧૫ દેવતાના કામ ભોગ પામ્યા છે તેમાં આસક્ત થઈ, [illegible] દેવી રૂપ વિકુર્વતા થકા અસંખ્યાતા પૂર્વ સુધી ઉંચા દેવલોકમાં રહે છે. ૧૬ દેવતા પોતાના સ્થાનકને વિષે રહેતા થકા, આયુષ્ય [illegible] [illegible]

[illegible]

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રનું [illegible] અધ્યયન.

[illegible]

જે પાવકમ્મેહિ ધણં મણૂસા, સમાયયન્તી અમઇં ગહાય;
પહાય તે પાસપયટ્ટિએ નરે, વેરાણુબદ્ધા નરયં ઉવેન્તિ. ૨
તેણે જહા સન્ધિમુહે ગહીએ, સકમ્મુણા કિચ્ચઇ પાવકારી;
એવં પયા પેચ્ચ ઇહિં ચ લોએ, કડાણ કમ્માણ ન મોક્ખ અત્થિ. ૩
સંસારમાવન્ન પરસ્સ અટ્ઠા, સાહારણં જં ચ કરેઇ કમ્મં;
કમ્મસ્સ તે તસ્સ ઉ વેયકાલે, ન બન્ધવા બન્ધવયં ઉવેન્તિ. ૪
વિત્તેણ તાણં ન લભે પમત્તો, ઇમમ્મિ લોએ અદુવા પરત્થા;
દીવ પ્પણટ્ઠે વ અણન્તમોહે, નેયાઉયં દટ્ઠુમદટ્ઠુમેવ. ૫
સુત્તેસુ યાવી પડિબુદ્ધજીવી, ન વીસસે પણ્ડિએ આસુપન્ને;
ઘોરા મુહુત્તા અબલં સરીરં, ભારણ્ડપક્ખી વ ચરેઽપ્પમત્તે. ૬
ચરે પયાઇં પરિસઙ્કમાણો, જં કિંચિ પાસં ઇહ મન્નમાણો;
લાભન્તરે જીવિય બૂહઇત્તા, પચ્છા પરિન્નાય મલાવધંસી. ૭
છન્દં નિરોહેણ ઉવેઇ મોક્ખં, આસે જહા સિક્ખિયવમ્મધારી;
પુવ્વાઇં વાસાઇં ચરેઽપ્પમત્તો, તમ્હા મુણી ખિપ્પમુવેઇ મોક્ખં. ૮
સ પુવ્વમેવં ન લભેજ્જ પચ્છા, એસો ઽવમા સાસયવાઇયાણં;
વિસીદઇ સિઢિલે આઉયંમિ, કાલોવણીએ સરીરસ્સ ભેદે. ૯
ખિપ્પં ન સક્કેઇ વિવેગમેઉં, તમ્હા સમુટ્ઠાય પહાય કામે;
સમિચ્ચ લોગં સમયામહેસી, અપ્પાણરક્ખી ચર અપ્પમત્તો. ૧૦
મુહું મુહું મોહગુણે જયન્તં, અણેગરૂવા સમણં ચરન્તં;
ફાસા ફુસન્તી અસમંજસં ચ, ન તેસિ ભિક્ખૂ મણસા પઉસ્સે. ૧૧
મન્દા ય ફાસા બહુલોહણિજ્જા, તહપ્પગારેસુ મણં ન કુજ્જા,
રક્ખેજ્જ કોહં વિણએજ્જ માણં, માયં ન સેવેજ્જ પહેજ્જ લોહં. ૧૨
જે સંખયા તુચ્છ પરપ્પવાઇ, તે પિજ્જદોસાણુગયા પરજ્ઝા;
એતે અહમ્મે ત્તિ દુગુચ્છમાણો, કઙ્ખે ગુણે જાવ સરીરભેઓ. ૧૩ ત્તિ બેમિ.

અર્થઃ—૧ આઉખું સંધાય તેમ નથી માટે હે જીવ! ધર્મને વિષે પ્રમાદ ન કર. જરાવંત જીવને નિશ્ચે કોઇ ત્રાણ શરણ નથી માટે એવું જાણ કે હિંસક, અજિતેંદ્રિય અને પ્રમાદી જીવો કોને શરણે જશે! ૨ જે મનુષ્ય પાપકર્મ કરીને ધન મેળવે છે અને એ ધન મારૂં દુઃખ ટાળશે એમ જાણી અમૃતની પેઠે ગ્રહી રાખે છે તેઓ તે ધન છોડીને સ્ત્રી પુત્રાદિના પાશમાં રહ્યા થકા વેર-બંધ બાંધીને નરકે જાય છે ૩ જેમ ખાતર પાડતા ખાતરને મોઢે

ાાકાયેલો પાપી ચોર પોતાના કર્મે કરી પીડા પામે છે તેમ જીવ આ-
લોક અને પરલોકમાં પીડા પામે છે, કારણ કે કરેલાં કર્મ ભોગવ્યા સિવાય
છૂટે નહિ ૪ સંસારી જીવ પરને તથા પોતાને માટે જે સાધારણ કર્મ કરે
છે તે કર્મ ભોગવવાને વખતે તે પર જીવો બાંધવપણું રહેતા નથી એટલે
દુઃખમાં ભાગ લેતા નથી. ૫ પ્રમાદી જીવ ધને કરીને આલોક અને પરલોકને
વિષે ત્રાણ-શરણ પામે નહિ. અમર્યાદરૂપ દીવો બુઝાણાથી મોહનો ઉદય થાય
છે તેથી મોક્ષ માર્ગને દીઠા અણદીઠા કરે છે. ૬ પંડિત, શીઘ્ર પ્રતિબંધ
રૂપ દ્રવ્ય નિદ્રાએ સુતો થકો પણ આત્મા જાગતો થકો સંયમ જીવિતને
ટકે અને પ્રમાદનો વિશ્વાસ ન કરે કારણ કે [illegible] અને શરીર
[illegible] છે, માટે ભારંડ પક્ષીની પેઠે પ્રમાદરહિત ચાલે છે. ૭
જે કોઈ મૂળ ગુણ તથા ઉત્તરગુણને વિષે દોષ ન લાગે તેમ સંયમનો માર્ગ
અને [illegible] પામ [illegible] માને તથા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રાદિ [illegible]
[illegible] લાભ મળે ત્યાં સુધી સંયમ જીવિતને વધારીને પછી મરણને
[illegible] કર્મક્ષપણ તથા શરીરને [illegible]. ૮ [illegible]
[illegible] પેઠે સાધુ પોતાની [illegible] [illegible] પૂર્વ સુધી
[illegible] માર્ગે [illegible] મુનિ [illegible] ૯ જે
[illegible]

શ્રી નમિપ્રવ્રજ્યાનું નવમું અધ્યયન (ઉત્તરાદ

ચઇઊણ દેવલોગાઓ, ઉવવન્નો માણુસમ્મિ,
ઉવસન્તમોહણિજ્જો, સરઇ પોરાણિયં જાઇં.
જાઇં સરિત્તુ ભયવં, સયંસંબુદ્ધો અણુત્તરે ધમ્મે,
પુત્તં ઠવેત્તુ રજ્જે, અભિણિક્ખમઇ નમી રાયા.
સે દેવલોગસરિસે, અન્તેઉરવરગઓ વરે ભોએ,
ભુંજિત્તુ નમી રાયા, બુદ્ધો ભોગે પરિચ્ચયઇ.
મિહિલં સપુરજણવયં, બલમોરોહં ચ પરિયણં સવ્વં;
ચિચ્ચા અભિનિક્ખન્તો, એગન્તમહિટ્ઠિઓ ભયવં.
કોલાહલગભૂયં, આસી મિહિલાએ પવ્વયન્તમ્મિ,
તઇયા રાયરિસિમ્મિ, નમિમ્મિ અભિણિક્ખમન્તમ્મિ
અબ્ભુટ્ઠિયં રાયરિસિં, પવ્વજ્જાઠાણમુત્તમં,
સક્કો માહણવેસેણં, ઇમં વયણમબ્બવી
કિન્નુ ભો અજ્જ મિહિલાએ, કોલાહલગસંકુલા,
સુવ્વન્તિ દારુણા સદ્દા, પાસાએસુ ગિહેસુ ય.
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી.
મિહિલાએ ચેઇએ વચ્છે, સીયચ્છાએ મણોરમે,
પત્તપુપ્ફફલોવેએ, બહૂણં બહુગુણે સયા.
વાએણ હીરમાણંમિ, ચેઇયંમિ મણોરમે;
દુહિયા અસરણા અત્તા, એએ કન્દન્તિ ભો ખગા.
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી.
એસ અગ્ગી ય વાઊ ય, એયં ડજ્ઝઇ મન્દિરં;
ભયવં અન્તેઉરં તેણં, કીસ ણં નાવપેક્ખહ.
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી.
સુહં વસામો જીવામો, જેસિં મો નત્થિ કિંચણં.
મિહિલાએ [illegible] ન મે ડજ્ઝઇ કિંચણ
[illegible]
[illegible]

બહુ ખુ મુણિણો ભદ્દં, અણગારસ્સ ભિક્ખુણો;
સવ્વઓ વિપ્પમુક્કસ્સ, એગન્તમણુપસ્સઓ. ૧૬
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણ ચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૧૭
પાગારં કારઇત્તાણં, ગોપુરટ્ટાલગાણિ ય;
ઉસ્સૂલગસયગ્ઘીઓ, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૧૮
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૧૯
સદ્ધં નગરં કિચ્ચા, તવસંવરમગ્ગલં;
ખન્તીનિઉણપાગારં, તિગુત્તં દુપ્પધંસયં. ૨૦
ધણું પરક્કમં કિચ્ચા, જીવં ચ ઇરિયં સયા;
ધિઇં ચ કેયણં કિચ્ચા, સચ્ચેણ પલિમન્થએ. ૨૧
તવનારાયજુત્તેણ, ભિત્તૂણ કમ્મકંચુયં;
મુણી વિગયસંગામો, ભવાઓ પરિમુચ્ચએ. ૨૨
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૨૩
પાસાએ કારઇત્તાણં, વદ્ધમાણગિહાણિ ય;
બાલગ્ગપોઇયાઓ ય, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૨૪
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૨૫
સંસયં ખલુ સો કુણઇ, જો મગ્ગે કુણઇ ઘરં;
જત્થેવ ગન્તુમિચ્છેજ્જા, તત્થ કુવ્વેજ્જ સાસયં. ૨૬
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૨૭
આમોસે લોમહારે ય, ગણ્ઠિભેએ ય તક્કરે;
નગરસ્સ ખેમં કાઊણં, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૨૮
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૨૯
અસઇં તુ મણુસ્સેહિં, મિચ્છાદણ્ડો પજુંજઇ;
અકારિણોઽત્થ બજ્ઝન્તિ, મુચ્ચઇ કારઓ જણો. ૩૦
એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૩૧

જે કેઈ પત્થિવા તુજ્ઝં, નાનમન્તિ નરાહિવા;
વસે તે ઠાવઇત્તાણં, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૩૨

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૩૩

જો સહસ્સં સહસ્સાણં, સંગામે દુજ્જએ જિણે;
એગં જિણેજ્જ અપ્પાણં, એસ સે પરમો જઓ. ૩૪

અપ્પાણમેવ જુજ્ઝાહિ, કિં તે જુજ્ઝેણ બજ્ઝઓ;
અપ્પાણમેવમપ્પાણં, જઇત્તા સુહમેહએ. ૩૫

પંચિંન્દિયાણિ કોહં, માણં માયં તહેવ લોહં ચ;
દુજ્જયં ચેવ અપ્પાણં, સવ્વં અપ્પે જિએ જિયં. ૩૬

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૩૭

જઇત્તા વિઉલે જન્ને, ભોઇત્તા સમણમાહણે;
દચ્ચા ભોચ્ચા ય જિટ્ઠા ય, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૩૮

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી, ૩૯

જો સહસ્સં સહસ્સાણં, માસે માસે ગવં દએ;
તસ્સ વિ સંજમો સેઓ, અદિન્તસ્સ વિ કિંચણ. ૪૦

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૪૧

ઘોરાસમં ચઇત્તાણં, અન્નં પત્થેસિ આસમં;
ઇહેવ પોસહરઓ, ભવાહિ મણુયાહિવા, ૪૨

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૪૩

માસે માસે તુ જો બાલો, કુસગ્ગેણ તુ ભુંજએ;
ન સો સુયક્ખાયધમ્મસ્સ, કલં અગ્ઘઇ સોલસિં. ૪૪

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઊકારણચોઇઓ:
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી ૪૫

હિરણ્ણં સુવણ્ણં મણિમુત્તં, કંસં દૂસં ચ વાહણં;
કોસં વડ્ઢાવઇત્તાણં, તઓ ગચ્છસિ ખત્તિયા. ૪૬

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી ૪૭

સુવન્ન રૂપ્પસ્સઓ પવ્વયા ભવે, સીયા હુ કેલાસ સમા અસંખયા:
નરસ્સ લુદ્ધસ ન તેહિં કિંચી, ઇચ્છા હુ આગાસ સમા અણન્તિયા. ૪૮

પુઢવી સાલી જવા ચેવ, હિરણ્ણં પસુભિસ્સહ;
પડિપુણ્ણં નાલમેગસ્સ, ઇઇ વિજ્જા તવં ચરે. ૪૯

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ;
તઓ નમિં રાયરિસિં, દેવિન્દો ઇણમબ્બવી. ૫૦

અચ્છેરગમબ્ભુદએ, ભોગે ચયસિ પત્થિવા:
અસન્તે કામે પત્થેસિ, સંકપ્પેણ વિહન્નસિ. ૫૧

એયમટ્ઠં નિસામિત્તા, હેઉકારણચોઇઓ:
તઓ નમી રાયરિસી, દેવેન્દં ઇણમબ્બવી. ૫૨

સલ્લં કામા વિસં કામા, કામા આસીવિસોવમા;
કામે પત્થેમાણા, અકામા જન્તિ દોગ્ગઇં. ૫૩

અહે વયઇ કોહેણં, માણેણં અહમા ગઇ.
માયા ગઇપડિગ્ઘાઓ, લોભાઓ દુહઓ ભયં. ૫૪

અવઉજ્ઝિઊણ માહણરૂવં, વિઉવ્વિઊણ ઇન્દત્તં:
વન્દઇ અભિત્થુણન્તો, ઇમાહિ મહુરાહિં વગ્ગૂહિં. ૫૫

અહો તે નિજ્જિઓ કોહો, અહો માણો પરાજિઓ,
અહો નિરક્કિયા માયા, અહો લોભો વસીકઓ ૫૬

અહો તે અજ્જવં સાહુ, અહો તે સાહુ મદ્દવં,
અહો તે ઉત્તમા ખન્તી, અહો તે મુત્તિ ઉત્તમા. ૫૭

[illegible]
[illegible] ૫૮
[illegible]
[illegible] ૫૯
[illegible]
[illegible] ૬૦

નમી નમેઇ અપ્પાણું, સક્ખં સક્કેણ ચોઇઓ;
ચઇઊણ ગેહં ચ વેદેહી, સામણ્ણે પજ્જુવટ્ઠિઓ. ૬૧

એવં કરન્તિ સંબુદ્ધા, પણ્ડિયા પવિયક્ખણા;
વિણિયટ્ટન્તિ ભોગેસુ, જહા સે નમીરાયરિસિ. ત્તિ બેમિ. ૬૨

અર્થઃ—૧ નમી રાજર્ષિનો જીવ પાંચમા બ્રહ્મ દેવલોકથી ચવીને મનુષ્ય લોકને વિષે ઉત્પન્ન થયો, દર્શન મોહનીય કર્મ ઉપશમાવીને પાછલા ભવની જાતિ સંભાળવાથી જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. ૨ જાતિ સ્મરણ જ્ઞાને કરી પાછલા ભવ સંભાળીને ભગવંત જ્ઞાનવંત પોતાની મેળે ઉત્કૃષ્ટ પ્રધાન ધર્મને પામીને તે નમી રાજા પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપીને ઘરથી દીક્ષા લેવાને નીકળ્યા. ૩ તે નમી રાજા અંતેઉરને વિષે રહી દેવલોકના જેવા ઉત્તમ ભોગ ભોગવીને, તત્વના જાણ નમી રાજાએ ભોગને છાંડયા. ૪ તે નમી રાજા મિથિલાનગરી, બીજાં શહેરો, દેશ, ચતુરંગીસેના, અંતેઉર, સ્વજનાદિક સર્વ છોડીને એકાંત રાગદ્વેષરહિત, નિસ્પૃહીપણે મોટા ઋદ્ધિના અને મોટા જ્ઞાનના ધણી નમી રાજા ઘરથી બહાર નીકળ્યા. ૫ રાજર્ષિ નમી રાજા દીક્ષા લેવાને ઘરથી બહાર નીકળ્યા ત્યારે મિથિલાનગરીમાં લોકો વિલાપાદિક-શબ્દોથી કોલાહલ કરવા લાગ્યા. ૬ તે નમી રાજર્ષિ દીક્ષા લેવાને ઉત્તમ સ્થાનકને વિષે સાવધાન થયા, તે અવસરે શક્રેંદ્ર બ્રાહ્મણરૂપે આવીને આ પ્રમાણે વચન કહેવા લાગ્યા. ૭ અહો નમી રાજા ! આજ મિથિલાનગરી રાજ્યગૃહમાં અને સામાન્ય ગૃહને વિષે હૃદયને અને મનને ઉદ્વેગ કરે એવા દારુણ શબ્દોથી કોલાહલે કરી કેમ વ્યાપ્ત થઈ છે ! ૮ ઘણા લોકોને દુઃખનું કારણ તે તારી દીક્ષા છે અને પરજીવને જેથી દુઃખ ઉપજે તે પરિશ્રમણનું કારણ છે, એ અર્થ સાંભળીને તથા વિચારીને ત્યારપછી નમી રાજર્ષિ દેવેંદ્રપ્રત્યે આ (નીચે) પ્રમાણે વચન કહે છે. ૯ મિથિલાનગરીને વિષે ઉદ્યાનમાં એક શીતળ છાયાવાળું, મનને રમણિક, પત્ર, ફુલે, ફળે કરી સહીત, પક્ષી આદિક ઘણા જીવોને સદા ગુણનું કરનાર એવું એક વૃક્ષ છે. ૧૦ અહો વિપ્ર ! વનમાંહિ તે મનોરમ વૃક્ષ વાયરે કરી હાલવાથી દુઃખીઆં અને શરણરહિત થયેલાં પંખીઓ દુઃખથી પીડા પામીને આક્રંદ કરે છે તેમા ઝાડનો દોષ નથી. ૧૧ એ અર્થ સાંભળીને વિચારીને હેતુ કારણ [illegible] નમિરાજર્ષિપ્રત્યે દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે વચન કહે છે. ૧૨ હે નમી રાજા ! [illegible] અને [illegible] અગ્નિ અને વાયરે કરી [illegible] દેખાય છે તે તું શા માટે

નથી જોતા! ૧૩ એ અર્થ સાંભળીને હેતુ પાર પાડવા નિમિત્તે નમી રાજર્ષિ દેવેંદ્ર પ્રત્યે આ પ્રમાણે કહે છે. ૧૪ હે વિપ્ર! મને જેમ સુખ ઉપજે છે તેમ હું વસું છું અને જીવું છું. તે બળતા ઘરમાં કિંચિતમાત્ર પણ મારૂં નથી, જેથી મિથિલાનગરી બળવાથી મારૂં કાંઈ પણ બળતું નથી. ૧૫ જેણે પુત્ર, સ્ત્રી આદિ તથા સર્વ જાતના વ્યાપાર છોડ્યા છે એવા સાધુને લોકમાં કાંઈ પણ વસ્તુ પ્રિય કે અપ્રિય નથી. ૧૬ અણગાર (સાધુ) જે સર્વથા પ્રકારે આરંભ પરિગ્રહથી નિવર્તી ગયા છે અને હું એકલો છું એમ એકત્વપણાને વિચારે છે તે સાધુને નિશ્ચે ઘણું કલ્યાણ થાય છે. ૧૭ એ અર્થ સાંભળીને હેતુ કારણે પ્રેર્યો થકો નમી રાજર્ષિ પ્રત્યે દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૧૮ હે ક્ષત્રી! નગરની ફરતો ગઢ, કોટ, દરવાજા, ભોગળ, કોટ ઉપરના બુરજ કરતાં ખાઈ, શતઘ્ની (તોપ) તથા એ સર્વની રક્ષા કરે તેવાં યંત્ર કરાવીને ત્યાર પછી ઘર મુકીને જજો. ૧૯ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૨૦ હે બ્રાહ્મણ! મેં શ્રદ્ધારૂપ નગર કર્યું છે, ચાર પ્રકારે તપરૂપ દરવાજા કર્યા છે, સંવરરૂપ ભોગળ કરી છે, ક્ષમારૂપ ગઢ કર્યો છે અને ત્રણ ગુપ્તિરૂપ બુરજ કોટ કર્યો છે, તે [illegible] કરી શકાય નહિ. ૨૧ પરાક્રમરૂપ ધનુષ્ય કર્યું છે [illegible]

[illegible]

કહેવું સાંભળીને દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૩૨ હે ક્ષત્રી ! જે કોઈ રા
તને નમતા નથી તે સર્વને વશ કરીને પછી જાજે. ૩૩ એ પ્રમાણે દેવેંદ
કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષી આ પ્રમાણે કહે છે. ૩૪ હે વિપ્ર ! દશલા
યોદ્ધાઓ જીતવા દોહીલા છે તેને કોઈ સંગ્રામને વિષે જીતી શકે પણ પોતાન
આત્માને જીતી શકે તે દશલાખ યોદ્ધાના જીતનાર કરતાં ઉત્કૃષ્ટો જીતના
જાણવો. ૩૫ આપણે પોતાના આત્માથીજ યુદ્ધ કરવું, મનુષ્યસાથે બાહ્યયુ
કરવાથી શું થાય ? અર્થાત કાંઇ નહિ, પણ આપણે પોતાનો આત્મા જીતવાથ
મોક્ષનાં સુખ પામશું. ૩૬ પાંચ ઇંદ્રિયો, ક્રોધ, માન, માયા તેમજ લો
એ સર્વ જીતવા બહુ દોહીલા છે પણ જેણે પોતાના આત્માને જીત્યો છે તે
સર્વને જીત્યા છે. ૩૭ એ પ્રમાણે નમી રાજાનું કહેવું સાંભળીને દેવેંદ્ર અ
પ્રમાણે કહે છે. ૩૮ હે ક્ષત્રી ! મોટા યજ્ઞ કરી, બ્રાહ્મણોને જમાડી, ગાય, સુવ
ર્ણાદિ દાન દઇ મનોજ્ઞ ભોગવીને, યજ્ઞસ્તંભ સ્થાપીને પછી તું જાજે. ૩૯
એ પ્રમાણે દેવેંદ્રનું કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૪૦
જે કોઈ મહીને મહીને દશલાખ ગાયોનું દાન કોઇને આપે, તેને જે લાભ થા
તેના કરતાં સંજમ (ચારિત્ર) લેનારને ઘણોજ વધારે લાભ થાય છે. માટે
ગાયોનાં દાન દેવાની શક્તિ ન હોય તેને પણ સંજમ લેવો એ વધારે કલ્યાણનું
કારણ છે. ૪૧ એ પ્રમાણે નમી રાજાનું કહેવું સાંભળીને દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે કહે
છે. ૪૨ હે મનુષ્યના અધિપતિ ! ઘોર આશ્રમ છાંડીને બીજો આશ્રમ શાસાર
ઇચ્છે છે ? આ ગૃહસ્થાશ્રમમાંજ રહીને પોષધાદિકને વિષે અનુરક્ત થાઓ.
૪૩ એ પ્રમાણે દેવેંદ્રનું કહેવું સાંભળી નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૪૪
હે બ્રાહ્મણ ! કોઈ અજ્ઞાની મૂર્ખ પ્રાણી માસ માસ ખમણને પારણે ડાભની
અણી ઉપર રહે એટલો આહાર કરે પણ તે પુરૂષ નિરવદ્ય ચારિત્રરૂપ ધર્મને
સોળમે ભાગે પણ પહોંચે નહિ અર્થાત અજ્ઞાનપણામાં ગમે તેવી આકરી કરેલી
ક્રિયા ખરાં ચારિત્ર ધર્મને કાંઇ અંશે આવી શકે નહિ, માટે મને ગૃહસ્થાશ્રમ
છાંડી ચારિત્ર આચરવું શ્રેય છે. ૪૫ એ પ્રમાણે નમી રાજર્ષિનું કહેવું સાંભ-
ળીને દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૪૬ હે ક્ષત્રી ! સોના રૂપાના વગર ઘડેલા
અને ઘડેલા અલંકારો, મણી, મોતી, કાંસાના વાસણ, વસ્ત્રો, અશ્વાદિક વાહનો
અને કોઠાર વધારીને પછી જાજે ૪૭ એ પ્રમાણે દેવતાનું કહેવું સાંભળીને
નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે ૪૮ હે બ્રાહ્મણ ! કદાચિત્ સોના રૂપાના મેરૂ
પર્વત જેવડા અસંખ્યાત પર્વતો હોય તો પણ લોભી મનુષ્યને કિંચિત્ માત્ર
સંતોષ થાય નહિ કારણ કે તૃષ્ણા અનંત આકાશસરખી છે. ૪૯ સઘળી
પૃથ્વી સાળ, જવ આદિ ૪૨ જાતના ધાન્યથી, સોના રૂપાથી તથા પશુ આ-

દિયો ભરી આપે તોપણ એક લોભી મનુષ્યની ઇચ્છા પૂર્ણ થાય નહિ એવું એવું જાણીને લોભથી નિવર્તી સંતોષની વૃત્તિરૂપ તપ આચરીએ. ૫૦ એ પ્રમાણે નમી રાજર્ષિનું કહેવું સાંભળીને દેવેંદ્ર આ પ્રમાણે કહે છે. ૫૧ હે રાજર્ષિ! મને મોટું આશ્ચર્ય ઉપજે છે કે પોતાને મળેલા કામ ભોગને છોડીને હવે પછીથી (અછતા) મળવાના ભોગની ઇચ્છા રાખો છો! પણ ઇચ્છા રાખેલા ભોગ મળશે કે નહિ એવા સંકલ્પ વિકલ્પે કરી હણાયછ, માટે છતા ભોગને છોડીશ નહિ. ૫૨ એ પ્રમાણે દેવનાનું કહેવું સાંભળીને નમી રાજર્ષિ આ પ્રમાણે કહે છે. ૫૩ હે બ્રાહ્મણ! એ કામ ભોગ શલ્યસરખા છે, ઝેરસરખા છે, દૃષ્ટિવિષવાળા સર્પની ઉપમા સરખા છે. જો કે તે કામ ભોગ મળી શકે તેમ નથી, ભોગવી શકે તેમ નથી, તોપણ આકરી અભિલાષા રાખે તો એવા કોઇ તંદુલ મચ્છની માફક નરકને વિષે માઠીગતિએ ઉપજે છે. ૫૪ ક્રોધે કરી નરકાદિક અધોગતિએ જાય છે, અહંકારે કરી માઠીગતિએ જાય છે. માયાએ કરી સદ્ગતિનો વિનાશ થાય છે અને લોભે કરીને આ લોક તથા પરલોકનો ભય થાય છે. ૫૫ દેવેંદ્ર બ્રાહ્મણનું રૂપ છોડી દેવનું રૂપ ધારણ કરી નમી રાજર્ષિને વાંદી નમસ્કાર કરી નીચે પ્રમાણે મધુરે વચને સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. ૫૬ હે રાજર્ષિ! અતિ આશ્ચર્ય! ક્રોધ તમારે જીત્યો? અતિ આશ્ચર્ય! ભલું તમારું નિરહંકારપણું, અતિ આશ્ચર્ય! તમારી [illegible], અતિ આશ્ચર્ય! તમારી ઉત્તમ નિર્લોભતા ૫૮ હે પૂજ્ય! તમે આ લોકને વિષે ઉત્તમ છો, પરલોકને વિષે ઉત્તમ થશો, અને કર્મરૂપ રજ રહિત [illegible] પ્રધાન, ઉત્તમ સ્થાનકે [illegible] [illegible]

શ્રી મૃગાપુત્રનું ૧૯ મું અધ્યયન (ઉત્તરાધ્યયન)

સુગ્ગીવે નયરે રમ્મે, કાણણુજ્જાણસોહિએ;
રાયા બલભદ્દિ ત્તિ, મિયા તસ્સગ્ગમાહિસી. ૧

તેસિં પુત્તે બલસિરી, મિયાપુત્તે ત્તિ વિસ્સુએ;
અમ્માપિઊણ દઇએ, જુવરાયા દમીસરે. ૨

નન્દણે સો ઉ પાસાએ, કીલએ સહ ઇત્થિહિં;
દેવો દોગુન્દગો ચેવ, નિચ્ચં મુઇતમાણસો. ૩

મણિરયણકોટ્ટિમતલે, પાસાયાલોયણટ્ઠિઓ;
આલોએઇ નગરસ્સ, ચઉક્કત્તિયચચ્ચરે. ૪

અહ તત્થ અઇચ્છન્તં, પાસઇ સમણસંજયં;
તવનિયમસંજમધરં, સીલડ્ઢં ગુણઆગરં. ૫

તં દેહઇ મિયાપુત્તે, દિટ્ઠીએ અણિમિસાએ ઉ;
કહિં મન્નેરિસં રૂવં, દિટ્ઠપુવ્વં મએ પુરા. ૬

સાહુસ્સ દરિસણે તસ્સ, અજ્ઝવસાણમ્મિ સોહણે;
મોહંગયસ્સ સન્તસ્સ, જાઇસરણં સમુપ્પન્નં. ૭

દેવલોગ ચુઓ સંતો, માણુસં ભવં માગઓ;
સન્નિનાણ સમુપ્પને, જાઇ સરણું પુરાણુયં. ૮

જાઇસરણે સમુપ્પન્ને, મિયાપુત્તે મહિડ્ઢિએ;
સરઇ પોરાણિઇં જાઇં, સામણ્ણં ચ પુરા કયં. ૯

વિસએસુ અરજ્જન્તો, રજ્જન્તો સંજમમ્મિ ય;
અમ્માપિયરમુવાગમ્મ, ઇમં વયણમબ્બવી. ૧૦

સુયાણિ મે પંચમહવ્વયાણિ, નરએસુ દુક્ખં ચ તિરિક્ખજોણિસુ;
નિવ્વિણ્ણકામો મિ મહણ્ણવાઓ, અણુજાણહ પવ્વઇસ્સામિ અમ્મો ૧

અમ્મ તાય મએ ભોગા, ભુત્તા વિસફલોવમા;
પચ્છા કડુયવિવાગા, અણુબન્ધદુહાવહા. ૧૨

ઇમં સરીરં અણિચ્ચં, અસુઇ અસુઇસંભવં;
અસાસયાવાસમિણં, દુક્ખં કેસાણ ભાયણં. ૧૩

અસાસએ સરીરમ્મિ, રઇં નોવલભામહં;
પચ્છા પુરા વ ચઇયવ્વે, ફેણબુબ્બુયસન્નિભે. ૧૪

માણુસત્તે અસારમ્મિ, વાહીરોગાણ આલએ;
જરામરણઘત્થમ્મિ, ખણં પિ ન રમામહં. ૧૫
જમ્મં દુક્ખં જરા દુક્ખં, રોગાણિ મરણાણિ ય;
અહો દુક્ખો હુ સંસારો, જત્થ કીસન્તિ જન્તવો. ૧૬
ખેત્તં વત્થું હિરણ્ણં ચ, પુત્તદારં ચ બન્ધવા;
ચઇત્તાણં ઇમં દેહં, ગન્તવ્વમવસસ્સ મે. ૧૭
જહા કિંપાગફલાણં, પરિણામો ન સુન્દરો;
એવં ભુત્તાણ ભોગાણં, પરિણામો ન સુન્દરો. ૧૮
અદ્ધાણં જો મહન્તં તુ, અપાહેઓ પવજ્જઈ;
ગચ્છન્તો સો દુહી હોઇ, છુહાતણ્હાએ પીડિઓ. ૧૯
એવં ધમ્મં અકાઊણં, જો ગચ્છઇ પરં ભવં;
ગચ્છન્તો સો દુહી હોઇ, વાહીરોગેહિ પીડિઓ. ૨૦
અદ્ધાણં જો મહન્તં તુ, સપાહેઓ પવજ્જઈ;
ગચ્છન્તો સો સુહી હોઇ, છુહાતણ્હાવિવજ્જિઓ. ૨૧
એવં ધમ્મં પિ કાઊણં, જો ગચ્છઇ પરં ભવં;
ગચ્છન્તો સો સુહી હોઇ, અપ્પકમ્મે અવેયણે. ૨૨
જહા ગેહે પલિત્તમ્મિ, તસ્સ ગેહસ્સ જો પહૂ;
સારભણ્ડાણિ નીણેઇ, અસારં અવઉજ્ઝઇ. ૨૩
એવં લોએ પલિત્તમ્મિ, જરાએ મરણેણ ય;
અપ્પાણં તારઇસ્સામિ, તુબ્ભેહિં અણુમન્નિઓ. ૨૪
તં બિંતમ્મપિયરો, સામણ્ણં પુત્ત દુચ્ચરં;
ગુણાણં તુ સહસ્સાઇં, ધારેયવ્વાઇં ભિક્ખુણો. ૨૫
સમયા સવ્વભૂએસુ, સત્તુમિત્તેસુ વા જગે;
પાણાઇવાયવિરઈ, જાવજ્જીવાએ દુક્કરં. ૨૬
નિચ્ચકાલપ્પમત્તેણં, મુસાવાયવિવજ્જણં;
ભાસિયવ્વં હિયં સચ્ચં, નિચ્ચાઉત્તેણ દુક્કરં. ૨૭
દન્તસોહણમાઇસ્સ, અદત્તસ્સ વિવજ્જણં;
અણવજ્જેસણિજ્જસ્સ, ગિણ્હણા અવિ દુક્કરં. ૨૮
વિરઈ અબમ્ભચેરસ્સ, કામભોગરસન્નુણા;
ઉગ્ગં મહવ્વયં બમ્ભં, ધારેયવ્વં સુદુક્કરં. ૨૯

ધણધન્નપેસવગ્ગેસુ, પરિગ્ગહવિવજ્જણં;
સવ્વારમ્ભપરિચ્ચાઓ, નિમ્મમત્તં સુદુક્કરં. ૩૦

ચઉવ્વિહે વિ આહારે, રાઈભોયણવજ્જણા;
સન્નિહી સંચઓ ચેવ, વજ્જેયવ્વો સુદુક્કરં. ૩૧

છુહા તણ્હા ય સીઉણ્હં, દંસમસગવેયણા;
અક્કોસા દુક્ખસેજ્જા ય, તણફાસા જલ્લમેવ ય. ૩૨

તાલણા તજ્જણા ચેવ, વહબન્ધપરીસહા;
દુક્ખં ભિક્ખાયરિયા, જાયણા ય અલાભયા. ૩૩

કાવોયા જા ઇમા વિત્તી, કેસલોઓ ય દારુણો;
દુક્ખં બમ્ભવ્વયં ઘોરં, ધારેઉં ય મહપ્પણો. ૩૪

સુહોઇઓ તુમં પુત્તા, સુકુમાલો સુમજ્જિઓ;
ન હુ સી પભૂ તુમં પુત્તા, સામણ્ણમણુપાલિયા. ૩૫

જાવજ્જીવમવિસ્સામો, ગુણાણં તુ મહબ્ભરો;
ગુરુઓ લોહભારો વ્વ, જો પુત્તા હોઇ દુવ્વહો. ૩૬

આગાસે ગંગસોઉ વ્વ, પડિસોઉ વ્વ દુત્તરો;
બાહાહિં સાગરો ચેવ, તરિયવ્વો ગુણોદહી. ૩૭

વાલુયાકવલો ચેવ, નિરસ્સાએ ઉ સંજમે;
અસિધારાગમણં ચેવ, દુક્કરં ચરિઉં તવો. ૩૮

અહી વેગન્તદિટ્ઠીએ, ચરિત્તે પુત્ત દુક્કરે;
જવા લોહમયા ચેવ, ચાવેયવ્વા સુદુક્કરં. ૩૯

જહા અગ્ગિસિહા દિત્તા, પાઉં હોઇ સુદુક્કરા;
તહ દુક્કરં કરેઉં જે, તારુણ્ણે સમણત્તણં. ૪૦

જહા દુક્ખં ભરેઉં જે, હોઇ વાયસ્સ કોત્થલો;
તહા દુક્ખં કરેઉં જે, કીવેણં સમણત્તણં. ૪૧

જહા તુલાએ તોલેઉં, દુક્કરો મન્દરો ગિરી;
તહા નિહુયનીસંકં, દુક્કરં સમણત્તણં. ૪૨

જહા ભુયાહિં તરિઉં, દુક્કરં રયણાયરો;
તહા અણુવસન્તેણં, દુક્કરં દમસાગરો. ૪૩

ભુંજ માણુસ્સએ ભોગે, પંચલક્ખણએ તુમં;
ભુત્તભોગી તઓ જાયા, પચ્છા ધમ્મં ચરિસ્સસિ. ૪૪

સો બેઈ અમ્માપિયરો, એવમેયં જહા ફુડં;
ઇહ લોએ નિપ્પિવાસસ્સ, નત્થિ કિંચિવિ દુક્કરં. ૪૫
સારીરમાણુસા ચેવ, વેયણાઓ અણન્તસો;
મએ સોઢાઓ ભીમાઓ, અસઈં દુક્ખભયાણિ ય. ૪૬
જરામરણકન્તારે, ચાઉરન્તે ભયાગરે;
મએ સોઢાણિ ભીમાણિ, જમ્માણિ મરણાણિ ય. ૪૭
જહા ઇહં અગણી ઉણ્હો, એત્તો ણન્તગુણો તહિં;
નરએસુ વેયણા ઉણ્હા, અસ્સાયા વેઇયા મએ. ૪૮
જહા ઇહં ઇમં સીયં, એત્તો ણન્તગુણં તહિં;
નરએસુ વેયણા સીયા, અસ્સાયા વેઇયા મએ. ૪૯
કન્દન્તો કન્દુકુમ્ભીસુ, ઉડ્ઢપાઓ અહોસિરો;
હુયાસણે જલન્તમ્મિ, પક્કપુવ્વો અણન્તસો. ૫૦
મહાદવગ્ગિસંકાસે, મરુમ્મિ વઈરવાલુએ;
કલમ્બવાલુયાએ ય, દડ્ઢપુવ્વો અણન્તસો. ૫૧
રસન્તો કન્દુકુમ્ભીસુ, ઉડ્ઢં બદ્ધો અબન્ધવો;
કરવત્તકરકયાઈહિં, છિન્નપુવ્વો અણન્તસો. ૫૨
[illegible]
[illegible] ૫૩
[illegible]
[illegible] ૫૪
[illegible]
[illegible] ૫૫
[illegible]
[illegible] ૫૬
[illegible]
[illegible] ૫૭
[illegible]
[illegible] ૫૮
[illegible]
[illegible] ૫૯

તણ્હાકિલન્તો ધાવન્તો, પત્તો વેયરણિં નદિં;
જલં પાહિં તિ ચિન્તન્તો, ખુરધારાહિં વિવાઇઓ. ૬૦
ઉણ્હાભિતત્તો સંપત્તો, અસિપત્તં મહાવણં;
અસિપત્તેહિં પડન્તેહિં, છિન્નપુવ્વો અણેગસો. ૬૧
મુગ્ગરેહિં મુસંઢીહિં, સૂલેહિં મૂસલેહિ ય;
ગયા સંભગ્ગગત્તેહિં, પત્તં દુક્ખં અણન્તસો ૬૨
ખુરેહિં તિક્ખધારેહિં, છુરિયાહિં કપ્પણીહિ ય;
કપ્પિઓ ફાલિઓ છિન્નો, ઉક્કિત્તો ય અણેગસો. ૬૩
પાસેહિં કૂડજાલેહિં, મિઓ વા અવસો અહં;
વાહિઓ બદ્ધરુદ્ધો વા, બહુસો ચેવ વિવાઇઓ. ૬૪
ગલેહિં મગરજાલેહિં, મચ્છો વા અવસો અહં;
ઉલ્લિઓ ફાલિઓ ગહિઓ, મારિઓ ય અણન્તસો. ૬૫
વીદંસએહિ જાલેહિં, લિપ્પાહિં સઉણો વિવ;
ગહિઓ લગ્ગો બદ્ધો ય, મારિઓ ય અણન્તસો. ૬૬
કુહાડફરસુમાઇહિં, વડ્ઢઇહિં દુમો વિવ;
કુટ્ટિઓ ફાલિઓ છિન્નો, તચ્છિઓ ય અણન્તસો. ૬૭
ચવેડમુટ્ઠિમાઇહિં, કુમારેહિં અયં પિવ;
તાડિઓ કુટ્ટિઓ ભિન્નો, ચુણ્ણિઓ ય અણન્તસો. ૬૮
તત્તાઇં તમ્બલોહાઇં, તઉયાઇં સીસયાણિ ય;
પાઇઓ કલકલન્તાઇં, આરસન્તો સુભેરવં. ૬૯
તુહં પિયાઇં મંસાઇં, ખણ્ડાઇં સોલ્લગાણિ ય;
ખાઇઓ વિસમંસાઇં, અગ્ગિવણ્ણાઇં ણેગસો. ૭૦
તુહં પિયા સુરા સીહૂ, મેરઓ ય મહૂણિ ય;
પાઇઓ મિ જલન્તીઓ, વસાઓ રુહિરાણિ ય. ૭૧
નિચ્ચં ભીએણ તત્થેણ, દુહિએણ વહિએણ ય;
પરમા દુહસંબદ્ધા, વેયણા વેદિના મએ ૭૨
તિવ્વચણ્ડપ્પગાઢાઓ, ઘોરાઓ અઇદુસ્સહા,
મહબ્ભયાઓ ભીમાઓ, નરએસુ વેદિના મએ. ૭૩
જારિસા માણુસે લોએ, તાયા દીસન્તિ વેયણા;
એત્તો અણન્તગુણિયા, નરએસુ દુક્ખવેયણા. ૭૪

સવ્વભવેસુ અસાયા, વેયણા વેઇયા મએ;
નિમેસન્તરમિત્તં પિ, જં સાતા નત્થિ વેયણા. ૭૫
તં બિન્તમ્માપિયરો, છન્દેણં પુત્ત પવ્વયા;
નવરં પુણ સામણ્ણે, દુક્ખં નિપ્પડિકમ્મયા. ૭૬
સો બેઇ અમ્માપિયરો, એવમેયં જહા ફુડં;
પડિકમ્મં કો કુણઇ, અરણ્ણે મિયપક્ખિણં. ૭૭
એગભૂએ અરણ્ણે વ, જહા ઉ ચરઇ મિગે;
એવં ધમ્મં ચરિસ્સામિ, સંજમેણ તવેણ ય. ૭૮
જહા મિગસ્સ આયંકો, મહારણ્ણમ્મિ જાયઇ;
અચ્છન્તં રુક્ખમૂલમ્મિ, કો ણં તાહે તિગિચ્છઇ. ૭૯
કો વા સે ઓસહં દેઇ, કો વા સે પુચ્છઇ સુહં;
કો સે ભત્તં ચ પાણં વા, આહરિત્તુ પણામએ. ૮૦
જયા ય સે સુહી હોઇ, તયા ગચ્છઇ ગોયરં;
ભત્તપાણસ્સ અટ્ઠાએ, વલ્લરાણિ સરાણિ ય. ૮૧
ખાઇત્તા પાણિયં પાઉં, વલ્લરેહિં સરેહિ ય;
મિગચારિયં ચરિત્તાણં, ગચ્છઇ મિગચારિયં. ૮૨
એવં સમુટ્ઠિઓ ભિક્ખૂ, એવમેવ અણેગએ;
મિગચારિયં ચરિત્તાણં, ઉડ્ઢં પક્કમઇ દિસં. ૮૩
જહા મિગે એગ અણેગચારી, અણેગવાસે ધુવગોયરે ય,
એવં મુણી ગોયરિયં પવિટ્ઠે, નો હીલએ નો વિ ય ખિંસએજ્જા. ૮૪
[illegible]
[illegible] ૮૬
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૮૮
[illegible]
[illegible] ૯૦
[illegible]
[illegible] ૯૧

નિમ્મમો નિરહંકારો, નિસ્સંગો ચત્તગારવો;
સમો ય સવ્વભૂએસુ, તસેસુ થાવરેસુ ય. ૯૦
લાભાલાભે સુહે દુક્ખે, જીવિએ મરણે તહા;
સમો નિન્દાપસંસાસુ, તહા માણાવમાણઓ. ૯૧
ગારવેસુ કસાએસુ, દણ્ડસલ્લભએસુ ય;
નિયત્તો હાસસોગાઓ, અનિયાણો અબન્ધણો. ૯૨
અણિસ્સિઓ ઇહં લોએ, પરલોએ અણિસ્સિઓ;
વાસીચન્દણકપ્પો ય, અસણે અણસણે તહા. ૯૩
અપ્પસત્થેહિં દારેહિં, સવ્વઓ પિહિયાસવે;
અજ્ઝપ્પજ્ઝાણજોગેહિં, પસત્થદમસાસણે. ૯૪
એવં નાણેણ ચરણેણ, દંસણેણ તવેણ ય;
ભાવણાહિ ય સુદ્ધાહિં, સમ્મં ભાવેત્તુ અપ્પયં. ૯૫
બહુયાણિ ઉ વાસાણિ, સામણ્ણમણુપાલિયા;
માસિએણ ઉ ભત્તેણ, સિદ્ધિં પત્તો અણુત્તરં. ૯૬
એવં કરન્તિ સંબુદ્ધા, પણ્ડિયા પવિયક્ખણા;
વિણિઅટ્ટન્તિ ભોગેસુ, મિયાપુત્તે જહામિસી. ૯૭
મહાપભાવસ્સ મહાજસસ્સ, મિયાઇ પુત્તસ્સ નિસમ્મ ભાસિયં;
તવપ્પહાણં ચરિયં ચ ઉત્તમં, ગતિપ્પહાણં ચ તિલોગવિસ્સુતં. ૯૮
વિયાણિયા દુક્ખવિવદ્ધણં ધણં, મમત્તબન્ધં ચ મહાભયાવહં;
સુહાવહં ધમ્મધુરં અણુત્તરં, ધારેજ્જ નિવ્વાણગુણાવહં મહં. ૯૯ ત્તિ બેમિ.

અર્થઃ—મ્હોટાં વૃક્ષોવાળાં શોભનીક વનથી રમણિક સુગ્રીવ નગરને વિષે બળભદ્ર નામે રાજા હતો, તેને મૃગાવતી નામે પટ્ટરાણી હતી. ૨ તે બળભદ્ર રાજાની મૃગાવતી રાણીને એક પુત્ર હતો. તે બળશ્રી નામે તથા અપર નામે મૃગાપુત્ર લોકપ્રસિદ્ધ હતો. માતાપિતાને ઘણોજ વહાલો હતો. પાટવી કુંવર (યુવરાજ) હતો અને સંસારમાં રહ્યા છતાં ઇંદ્રિયોને દમનાર એટલે વશ રાખનાર હતો ૩ તે મૃગાપુત્ર આનંદકારી ઘરને વિષે ત્રાયત્રિંશક દેવતાની પેઠે નિરંતર પ્રમોદવંત રહેતો થકો ભોગને વિષે પોતાની સ્ત્રીઓ સાથે હર્ષ સહિત સુખ ભોગવે છે ૪ મણિ રત્ને જડીત છોબંધ સોનાની આવાળા મ્હોટા મહેલના ગોખને વિષે જ્યાં ચાર રસ્તા ભેગા થાય છે તેવા ચોક અને ત્રણ રસ્તા ભેગા થાય છે તેવા ત્રિકના રસ્તા

...ના પ્રદેશમાં બેઠા નગરની ચર્યા જોયા કરે છે. ૫ તે ગોખને વિષે બેઠા
... એવા બાર પ્રકારે તપ કરનારા અભિગ્રહધારી, સત્તર ભેદે સંયમ પાળ-
..., અઢાર હજાર શીલાંગરથના ધરનાર તથા જ્ઞાનાદિક અનેક ગુણોવાળા
...ને જોયા. ૬ તે મુનિને દેખી મૃગાપુત્ર એક નજરે જોઈ વિચાર કરવા
... કે પૂર્વે મેં ક્યાંય આવું સ્વરૂપ દીઠું છે, એટલે આવા સાધુને મેં
... જોયેલા છે. ૭ તે સાધુના દર્શન થવાથી મૃગાપુત્રને શુભધ્યાને, શુભ-
...વસાયે મોહ ઉપશમ્યો અને તેથી કરી પૂર્વ ભવોને જણાવનારું જાતિ
...સ્મરણજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે. ૮ જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થવાથી એવું દીઠું કે
... દેવલોકથી ચવીને આ મનુષ્ય ભવમાં આવ્યો છું. સંજ્ઞી પંચેંદ્રિયમાંથી
... તેને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉપજે, પૂર્વ ભવોની વાતો સાંભરી આવે તેને
...તિસ્મરણજ્ઞાન કહેવાય છે. ૯ મોટી ઋદ્ધિવાળા મૃગાપુત્રને જાતિસ્મરણજ્ઞાન
...થવાથી પોતાની પાછલી જાતિ સંભારતાં દેખાયું કે મેં પૂર્વ ભવે ચારિત્ર
...ર્યું છે. ૧૦ વિષયોને વિષે અપ્રીતિ પામતા અને સંયમને વિષે પ્રીતિ
...તા મૃગાપુત્ર માતાપિતા પાસે આવી આ પ્રમાણે કહે છે. ૧૧ હે માતા-
...તા! મેં પૂર્વ ભવમાં પાંચ મહાવ્રત પાળ્યાં હતાં તે સાંભરી આવ્યાં છે
... તિર્યંચની યોનિને વિષે જે દુઃખ ભોગવ્યાં છે તે પણ સાંભરી આવ્યાં
... [illegible]

[illegible]

શરીર છોડીને અવશ્ય જવું પડશે. ૧૮ જેમ કિંપાક વૃક્ષનાં ફળ ખાવે મીઠાં લાગે પણ પરિણામે પ્રાણ લેનાર એટલે સારાં નથી, તેમ ભોગ ભોગવતાં મીઠાં લાગે પણ તેનું પરિણામ સારૂં નથી. ૧૯ જે પુરૂષ મોટા પંથને વિષે ભાતું લીધા વગર જાય છે તે ક્ષુધા-તૃષાએ પીડાણો થકો દુઃખી થાય છે.

૨૦ એ પ્રમાણે ધર્મરૂપી ભાતું લીધા વગર (સત્કર્મ કર્યા વગર) જે જીવ પરભવને વિષે જાય છે તે વ્યાધિ અને રોગથી પીડાણો થકો દુઃખી થાય છે.

૨૧ જે પુરૂષ ભાતું લઇને મોટા પંથને વિષે જાય છે તે ક્ષુધા તૃષા રહિત થઇને સુખી થાય છે. ૨૨ એ પ્રમાણે જે જીવ ધર્મ કરી પરભવે જાય છે તે જીવ અલ્પકર્મી અને વેદનારહિત થઇ સુખી થાય છે. ૨૩ જેમ ઘરમાં અગ્નિ લાગવાથી તે ઘરનો માલીક સારસાર વસ્તુ એટલે ઘણી કિંમતી અને તોલમાં હલકી વસ્તુ હોય તે કાઢી લીએ છે અને અસાર એટલે થોડી કિંમતવાળી અને તોલદાર વસ્તુ છોડી દીએ છે તેમ, ૨૪ એ પ્રકારે જન્મ, જરા અને મરણથી બળતા આ લોકમાંથી તમારી આજ્ઞા થવાથી હું મારા આત્માને બહાર કાઢીશ (તારીશ), માટે તમે મને દીક્ષા લેવા રજા આપો.

૨૫ મૃગાપુત્રનાં આવાં વચન સાંભળી માતા પિતા કહે છે કે, હે પુત્ર ચારિત્ર પાળવું અતિ દુષ્કર છે, કારણ કે સાધુને મૂળગુણ અને ઉત્તર ગુણ હજાર ગુણો ધારણ કરવા પડે છે. ૨૬ વળી સાધુને જાવજીવ સુધી જગતના સર્વ જીવો ઉપર એટલે શત્રુ મિત્ર ઉપર સમભાવ રાખવો પડે છે, તેમ પ્રાણાતિપાતની એટલે જીવ હિંસાની વિરતિ કરવી પડે છે માટે ચારિત્ર પાળવું દુષ્કર છે. ૨૭ હમેશાં અપ્રમાદપણે મૃષાવાદને છાંડવો પડે, હિતકારક સત્ય વચન બોલવું પડશે માટે તે વ્રત પાળવું પણ દુષ્કર છે. ૨૮ દાંત ખોતરવાની સળી પણ તેના માલીકની રજા સિવાય લેવાય નહિ, નિરવદ્ય અને એષણિક એટલે દોષ વિનાનો આહાર લેવો પડશે તે પણ દુષ્કર છે. ૨૯ બ્રહ્મચર્યની વિરતિ કરવી અને પામેલા કામભોગના સ્વાદથી નિવર્તીને ઘણા આકરા બ્રહ્મચર્યવ્રતને ધારણ કરવું એ સર્વ ઘણું દુષ્કર છે.

૩૦ ધન, ધાન્ય, દાસદાસી તથા પશુ વગેરે ઉપરથી મોહ ઉતારવો, સર્વ આરંભ છાંડવો અને નિર્મમત્વપણે વિચરવું તે અતિ દુષ્કર છે. ૩૧ અન્ન, પાણી, મેવો અને મુખવાસ વગેરે ચાર પ્રકારનો આહાર રાત્રિએ ન કરવો એટલે રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કરવો તથા ઘી, ગોળ સુખડી વગેરેને [illegible] ઉપરાંત [illegible] ન કરવો, એ સર્વ ઘણું દુ[illegible] છે ૩૨ ક્ષુધા, તૃ[illegible] [illegible] મચ્છરથી થતી વેદના [illegible] [illegible] [illegible] ૩૩ [illegible]

કિનો પ્રહાર, આંખની દેખાડી તિરસ્કાર કરી ભય ઉપજાવવો, લાકડીનો માર, દોરડાનું બંધન તથા ગૃહસ્થને ઘેર ભિક્ષાને માટે ફરવું અને ફરતાં છતાં પણ આહારની અપ્રાપ્તિ વગેરે પરિષહ સહન કરવા તે ઘણું દુષ્કર છે. ૩૪ કબૂતર વગેરે પક્ષીઓ જેમ પોતાનો આહાર ગ્રહણ કરવા ઘણાં શંકિત રહે છે અને ખાધા પછી કાંઈ પાસે રાખતાં નથી તેમ સાધુઓ પણ આહાર લેવામાં દોષ લાગવાનો ડર રાખે છે અને આહાર કર્યા પછી પાસે કાંઈ રાખતા નથી વળી સાધુઓને કેશનો લોચ કરવો પડે છે તે ઘણું કઠોર છે અને મહાત્મા પુરુષો જે બ્રહ્મચર્યવ્રત ધારણ કરે છે તે અલ્પસત્ત્વવાન પુરુષને પાળવું અતિ દુષ્કર છે.

૩૫ હે પુત્ર! તું સુખ ભોગવવા યોગ્ય અને શરીરે સુકોમળ છે તેથી ચારિત્ર પાળવાને નિમિત્તે સમર્થ નથી. ૩૬ ગાડીવાળાથી મોટો ભાર [illegible] ભારથી પણ અત્યંત ભારે છે અને [illegible] વિશ્રામ લીધા વગર ઉપાડવો પડે છે. એટલે ચારિત્ર જીવનપર્યંત સુધી પાળવું પડે છે. ૩૭ આકાશગંગાના પ્રવાહ સામું તરવું ઘણું દુષ્કર છે [illegible]

[illegible]

મેં શારીરિક, માનસિક અને અતિ દુઃખ ઉપજાવે એવી મહાભય
વેદના અનંતવાર ભોગવી છે. ૪૭ દેવતા, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નરક
ચાર ગતિવાળા તથા જરા અને મરણરૂપ અટવી જેવા સંસારને વિષે
જન્મ તથા મરણની રૌદ્ર વેદના ભોગવી છે. ૪૮ આ મનુષ્ય લોકમાં જે
ઉષ્ણવેદના છે તેથી અનંતગણી ઉષ્ણ અસાતા વેદના નરકને વિષે
ભોગવી છે. ૪૯ આ મનુષ્ય લોકમાં જેવી શીત (ટાઢ) વેદના છે તેથી નર
મેં અસાતારૂપ અનંતગુણી શીત વેદના સહન કરી છે. ૫૦ નરકને
કુંભીમાં પગ ઉંચા અને માથું નીચું એટલે ઉંધે માથે રહી દેવત
વિકુર્વેલી ધગધગતી અગ્નિને વિષે હું આક્રંદ કરતો પૂર્વે અનંતવાર શે
છું. ૫૧ મોટો દાવાનળ થવાથી મારવાડ દેશની વજ્રમય રેતી જેવી ધગ
છે તેથી અનંત ગુણી ધગધગતી નરકમાં રહેલી કલંબ વાલુકા નદ
રેતીમાં પૂર્વે મને અનંતીવાર બાળ્યો છે, ૫૨ બુમો પાડતો, બાંધવ શ
ઝાડની શાખાએ ઉંધે માથે બાંધી કુંભીમાં લટકતો રાખી મને કરવત
અનંતી વાર છેદ્યો. ૫૩ અતિ તિક્ષ્ણ કાંટાવાળા, શાલ્મલી વૃક્ષે સખત બ
પરમાધામીએ મને સામસામા ઘસીને ઘણું દુઃખ દીધું. ૫૪ જેમ કે
શેરડી પીલે તેમ મોટા યંત્રને વિષે આક્રંદ કરતો, ભયંકરપણે મને પર
ધામીએ અનંતીવાર પીલ્યો અને હું મારા પોતાના પાપકર્મે કરી અનંતી
દુઃખ પામ્યો. ૫૫ સુઅરના મુખ જેવા શામ નામે અને કુતરાનાં
જેવાં સબળ નામે પરમાધામી એ બન્નેએ મળી મને ભૂમિપર પછા
જીર્ણ વસ્ત્રની પેઠે ફાડયો અને વૃક્ષની પેઠે છેદયો. એવી પીડાએ તરફ
અને ઘોર શબ્દ કરતાં મેં નરકમાં અનંતીવાર દુઃખ ભોગવ્યાં. ૫૬ મ
પાપ કર્મે કરી નરકને વિષે હું ઉપન્યો. ત્યાં અળશીના ફુલના વર્ણ
તલવાર, ભાલા તથા બીજાં નિપટ શસ્ત્રે કરી છેદાણો, ભેદાણો, અને
ઝીણા કટકા થયા. ૫૭ હે માતાપિતા ! પરવશપણે મને લોઢાના રથને
ધગધગતા ધોંસરા અને સમેલથી જોતર્યો અને લાકડી આદિ પ્રહારે કરી
રોઝને હેઠો પાડે તેમ મને માર મારી હેઠો પાડયો. ૫૮ જેમ પાપી
પાડાને અગ્નિમાં હોમે છે તેમ પરમાધામીએ વૈક્રેય કીધેલ જાજ્વલ્ય
અગ્નિમાં મને બાળ્યો, પકાવ્યો, શેકયો અને ભડથું કર્યું. એવી રીતે
પરવશપણે પાપ કર્મે કરીને ઘણું દુઃખ પામ્યો. ૫૯ ડાસના જેવા તીક્ષ્ણ
અને લોઢાના જેવા સખ્ત ચાંચવાળા કંક અને ગીધ પક્ષીઓએ મને અનં
તીવાર નગારાંકારે માર્યો, તેથી હું વારંવાર ઘણો વિલાપ કરવા લાગ્યો. ૬૦
નરકને વિષે તૃષાએ પીડાવાથી દોડતો દોડતો વૈતરણી નદીને વિષે પહોંચ્યો.

ત્યાં જઈ પાણી પીવા માંડ્યું તો છરીની ધાર સરખા પાણીથી મારું ગળું ફાટી ગયું. ૬૧ તાપથી પીડા પામી છાયાની આશાએ, ઝાડના મોટા વનમાં ગયો. ત્યાં ખડ્ગ જેવા પાંદડાથી હું અનેકવાર છેદાયો. ૬૨ હે માતા! નરકને વિષે લોઢાના મુદ્ગર, મુસળ, સાંબેલા, ત્રિશૂળ અને ગદાએ કરી મહારા શરીરના ચૂરેચૂરા કરી નાખ્યા એવાં અનંતીવાર દુઃખ પામ્યો. ૬૩ તીક્ષ્ણ ધારવાળા અસ્ત્રો, છરી અને કાતરોથી જેમ વસ્ત્ર કપાય તેમ હું કપાયો અને કાપ્યો. એવી રીતે શરીરની ચામડી ઉતરી નાખી એવી વેદના મેં અનેકવાર સહન કરી. ૬૪ મને પરવશપણે કપટની જાળમાં મૃગની માફક પાશમાં બાંધ્યો, રૂંધ્યો અને પછીથી પરમાધામીએ મારી. ૬૫ માછલાની જાળમાં મને પકડ્યો, તેમાં કંટાળે મારું ગળું વીંધાયું અને મગરના રૂપવાળા પરમાધામીએ મને ભગાડીને પકડીને ઉછાળ્યો, ચીર્યો, કાપ્યો, પકડ્યો, અને અનંતીવાર માર્યો. ૬૬ સીંચાણા પક્ષીની માફક જાળથી, લેપથી, બંધથી અને ફાંસથી કરીને હું અનંતીવાર પકડાયો, બંધાયો, ચોંટાયો અને મને અનંતીવાર માર્યો. ૬૭ કુહાડા તથા ફરસી પ્રમુખે કરી સુતાર જેમ વૃક્ષને ચીરીને નાના નાના કકડા કરે તેમ મને કાપ્યો, કૂટ્યો, છેદ્યો અને એ પ્રમાણે અનંતીવાર પરમાધામીએ દુઃખ પમાડ્યું. ૬૮ જેમ લુહાર લોઢાને ટીપે તેમ મને પરમાધામીએ અનંતીવાર [illegible] તથા મુષ્ટિ આદિ પ્રકારે કરી, [illegible] ફેરવ્યો, [illegible] અને [illegible] ૬૯ પરમાધામીએ [illegible]

[illegible]

૭૫ સર્વ ભવને વિષે મેં અશાતા વેદના ભોગવી છે. આંખ મીંચીને ઉઘાડીએ એટલો સૂક્ષ્મ વખત પણ શાતા ભોગવી નથી. હવે મૃગાપુત્ર પ્રત્યે માતાપિતા કહે છે. ૭૬ હે પુત્ર! ત્હારી ઇચ્છા દીક્ષા ગ્રહણ કરવાની છે તો ખુશીથી દીક્ષા ગ્રહણ કર, પરંતુ આટલું વિશેષ કે ચારિત્રને વિષે દુઃખ થવાથી દવા કરાવી શકાતી નથી એટલે સાવદ્ય વૈદું કરાવી શકાતું નથી. ૭૭ મૃગાપુત્ર માતાપિતા પ્રત્યે કહે છે કે આપનું કહેવું સત્ય છે પણ અરણ્યને વિષે રહેલાં મૃગ વગેરે જાનવરો અને પક્ષીઓને રોગ આવ્યાથી કોણ મટાડી શકે છે! અર્થાત્ વૈદ્યો આવી તેની દવા કરતા નથી. ૭૮ જેમ એકલો મૃગ અટવીને વિષે ભમ્યા કરે છે તેમ હું પણ સત્તર ભેદે સંયમ અને બાર પ્રકારે તપે કરી ધર્મને આચરીશ ૭૯ જેમ મોટા અરણ્યને વિષે કોઈ મૃગને રોગ ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તે મૃગ ઝાડ નીચે બેસે છે ત્યાં તે મૃગને વૈદું કોણ કરે છે?

૮૦ તે રોગથી પીડાએલા મૃગને કયો વૈદ આવીને ઔષધ આપે છે! કોણ તેને સુખસાતા પૂછે છે! અને ખાવાને વાસ્તે આહાર પાણી (ખોરાક) કોણ લાવી આપે છે? ૮૧ જ્યારે તે મૃગ સુખી હોય ત્યારે તે પોતાની મેળે ખાવા પીવાને માટે ચરવાની જગ્યા–વનમાં, ખેતરમાં તથા સરોવર તરફ જાય છે ૮૨ તે મૃગ મૃગચર્યા કરીને એટલે ખેતરમાંથી પોતાનો ખોરાક ખાઈ અને સરોવરમાંથી પાણી પીને પોતાની મરજી મુજબ વનમાં ફરે છે. ૮૩ એમ સંયમને વિષે ઉદ્યમવંત સાધુ મૃગની પેઠે અનિયત ઠેકાણે રહે અને અનેકવાર નીરોગી અવસ્થાએ અનિયત સ્થાનકને વિષે ગોચરીએ વિચરે તે ઉર્ધ્વદિશીએ એટલે દેવલોક–મોક્ષને વિષે જાય. ૮૪ જેમ મૃગ એક ઠેકાણે રહેતો નથી અને અનેક ઠેકાણે વસે છે તથા અનેક ઠેકાણે ચારો ચરે છે તેમ સાધુ ગોચરીએ ફરતાં થકાં નીરસ આહાર મળે તો પણ ગૃહસ્થને કે પોતાના આત્માને હીલે કે નિંદે નહિ. ૮૫ જ્યારે મૃગાપુત્રે માતા પિતા પાસે કહ્યું કે આગળ કહ્યા મુજબ મૃગચર્યાની માફક સંજમ આચરીશ ત્યારે માતાપિતા કહે છે કે હે પુત્ર! જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, એટલે ખુશીથી દીક્ષા ગ્રહણ કરો. માતા પિતાએ આજ્ઞા દીધા પછી મૃગાપુત્રે પરિગ્રહનો ત્યાગ કર્યો. ૮૬ હે માતા પિતા! હું તમારી આજ્ઞાએ કરી સર્વ દુઃખથી મુકાવનારી મૃગચર્યા રૂપ દીક્ષા અંગીકાર કરીશ ત્યારે માતા પિતાએ કહ્યું કે હે પુત્ર! જાઓ અને જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો. ૮૭ એમ મૃગાપુત્રે માતા પિતાની આજ્ઞા લઇને જેમ મોટો નાગ કાચળી છોડીને નાશે તેમ મૃગાપુત્ર ઘણે પ્રકારે મમત્વ ભાવને છાંડ્યા. ૮૮ જેમ લુગડે વળગેલી

રજ ઝાટકી નાખે તેમ મૃગાપુત્ર રાજ્ય ઋદ્ધિ, સુવર્ણાદિ ધન, મિત્ર, પુત્ર, સ્ત્રી અને સગાંવહાલાં સર્વ છોડીને નીકળ્યા. ૮૯ મૃગાપુત્ર પંચમહાવ્રત, પાંચ સુમતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, ૭ પ્રકારે આભ્યંતર× અને ૭ પ્રકારે બાહ્ય× એમ બાર પ્રકારે તપ એ સર્વેને વિષે ઉદ્યમવંત થયા. ૯૦ તે મૃગાપુત્ર મમતા રહિત, અહંકાર રહિત, સ્ત્રી આદિના સંગ રહિત, ઋદ્ધિ વગેરે ત્રણ ગારવ રહિત અને ત્રસ તથા સ્થાવર જીવો ઉપર સરખો ભાવ રાખનાર થયા ૯૧ તે મૃગાપુત્ર આહાર પાણી મળે અથવા ન મળે, સુખ અથવા દુઃખને વિષે, જીવિતવ્ય અને મરણને વિષે, નિંદા તથા પ્રશંસાને વિષે અને માન તથા અપમાનને વિષે એ સર્વ ઉપર સમભાવ રાખનાર એટલે રાગદ્વેષ રહિત થયા. ૯૨ તે મૃગાપુત્ર ત્રણ ગારવથી, ચાર કષાયથી, ત્રણ દંડથી,[1] ત્રણ શલ્યથી,[2] હાસ્ય ભયથી, શોકથી, રતિથી, નિયાણાથી અને રાગદ્વેષથી બંધન રહિત થયા એટલે તેનાથી નિવર્ત્યા. ૯૩ તે મૃગાપુત્ર આ લોક તથા પરલોકના સુખની ઈચ્છા નહિ રાખનાર, પોતાના શરીરને ચંદન લગાવનાર અથવા છેદનાર ઉપર અને આહાર કરવામાં અથવા અણકરવામાં સરખો ભાવ રાખનાર એટલે સમાન દૃષ્ટિવાળા થયા. ૯૪ તે મૃગાપુત્ર અપ્રશસ્ત એટલે હિંસાદિ ભાવના કરવાથી નિવૃત્ત થયા તેથી સર્વ પ્રકારે આશ્રવના માર્ગો બંધ થયા અને અધ્યાત્મ ધ્યાનના યોગે કરી ઇંદ્રિયોને દમનાર અને પ્રશસ્ત જિનશાસનમાં [illegible] ઉપ- દેશવંત અથવા [illegible] થયા. [illegible]

[illegible]

[illegible]

અસારતા દેખાડનાર ઉપદેશરૂપ ભાષણ, તથા તેમનું બાર પ્રકારના તપથી પ્રધાન અને ગતિપ્રધાન એટલે મોક્ષ જવાને માટે યોગ્ય આ ચરિત્ર સાંભળીને જે આચરે તે ત્રણલોકમાં પ્રસિદ્ધ એવી મોક્ષગતિને પામે. ૯૯ ધનને દુઃખનું વધારનાર જાણીને તથા મમત્વને સંસારનું બંધન જાણીને તેમજ ધન અને મમત્વ, ચૌરાદિકના મોટા ભય ઉપજાવનાર જાણીને સુખની પ્રાપ્તિ કરનારૂં તથા મોક્ષ ગુણને લાવનારૂં અને અનંતવીર્ય વગેરે ગુણોને લાવનારૂં એવું ધર્મ રથનું ધોસરૂં ધારણ કરો. એમ હું કહું છું.

ઇતિ અધ્યયનો સમાપ્ત

卐

પદ

મૃગાપુત્ર મુનિરાજ, ધન્ય ધન્ય મૃગાપુત્ર૦ ટેક૦
વિષરૂપ વિષયને છંડયા, ત્યાગ કર્યું નિજ રાજ—ધન્ય૦
માતપિતાને શુભ સમજાવી, ધર્યું તત્વમય તાજ—ધન્ય૦
મૃગજળ સમ આ ભવભ્રમ જાણ્યો, નિંદ્યા તનસુખ કાજ—ધન્ય૦
શુભ ચરિત્ર આ ભવિ જીવોને, ભવસમુદ્રની પાજ—ધન્ય૦

અથ શ્રી ભક્તામર સ્તોત્ર.

[વસંતતિલકા વૃત્તમ્.]

ભક્તામર પ્રણત મૌલિમણિપ્રભાણા-
મુદ્યોતકં દલિત પાપતમોવિતાનમ્ ।
સમ્યક્ પ્રણમ્યજિનપાદયુગં યુગાદા-
વાલંબનં ભવજલે પતતાં જનાનામ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:--ભક્તિ કરનારા દેવો પગે લાગે છે, તે વખતે તેમના નમેલા મુગટની અંદર રહેલા મણિઓની કાન્તિને પણ પ્રકાશ આપનાર, પાપરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર, અને યુગાદિથી સંસારરૂપી સમુદ્રમાં પડતા માણસોને આશ્રયરૂપ, એવા શ્રી જિનેંદ્રસ્વામીના બને ચરણને રૂડી પ્રકારે નમસ્કાર કરીને—૧

યઃ સંસ્તુતઃ સકલવાઙ્મયતત્ત્વબોધા-
દુદ્ભૂતબુદ્ધિપટુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ ।
સ્તોત્રૈર્જગત્ત્રિતયચિત્તહરૈરુદારૈઃ
સ્તોષ્યે કિલાહમપિ તં પ્રથમં જિનેંદ્રમ્ (યુગ્મમ્) ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—તમામ શાસ્ત્રોનું તત્ત્વ જાણવાથી ઉત્પન્ન થયેલી નિપુણ બુદ્ધિવડે, ત્રણે લોકના ચિત્ત હરણ કરે એવા ઉદાર સ્તોત્રોવડે ઇંદ્રે જેમની સ્તુતિ કરી છે, એવા પ્રથમ જિનેંદ્ર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનની હું પણ સ્તુતિ કરીશ. ૨ (પહેલા ને બે શ્લોકનું યુગ્મ છે.)

બુદ્ધ્યા વિનાપિ વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ
સ્તોતું સમુદ્યતમતિર્વિગતત્રપોઽહમ્ ।
બાલં વિહાય જલસંસ્થિતમિન્દુબિમ્બ-
મન્યઃ ક ઇચ્છતિ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:— [illegible]

વક્તું ગુણાન્ ગુણસમુદ્ર શશાંકકાંતાન્
કસ્તે ક્ષમઃ સુરગુરૂપ્રતિમોઽપિ બુદ્ધયા ।
કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતનક્રચક્રં
કો વા તરીતુમલમંબુનિધિં ભુજાભ્યામ્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—હે ગુણસમુદ્ર ! સંહારકાળના પવનવડે જેની અંદ મગર આદિ પ્રાણીઓ ઉછળી રહ્યાં છે એવા સમુદ્રને હાથવડે તરવાને કોણ સમર્થ થાય છે ? (અર્થાત્ કોઈ નહિ) તેમ ચંદ્રના જેવા મનોહ તમારા ગુણોને કહેવાને બૃહસ્પતિ જેવા બુદ્ધિમાન પણ ક્યાંથી સમર્થ થાય (ભાવાર્થ કે એવા પણ સમર્થ ન થાય તો પછી મારી શક્તિ તો તેમ ક્યાંથીજ ચાલે !) ૪

સોઽહં તથાપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ
કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ ।
પ્રીત્યાત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગી મૃગેંદ્રં
નાઽભ્યેતિ કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થઃ—હે મુનીશ્વર ! એ પ્રમાણે હું તમારી સ્તુતિ કરવાને અશક્ત છું, છતાં પણ તમારી ભક્તિને આધિન થઈને જેમ મૃગલી પોતાના બાળકની પ્રીતિને આધિન થઈને તેનું રક્ષણ કરવાને પોતાના બળનો વિચાર છોડી દઈને પણ (પોતે તેના સામું થવાને અશક્ત છતાં પણ) સિંહની સામે થાય છે; તેમ હું પણ (મારી શક્તિનો વિચાર તજી દઈને) તમારી સ્તુતિ કરવાને પ્રવૃત્ત થયો છું. ૫

અલ્પશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ
ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલાન્માम् ।
યત્કોકિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ
તચ્ચારુચાઽઽમ્રકલિકાનિકરૈકહેતુઃ ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થઃ—જેમ ચૈત્ર માસને વિષે આંબાના મોરના પ્રભાવથી કોયલ મધુર શબ્દો ઉચારે છે, તેમ મને પણ, કે થોડું જાણનાર [મૂર્ખ] અને શાસ્ત્રોના [વિદ્વાનોના] ... તમારી ભક્તિ [ના પ્રભાવથી] જ બળાત્કારથી બોલાવે છે [આ સ્તુતિ કરવામાં પ્રવૃત્ત કરે છે.]

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસન્નિબદ્ધં
પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજામ્ ।

આક્રાંતલોકમલિનીલમશેષમાશુ
સૂર્યાંશુભિન્નમિવ શાર્વરમન્ધકારમ્ ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—જેમ સૂર્યના પ્રકાશથી, રાત્રિને વિષે વ્યાપેલું ભમરાના જેવું કાળું અંધારૂં તત્કાળ નાશ પામે છે, તેમજ તમારી સ્તુતિ કરવાથી, દેહધારીઓના જન્મ પરંપરાનાં બાંધેલાં તમામ પાપો ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામે છે. ૭

મત્વેતિ નાથ તવ સંસ્તવનં મયેદ-
મારભ્યતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રભાવાત્ ।
ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ
મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદબિંદુઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થઃ—અને એ પ્રમાણે સમજીને, જો કે હું અલ્પ બુદ્ધિવાળો છું તો પણ તમારી આ સ્તુતિ કરવાનો આરંભ કરૂં છું; તે જેમ કમળપત્રની અંદર પડેલું પાણીનું ટીપું, [illegible] પ્રભાવથી મોતીના જેવી શોભા પામે છે, તેમજ આ સ્તોત્ર પણ [illegible] પ્રભાવથી સજ્જનોના મનનું હરણ કરશે. ૮ ([illegible])

આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં
ત્વત્સંકથાઽપિ જગતાં દુરિતાનિ હન્તિ ।
દૂરે સહસ્રકિરણઃ કુરુતે પ્રભૈવ
પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાસભાંજિ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ—[illegible]

નાત્યદ્ભુતં ભુવનભૂષણ ભૂતનાથ
ભૂતૈર્ગુણૈર્ભુવિ ભવન્તમભિષ્ટુવન્તઃ ।
તુલ્યા ભવન્તિ ભવતો નનુ તેન કિં વા
ભૂત્યાશ્રિતં ય ઇહ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ—[illegible]

દૃષ્ટ્વા ભવંતમનિમેષવિલોકનીયં
નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ
પીત્વા પયઃ શશિકરદ્યુતિદુગ્ધસિંધોઃ
ક્ષારં જલં જલનિધેરસિતું ક ઇચ્છેત્ ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ:—હે ભગવાન્! એકી નજરે જોઈ રહેવા યોગ્ય આપનું સ્વરૂપ (એકવાર) જોયા પછી, માણસનાં નેત્ર બીજે ઠેકાણે સંતોષ પામતાં-ઠરતાં-નથી; કેમકે ચંદ્રના કિરણ જેવું ઉજ્જ્વળ ક્ષિરસાગરનું દુધ પીધા પછી જળના સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને કોણ ઇચ્છે છે? કોઇ નહી. ૧૧

યૈ. શાંતરાગરૂચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં
નિર્માપિતસ્ત્રિભૂવનૈકલલામભૂત ।
તાવંત એવ ખલુ તેઽપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં
યત્તે સમાનમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ—હે ત્રણ ભુવનને વિષે એકજ માત્ર આભૂષણરૂપ! જે શાંતરાગની છાયાના પરમાણુઓવડે આપ નિર્માએલા છો, તે પરમાણુઓ પૃથ્વીને વિષે તેટલાંજ હોવાથી, તમારા સમાન બીજાનું રૂપજ નથી! ૧૨

વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ
નિઃશેષનિર્જિતજગત્રિતયોપમાનમ્ ।
બિંબં કલંકમલિનં ક્વ નિશાકરસ્ય
યદ્વાસરે ભવતિ પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:—દેવતાઓ, મનુષ્યો અને નાગ પ્રમુખના નેત્રોનું હરણ કરનાર એવું; અને ત્રણે જગતને વિષે રહેલાં ચંદ્ર, કમળ આદિક ઉપમાનને જીતનારૂં એવું તમારૂં મુખ ક્યાં? અને દિવસને વિષે ખાખરાના પાનના જેવું ફીકું પડી જનારૂં એવું; તેમજ વળી કલંકવાળું, એવું ચંદ્રમાનું બિંબ; તે ક્યાં? ૧૩

સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ-
શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયન્તિ ।
યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વરનાથમેકં
કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ—સંપૂર્ણ ચંદ્રની કાન્તિ જેવા તમારા ઉજ્જ્વળ ગુણો, ત્રણે જગતને ઉલ્લંઘન કરીને વ્યાપી રહ્યા છે; કેમકે ત્રણે જગતના આપ જે

જ સ્વામી છો, તેથી તમારો આશ્રય કરીને રહેલા તે ગુણોને, ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તતાં કોણ અટકાવી શકે એમ છે ? ૧૪

ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિ-
ર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ।
કલ્પાંતકાલમરુતા ચલિતાચલેન
કિં મંદરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થઃ—હે પ્રભુ ! દેવાંગનાઓ તમારા મનમાં કિંચિત્ માત્ર પણ વિકાર (કામવિકાર) લાવી શકી નહિ, તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે સંહાર-કાળના પવનથી તમામ પર્વતો કંપે છે, તોપણ મેરુ પર્વતનું શિખર કદાપિ કંપે છે શું ! (નહિ જ) ૧૫

નિર્ધૂમવર્તિરપવર્જિતતૈલપૂરઃ
કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ।
ગમ્યો ન જાતુ મરુતાં ચલિતાચલાનાં
દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! જેના અંગથી ધુમાડો નીકળતો નથી, જેને દિવેટ [illegible] નથી, અને તેલ પણ [illegible] નથી, જે આ સમસ્ત જગતને પ્રકાશિત કરે છે, અને પર્વતોને પણ [illegible] નાખે એવો પવન પણ [illegible] નહિ; એવા વિલક્ષણ દીવા રૂપે આપ જગતને વિષે શું [illegible] છો. ૧૬

નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ
સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગંતિ ।
નાંભોધરોદરનિરુદ્ધમહાપ્રભાવઃ
સૂર્યાતિશાયિમહિમાસિ મુનીંદ્ર લોકે ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—[illegible] ૧૭

નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં
ગમ્યં ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ।

વિભ્રાજતે તવ મુખાબ્જમનલ્પકાન્તિ
વિદ્યોતયજ્જગદપૂર્વશશાંકબિંબમ્ ॥ ૧૮ ॥

ભાવાર્થ—જેનો ઉદય હમેશાં છે, જેણે મોહરૂપી અંધારાનો નાશ કરેલો છે, જેનો રાહુથી ગ્રાસ થઇ શકતો નથી, જેને મેઘ પણ ઘેરી શકતો નથી, તેમજ જેની કાંતિ કદી પણ ઓછી થતી નથી; એવું તમારું મુખકમળ જગતને વિષે અપૂર્વ ચંદ્રબિંબની પેઠે શોભી રહે છે. ૧૮

કિં શર્વરીષુ શશિનાઽહ્નિ વિવસ્વતાવા
યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ।
નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે
કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થઃ—હે નાથ! તમારા મુખરૂપી ચંદ્રમાથી જ્યારે અંધારાનો નાશ થાય છે, ત્યારે પછી રાત્રિને વિષે ઉગતા ચંદ્રમાનું શું કામ છે! તેમજ દિવસે ઉદય પામતા સૂર્યનું પણ શું કામ છે! કેમકે શોભાયમાન ડાંગરનું ધાન્ય પાકી ચૂક્યા પછી, આકાશમાં ચઢી આવેલા વર્ષાદનું શું પ્રયોજન રહે છે! (ભાવાર્થ કે તે જેમ નિરર્થક છે તેમજ સૂર્યચંદ્ર પણ તમારા મુખના પ્રકાશ આગળ નિરર્થકજ છે!) ૧૯

જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં
નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ।
તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં
નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેઽપિ ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થઃ—હે પ્રભુ! તમારા વિષે જ્ઞાન જેવી રીતે યથાવકાશથી શોભી રહે છે, તેવુ હરિ, હર ઇત્યાદિક દેવોને વિષે શોભતું નથી જ. કેમકે પ્રકાશમાન રત્નોના સમૂહને વિષે જેવું તેજનું પ્રાબલ્ય ભાસે છે, તેવું કાચના ચગકતા કકડાને વિષે પણ જણાતું નથી જ. ૨૦

મન્યે વરં હરિહરાદય એવ દૃષ્ટા
દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ।
કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ યેન નાન્યઃ
કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ ભવાન્તરેઽપિ ॥ ૨૧ ॥

ભાવાર્થ—હે [illegible] હરિ, હર [illegible] દેવો (મારી) દૃષ્ટિએ [illegible] થયું [illegible] તેમને [illegible] મારું હૃદય તમારે વિષે [illegible] તમે [illegible] એમ [illegible])

પ્રતોષ પામે છે. આ લોકમાં તમને જોવાથી શું થયું છે! (તો એટલું જ કહેવાનું છે કે) ભવાન્તરને વિષે પણ અન્ય કોઈ દેવ મારું મન હરણ કરી શકનાર નથી. ૨૧

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશો જનયન્તિ પુત્રાન્
નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા ।
સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિં
પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુજાલમ્ ॥ ૨૨ ॥

ભાવાર્થ—જેમ તારાઓનાં સમૂહોને સર્વે દિશાઓ ધારણ કરે છે, પણ તેજસ્વી સૂર્યને તો માત્ર પૂર્વદિશા જ જન્મ આપે છે; તેમજ સેંકડો સ્ત્રીઓ ઘણાએ પુત્રોને જન્મ આપે છે, પરંતુ તમારા સમાન પુત્રને તો બીજી કોઈ જનેતા (સ્ત્રી) ઉત્પન્ન કરતી જ નથી! ૨૨

ત્વામામનન્તિ મુનયઃ પરમં પુમાંસ
માદિત્યવર્ણમમલં તમસઃ પુરસ્તાત્ ।
ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું
નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીન્દ્ર પન્થાઃ ॥ ૨૩ ॥

ભાવાર્થ—હે મુનીંદ્ર! તમને મુનિઓ પરમ પુરુષ માને છે, અને તમે અંધકાર આગળ નિર્મળ સૂર્ય જેવા છો; વળી તમને જ સારી રીતે પામવાથી (જાણવાથી) મનુષ્ય મૃત્યુ જીતે છે અને (એ કારણથી) તમારા સિવાય બીજો (કોઈ પણ) મોક્ષ (મુક્તિ) પામવાનો કલ્યાણકારી માર્ગ નથી જ! ૨૩

ત્વામવ્યયં વિભુમચિન્ત્યમસંખ્યમાદ્યં
બ્રહ્માણમીશ્વરમનન્તમનઙ્ગકેતુમ્ ।
યોગીશ્વરં વિદિતયોગમનેકમેકં
જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદન્તિ સન્તઃ ॥ ૨૪ ॥

ભાવાર્થ—હે પ્રભુ! તમને [illegible] અવ્યય, વિભુ, અચિંત્ય, અસંખ્ય, આદ્ય, બ્રહ્મા, ઈશ્વર, અનંત, અનંગકેતુ, યોગીશ્વર, વિદિતયોગ, [illegible] ૨૪

બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિતબુદ્ધિબોધાત્
ત્વં શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ।

ધાતાસિ ધીર શિવમાર્ગવિધેર્વિધાનાત્
વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્ પુરુષોત્તમોઽસિ ॥ ૨૫ ॥

ભાવાર્થ—હે વિબુધાર્ચિત ! તમે બુદ્ધિનો બોધ કરો છો તેથી બુદ્ધ જ છો. તમે ત્રણે જગતનું કલ્યાણ કરનાર છો તેથી શંકર રૂપ છો, અને કલ્યાણકારક માર્ગના વિધિને ધારણ કરતારા-જાણનારા છો તેથી તમેજ ધાતા છો. અને હે ભગવન્ તમેજ સ્પષ્ટ પુરૂષોત્તમ એટલે નારાયણ રૂપ છો ! ૨૫

તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ
તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ।
તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય
તુભ્યં નમો જિન ભવોદધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! ત્રણે જગતની પીડાને હરણ કરનાર આપને મારા નમસ્કાર હો ! પૃથ્વીના તળ ઉપર અમલ-નિર્મળ-ભૂષણ રૂપ આપને મારા નમસ્કાર હો ! વળી ત્રૈલોકના પરમેશ્વર એવા આપને મારા નમસ્કાર હો ! હે જિન ! આ સંસાર રૂપ સાગરને શોષણ કરનાર-નહીં જેવો કરી દેનાર-આપને મારા નમસ્કાર હો ! ૨૬

કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષૈ-
સ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ ।
દોષૈરુપાત્તવિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ
સ્વપ્નાંતરેઽપિ ન કદાચિદપીક્ષિતોઽસિ ॥ ૨૭ ॥

ભાવાર્થ—હે મુનીંદ્ર ! તમામ ગુણોજ તમારામાં પરિપૂર્ણ રીતે આશ્રય કરીને રહેલા છે, તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ! કેમકે અનેક સ્થળે આશ્રય મળવાથી જેમને ગર્વ ઉત્પન્ન થએલો છે, એવા દોષોએ તો તમને સ્વપ્નાંતરે-સ્વપ્નમાં-પણ જોયેલાજ નથી ! (ભાવાર્થ કે તમારામાં ગુણ સિવાય દોષ બીલકુલ છે જ નહીં.) ૨૭

ઉચ્ચૈરશોકતરુસંશ્રિતમુન્મયૂખ-
માભાતિ રૂપમમલં ભવતો નિતાંતમ ।
સ્પષ્ટોલ્લસત્ કિરણમસ્તતમોવિતાનં
બિમ્બં રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્તિ ॥ ૨૮ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેશ્વર ! જેમ મેઘના સમીપમાં રહીને, અંધકારનો નાશ કરીને, અને સ્પષ્ટ રૂપ કિરણો પ્રસારીને, સૂર્ય શોભી રહે છે; તેમજ

શોકવૃક્ષની નીચે રહેલું આપનું સ્વરૂપ (પાપરૂપી અંધકારનો નાશ કરીને) ઊંચા કિરણ પ્રસારીને, અત્યંત નિર્મળ, શોભી રહે છે. ૨૮

સિંહાસને મણિમયુખશિખાવિચિત્રે
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ।
બિંબં વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનં
તુંગોદયાદ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥

ભાવાર્થ—જેવી રીતે ઊંચા ઉદયાચળ પર્વતના ઉપર, આકાશને વિષે પ્રકાશમાન કિરણો રૂપી લતાઓના સમુદાયવડે, સૂર્યનું બિંબ શોભે છે; તેવીજ રીતે હે જિનેંદ્ર! મણિઓના કિરણોની પંક્તિઓવડે કરીને, વિચિત્ર દેખાતા સિંહાસનને વિષે, સુવર્ણ જેવું મનોહર આપનું શરીર, અત્યંત શોભે છે. ૨૯

કુંદાવદાતચલચામરચારુશોભં
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાંતમ્ ।
ઉદ્યચ્છશાંકશુચિનિર્ઝરવારિધાર-
મુચ્ચૈસ્તટં સુરગિરેરિવ શાતકૌંભમ્ ॥ ૩૦ ॥

ભાવાર્થ—જેમ ઉદય પામેલા ચંદ્રમાના જેવી, નિર્મળ પાણીના ઝરણાંની ધારાઓ વડે મેરુપર્વતનું સુવર્ણમય ઊંચું શિખર શોભી રહે છે; તેમ કુંદના પુષ્પ જેવા ધોળા વીંઝાતા (ઢળતા) ચામરો વડે, સોનાના જેવું મનોહર આપનું શરીર શોભી રહે છે. ૩૦

છત્રત્રયં તવ વિભાતિ શશાંકકાંત-
મુચ્ચૈઃ સ્થિતં સ્થગિતભાનુકરપ્રતાપમ્ ।
મુક્તાફલપ્રકરજાલવિવૃદ્ધશોભં
પ્રખ્યાપયત્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥

ભાવાર્થ—હે [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] ૩૧

[illegible]
[illegible] ।
[illegible]

એ દુંદુભિર્ધ્વનતિ તે યશસઃ પ્રવાદી ॥ ૩૨ ॥

ભાવાર્થ—ઉંચા અને ગંભીર શબ્દવડે જેણે દિશાઓના વિભ[illegible] પૂરી દીધા છે. જણે જગતના લોકોને શુભ સમાગમની સંપત્તિ આપ[illegible] જે કુશળ છે, અને સત્યધર્મના રાજાના જયના શબ્દને જે જાહેર [illegible] એવો તમારો જે દુંદુભિ, તે આકાશને વિષે ગર્જના કરી રહ્યો છે। ૩૨

મંદારસુંદરનમેરુસુપારિજાત-
સંતાનકાદિકુસુમોત્કરવૃષ્ટિરુદ્ધા ।
ગંધોદબિંદુશુભમંદમરુત્પ્રપાતા
દિવ્યા દિવઃપતતિ તે વચસાં તતિર્વા ॥ ૩૩ ॥

ભાવાર્થ—મંદાર, સુંદર નમેરૂ, પારિજાત, અને સંતાનક [illegible] વૃક્ષોના ફૂલોની જે દિવ્ય વૃષ્ટિ, સુગંધીદાર પાણીના બિંદુઓ વડે [illegible] અને મંદવાયુએ પ્રેરાએલી, સ્વર્ગમાંથી ઘણીજ પડે છે; તે જાણે તમા[illegible] ભાષણની દીવ્યમાળા જ પડતી હોય નહીં શું ! ૩૩

શુંભત્પ્રભાવલયભૂરિવિભા વિભોસ્તે
લોકત્રયદ્યુતિમતાં દ્યુતિમાક્ષિપન્તી ।
પ્રોદ્યદ્દિવાકરનિરંતરભૂરિસંખ્યા
દીપ્ત્યા જયત્યપિ નિશામપિસોમસૌમ્યા ॥ ૩૪ ॥

ભાવાર્થ—હે વિભુ ! શોભાયમાન છે પ્રભામંડળ જેનું, [illegible] ઘણીજ તેજસ્વી તમારી કાન્તિ; ત્રણે જગતના તેજસ્વી પદાર્થોના તેજ[illegible] ઝાંખુ પાડે છે—જીતે છે—આક્ષેપ કરે છે. તે તમારી કાન્તિ, અસંખ્ય સૂર્ય[illegible] સરખી તેજસ્વી હોવા છતાં, ચંદ્રના જેવી શીતળ પ્રભાથી રાત્રિને પ[illegible] જીતે છે। ૩૪

સ્વર્ગાપવર્ગગમમાર્ગવિમાર્ગણેષ્ટઃ
સદ્ધર્મતત્વકથનૈકપટુસ્ત્રિલોક્યામ્ ।
દિવ્યધ્વનિર્ભવતિ તે વિશદાર્થસર્વ-
ભાષાસ્વભાવપરિણામગુણૈઃ પ્રયોજ્યઃ ॥ ૩૫ ॥

ભાવાર્થ—સ્વર્ગ અને મોક્ષનો માર્ગ બતાવવામાં ઇષ્ટ, તેમજ ત્રણે લોકને વિષે સત્યધર્મનું તત્વ કહેવામાં જે એકજ માત્ર નિપુણ છે, એ[illegible] તમારો જે દિવ્યધ્વનિ તે [illegible] અર્થવાળો હોવાથી સર્વ ભાષાના સ્વભ[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible]

પાદૌ પદાનિ તવ યત્ર જિનેંદ્ર ધત્તઃ
પદ્માનિ તત્ર વિબુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ ॥ ૩૬ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેંદ્ર! સુવર્ણનાં નવાં ખીલેલાં કમળોના સમૂહની કાંતિ જેવા પ્રસરી રહેલા નખોનાં કિરણોની પંક્તિ વડે જે સુંદર દેખાય છે, એવા તમારા પગો પૃથ્વી ઉપર જ્યાં જ્યાં ડગલાં ભરે છે, (તમે જ્યાં જ્યાં વિચરો છો) ત્યાં ત્યાં દેવતાઓ કમળની કલ્પના-રચના-કરે છે. ૩૬

ઇત્થં યથા તવ વિભૂતિરભૂજ્જિનેંદ્ર
ધર્મોપદેશનવિધૌ ન તથા પરસ્ય ।
યાદૃક્પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાંધકારા
તાદૃક્ કુતો ગ્રહગણસ્ય વિકાસિનોઽપિ ॥ ૩૭ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેંદ્ર! એ પ્રકારની (પાછળ જણાવેલા અષ્ટ પ્રા-તિહાર્યની) તમને જે જે સંપત્તિઓ ધર્મના ઉપદેશ કરતી વખતે (સમવસરણમાં) થઈ, તે પ્રમાણે અન્યને (હરિહરાદિક પરધર્મના દેવોને કદી પણ) થઈ નથી. (તે યોગ્ય જ છે) કેમકે અંધકારનો સમૂળ નાશ કરનારા સૂર્યની જેવી પ્રભા છે, તેવી પ્રકાશ પામેલા ગ્રહોની પણ ક્યાંથી જ હોય! ૩૭

શ્ચ્યોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલ-
મત્તભ્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ।
ઐરાવતાભમિભમુદ્ધતમાપતંતં
દૃષ્ટ્વા ભયં ભવતિ નો ભવદાશ્રિતાનામ્ ॥ ૩૮ ॥

ભાવાર્થ—[illegible] ૩૮

ભિન્નેભકુંભગલદુજ્જ્વલશોણિતાક્ત-
મુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ।
બદ્ધક્રમઃ ક્રમગતં હરિણાધિપોઽપિ
નાક્રામતિ ક્રમયુગાચલસંશ્રિતં તે ॥ ૩૯ ॥

ભાવાર્થ—[illegible]

ચરણ રૂપી પર્વતનો આશ્રય લે, તો તેને તેવો સિંહ પણ (મારી શકે નથી.) આક્રમણ કરી શકતો નથી-પંજામાં લઈ શકતો નથી. ૩૯

કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતવન્હિકલ્પં
દાવાનલં જ્વલિતમુજ્જ્વલમુત્સ્ફુલિંગમ્ ।
વિશ્વં જિઘત્સુમિવ સંમુખમાપતંતં
ત્વન્નામકીર્તનજલં શમયત્યશેષમ્ ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ—જે, પ્રલયકાળના પવનથી ઉદ્ધત થયેલા અગ્નિ જેવો જેની અંદરથી મોટા મોટા (તનખા) ઉડે છે એવો, અને પ્રજ્વલિત કાયવાળો એવો દાવાનળ-વનનો અગ્નિ-જાણે જગતને બાળી નાખવાની ઇચ્છા કરતો હોય નહિ! તેમ, જોરમાં સળગતો સળગતો સન્મુખ આવે તો તેને પણ તમારા નામનું કીર્તન રૂપી-તમારૂં સ્તવન રૂપી-જળ શાંત સમાવી દે છે-સમગ્ર બુઝાવી નાખે છે. ૪૦

રક્તેક્ષણં સમદકોકિલકંઠનીલં
ક્રોધોદ્ધતં ફણિનમુત્ફણમાપતંતમ્ ।
આક્રામતિ ક્રમયુગેન નિરસ્તશંક-
સ્ત્વન્નામનાગદમની હૃદિ યસ્ય પુંસઃ ॥ ૪૧ ॥

ભાવાર્થ—લાલચોળ આંખોવાળો, મદોન્મત્ત કોયલના કંઠ (સરખો) જેવો કાળો, અને ક્રોધે કરીને ઉદ્ધત, (છંછેડાયેલો), એવો સર્પ ફેણ ઊંચી કરીને સામો ધસી આવતો હોય તેને પણ, જે માણસની પાસે તમારા નામરૂપી નાગ-દમની (સર્પનું દમન કરનાર ઔષધી), હોય છે, તે માણસ નિઃશંકપણે ઓળંગી જાય છે! [ભાવાર્થ કે એવો સાપ પણ તમારા ભક્તને કરડી શકતો નથી.] ૪૧

વલ્ગત્તુરંગગજગર્જિતભીમનાદ-
માજૌ બલં બલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ।
ઉદ્યદ્દિવાકરમયુખશિખાપવિદ્ધં
ત્વત્કીર્તનાત્તમ ઇવાશુ ભિદામુપૈતિ ॥ ૪૨ ॥

ભાવાર્થ—જેની અંદર ઘોડાઓ કૂદી રહ્યા છે, અને હાથીઓની ગર્જનાના ભયાનક શબ્દો થઈ રહ્યા છે, એવા રણને વિષે રહેલા બળવાન ભૂપતિના સૈન્યને પણ, જેમ ઉદય પામેલા સૂર્યનાં કિરણોની શિખાઓ વડે અંધકારનો નાશ કરી શકાય છે, તેમજ તમારા કીર્તનથી ભેદી શકાય છે (ભાવાર્થ કે તમારી ભક્તિથી એવું સૈન્ય પણ જીતી શકાય છે.) ૪૨

કુંતાગ્રભિન્નગજશોણિતવારિવાહ-
વેગાવતારતરણાતુરયોધભીમે ।
યુદ્ધે જયં વિજિતદુર્જયજેયપક્ષા-
સ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્રયિણો લભન્તે ॥ ૪૩ ॥

ભાવાર્થ--ભાલાઓની અણીઓ વડે જેણે ભેદાયેલા હાથીઓના રુધિરનો પ્રવાહ જ્યાં ભયંકર વહે છે, અને જ્યાં તે પ્રવાહની અંદર યોદ્ધાઓ તરવામાં આતુર થઈ ગયેલા છે, એવા ભયાનક યુદ્ધને વિષે; જેને તમારા ચરણ કમળ રૂપી વનનો આશ્રય હોય છે, તેઓ અજીત શત્રુઓને પણ જીતી લે છે. ૪૩

અંભોનિધૌ ક્ષુભિતભીષણનક્રચક્ર-
પાઠીનપીઠભયદોલ્બણવાડવાગ્નૌ ।
રંગત્તરંગશિખરસ્થિતયાનપાત્રા-
સ્ત્રાસં વિહાય ભવતઃ સ્મરણાદ્વ્રજન્તિ ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ--ભયંકર મગરમચ્છ આદિ-નક્ર, અજગર જન્તુઓ-જેની અંદર ઉછળી રહ્યા છે, અને ભયાનક વડવાગ્નિ જેની અંદર અતિશય પ્રજ્વલિત થઈ રહ્યો છે તથા મોટા મોટા મોજાંઓ જેની અંદર ઉછળી રહ્યાં છે, એવા ભયાનક સમુદ્રની અંદર જે વહાણો (વહાણની અંદરના મનુષ્યો) આવી પડેલાં હોય છે તે પણ તમારા સ્મરણથી નિર્ભયપણે જાય છે! (સમુદ્રમાં એ ભયાનક સ્થિતિ રહી જાય છે) ૪૪

ઉદ્ભૂતભીષણજલોદરભારભુગ્નાઃ
શોચ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ।
ત્વત્પાદપંકજરજોમૃતદિગ્ધદેહા
મર્ત્યા ભવન્તિ મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ [illegible]

[illegible]

ત્વન્નામમંત્રમનિશં મનુજાઃ સ્મરંતઃ
સદ્યઃ સ્વયં વિગતબંધભયા ભવંતિ ॥ ૪૬ ॥

ભાવાર્થ—પગથી તે ગળાસુધી જડેલી બેડીઓવડે જેના અંગ વિંટાઈ ગયાં છે, અને–તે મોટી બેડીઓના ગાઢ બંધનથી–તેની કાટીઓની ઝીણી અણીઓવડે જેમની જાંઘો ઘસાયા કરે છે, તે માણસો પણ તમારા નામનું નિરંતર સ્મરણ કરે છે, તો ઉતાવળા પોતાની મેળે બંધનના ભયથી મુક્ત થઈ જાય છે. (કેદમાંથી છૂટે છે.) ૪૬

મત્તદ્વિપેંદ્રમૃગરાજદવાનલાહિ–
સંગ્રામવારિધિમહોદરબંધનોત્થમ્ ।
તસ્યાશુ નાશમુપયાતિ ભયં ભિયેવ
યસ્તાવકં સ્તવમીમં મતિમાનધીતે ॥ ૪૭ ॥

ભાવાર્થ—જે બુદ્ધિમાન માણસ તમારું આ સ્તવન [આ ભક્તામર સ્તોત્ર] ભણે છે,–પાઠ કરે છે,–તેનાં; મદોન્મત્ત હાથીથી, સિંહથી, દાવાનળ અગ્નિથી, યુદ્ધથી, સમુદ્રથી અને જળોદર તથા બંધન; (પાછલાં કાવ્યોમાં જણાવેલાં) એ સર્વેથી ઉત્પન્ન થએલો ભય; ભયથી જ જેમ નાશ પામતો હોય તેમ (આ સ્તોત્રના પાઠથી) ઝટ નાશ પામે છે! ૪૭

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેંદ્ર ગુણૈર્નિબદ્ધાં
ભક્ત્યા મયા વિવિધવર્ણવિચિત્રપુષ્પામ્ ॥
ધત્તે જનો ય ઈહ કંઠગતામજસ્રં
તં માનતુંગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥ ૪૮ ॥

ભાવાર્થ—હે જિનેંદ્ર! આ સ્તોત્રરૂપી માળા મેં તમારા ગુણરૂપી દોરાવડે, વિચિત્ર અક્ષરરૂપી રંગવાળાં પુષ્પોયકી ભક્તિવડે ગુંથેલી છે; તેને જે માણસ હમેશાં પોતાના કંઠને વિષે ધારણ કરશે, તે સન્માન થકી ઉંચા થયેલા એવા (હોઈને) સ્વતંત્ર લક્ષ્મીને પામશે. ૪૮

શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર (પદ્યાનુવાદ)

[હરિગીત છંદ]

કલ્યાણનું મંદિર અને ઉદાર છદ્મહીન આપને,
દાતા અભય ભયભીતને સમર્થ દુરિત કાપવે,
સંસાર દરિયે ડૂબતાને નાવરૂપે જે વળી,
નિર્દોષ પ્રભુના પદકમળને પ્રથમ હું પ્રેમે નમો. ૧

સાગર સમા જેના મહિમાની સ્તુતિ કરવા વિષે,
વિશાળ બુદ્ધિ સુરગુરૂ તે એક શક્તિ હીણ હીરી;
વળી કમઠ કેરા ગર્વને જે બાળવે અગ્નિ ખરે,
તે જિનેંદની સ્તુતિ કરીશ જ તેમની હું તો ખરે. ૨
સામાન્ય રીતે પણ તમારા રૂપને વિસ્તારવા,
જિનરાજ શક્તિમાન દુર્લભ મંદ મુજ સમ છે થવા;
દિન અંધ ધીરજવાન અગર્યું ઘુવડ જે તેહથી,
નહિં સૂર્ય કેરા રૂપને વર્ણવી શકાશે સ્નેહથી. ૩
અનુભવ કરે મુજ ગુણ તણો જન મોહના ટળવા થકી,
નહિં પાર પામે નાથ તે પણ આપ ગુણ ગણનાથી,
જ્યમ પ્રલયકાળવડે ખસેલા જળથકી સમુદ્રના,
ખુલ્લા થએલા રત્ન કહ્યા કોઈથી માપી શકાય ના. ૪
દેદીપ્યમાન અસંખ્ય ગુણની ખાણ નાથ તમારી છો,
આરંભ તો કરવા સ્તુતિ પણ મંદ બુદ્ધિમાન છું;
શું બાળપણ કેવું નથી [illegible] બેઉ હાથે,
નિજ બુદ્ધિના અનુમાનથીજ સમુદ્રના વિસ્તારને ૫
હે ઈશ યોગી પણ તમારા ગુણ એ ન કહી શકે,
આશ્ચર્ય મારૂં ક્યાંથી વર્ણન [illegible] તેનું [illegible]
[illegible]
[illegible] ! ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮
[illegible]
[illegible] ૯

તારક તમે જીનરાજ કેવી રીતથી સંસારીના,
તમને હૃદયમાં ધારી ઉલટા તારતા સંસારીઓ;
આશ્ચર્ય છે પણ ચર્મ કેરી મસકથી સાચું ઠરે;
અંદર ભરેલા વાયુના આધારથી જળને તરે. ૧૦
હરિ હર અને બ્રહ્માદિના પ્રભાવને જેણે હણ્યો,
ક્ષણમાત્રમાં તે રતિ પતિને સ્હેજમાં આપે હણ્યો;
જે પાણી અગ્નિ અન્યને બુઝાવતું પળ વારમાં,
તે પાણીને વડવાનળે પીધું ન શું ક્ષણવારમાં ! ૧૧
હે સ્વામિ અતિશય ભારવાળા આપને પામ્યા પછી,
કેવી રીતે પ્રાણી અહો નિજ હૃદયમાં ધાર્યા થકી;
અતિ લઘુ પણે ભવરૂપ દરીયો સ્હેજમાં તરી જાય છે,
અથવા મહાન જનોતણો મહીમા અચિંત્ય ગણાય છે. ૧૨
હે પ્રભુ જ્યારે પ્રથમથી આપે હણ્યો' તો ક્રોધને,
આશ્ચર્ય ત્યારે કેમ બાળ્યા કર્મરૂપી ચોરને !
અથવા નહીં આ અવનીમાં શું દેખવામાં આવતું,
શીતળ પડે જે હીમ તે લીલાં વનોને બાળતું. ૧૩
હે જિન યોગી આપને પરમાત્મ રૂપેથી સદા,
નિજ હૃદય કમળે જ્ઞાનરૂપી ચક્ષુથી અવલોકતા;
પુનિત નિર્મળ કાંતિવાળા કમળનું બી સંભવે,
શું કમળ કેરી કર્ણિકાને મધ્ય વિણ બીજે સ્થળે. ૧૪
ક્ષણમાત્રમાં જિનરાજ ભવિજન આપકેરા ધ્યાનથી,
પામે દશા પરમાત્મની તજી દેહને પ્રભુ જ્ઞાનથી;
જેમ તિવ્ર અગ્નિ તાપથી મિશ્રીત ધાતુ હોય તે,
પત્થરપણાંને ત્યાગીને તત્કાળ સોનું થાય છે. ૧૫
હે જિન હમેશાં ભવ્ય જન જે દેહના અંતર વિષે,
ધરતાં તમારૂં ધ્યાન તેનો નાશ કરતા કેમ તે;
અથવા સ્વભાવ મહાન જન મધ્યસ્થનો એવો સદા,
વિગ્રહતણો કરી નાશ ને શાંતિ પ્રસારે ઉરવધા. ૧૬
નહીં ભેદ દે પ્રભુ આપને આત્મા વિષે આ બુદ્ધિથી,
ચિંતન કરે પંડિત અહો તે આપ સમ થાયે નકી,
જે જળ વિષે શ્રદ્ધા ધરી અમૃત તણું ચિંતન કરે,
તે જળ ખરેખર વિષના વિકારને શું ના હરે ! ૧૭

તમનેજ અજ્ઞાને રહિત પરપમાં પણ નામાંતરે,
વિષ્ણુ હરિ હરાદિક બુદ્ધિથી નિશ્ચય કરી પામે ખરે;
કમળા તણા રોગેથી જેના નેત્ર પ્રભુ પીળાં રહે,
તે [illegible] ધોળા શંખને શું પીતવર્ણી નહીં કહે! ૧૮
ધર્મોપદેશ તણા સમયમાં આપના સહવાસથી,
તરુ પણ અશોક જ થાય તો શું મનુજનું કે'વું પછી;
જેમ સૂર્યના ઉગ્યાં થકી ના માત્ર માનવ જગતનાં,
પણ વૃક્ષ પાદપ પુષ્પ સાથે સહેજમાં પ્રફુલ્લિત થતાં. ૧૯
જ્યારે દીશાએ દેવ જે પુષ્પો તણી વૃષ્ટિ કરે,
આશ્ચર્ય નીચા મુખ વાળા ડીંટથી તે ક્યમ પડે;
હે મુનિશ અથવા આપનું સામીપ્ય જ્યાં પમાય છે,
પંડીત અને પુષ્પો તણાં બંધન અધોમુખ થાય છે. ૨૦
જે આપના ગંભીર હૃદય સમુદ્રથી ઉપજે,
તે વાણીમાં અમૃતપણું [illegible] તે જન છે;
[illegible] કરીને પાન પરમાનંદને [illegible],
ભવિજન [illegible] કરીને શીઘ્ર અજરામર થતા. ૨૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨૨
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨૩
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨૪
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible]

મોતી સમૂહે શોભતાં ત્રણ છત્રના મીસે કરી,
તે આવ્યો પ્રભુની પાસ તે, નક્કી રૂપ ત્રણ જાણે ધરી.

કીર્તિ પ્રતાપજ કાંતી કેરા સમુહથી ત્રૈલોક આ,
ગોળારૂપે ભગવાન જ્યમ આપે પૂરેલાં હોય ના;
રૂપુ સુવર્ણ અને વળી માણેકયથી નિર્મિત ખરે,
ચોપાસથી શોભી રહ્યાં ત્યમ આપ ત્રણ કિલ્લાવડે.

પડતી પ્રભુ તુમ પાદમાં દેવેંદ્ર નમતા તેમની,
રત્ને રચીત મુગટો તજીને દિવ્યમાળા પુષ્પની;
હું માનું છું મનમાં ખરે એ યોગ્ય થાયે સર્વથી,
વિભુ! આપનો સંગમ થતાં સુમનો બીજે રમતાં નથી.

હે નાથ! આ સંસાર સાગરથી તમે વિમુખ છતે,
નિજ આશ્રીતોને તારતા વિશ્વેશ તે તો યોગ્ય એ;
લોકો તરે માટીતણાં ઘટ કર્મ પાક સહીતથી,
આશ્ચર્ય વિભુ પણ આપ છો રહીત કર્મ વિપાકથી.

વિશ્વેશ જનપાલક છતાં પણ આપ દુર્ગત દીસતા,
હે ઇશ અક્ષર જો તથાપિ રહીન લિપી સર્વથા;
વળી દેવ છો અજ્ઞાનિને પણ તારનાર સદૈવ જે,
વિચિત્ર તે ત્રૈલોક બોધકજ્ઞાન આપ વિષે સ્ફુરે.

આકાશ આચ્છાદિત કરે એવી અતિશય ધૂળ જે,
શઠ કમઠ દૈત્યે ક્રોધથી ઉડાડી સ્વામિ આપને;
છાયા પરંતુ નાથ તેથી આપની હંણાય નથી,
ઉલટો બંધાયો દુષ્ટ પોતે કૃત્ય પોતાના થકી.

વિજળી સહિત ઘનઘોર મુશળધારથી વળી વર્ષતો,
[illegible] દુસ્તર કમઠ દૈત્યે છોડીયો પ્રભુ ગાજતો;
તેણે અહો જિનરાજ ઉલટું રૂપ ત્યાં સ્હેજે ધર્યું,
નિશ્ચળ બુરી તલવાર કેરૂં કામ તે આવું કર્યું.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

હે મુનીશ ! આ સંસાર રૂપ અપાર સાગરને વિષે,
હું માનું છું તુમ નામ નહીં મુજ શ્રવણમાં આવ્યું હશે;
સુણતાં અત્યંત પવિત્ર મંત્રરૂપી તમારા નામને,
આપત્તિ રૂપી સર્પિણી શું સમીપમાં આવી શકે ! ૩૫
હે દેવ ! જન્માંતર વિષે પણ આપના જે ચરણ છે,
ભગવાન ઇચ્છિત આપવે તે મેં નહીં પૂજ્યા હશે;
હે મુનીશ તેથી હું, જરૂર આ ભવને વિષે,
હૃદય ભેદક પરાભવનું તે થયે ભાજન દીસે. ૩૬
નિશ્ચય અરે મોહાંધકારે આમ જોતાં નેત્રથી,
પૂર્વે કદી મેં એક વેળા પણ પ્રભુ જોયા નથી;
કઈ રીતે મર્મ ભેદક અનર્થો પીડે મને,
ભગવાન [illegible] ૩૭
કદી સાંભળ્યા પૂજ્યા ખરેખર આપને નિરખ્યા હશે,
પણ ભક્તિથી [illegible] નહિ હૃદયમાં ધર્યા હશે;
જનબંધુ ! તેથી દુઃખપાત્ર થયેલ હું જગને વિષે,
[illegible] ૩૮
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૩૯
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૪૦
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૪૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૪

એ રીતથી રૂડે પ્રકારે સ્થિર બુદ્ધિવાન તે,
અતિ હર્ષથી રોમાંચી જેના શરીર કેરા અંગ તે;
તુજ મુખકમળ નિર્મળ વિષે જિનેંદ્ર! બાંધી દષ્ટિને,
જે ભવ્યજન હે પ્રભુ! રચે છે આપ કેરી સ્તુતિને.

[પુષ્પિતાગ્રા છંદ.]

જન નયન કુમુદ ચંદ્ર સ્વામિ,
ચળકતી સંપદ સ્વર્ગની જ પામી;
નિર્મળ મનના થવા થકી એ,
ત્વરત જશે જન મોક્ષને વિષે તે.

શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર.

(શાર્દૂલ છંદ.)

* કિં કર્પૂરમયં સુધારસમયં કિં ચંદ્રરોચિર્મયં ।
કિં લાવણ્યમયં મહામણિમયં કારુણ્યકેલિમયં ॥
વિશ્વાનંદમયં મહોદયમયં શોભામયં ચિન્મયમ
શુક્લધ્યાનમયં વપુર્જિનપતે ર્ભૂયાદ્ભવાલંબનમ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થઃ—શ્રી જિનેંદ્ર ભગવાનનું શરીર અહા! કર્પૂર જેવું એ અમૃત જેવું મિષ્ટ, ચંદ્રની કાન્તિ જેવું શીતળ અને પ્રકાશીત, શ્રેષ્ઠ મણી જેવું પ્રકાશીત, કરૂણાનું ભૂમિકારૂપ, સમય વિશ્વને આનંદ મહા ઉત્સવાળું, શોભાવાળું, સમીન સ્વરૂપ, શુક્લ ધ્યાનમાં નિમગ્ન, એ શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન સંસારના આધાર રૂપે હો. ॥ ૧ ॥

પાતાલંકલયન્ ધરાંધવલયન્નાકાશ મા પૂરયન્ ।
દિક્ચક્રં ક્રમયન્ સુરાસુરનર શ્રેણિં ચ વિસ્માપયન્ ॥
બ્રહ્માંડં સુખયન્ જલાનિ જલધેઃ ફેનાચ્છલાલોલયન્ ।
શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વસંભવયશો હંસશ્ચિરં રાજતે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ [illegible]
[illegible]

* [illegible]
[illegible]

જતો, દેવ દાનવોને વિસ્મય પમાડતો, ત્રણે જગતને સુખ આપતો, સમુદ્રમાં ફેન શ્રીણીથી શોભાયમાન જળને કલ્લોળી નાખતો; એવો શ્રી પાર્શ્વનાથ ચિંતામણિનો યશરૂપી હંસ ચીરંકાળ શોભે છે. ॥ ૨ ॥

પુણ્યાનાં વિપણિ સ્તમોદિનમણિઃ કામેભકુંભે સૃણિઃ ।
મોક્ષે નિઃસ્સિરણિઃ સુરેંદ્રકરિણિઃ જ્યોતિ પ્રકાશારણિઃ ॥
દાને દેવમણિર્નતોત્તમજન શ્રેણીઃ કૃપાસારણી ।
વિશ્વાનંદ સુધા ઘૃણિર્ભવભિદે શ્રી પાર્શ્વચિંતામણિઃ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થઃ—પુણ્યના હાટ (ભંડાર) રૂપ, પાપરૂપી અંધકારમાં સૂર્યરૂપ, ઈચ્છારૂપી હાથીને વશ કરવામાં અંકુશરૂપ, મોક્ષમાં ગમન કરવા માટે નિસરણીરૂપ, આત્મજ્ઞાનરૂપ જ્યોતિને પ્રકાશ આપવામાં અરણીના વૃક્ષ સમાન, દાન દેવામાં ઈન્દ્ર સમાન, એમની (શ્રી પાર્શ્વનાથની) આજ્ઞા નમન કરી રહેલી સજ્જન પુરૂષોની પંક્તિને કૃપાની નદી સમાન, વિશ્વમાં આનંદરૂપી અમૃતના તરંગ સમાન શ્રી પાર્શ્વ ચિંતામણી (ભગવાન) સંસાર-સમુદ્રનું ઉલ્લંઘન કરનાર આપ જ છો. ॥ ૩ ॥

શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વવિશ્વજનતા સંજીવનસ્ત્વં મયા ।
દૃષ્ટ સ્તાત તતઃ શ્રિયઃ સમભવન્નાશક્રમાચક્રિણમ્ ॥
મુક્તિ ક્રીડતિ હસ્તયો બહુવિધં સિદ્ધં મનોવાંછિતં ।
દુર્દૈવં દુરિતં ચ દુર્દિન ભયં કષ્ટં પ્રણષ્ટં મમ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ—હે નાથ ! હે શ્રી (ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ) આખા વિશ્વના [illegible]

[illegible]

શ્રી ધર્મસિંહ મુનિ વિરચિત–
શીખામણના અઠ્ઠાવીશ બોલ.

૧ પહેલે બોલે, જેની શુદ્ધ શ્રદ્ધા હોય તેનો ઉપદેશ સાંભળવો.

૨ બીજે બોલે, જે જે વ્રત–પચ્ચખાણ કરીએં તેનો નિર્વાહ એટલે બરાબર શુદ્ધ રીતે પાળવાં, પણ દોષ લગાડવો નહિ.

૩ ત્રીજે બોલે, દુર્જન મિત્રથી કામ જોઈને પાડવું, નહિ તો [illegible] ણથી અવશ્ય પસ્તાવું પડે.

૪ ચોથે બોલે, જે માણસ લટપટ કરતો આવે તેની સાથે [illegible] વગર વિચાર્યું ભળી જવું નહિ, અર્થાત્ તે માણસની પરીક્ષા કરીને તેની મિત્રાઈ કરવી.

૫ પાંચમે બોલે, જે ઘરમાં એકલી સ્ત્રી અથવા એકલો પુરુષ હોય [illegible] ઘરમાં એકદમ ધાઈને પેસવું નહિં. કદાપિ અજાણે પેઠા તો ઉભા [illegible] નહિં, અર્થાત્ તરત પાછા વળવું, કારણ કે સામાને સંદેહ પડે માટે.

૬ છઠ્ઠે બોલે, કોઈ રૂડો અથવા વાલેશરી મિત્ર, જો શીખામણ [illegible] તો પ્રમાણ કરી માનવી.

૭ સાતમે બોલે, જેના બોલવામાં ઢંગ–ધડો ન હોય તેની સાથે [illegible] જવું નહિં, અર્થાત્ જે પુરુષો બોલ્યું પાળતા હોય તેમનો જ પરિચય કર[illegible]

૮ આઠમે બોલે, એક સમકિત અને બીજું શિયલ–તેને દૃઢ [illegible] રાખીએ. અર્થાત્ સમકિત અને શિયલમાં દોષ નહિં લગાડતાં શુદ્ધ રીતે પાળ[illegible]

૯ નવમે બોલે, વિકલ માણસથી પ્રીતિ ન કરીયે, અર્થાત્ કુશિલીયા[illegible] સંગત કરીયે નહિં. તેમ છતાં કરે તો અવશ્ય ખામી લાગે, એટલું જ નહિ [illegible] પણ આબરૂ–ઈજ્જત પણ ઘટે.

૧૦ દશમે બોલે, આપણા વાલેશરીને તથા રૂડા મિત્રને દગો ન દઈએ [illegible] પરંતુ પ્રેમ વધારીએ

૧૧ અગ્યારમે [illegible] ન કરીએ [illegible] કરીયે [illegible] આપણી [illegible]

૧૨ [illegible] તો [illegible]

૧૩ [illegible]

કરીએ, જો અક્ષર આવે અથવા ન આવે પણ ઉપદેશ તો દેતા જ રહીએ.

૧૪ ચૌદમે બોલે, પોતાના વડેરાનો વિનય કરીએ, કદાપિ વડેરા ભૂંડું કરી માને અર્થાત્ વિનય ના કરે તો પણ વિનય ન મુકીએ.

૧૫ પંદરમે બોલે, દોહ (દુઃખ), સોહ (સુખ) ખમીએ તથા ગુરૂ કુળની અને ગચ્છ ધર્મની મર્યાદા ન મુકીએ.

૧૬ સોળમે બોલે, પોતાના ગુણ પોતના મોઢેથી પ્રકાશીએ નહિં, જેમ જાતે પ્રકાશીએ તો અવશ્ય હલકાપણું દેખાય.

૧૭ સતરમે બોલે, કોઈને મોઢે ફુલાવીએ નહિં અર્થાત્ કોઈને મોઢે સારૂં મનાવીએ નહી, પરન્તુ કામ તો જોઈને જ પાડીએ.

૧૮ અઢારમે બોલે, કોઈ પણ માણસની પૂંઠે અવર્ણવાદ ન બોલીએ, કારણ કે તેમાંથી અવગુણ નીપજે માટે.

૧૯ ઓગણીસમે બોલે, મૂર્ખ માણસને ઉદ્દેશીને શીખામણ દઈએ નહિં, કારણ કે તે કરી જાણતો પ્રમાણે તો ઉલટી [illegible] જ [illegible] કરે.

૨૦ વીસમે બોલે, એક શિષ્ય અને બીજું પુસ્તક, એ બેને સારી રીતે યત્ન કરી રાખીએ, કારણ કે તેના [illegible] તો પણ [illegible] નહિં. [illegible]

૨૧ એકવીસમે બોલે, ખલ (મૂર્ખ) માણસને કહીએ નહિ, [illegible]

[illegible]

શોભી રહ્યું છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન જગતના જીવોનું હિત કરનાર ચિંતામણી મારૂં રક્ષણ કરો. ॥ ૫ ॥

વિશ્વંવ્યાપિ તમોહિનસ્તિ તરણિર્બાલોઽપિ કલ્પાંકુરો ।
દારિદ્રાણિ ગજાવલીં હરિ શિશુઃ કાષ્ઠાનિ વન્હે કણઃ ॥
પીયૂષસ્ય લવોપિ રોગનિવહં યદ્વત્તથા તે વિભો ।
મૂર્તિઃ સ્ફુર્તિમતી સતી ત્રિ જગતી કષ્ટાનિ હર્તું ક્ષમા ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્ય બાલ્યાવસ્થામાં હોવા છતાં પણ વિશ્વમાં વ્યાપી રહેલા અંધકારને નાશ કરે છે, કલ્પવૃક્ષનો એકજ અંકુર (કુણગો) દરિદ્રતાનો નાશ કરવામાં સમર્થ છે, સિંહનું એક નાનું બાળક જ હાથીઓના સમૂહનો નાશ કરે છે, અગ્નિનો એક સૂક્ષ્મ કણ કાષ્ટના જથ્થાને ભસ્મસાત્ કરી નાંખે છે, અમૃતનું એકજ બિંદુ રોગને નિર્વંશ કરે છે; તે જ પ્રમાણે હે વિભો! મનુષ્યોની મતિમાં સ્ફુરણા કરનારૂં તમારૂં શરીર ત્રણે જગતનાં દુઃખો હણવાને માટે સમર્થ છે. ॥ ૬ ॥

શ્રી ચિંતામણિ મંત્ર મોંકૃતિયુતં હ્રીંકાર સારાશ્રિતં ।
શ્રી મર્હંનમિઉણ પાશ કલિતં ત્રૈલોક્ય વશ્યા વહં ॥
દ્વૈધા ભૂત વિષાપહં વિષહરં શ્રેયઃ પ્રભાવાશ્રયં ।
સોલ્લાસં વસહાંકિતં જિન ફુલ્લિંગાનન્દદં દેહિનાં ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થઃ—ૐ શબ્દની આકૃતિવાળો હ્રીંકારથી યુક્ત શ્રં અર્હં નમિઉણ મંત્રથી યુક્ત થયેલો ત્રણે લોકને વશ વર્તાવનાર, વિષરૂપી ઝેરનો નાશ કરનાર, કલ્યાણકારક, પ્રભાવવાળો, વ; સ; હ; ઇત્યાદિ અક્ષરોથી યુક્ત એવા મનુષ્ય માત્રને આનંદરૂપ શ્રી ચિંતામણી નામનો મંત્ર છે. ॥ ૭ ॥

હ્રીં શ્રીં કારવરં નમોક્ષરપરં ધ્યાયન્તિ યે યોગીનો ।
હૃત્પદ્મે વિનિવેશ્ય પાર્શ્વમધિપં ચિંતામણિ સંજ્ઞકં ॥
ભાલે વામભુજે ચ નાભિકરયોર્ભૂયોભુજે દક્ષિણે ।
પશ્ચાદષ્ટ દલેષુ તે શિવપદં દ્વિત્રૈર્ભવૈર્યાંત્યહો ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ —[illegible]

(સ્રગ્ધરા છંદ.)

નો રોગા નૈવ શોકા ન કલહ કલના નારિ મારિ પ્રચારા ।
નૈ વ્યાધિર્નાસમાધિર્ન ચ દરદુરિતે દુષ્ટ દારિદ્રતાનો ॥
નો શાકિન્યો ગ્રહા નો ન હરિકરિગણા વ્યાલ વૈતાલ જાલા–
જાયન્તે પાર્શ્વચિંતામણિનતિવશતઃપ્રાણિનાં ભક્તિભાજાં ॥૯॥

ભાવાર્થ:—જે ભક્તિવાન પ્રાણીઓ શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથમાં પોતાની વૃત્તિ જોડે છે, તેઓને રોગ, શોક, કલેશ, અશાન્તિ, મરકી, પાપ, દુષ્ટ, દારિદ્રપણું, દુર્ભાગ્ય ઉપજતી વ્યાધિ તથા શાકિની, ભૂત, પિશાચ વિગેરે નથી થતાં તથા સિંહના સમુહો દુઃખરૂપ થઇ શકતાં નથી. ॥ ૯ ॥

(શાર્દૂલ છંદ.)

ગીર્વાણ દ્રુમધેનુ કુંભમણિ યસ્તસ્યાંગણે રંગીણો ।
દેવા દાનવ માનવાઃ સવિનયં તસ્મૈહિતં ધ્યાયિનઃ ॥
લક્ષ્મી સ્તસ્ય વશાઽવશેવગુણિનાં બ્રહ્માંડ સંસ્થાયિની ।
શ્રી ચિંતામણિપાર્શ્વનાથમનિશં સંસ્તૌતિ યો ધ્યાયતિ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ:—જે પ્રાણી શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથની હંમેશ સ્તુતિ [illegible] ॥ ૧૦ ॥

(માલિની છંદ)

[illegible] ॥ ૧૧ ॥

[illegible]

વ્યાખ્યાન-આરંભે બોલાતી મહાવીર પ્રભુની સ્તુતિ.

હવે ઈહાં કહો કોણ જે જાણવા, શ્રમણ શ્રી શ્રી ભગવંત, શ્રી શ્રી મહાવીર દેવ, દેવાધિદેવ, ધર્મતાર, ધર્મ વાર, દયાનિધિ, કરુણાકર સાગર, ભાનુભાસ્કર, જીવદયાપ્રતિપાલ, કર્મશત્રુના કાલ, મહામાહણ, મહાગોવાલ, ધર્મનિર્યામિક, ધર્મવૈદ્ય, ધર્મગારૂડી, ધર્મસનાતન, અનાથના નાથ, અશરણના શરણ, અબંધવનાં બંધવ, ભાગ્યાના ભેરૂ, સંતઉદ્ધારણ, શિવસુખકારણ, રાજરાજેશ્વરપુરૂષ, હંસપુરૂષ, સુપાત્રપુરૂષ, નિર્મલપુરૂષ, નિઃકષાયપુરૂષ, નિર્મોહિપુરૂષ, નિર્વિકારીપુરૂષ, ઈચ્છાનિરોધતપસ્વી, ચોત્રિશ અતિશયે કરી બિરાજમાન, પાંત્રીસ પ્રકારની સત્યવચનવાણિ ગુણેકરી સહિત, એક હજાર અષ્ટ ઉત્તમ લક્ષણના ધરણહાર, શ્રી શ્રી સિદ્ધાર્થનંદન, ત્રિભુવનવંદન, અષ્ટમદમંજન, ભવભયભંજન, અગ્નિદલગંજન, પાપદુઃખનીકંદન, ક્ષમાસાગર શીતળચંદન, દીનદયાળ, પરમમયાલ, પરમકૃપાળ, પરમપવિત્ર, પરમસજ્જન, પરમમિત્ર, પરમવાલેશ્વરી, પરમહિતવંચ્છક, પરમઆધાર, જહાજસરીખ માન, જગતત્રાતા, જગતમાતા, જગતભ્રાતા, જગતજીવન, જગતમોહન, જગતસોહન, જગતપાવન, જગતભાવન, જગતઈશ્વર, જગતવીર, જગતધીર, જગત ગંભીર, જગતઈષ્ટ, જગતમીષ્ટ, જગતસીષ્ટ, જગતમિત્ર, જગતવિભુ, જગતપ્રભુ, જગતમુકુટ, જગતપ્રગટ, જગતનંદન, જગતવંદન, ચૌદ રાજલોકને વિષે ચુડામણી મુકુટસમાન, ભવ્યજીવના હૃદયના નવસરહાર, દિપકપુંજ, જગતશિરોમણી, ત્રિભુવનતિલક, સમવસરણના સાહેબ, સરસ્વતીના ધુરંધ, ગણધરના ગુરૂરાજ, છકાયના છત્ર, ગરીબના નિવાજણહાર, મોહના ધરંદ, વાણીના પદ્મસરોવર, સાધુના સેહરા, લોકના અલ્લેશ્વર, અલોકના સાધણહાર, ત્રાસિતના શરણાગત, મોક્ષના દાનેશ્વરી, ભવ્યજીવના લોચન, સંતોષના મેરૂ, સુજશના કમલ, સુખના સમુદ્ર, ગુણના હંસ, શબ્દના કેસરી, જમના જિતણહાર, કાલના ભખણહાર, મનના અંકુશ, મનુજના કલ્પવૃક્ષ, સમદૃષ્ટિના માતપિતા, ચતુર્વિધ સંઘના ગોવાલ, ધરતીના ઈંદ્રધ્વજ, આકાશના સ્થંભ, મુક્તિના વરરાજ, કેવળના દેવણહાર ચોસઠ ઈંદ્રના વંદનિક પૂજનિક, અર્ચનિક, સ્મરણનિક, એવા દીનોદ્ધાર, દીનબંધુ, દીનઆધાર સનાતનના દેવ, સર્વ મુનિના નાથ, સર્વ યોગીના [illegible] તરણતારણ [illegible] અધમઉદ્ધારણ [illegible] સમાન [illegible] આગર, ચિંતામણિરત્નસમાન [illegible] કામધેનુસમાન [illegible] સમાન, મોહનવેલસમાન, [illegible] સમાન, [illegible] ઉદ્ધાર,

[illegible]પપ્રબતિમિરના ટાલણહાર, ચંદ્રમાની પેરે શિતળદશાના ધણી, સૂર્યની પેરે [illegible]જ્ઞાનના કરણહાર, સમુદ્રની પેરે ગંભીર, મેરૂની પેરે અડોલ, વાયુની પેરે [illegible]પ્રતિબંધવિહારી, ગગનની પેરે નિરાલંબી, મારવાડી જ્ઞાનમંદિરસમાન, પંચા-[illegible]નોકરીસિંહસમાન, એવા લોકોત્તર પુરૂષ, અભયદાતા, ચક્ષુદાતા, માર્ગદાતા, [illegible] ધર્મજિનેશ્વર જગધણી, જિન શાસનશણગાર, ભાવ ધરિને સમરતા, [illegible]મિજે બરવાર।

એવા તત્ત્વાનંદી, તત્ત્વવિશ્રામી, અનંતગુણના ધણી, અક્ષયગુણના ધણી, અનંતજ્ઞાનના ધણી, અનંતરૂપના ધણી, અનંત તેજના ધણી, અનંત અવ્યાબાધ આદિમાં સુખના ધરણહાર, સહજનામ ને સહજગોત્રના ધરણહાર, મ કહો મ કહો શબ્દના પ્રકાશણહાર, એવો જાણજો, જો કોઈ છવને [illegible] તો દયાવવા પાણી, છેડો તો છોડવવા પાણી, બોલો તો બોલાવવા પાણી, કર્મ બાંધ્યા તો ભોગવવાં પાણી, એવા મ કહો મ કહો શબ્દના પ્રકાશના કરણહાર, સમણ ભગવંતમહાવીરે, ઉપજનાજીવંજીવરે, મહાવિદેહ-[illegible], અપરિમિત હોય-અનાદિ પ્રાપ, તે પ્રભુજીના ગુણ કહવામાં નાવે, [illegible]માં નાવે, વર્ણવામાં નાવે, એવા આશ્ચર્યથી, અવિનાશપણાથી, જિને-[illegible], તે પ્રભુએ સાડાબાર વર્ષ ને પંદર દિવસ સુધી મહા મહેનત કરી, [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

(૧) [illegible] મહાવીર

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(૨) શ્રી ચોવીસ જિનની આરતી.

જય મુક્તિદાતા, પ્રભુ જય મુક્તિદાતા,
તુજને વંદન કરીએ (૨), ગુણ તારા ગાતાં; જયદેવ, જયદેવ. એ ટેક.
આદિનાથ અજીત, સંભવ સુખકારી, પ્રભુ સંભવ સુખકારી;
કષ્ટ અમારાં કાપો (૨) હે ભવ ભયહારી. જય૦ ૧
અભિનંદન સુમતિ, પદ્મ તું મુજ પ્યારો, પ્રભુ પદ્મ તું મુજ પ્યારો;
સુપાર્શ્વ ચંદ્ર સુવિધિ (૨), શીતળ ભવતારો. જય૦ ૨
શ્રેયાંસ વાસુ વિમળ, અનંત ગુણ ભરીયા, પ્રભુ અનંત ગુણ ભરીયા;
કષ્ટ ભવોના કાપી (૨), શીવ રમણી વરીઆ. જય૦ ૩
ધર્મ ધુરંધર નાથ, આપ વર્યા મુક્તિ, પ્રભુ આપ વર્યા મુક્તિ;
શાન્તિનાથ સુણો શ્રવણે (૨), દાસતણી યુક્તિ. જય૦
કુંથુનાથ કાઢે, કાદવ કુવનમાંથી, પ્રભુ કાદવ કુવનમાંથી;
અર મલ્લિને પ્રણમું (૨), તારો કર સાથી. જય૦
મુનિસુવ્રત મહારાજ, અગણિત મુજ ખામી, પ્રભુ અગણિત મુજ ખામી;
વંદુ શીર હું નામી (૨), તાર અંતરજામી. જય૦
નમિ નાથ ભગવાન, ભાવ ધરી ભાળો, પ્રભુ ભાવ ધરી ભાળો;
નિર્મળ નેમ નગીના (૨), દુઃખ સર્વે ટાળો. જય૦
પાર્શ્વ પરમ કૃપાળ, જન પાલનહારો, પ્રભુ જન પાલનહારો;
વર્દ્ધમાન જિન વંદુ (૨), ભવજળથી તારો. જય૦
ચોવીસ જિન ભક્તિ, ભાવ ધરી કરશે, પ્રભુ ભાવ ધરી કરશે;
જન્મ, મરણ દુઃખ ટાળી (૨), મુક્તિને વરશે. જય૦
નમી તુજને કહે નેમ, નાથ તું છે મારો, પ્રભુ નાથ તું છે મારો;
જૈન પ્રવર્તક મંડળ (૨), શાસન સહુ તારો. જય૦ ૧

---

(૩) પાર્શ્વનાથ ભગવાનના ગુણ

તારો, તારો, પાર્શ્વનાથ તારો, તમારા ગુણ નહિ ભૂલુ,
તમે જગતને [illegible] નામ કે તમારાં ગાન શું બોલુ ૧
સાખીઃ— [illegible]
નામ [illegible] અરવિંદને જિન [illegible] ૨, તમારી.

કષ્ટ મિટાવી કાઢીયો, સંભળાવ્યો નવકાર;
ધરણ ઇન્દ્રાસ પામીયો, એવો મોટો પ્રભુનો ઉપકાર રે, તમારી. ૨
જેમ ગૌતમની વાતડી, સમાનતે શુભ યોગ;
પણ સિદ્ધાંતજીથી વર્યું, કમઠાસાનો અંબમાં ભેદ રે, તમારી. ૩
કમઠ મેઘમાળી થયો, પ્રભુ કાઉસગ્ગમાં ધીર;
જળ વરસાવે જોરમાં, આવી નાકે આવ્યાં છે નીર રે, તમારી. ૪
ધરણ ઇંદ્ર આસન ચળ્યું. આવ્યો પ્રભુની પાસ;
નાગ રૂપ કરીને શિરપરી, છિન્ન કર્યા આકાશ રે, તમારી. ૫
પાછો કમઠાસુર હવે, નમ્યો પ્રભુને પાય,
બંધ કહે શુભ પાર્શ્વના, જૈન [illegible] રે. તમારી. ૬

---

(૪) શ્રી મહાવીરને વંદન.

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩

તન ધન તે તારાં નથી, નથી પ્રિયા પરણેત;
પાછળ સૌ રહેશે પડયાં, ચેત ચેત નર ચેત.
પ્રાણ જશે જ્યાં પિંડથી, પિંડ ગણાશે પ્રેત;
માટીમાં માટી થશે, ચેત ચેત નર ચેત.
રહ્યા ન રાણા રાજવા, સુર નર મુનિ સમેત;
તું તો તરણા તુલ્ય છે, ચેત ચેત નર ચેત.
રજકણ તારાં રખડશે, જેમ રખડતી રેત;
પછી નર-તન પામીશ ક્યાં, ચેત ચેત નર ચેત.
કાળા કેશ મટી ગયા, સર્વે બનીયા શ્વેત;
જોબન જોર જતું રહ્યું, ચેત ચેત નર ચેત.
માટે મનમાં સમજીને, વિચારીને કર વેંત;
ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જવું, ચેત ચેત નર ચેત.
શુભ શિખામણ સમજ તો, પ્રભુ સાથે કર હેત;
અંતે અવિચળ મોજ છે, ચેત ચેત નર ચેત.

(૬) મોક્ષાર્થીને વંદના.

જુઓરે જુઓરે જૈનો ! કેવા વ્રત ધારી !
કેવા વ્રતધારી આગે, થયા નરનારી–જુઓરે૦
જુઓ જુઓ જંબુસ્વામી, બાળવયે બોધ પામી,
તજ્યું રાજ્યરિદ્ધિ જેણે, તજી આઠ નારી;
તજી આઠ નારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે.
ગજસુકુમારમુનિ, ધગે શિરપર ધુનિ,
અડગ રહ્યા તે ધ્યાને, ડગ્યા ન લગારી,
ડગ્યા ન લગારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે.
કોસ્યાના મંદિર મધ્યે, રહ્યા મુનિ સ્થૂલીભદ્ર,
વેશ્યા સંગ વાસો તોયે, થયા ન વિકારી;
થયા ન વિકારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે.
સતી તો રાજુલ જેવી, જગમાં ન જોડી એવી,
પતિવ્રત માટે કન્યા, રહી એ કુંવારી;
રહી એ કુંવારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે.
જનક સુતા જે સીતા, વરસ તો બાર વીત્યાં,
ઘણું દુઃખ વેઠયું તોયે, ડગ્યાં ન લગારી;
ડગ્યા ન લગારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે.
સતી કળાવંતી નામે, થયા શંખપુર ગામે,

કર નિજ કાવ્ય તોયે, રક્ષા ટેક ધારી;
રક્ષા ટેક ધારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૬
દુઃખમાં તો ઠોકો દેતે, સુખમાં એ તો કામીને,
ઘણું દુઃખ વેઠ્યું તોયે, ક્ષમા ન વિસારી;
ક્ષમા ન વિસારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૭
ધન્ય ધન્ય નરનારી, એવી દૃઢ ટેક ધારી,
ઉચિત સુધાર્યું જેણે, પામ્યા જશ ભારી;
પામ્યા જશ ભારી, તેને વંદના અમારી. જુઓરે. ૮

(૭) આત્મોપદેશ (હરિગીત)

રે આત્મ ! વ્હાલો જન્મ આતો જેથી વીતી જાય છે,
તે ધ્યાનમાં ઉતાર તું, પતંગના જેમ થાય છે;
નથી ભાર રહેતો એ ઘડી એવો ટકો તુજને નકી,
તેવા સમે પ્રભુ ભક્તિમાં [illegible] તું જાગ [illegible] ! ૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
હા ! હા ! [illegible] નહિ ! ૨
[illegible]
[illegible]

[illegible] ૩

[illegible] ૪

[illegible] ૫

[illegible] ૬

[illegible] ૭

અમારાં જૈન પ્રકાશનો.

• ૧ જૈનોદય સંગીત શ્રેણી ના
• ૨ જૈન ધર્મ પ્રવેશિકા ના
૩ બાળપ્રશ્નોત્તરી ૦)=
• ૪ જીવનતરંગિણી ૦)=
૫ અનુપૂર્વી સાધુવંદના ૦)ના
૬ આદર્શ જૈન સ્તુતિ (ગુજરાતી) ના~
• ૭ જૈનસ્તુતિ (હિંદી) ના
• ૮ ગજ પદ સંગ્રહ ઉર્ફે હાથીકુંવરસ્વામીનું ચરિત્ર ના
• ૯ જૈનસિદ્ધાંતની વાર્તાઓ ભા. ૧ લો ના=
• ૧૦ ,, ભા. ૨ જો ના=
• ૧૧ જૈન સાહિત્યની કથાઓ ભા. ૧ લો. ના
• ૧૨ ,, ભા. ૨ જો ના
• ૧૩ જૈન ધર્મની ગલકથાઓ ભા. ૧ લો ના=
• ૧૪ ,, ભાગ ૨ જો ના=
• ૧૫ આદર્શ જૈન રત્નો ના
૧૬ જૈનાગમકથાકોષ ૧ા
૧૭ જંબુસ્વામી ચરિત્ર ૧)
૧૮ સતી રાજેમતી ૧)
૧૯ સુબાહુકુમાર ૧)
૨૦ શ્રાવકના બાર વ્રતની ટી. (પ્રેસ) ના
૨૧ સામાયક ભાવવિધિ ઉદ્દેશ પૃ. ૬૦
૨૨ સામાયક (અર્થ સાથે) •
૨૩ સામાયક પ્રતિક્રમણ •
૨૪ સામા૦ પ્રતિ૦ અર્થ સાથે •
૨૫ સ્થા. જૈન જ્ઞાનસાગર
• ૨૬ વીરભાણ ઉદયભાણ ચરિત્ર •
• ૨૭ પ્રભુવીર પટ્ટાવલી અને જૈન ઇતિહાસ ૨
૨૮ ધર્મપ્રાણ લોંકાશાહ ના
૩૦ સ્વામિવાત્સલ્ય ૦)
૩૧ ભાવના શતક ૨
૩૨ સ્થા. જૈન કોન્ફરન્સની ચડતી પડતીનો ઇતિહાસ ાાા (સચિત્ર)
૩૩ સોનગઢી સિદ્ધાંત પર એક દૃષ્ટિ ના
• ૩૪ લોંકાશાહમત સમર્થન ના
• ૩૫ રત્નાકર પચીસી ૦)
૩૬ શ્રાવકની આલોયણા ના
૩૭ જૈન થોક સંગ્રહ (૧૧ થોકડા) ાાા
૩૮ શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર વિચાર નિરીક્ષણ ૧)
૩૯ દ્રૌપદીની ચર્ચા ૦ા~
• ૪૦ સદ્બોધમાળા (અમૂલ્ય) —
૪૧ સમ્યક્ સંદેશ ૦=
૪૨ સાહિત્ય સાગરનાં મોતી ૦ા~

આવી નિશાનીવાળા પુસ્તકો શીલીકમાં નથી.

આ અને અન્ય તમામ જાતનાં જૈન પુસ્તકો, આગમોવગેરે મેળવવા માટે લખો —

જીવણલાલ છગનલાલ સંઘવી
પ્રો૦ સ્થાનકવાસી જૈન કાર્યાલય
પંચભાઈની પોળ, અમદાવાદ